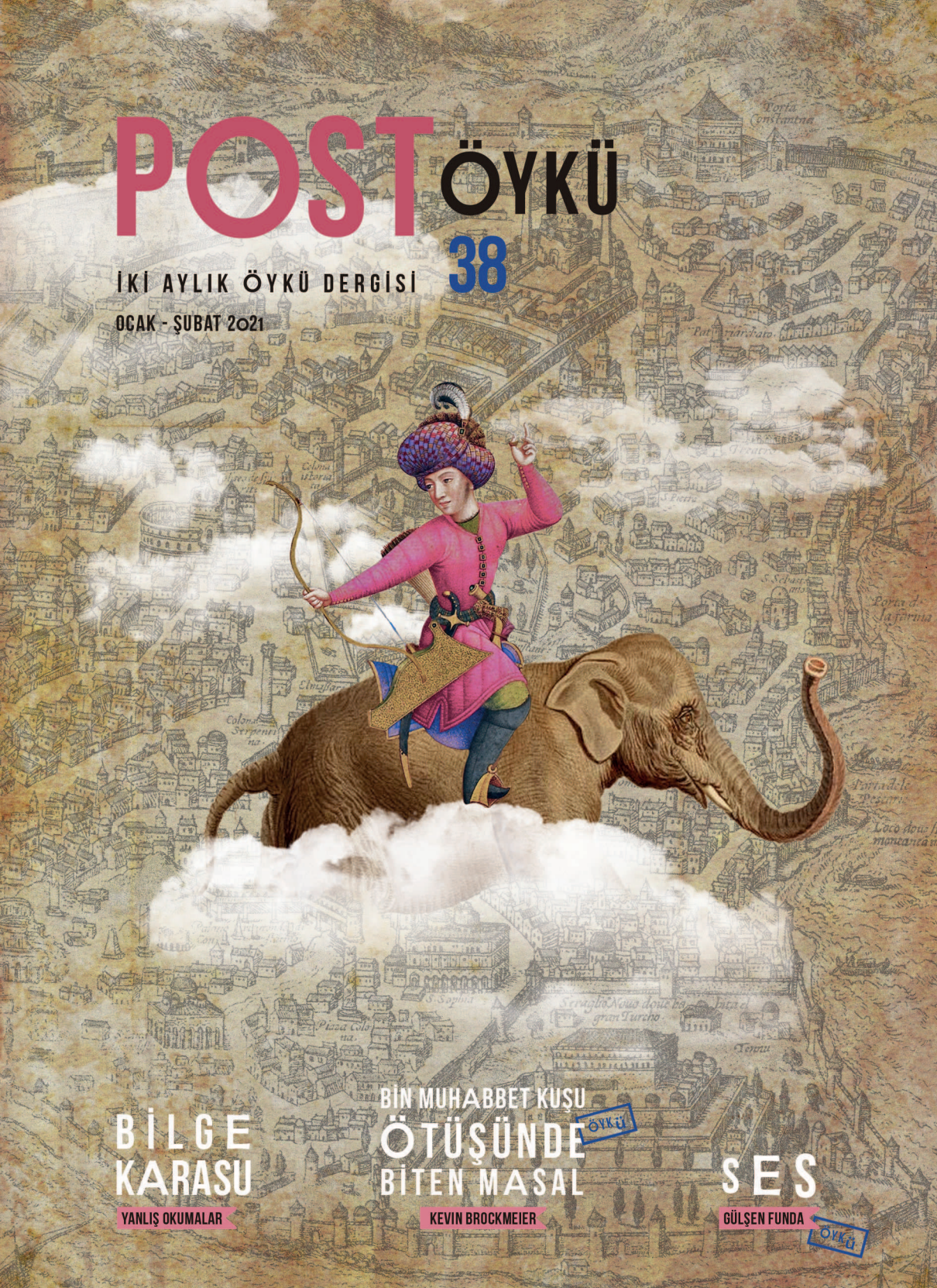
POST ÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ
38
OCAK - ŞUBAT 2021

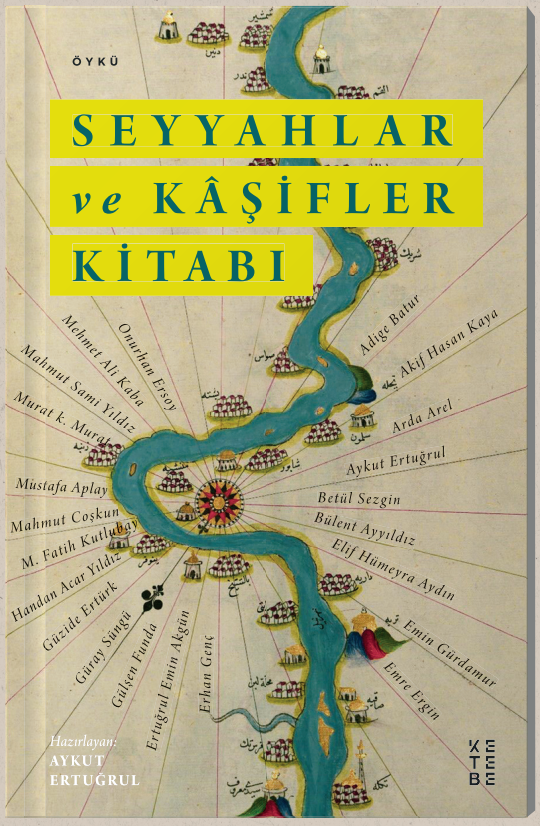
BİLGE KARASU
YANLIŞ OKUMALAR

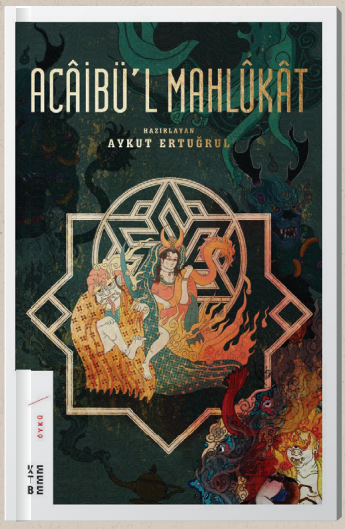
BİN MUHABBET KUŞU ÖTÜŞÜNDE BİTEN MASAL
KEVIN BROCKMEIER

SES
GÜLŞEN FUNDA

Derdi yol ve yolda olmak olan bu görkemli okuma yolculuğuna hazır mısınız?

Aykut Ertuğrul'un yayına hazırladığı *Seyyahlar ve Kâşifler* Kitabı'nda günümüz öyküsünün yetenekli isimleri; yolu, yolculuğu, bütün anlamlarıyla seyahati ve dünyayı seyyahlar aracılığıyla anlamaya çalışıyorlar. Hikâyelerin bugünkü muhataplarını, yani siz okurları da bir yol arkadaşı olarak yanına çağırıyorlar.

Atölye kitaplığından

POST ÖYKÜ 38
İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ
OCAK - ŞUBAT 2021

Yıl: 7 Sayı: 38 Ocak - Şubat 2021
ISSN: 2148-8932

İmtiyaz Sahibi
Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş. adına Mustafa Albayrak

Yayın Yönetmeni
Aykut Ertuğrul

Editörler
Betül Sezgin
Ertuğrul Emin Akgün
Gülşen Funda
Mahmut Sami Yıldız
Murat k. Murat
Remzi Şimşek

Son Okuma
Onurhan Ersoy

Grafik Tasarım
Ömer Faruk Demirel

Kapak Tasarımı
M. Fatih Kutlubay

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Burhan İstenci

İletişim
postoyku@gmail.com / postoyku.com / /postoyku

Yönetim Yeri
Maltepe Mah. Fetih Cad. No:6 34010 Topkapı / Zeytinburnu / İstanbul 0212 467 67 17

Baskı
Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti. Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No:51 Sefaköy 34290 Küçükçekmece / İstanbul

Reklam Genel Müdürü
Abdullah Hanönü

Reklam Rezervasyon
Cenk Kahraman 0212 467 65 65 / 17 27
cenk.kahraman@reklampiri.com

Satış - Pazarlama - Abone ve Dağıtım
Birlikte Dağıtım A.Ş. 0212 467 67 17
www.birlikte.com.tr / iletisim@postoyku.com

Kurumsal Dağıtım
Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
Samandıra / İstanbul 0216 585 90 00

Her hakkı mahfuzdur. Dergideki yazıların izin alınmadan veya kaynak gösterilmeden her türlü ortamda çoğaltılması yasaktır.

albayrak Medya

İçindekiler

4 • Cedel *Silvan Alpoğuz*
12 • Ses *Gülşen Funda*
19 • Aydınlık Gün *Ahmet Sarı*
22 • Marcus Aurelius'un Unutulmaz Düşü *Alkan Kılıç*
32 • İmgeler Sûretler *Mustafa Çiftçi*
34 • Bin Muhabbet Kuşu Ötüşünde Biten Masal *Kevin Brockmeier*
39 • Kayıp Hayat Kitabı Hikâyesi *Târık İmâm*
42 • Fantastik Hayal Gücü *George MacDonald*
50 • Kurmacanın Dinmeyen Sancısı: Yabancılaşmış Karakterler *Ali Yağan*
60 • Panoptik Plaza *Erhan Genç*
67 • Bizler Yalnızca Şahitleriz *Ersin Yılmaz*
71 • Yarın Arzusu *İlker Doğan*
76 • Cazgır Rıza *Metin Çalı*
81 • Kırkıncı Oda *Güven Adıgüzel*
84 • Bir Şey Hakkında Üç Şey: Derrida *Bülent Ayyıldız*

Yanlış Okumalar: Bilge Karasu
88 • Sanat, Yazı ve Hocalık Üçgeninde Geçen Bir Hayat: Bilge Karasu *Uygar Atasoy*
92 • Bir Ucundan Bir Ucuna Yürümek mi, Godot'yu Beklemek mi? *Ayşenur Önler*
97 • Kendi Kendine *Betül Sezgin*
103 • On Birinci Ağıt Nietzsche, Karasu ve Rilke *Gülşen Funda*
110 • Karasu'nun "Su"yu ve Kirpi İkilemi *Mustafa Aplay*
114 • Canavarını Cebinde Taşımak *Onurhan Ersoy*
118 • denizim ben batık aşklarla dolu *yelda sözdemir*

Post Kitap
124 • Çevirmen Diyor ki *Cuma Tanık*
128 • Söyleşi *Murat k. Murat*
134 • Çapraz Okumalar: Bir Zamanlar Dünyada
138 • Kalplerdeki Eski Zaman Soluğu *Ali Yağan*
142 • Duyduk Duymadık! *Yelda Sözdemir*
145 • Dünya ile Göz Göze En Az On İki Kere *Gülşen Funda*
148 • "Hep Eksik" ve "Hep Hiç" *Betül Sezgin*
150 • Bir Kuşağın Her Kötü Gecesi *Onurhan Ersoy*
152 • Bozkır'ın Sesi *Murat Öztürk*
154 • Şiirle Kaplanmış Şiirle Yontulmuş Hikayeler *Uygar Atasoy*
156 • İlaç Gibi Öyküler *Mustafa Aplay*
157 • Işıltısız Geçiş *Ayşenur Önler*
158 • Dükkan

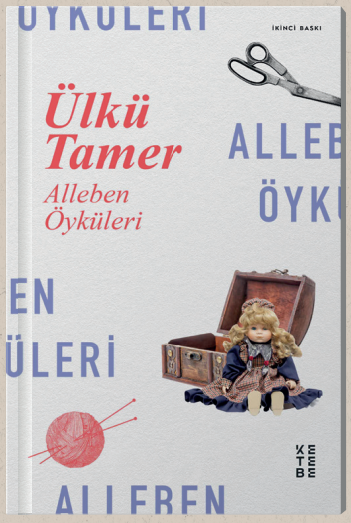
163 • Fihrist *32-37nci sayılar*

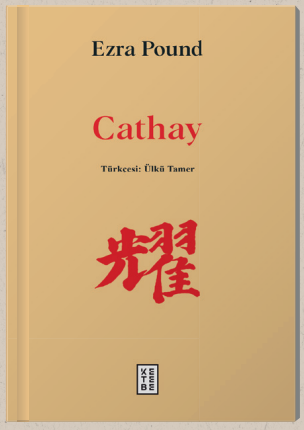
Y A Z I K A L I R

Ülkü Tamer eşsiz eserleri ve titiz çevirileriyle Ketebe'de!

Cedel

Silvan Alpoğuz

Allah diğerlerinin gülüşlerinden, yapıp etmelerinden ve onmalarından bize kelimeler bağışlar. Halkın karşısına geçip, kop dediğinde bunun bir anlamı vardır. Yiymenin, yayınmanın bir anlamı. Seni ne üşendürür? Ne sınar? Gün doğarken ne köyner durursun her sabah? Şeyler, bu bağışla giyinip donanır.

Kişi kendini bir diğeriyle öğrenmeye başlar. Niçin? İnsanlar arasından bir insan ol kadir-i mutlak'tan kelimeler getirdiğini söyler. Şarap içmez, sütü tercih eder. Kuzular, salkım veren bağlardan önemli yer tutmaya başlar birden. Otlaklar ve sarp yerler bir meşruiyet zemini arar. Meşruiyet devleti dayatır böylece. Bu hangi devlettir? Ateşten ve demirden, gürzden ve kargıdan toprağa döner, ögüç erler eğitilir, alıcı kuşlar salınır, analar ve kız kardeşler baç diye bir kelimeyle tanışır. Yeşilin ve yünün, yürüyüşün ve gelip geçilen yerlerdeki suyun diyetini olmayana ergiden başka sana kim tahsil edebilir? Mantık bilmediğin için bağışlanan kelimelerinden bazıları boşa düşer. Usûl-i fıkıh bunu onaylar. Devletliler için toy kurulur. Sense sabah ezanına değin uykusuz gözlerle beklersin suyun başını. Kuzular azaldığı için elma veren bahçelere dönenirsin. Dimmek böyle zamanlarda anlam kazanır. Dimmek, ayakta kalmak demektir. Halkın karşısına geçip, kop dediğindeki gibi bir anlamı yoktur ama. Bu çok daha yalnız, çok daha içte, sen ve ol kadir-i mutlak arasında bir kelimedir. Bu kelimeye tutunarak yeldirirsin. Rüzgâr sakin ve sanki senin için esmektedir. Mekteplerde şerhler ve tefsirler okutulmakta, korunaklı çatıların altında, isil isil yanan çerağın kokusunu Cenab-ı Hakk gerçekten sevmekte midir?

Haset bize niçin gereksin? Kadir-i mutlak sana keder vermek istediğinde, senden ilk kelimelerini alır. Şeyler buğulanır. Delil iptal edilince medlûl de bâtıl olur.

Yiymenin, yayınmanın olduğu gibi gönderin, gümrenmenin de bir an-

lamı vardır. İnsanların çoğunu her sabah bu anlam uyandırır. Bahçeleri, hasatları, yaklaşan güzü ve düğün okuntularını bırakarak sana söylenenleri yapmaya gidersin. Bir yumuş oğlanına dönmüş, alıcı kuşlar tanınmaz olmuş, yeşilin ve yünün devri geçmiş, kız kardeşin payı üzerine akbabalar üşüşmüş. Bunların senin için bir anlamı var mı? Eğer varsa şerh etmeni temenni ediyorum.

Gönderin, gümrenmenin tabii ki bir anlamı vardır. Üstelik bu soylu bir anlamdır. İnsanların çoğunu her sabah bu anlam uyandırır. Sense ezelden şifaya inanmakla meşhur olduğun için uyanma biçimini seçmekte hayli özverilisin. Sana ait ve baştan sona senin uyanışın olmalı bu. Buna öyle saygı duyuyorum ki! Sana başka neden yazdığımı sanıyorsun?

Bir gülüşü, bir yapıp etmeyi, bir onmayı diğerlerinden üstün tutmuştur Allah. Ben bunu ancak senin kelimelerinle ifade edebilirim. Seni vaktiyle şaşırdığın şeylere çağırmak için yazıyorum. Şeyler hangi bağışla giyinip donanıyor? Şeylerin gerektirdiği saygıyı küçümseyen birini ustalıkla kepaze etmeden bunu nasıl telif edebilirsin? Seni basit bir dirintiden başka ne ayırt edebilir?

Her şey nasıl alt üst oldu? Böyle işte. Bir düşün tersine çevrildiğinde ne olduğunu Marx ve Hegel'den biliyor olmalısın. Âşık Paşa'nın başına gelense tamamen talihsiz bir ters yüz etmeydi. 1925 kışında doğu isyanını bastırmak için silahaltına çağrılan bir dedem vardı. Adı Hakkı. Bu ihtiyar, elma ağaçlarının arasında yürürken benle konuşur, iki lafın birinde kurban olduğum Allah derdi. Bizi de kurban olurum diye severdi. Çocuktum. Kendimi onun kelimeleriyle kavrıyordum. Bu kurban olma ahlâkının varlığa dönük iki yakası vardı. İlki, Yaradan'ı candan aziz bir sevgiyle sevmeyi gerektirir, onunla sevgi üzerinden bir bağ kurardı. Aynı kelimelerin yaratılana dönük yakasındaysa, çekinme ve korku, kendine sürekli bir çekidüzen verme ve telaş hâkimdi. Kurban olmak, bir tarafta ne kadar sevgi duymak ise diğer tarafta o denli bir yakarış ve aman dileme ifadesiydi. Ol kadir-i mutlak'a karşı gönül dolusu sevi, devlete karşı sonu gelmez bir özür.

Bir varlığın zâtı ile gölgesine karşı tavırda bu denli çelişik rıza, bu kölemen durum, bu kök sorun. Bu her şeyi alaşağı eden, ışıkları söndüren ve imkânları daraltan bir şeydi. Biliyorsun takvimlerini bu çelişki belirler, vergilerini bunun üzerinden ödersin, seninle bu çatı altında kaynaşır, okullara bu çelişkiyle dolar, bu çelişkiyle ders aralarında birbirimizi kollarız. Bunun böyle olması demek güzel olan her şeyin zamanla sınırı aşması ve sapkın bir hale gelmesi demektir. Bunlar bizim küçük ve büyük dünyalarımızı kuran nice sembollerdir. Semboller kelimelerin en özümsenmiş, en rafine temsilleriyse

eğer, ki öyle, sana başından beri anlatmak istediğimi tren yolu geçmeyen şehirlerden birinde bir cumhuriyet bilinciyle anlattığımı varsayıyor; sana tüm bu şamatanın ortasında müdanasız, minnetsiz ve çok berrak bir şekilde yeniden yazmaya karar kılıyorum. Bu, çok kadim ve bize özgü bir başlangıç biçimidir. Bunların senin için hâlâ bir anlamı olduğunu umuyorum. Çünkü benim için var ve buna öyle saygı duyuyorum ki!

***

Yeni kitabı yaklaşık olarak böyle bir girişle başlıyordu. İki yıllık bir takvim belirlemiş, birkaç seyahat yapmış, okuma listeleri çıkarmış ve büyük kısmını doğduğu şehirde yazmayı planlamıştı. Kızından bir telefon aldı o sıra. Aracı sağa çekip açtı. Bir doğrunun kaç noktadan oluşacağı hakkında bir soru soruyordu. "Bak," dedi, "Bu çok önemli bir konu." Hemen torpido gözünden kalem kâğıt çıkararak görüntülü aradı ve konuyu anlattı. "Nasıl," dedi, "Kafana oturdu mu? Bundan sonra neyin doğru olup olmadığını sana sorarım, haberin olsun" "Baba" dedi küçük kız gülerek, "Çok ilginç bir insansın. Beni bile güldürebiliyorsun." Güldüler. Ben seni sadece ce-e diyerek bile güldürebiliyordum bir zamanlar küçük hanım demedi. Kapattılar. Kızının gülüşü İstanbul trafiğinde çok iyi gelmişti. İki saat sonra önemli bir iş toplantısına girecekti. Bir kelime geçti zihninden: Gönenmek.

Tam kontağı çevirmiş çıkacakken önündeki aracın plakası dikkatini çekti. Ticari bir taksiydi bu. Durup torpidoya koyduğu defteri geri çıkararak küçük notlar bölümünü açtı. Birkaç sayfa çevirdi. İşte burada. Salgın sırasında yaşanan küçük bir kaza sonrası araçtaki kızını görüp aralarındaki tartışmayı sonlandırarak polisin keseceği muhtemel para cezasından onu kurtaran taksiydi bu. Üç bin lira gibi bir paraydı ceza ve elinin sıkışık olduğu günlerdi doğrusu. Bu tür iyilikleri bir kenara not eder ve vaktinin gelmesini beklerdi. Her zaman denk düşmezdi. "İşte karşıma çıktın asabi ama vicdanlı adam" diye geçirerek indi araçtan. Toplantı için henüz zamanı vardı. Eğer aracın şoförü aynı kişiyse bir teşekkür edecek, değilse bunu ona iletmesini rica edecekti.

Sahildeki korumalıklara dayanmış, denize bakarken buldu adamı. Aylar geçmesine rağmen tanıdı. O günlere ait her ayrıntıyı kar gibi net bir beyazlıkla anımsıyordu. Berrak ama yıpratıcı bir soğukluk. Selam vermek için yaklaşırken adam aniden arkasını döndü ve sıçrayıverdi. Korkuttu adamı. İyi bir teşekkür girişimi. "Kusura bakmayın" dedi, "Taksi sizin mi diye soracaktım."

Adam tersleyen bir sesle, "Çalışmıyorum kardeşim görmüyor musun" dedi, "Git başka taksi bul!" Asabiyetinden bir şey kaybetmemiş. Bunu demek yerine denize doğru dönerek, "Taksi için sormadım" dedi, "Aylar önce bana bir iyilik yapmıştınız. Selam vermek istedim."

Taksici şaşırmıştı şimdi. Alıksamak diye bir kelime geldi zihnine. Adamın elinde yarılanmış bir simit olduğunu da bu kelimeyle birlikte fark etti. Kötü bir gününde sanırım, diye düşündü. Kim bilir ne derdi var? Belki de kuru bir teşekkürden fazlasını yapmalıydı. Üç bin liradan kurtardı seni sonuçta. Bugün çıkarıp bir çırpıda verebilirdi ama o gün? O gün ne parasızlıktı o öyle. "Eğer işe çıkmayacaksanız birlikte bir yemek yiyebilir miyiz?" diye sordu sanki çok uzun zamandır tanışıyorlarmış ve bu gayet olağan bir soruymuş gibi. Zihne gelen kelime: toylamak. Yoksulu doyur, çıplağı giydir. Allah dal dal etsin dağıtsın seni.

Taksici de ilginç bir şekilde normal karşıladı bu teklifi. "İyi madem" dedi, "Nereye gideceğiz ama?" "Şurada iyi bir kebapçı biliyorum" diye yanıtladı kendinden emin etrafına bakınırken.

Kebapçı filan bildiği yoktu. Bu semte toplantı için gelmişti sadece. Telefondaki uygulama sayesinde eliyle koymuş gibi iyi bir mekân buldu yine de. Siparişleri verdiler. Sohbet açma konusunda genel olarak iyi sayılırdı. Fakat bu yeteneği taksici karşısında pek de işe yaramadı. İşlerden konuşmak istemeyen bir erkek vardı karşısında. Aklına alternatif olarak Âşık Paşa, kalvinistler ve İstanbul Anlaşması gibi birbiriyle uyuşmayan konu başlıkları geldi. Bu teşekkür yemeğinin pek de iyi bir fikir olmadığını düşünmeye başlamıştı ki kızı aradı o sırada. İzlediği yeni bir çizgi filmdeki karakter hakkında güle katıla bir şeyler söyledi. Kapattığında taksici başı önünde, "Kızın mı var?" diye sordu. Sohbet konusu kendiliğinden açılmıştı galiba. "Evet," dedi gülümseyerek, "Beni hatırlamadınız değil mi? Salgının ilk aylarında sizinle küçük bir tatsızlık yaşamıştık trafikte." Adam şöyle bir durdu, süzdü ve "Haa," dedi, "sen o arkadaşsın. Kızın vardı arabada." Sonra güldü. "Yav" dedi, "Baktım polisler geliyor, bunlar şimdi buna geçirir cezayı dedim." Sonra durdu. Dalar gibi oldu. "Benim de bir kızım var" diye mırıldandı ardından. "Yarın doğum günü." Adamın yüzündeki mutsuz ifadenin sebebini bilmediğinden "ne güzel" dedi bir şey söylemiş olmak için. Taksici ise dimdik bakıyordu. Gözlerindeki nemi durdurmaya çalışıyor gibiydi. "1 yıldır ayrıyız annesiyle" diye devam etti.

"Hımm" diye karşılık verdi, mesele açıklık kazanmıştı şimdi. "Ben de ayrıldım, bilirim bu konuları."

"Öyle mi," dedi üzüldüm der gibi bir tonla. Yemekler geldi. O baharatlara uzanırken taksicinin iştahı büsbütün kaçmıştı. Kâğıda sardığı simidi çıkarıp bir ısırık aldı. Konuğunun durumunu fark edince saatine baktı ve toplantıya bir saat var, biraz hızlı gidersem sorun olmaz diyerek bu yemeği uzatmaya karar verdi. Çatalı bıçağı bırakıp, "Neden ayrıldınız, sorun neydi?" diye sordu. İçinden de inşallah çok ağır bir hikâye çıkmaz diye diledi.

"Askerim ben" dedi taksici, "Askerdim yani. Uzman çavuş."

Ağır bir hikâye. "Ne oldu, bıraktın herhalde?"

"Esir düştük. Bir çatışmadan sonra." Kaşlarını kaldırdı. "Ben değil de bizim arkadaşlar. O çatışma bende kayışları kopardı."

Başını salladı anlıyorum manasında. Zihnine bir kelime geldi: Sögülmek.

"Malulen emekli ettiler. Bi türlü düzen tutmadım sonra. Kabuslar, sesler filan derken. Rapor verdiler bana." Biraz duraksadı. "Hep bi takip edilme hissi. Bi türlü aşamadım. Evi de zindan ettim. En son kadına dedim, bu böyle olmayacak. Düzelemiyorum ben. Size zarar vereceğime bırakıp gideyim."

Bir şey diyemedi. Ne diyebilirsin ki?

"Çok seviyordum aslında. Kızım doğunca var ya. Dünyalar benim olduydu."

Derin bir iç çekti. "Resmî olarak bitti mi, yani bir geri dönme imkânı filan varsa..." Söylenecek en iyi şey buymuş gibi geldi.

"Sağol, Allah razı olsun ama yok" dedi. "İçmediğim hap kalmadı. Baksana göbeğe. Ama yok. Şimdi bile. Hep arkamdan biri gözlüyor gibi hissediyorum. Bir gün çekip vurucam birini diye korkuyorum."

Toplantıya kırk beş dakika var. Ölmez sağ kalırsak tabii. "Allah korusun" dedi, "Öyle düşünme. Sonuçta bu ülke için hizmet etti..."

"En çok da o koyuyor biliyon mu" diye kesti sözünü. "Onca şey geldi başımıza. Neyse yav" dedi sonra. "Koyayım komutanlara." "Sonuçta ben bu ülke için savaştım" dedi, "Ne yaptım biliyon mu?" dedi birden gülümseyerek. "Arkadaşlar esir düştü. Komutan çekiliyoz emri verdi. Çekilmedim. Çocuklar tepenin ağzında daha. Görüyorum. Düştüm peşlerine. Yedisini indirdim. Ama nasıl sıkıyorum. Allah'tan içime bir şey geldi. Böyle bir güven gibi. Hani efendimizin göğsünü melekler yarmış ya. Onun gibi inancın olsun. Sana burada ölmek yok vur oğlum dedim."

O anda takılıp kalmıştı adam. Yaşıyor gibi anlatıyordu. "Ne yaptın peki, kurtardın mı arkadaşları?" Başını salladı usulca. Gelen kelime: yep yep. "İkisini aldım ellerinden, ama şimdi arayıp sormaz ikisi de. Düşmüşü kim arayıp sorsun ki?"

Yemekler bitmiş, garson toplamak için masaya yaklaşmıştı bu sırada. Taksici birden ayaklanıp "Laan!" diyerek itti adamı. Sonra duraksayıp, "Pardon kardeşim" dedi, "Çok pardon, bir şey var mı?"

"Haa" dedi yazar içinden, demek sorun böyle bir şey. Ama keyfi de kaçmamış değildi. "Abi otur hele otur" dedi sıkkın bir ifadeyle adama. Adam mahcup bir şekilde kendini açıklamaya çalışırken "Bak hocam" diyerek böldü. "Kimsenin seni takip ettiği filan yok. Bunu çıkar aklından. Senin ne yaşadığını anlamam mümkün değil, biliyorum. Ama seni kim niye takip etsin? Bak bir kızım var diyorsun. Yarın doğum günüymüş. Odaklanman gereken bu. Gölgeler, sesler filan değil. Bunları çıkart aklından."

Büyük bir suç işlemiş gibi dinliyordu karşısında. Hiçbir şey demeden. Biraz sonra, "Sen nasıl aştın?" diye sordu biraz da konuyu değiştirmek için. "Kızından ayrı kalma işini yani. Bu da beni bitiriyor. Gece olunca bir afakandır basıyor biliyor musun? Yattı mı, uyudu mu, ne yedi ne içti?"

"Evet," dedi, "Kolay değil tabii."

Sonra laf olsun diye değil gerçekten düşündü bunun üzerine. Yeni kitabını doğduğu şehirde, doğduğu evde yazmak istediği günlerdi. Elma bahçesi, kavak ağaçları, ikindi serinliği. Doğduğu ev yıllar önce satılmıştı fakat paranın bu sorunu çözebileceğini düşünüyordu. Olmadı. Satın alan kişi evi yıllardır bir tür hurdalık olarak kullandığı için hiçbir bakım yaptırmamıştı. Alsa bile içine girmesi üç dört ayı bulacaktı. Yine de şehre gitmişken çocukluğunda anne babasıyla, dedesiyle zaman geçirdiği bazı yerleri gezdi. Zamanın akıp giderken pek çok şeyi silip süpürdüğünü fakat kök salmış olana büsbütün dokunamadığını gördü. Bazı bilginler tortu diye tanımlıyordu bunu. Ona göre tortu değil, kendi içinde son derece mantığı olan belki cedelin altında izah edilebilecek bir şeydi bu. Zaman neye kıyar, neye dokunamaz? Bunu kendine göstermelisin. Paslanmış çeşmeler, yolu yitmiş mektepler, çatısı çökmüş ağıllar, sayfaları sönmüş yazmalar, ok ile yana çıkmış beyitler, derkenarlar. Zaman hepsine kıyabilir. Diğer taraftan bir gülüşe dokunamaz, bir yapıp etmeye, bir onuşa dokunamaz. Tanığı olan ve vaktiyle gönlü ışıtmış yaşanmışlığa güç yetiremez. Bu tanık bir çocuk olsa bile. Peygamberi kimse görmese, yalnız çocuk yaştaki Ali veya Enes görse ve aynı süre zarfını onlarla geçirseydi, kuşkusuz nübüvveti ve tebliği daha az tesirli olacak değildi. Kadim destanlarda bütünüyle katledilen halktan geriye kalan ve günü geldiğinde kısas için ortaya çıkan tek bir çocuğun anlamı şimdi daha açık bir hale gelmiş olmalı?

Kızından ayrı bir baba olarak yola nasıl devam edeceği konusu vardı o ziyaret günlerinde aklında. Dedesi de gençliğinde ilk kızıyla böyle bir talih yaşamıştı. Ayşe Halası. O aksakallı ihtiyarın bunu bir şekilde çözmüş olacağını düşündü. Onlar büyük konuların hallini değil belki ama kendi meselelerini çözecek kadar işi biliyorlardı. Onun kelimelerini hatırlamaya çalıştı. Bekitmenin, kopmanın, çağlayıgelmenin suyun gelişini beklerken ark başında ne anlama geldiğini anımsadı. Soluya soluya koştuğu günleri. "Çevir" diye ünlüyordu ihtiyar. Bir dal parçası alıp neredeyse kaybolmuş suyolunu takip etti. Kurumuş, çatlamış toprak. Sonra hurdalığa evrilmiş eve döndü, eşiği öptü. Gözleri doldu. Paltosunu çıkarıp kapının önüne serdi ve kıble ne taraftı diye düşündü. Nasıl duruyorduk? Telefonundan uygulamayı açıp bakacakken geri koydu. Köşedeki kerpiçten bozma minareye baktı. Güne baktı.

Taksici devam etmesini bekliyordu.

"Kolay değil tabii. İlk başlarda zorlanmak doğal. Kim böyle olmasını ister? Ama dünya burası. Burada böyle şeyler olur. Buna benzer şeyler. Başımıza bir şeyler geleceğini biliyorduk değil mi? Çocukken, daha toyken. Geliyor işte. Mühim olan bununla nasıl başa çıkıyorsun? Bir kız babasısın sen. Büyütme bu kadar. Daha keyifli olman lazım."

"Tabii" dedi, "Doğru söylüyorsun. Belki hanımla tekrar konuşurum. Takip filan yok derim. Koymuşum takibine."

"Senin bileceğin iş."

"Yarın doğum günü. Ne almalıyım sence?"

Artık rayına girmişti. Ne söylesen hedefi bulur. "Gidip sarılsan bile yeter."

"Eyvallah" dedi başını sallayarak "Eyvallah. Aynı o günkü gibi bir güven geldi yemin ediyorum şurama. Göğsüm ferahladı."

Tebessüm etti. Toplantıya on dakika vardı. Şimdi kalksa telafi edilebilir bir gecikmeyle yetişebilirdi. O esnada bir şey sezdi. Mekânın önündeki dubalardan biri devrilmişti. Ama bir dubanın devrilmesinden daha fazla bir şeydi bu. İçeri iki kişi girdi ve biri silahını çekip taksiciye doğrultarak bir bağırtıyla halka karşı işlenen suçların affı olmayacağını ilân etmeye durdu. Muhtemelen söyleyeceği bir cümleydi, sonrasında ensesinden sıkıp gideceklerdi. Ama beklemedikleri bir şey oldu ve adam aniden kalkıp silahı yakaladı. Tavana doğru salınan iki el silah sesi. Herkes olayın ayırdına vardı ve çığlıklarla masaların altına kaçıştılar. Devrilen bir masa ve düşen tabak seslerini yere kapaklanan örgüt elemanının iniltisi izledi. Sonra diğerine davrandı uzman taksici. O to-

pukladı. Bir dakikadan az bir sürede olup bitmişti her şey. Diğeri hâlâ yerde yatıyor ve kafasının bir yanını tutarak tehditler savuruyordu. Taksici birkaç yıldır örgütün intikam listesinde olduğunu öğrenmiş oldu böylece. Yerdekinin göğsüne oturup kesmesini söyledi. Sonra yazar arkadaşına baktı. Şok halinde gülerek "Takip ediyorlarmış. Gerçekten takip ediyorlarmış!" diye sevindi.

"Evet" dedi o da gülümsemeye çalışarak. Tam güzel bir konuşma yapmış ve işi tatlıya bağlamıştı ki adam haklı çıktı, iyi mi. Yine de sevindi elbette. Hayata bak sen. Biraz sonra cebinden küçük not defterini çıkarıp taksi plakasının karşısına zihnine gelen kelimeyi ekledi.

Ses

Gülşen Funda

Шупту тайлып чиде берген дылдар ужун...[1]

I. Карасач Ана

Karasaç Ana, gözlerini öteye dikti, ötelerin de ötesine. Gözleri Sengel yurdundan çıkmış, dağların gölgesinin düştüğü karanlık yamaçlara ilerliyordu. İlerledikçe akça karları geçiyor, geçit vermez coşkun ırmakları aşıyor, üstü karla kaplı topraklara basıyordu. Alçak vadilerin birinde, beyaz ev dediği yuvanın önünde, "Bu kış çok uzun sürdü," dedi Karasaç Ana. "Dünya gövdesinde kim bilir kaç kışı ağırladı, şu Yenisey Irmağı kaç kez dondu çözüldü. Altay Dağları ne çok bekledi, buzlarını çözecek baharı..."

Toprağın altındaki ağaç köklerini duydu sonra, yüzyıllardır kaskatı bir uykuyu ağırlayan. Karasaç Ana, iyi biliyordu bu ağacın nice ezgiye analık ettiğini, nice yiğide ağıtlar yaktığını, nice efsunlu hikâyeler biriktirdiğini. Çift gövdeli bu ağaç, çocukluğundan beri buradaydı, annesinin çocukluğunda da burada olduğu gibi ve onun annesinin ve onun da annesinin. Dünyanın tüm zamanlarında daima burada olduğu gibi, bir mıh gibi toprakta çakılı durduğu gibi, bu toprakların üstünde, uzun ve uzak karlı dağlara giden yolun işareti olarak burada durduğu gibi. Ölümü ve dirimi taşıdığı gibi gövdesinde, kışı ve baharı da. Renk renk çaputları taşıdığı gibi, tam burada, dünyanın kalbinde, kışın en soluk yerinde, nice insan seli, nice insan kanı akıp giderken iki gövdeli ağacın burada, tüm her şeye şahit ama yine de kendi halinde, Karasaç Ana'nın önünde durduğu gibi. Karasaç Ana, bu ağacı, bu ağacın duyduğu her şeyi işitiyordu. Mert ve öfkeli bahadırları, yiğit kadınları, çiçeği burnunda ay yüzlü çocukları, bıçak kanatlı kaya kartallarını, ak sırtlı ağaç kakanlarını, parlak kolyeli bozkır tuygunlarını... Bu toprağın üstünden, bu göğün altından, bu ağacın yanından geçen ne kadar canlı varsa hepsini görüyor ve duyuyordu.

1 Tuvaca."Yitip giden tüm diller için..."

Karasaç Ana; boz renkli abasının üzerine, siyah, kalın bir kuşak bağlamış, başını bir örtüyle sarıp sarmalamıştı. Boynundan göğsüne kadar uzanan, uzandıkça ağaç kökleri gibi etrafa dağılan demir kolyesine dokundu. Kolye, içi buz kesmiş taşlar kadar soğuktu. Yolculuğunda korusun diye takmıştı, öte diyarların zalim ruhları incitmesin diye. Karasaç Ana, gözlerini öteye dikti, ötelerin de ötesine. Gözleri Sengel yurdundan çıkmış, dağların gölgesinin düştüğü karanlık yamaçlara ilerliyordu. İlerledikçe akça karları geçiyor, geçit vermez coşkun ırmakları aşıyor, üstü karla kaplı toprak ölüsüne basıyordu. "Geliyorum Matthias..." dedi. "Altay dağlarında, uzun süren bir kışın ortasında, anadilinden ve evinden çok uzakta, elinde mürekkebi donmuş bir kalemle, şarkılarımı yazmak için kapımı çalan Matthias... Bu topraklarda, seslerin peşinde geçirdin ömrünü. Bilseydin ölüm bu topraklarda seni bulacak, şu uzun süren kış seni tüketecek, ciğerlerin üşüyecek, kalbin üşüyecek, soluğun kesilecek... Gelmek ister miydin yine? Bir dilin peşinde, başka seslerin izinde bir ölüm... Yolculuğumu bitirdikten sonra, geri dönebilirsem eğer, bu çift gövdeli ağacın altında ağıdını yakacağım. Ama önce Matthias... Seni bulacağım."

Karasaç Ana, çadırda sakladığı odunlardan bir kucak dolusu getirip yere yığdı. Odunlar önce üç oldu, sonra yedi, sonra dokuz. Aynı gök altında birleşti uçları, altındaki boşluğa küçük dalları yerleştirdi. İki üç çıngıdan sonra tutuştu, alev aldı odunlar. Büyüdü, büyüdü. Gövdesi tüm odunları sardı bir ana gibi, sarmaladı, içine aldı, yatıştırdı. Annesi anlatmıştı, eski bir kavmin inanışıydı bu. Someyedler ateşin kutlu, yaşlı bir kadın olduğuna inanıyorlarmış. Küçük çocuklar, üzerine yemin ediyormuş bu ateşin. "Suçluysam yaşlı büyükanne ateş beni yutsun." diyormuş. Karasaç Ana, gülümsedi sonunda. "Eve dönemezsem..." dedi. "Yaşlı büyükanne ateş, beni de yutsun."

Dönerken, ateşin etrafında, ateş rengini ulaştırırken Karasaç Ana'ya, Karasaç Ana ayakları alev, elleri alev, ayakları alev, elleri alev büyürken orada, göğsündeki demir kolye ısınırken, dönerken yine, yine de dönerken Karasaç Ana, işitilir olurken o ses, uzakları yakın eden o sesler büyürken ve dağları aşarak gelirken, göğü ve yeri aynı anda döverken o ses, taşlar ve topraklar işitirken bu sesi, bu tok, bu sert, bu görünmez sesi, ağaç dalları gibi bir bir ayrılırken, birleşirken gövdesinde tüm sesler ve Karasaç Ana dönerken ateşin etrafında, dönerken dünyanın etrafında, dönerken tüm ağaçların etrafında, kendi ruhu bedeninden, kendi bedeni ruhundan ayrı düşene kadar dönerken, annesinden kalan şarkıyı söylerken Karasaç Ana, ağlayarak söylerken, gülerek söylerken, o sesleri kalbinin tam ortasında duyarak söylerken, kendi içinde bir yangını baş-

latırken, ateş önce bedeninde başlayıp sonra Altay Dağları'ndaki tüm karları eritirken, ayılar, kurtlar, yabani tavşanlar, kazlar, kartallar, baykuşlarla birlikte dönerken, onlarla göz göze gelip yolculuğunu haber verirken, bu topraklarda duyulan tüm sesleri kendi sesinde toplarken, atalarının soluğunu duyarken yanında, bu toprakların üstündeki tüm ruhları çağırırken abasının altına, dönerken, ateşin etrafında dönerken, tüm su sesleri kulağını dolduruncaya dek ateşin etrafında dönerken, uzaklarda bir ren geyiği görürken, geyikle göz göze gelirken, aradığı o ruh ile göz göze gelirken, Matthias ile göz göze gelirken, bedeninin evinden ruhu çıkarken, hiç durmadan annelerinden kalan şarkıları söylerken, dünya üzerinde bir başına, yalnız ve yapayalnız sesiyle şarkılar söylerken, bu şarkıyı yalnızca kendi söyleyip kendi işitirken ve ateş, toprağın üzerindeki kazan, ağaçları bir bir kaynatırken, Karasaç Ana, birden durdu. Durunca tüm âlem, dönmeye devam etti ateşin etrafında, kuşlar ve ağaçlar, topraklar ve sular. Karasaç Ana yere yığıldı.

II. Матиас Александер Частрен

Aynaya son kez baktım. Son kez olduğunu bilerek. Yarın sabah uyanamayacağımı güçlü bir şekilde hissediyordum. Her şey nasıl başlamıştı? Finlandiya neresi, doğduğum topraklar, ya Tervola şehri? Kaç yıldır duymuyorum kendi anadilimi, içimde büyüyor tüm sesleri. Bu dünyadan göçüp giden babama benzememek için mi yollara vurmuştum kendimi? Amcam, mektuplarına cevap vermediğim için çok öfkeli. Ne yazabilirim ki? Kâğıdın üzerindeki harfler, bu toprakların üzerinde anlamını yitiriyor. Beyaz bir kâğıt kalıyor geride ve yitiyor harfleri. Bir ses duymuştum buralara gelmeden önce, St. Petersburg'da, masamın üzerinde tonlarca kâğıt, her yana saçılmış izmaritler, Rus tütünleri, hangi geceden kaldığını bilmediğim şişeler. Önümde, çok iyi hatırlıyorum, son yolculuğuma çıkmadan önce çevirdiğim Kalevela Destanı vardı. *Bir ses. Duydum onu.*

Evet, her şey bu odada başlamıştı. St. Petersburg'un caddeye uzak herhangi bir evinde. Başımı, İsveççeye çevirdiğim Kalevela Destanı'nın üzerine koymuştum. Elias Lönnro'nun yıllarca dolaşıp Carelialı ozanlardan topladığı şiirleri, şarkıları duyuyordum, cesur ve âşık Lemninkainen'in söylediklerini, büyülü değirmeni inşa eden demirci İlmarinen'in anlattıklarını ve bilgeler bilgesi Vainamoinen'in hakikatle dolu nefesini. Kaleva'nın Diyarı perde perde açılıyordu önümde. Birden karlı dağlar kapladı çevremi. Soğuk bir rüzgâr esti,

beni nefessiz bırakan bir rüzgâr. Asya dağlarına benziyordu dağlar, dünyanın sonuna kadar uzanan kolları sarıp sarmalamıştı her yeri. Dağların ortasında bir ağaç gördüm sonra, çift gövdeli. Altında bir kadın oturuyor. Gözleri geceden kara. Dağların ardına bakıyor. "Matthias..." diyor başını kaldırıp bakıyor bana. Gözleri yaşlı, kışın donmuş ırmaklar gibi. "Sesimi, annemin sesini, onun da annesinin sesini yitirmek üzereyim. Bir kızım olsaydı o taşımaya devam ederdi bu sesleri. Ama yok. Yüzyıllardır bu dağlarda duyulan sözler artık işitilmez olacak. Korur musun, sesimi, sesimizi; yitip gitmeden biz, terk etmeden Altay Dağlarını, Yenisey Irmağı çözülmeden, bahar gelmeden." Birden bir ateş duydum içimde. Bu sözler ısıttı beni. Alevin içindeydim sanki. Ateşin alazları gövdemde filizleniyordu. Sonra Altay dağlarının tüm karı eridi, sular yanımdan akıp gitti. Gözlerimi açtığımda ne dağlar vardı, ne iki gövdeli ağaç, ne kadın, ne de ateşi. "Matthias..." dedi kadın. "Bulmalısın beni..."

Gözlerimi açtım. Rüya mıydı, yok, hayır, uyumuş muydum ki? Bir sigara yaktım, gözlerimi kapatıp hatırlamaya çalıştım, yok. Kadının yüzü gelmiyordu gözümün önüne. Altay dağları mı demişti, Sibirya'ya doğru uzanan dağlar. Ve ne ırmağıydı, evet, Yenisey, eski kavimlere analık eden kutsal su. Gerçekten var olabilir miydi bu kadın, gerçekten çağırmış mıydı beni kendi topraklarına? Ertesi sabah okula bir mektup bırakıp yola çıktım. Gidiyordum, önce Ural'a vardım. Sonra Sibirya'ya, ardından Tataristan. Üç dört yıl dönmedim bu şehre, odaya. Kazan'a gittim, hiç durmadım, Sakha'ya, Tümen ve Toblosk şehirlerine, sonra Yenisey'e. Bulduklarımı yazdım; dilleri, sesleri, hikâyeleri, destanları. Nasıl yaşıyorlarsa bu toprak üzerinde, hepsine şahitlik ettim. Kartal avlarına katıldım, atlar üzerinde çok yol teptim, Tunguz kıyafetleri giyerek yollara düştüm. Şamanlarla tanıştım; ak, kara, kızıl. Dualarını aldım. Bu duaların gücüyle belki, yoluma devam ettim. Çok çalıştım; kâğıtlar, mürekkepler, defterler artık yetmiyordu. Bir toprak başka bir toprağı doğurunca, bir kavim başka bir kavimden haber verince, bir hikâye diğerini çağırınca yola çıkıyordum. İklim çok kötüydü, soğuk etime bir bıçak gibi saplanmıştı, nereye gidersem gideyim, hangi ateşe tutarsam tutayım gövdemi bir türlü ısınmıyordu. Tütün içmekle daha da kötü olmuştu ciğerlerim. Sonra Buryatlar'ı ziyaret ettim, Baykal gölü çevresinde dolaştım, yazıtları okudum, taşlara dokundum. Ama yine de bulamamıştım, çift gövdeli ağacı ve Altay dağlarının ardında yaşayan o kadını. Gördüğüm her yaşlı kadına koştum, anlattım, bir ağaç var mı böyle, dağların ardında yaşayan bir kadın. Ama yok. Umudumu kaybettim bir vakit. Araştırmalarım dışında bir şey yoktu elimde

avucumda. Gözlerimi kapatıp Yenisey'e gidiyor, kadına sesleniyordum. "Nerdesin, nerede sesin?" Tek duyduğum kutlu suyun sesiydi. Kara kartallar, boz atlar, çorak topraklar... Yerini biliyorsanız söyleyin. Hiç var olmamış bir ses için bunca yol gelmiş olamam. Bir rüyanın peşinde. Bu bir delilik. Ölümüme neden olacak bir delilik. Sibirya'daki son kış, iyice umudumu yitirmiştim. Ciğerlerim buz tutmuştu artık, nefes almak giderek güçleşiyordu. Doktorlar zatürre teşhisi koyalı çok olmuştu. "Araştırmalarını bitir ve evine dön." diyorlardı yalnızca. Ama biliyordum, hikâyem burada nihayete erse de, yine de arayacaktım o kadını. Rusya'ya dönmek için yola çıktığımızda, arkadaşım Aleksandr hastalandı. Bize eşlik eden Tuvalar, yakında bir şaman var dediler, Yenisey Irmağı'nın yanındadır yurdu. Belki o iyi edebilir arkadaşını. Yönümüzü dağlara çevirdik, burada ölüp gitsem olurdu artık, aradığını bulamamakla yazgılı olsam da ararken yitip gitmek daha erdemliydi. Aleksandr'ı beyaz ev dedikleri çadıra taşıdık. Etrafta kimseler yoktu. "Emin misiniz burada bir şamanın yaşadığına?" Büyük bir inançla "Evet." dediler. "Gün bitmeden gelir." Bir tütün sardım, güç bela. Aleksandr, acıdan inlese de öfkeyle baktı bana, içecek ciğerim kalmamıştı artık. Ama. Bir saniye. Tanıdık burası. Çadırın arkasındaki ağacı fark ettim sonra, biraz yaklaştım. Çift gövdeli. Altındaki taş. Dallarındaki çaputlar. Geldik mi? Gelmiş olamayız. Hayır, bu gerçek mi? Yok, bir rüya olmalı. Zihnimin bana bir tesellisi mi yoksa?

Koşarak Tuvaların yanına gittim. "Bu şaman, kadın mıydı?" dedim. "Adı ne?" Heyecanıma şaşırmadılar. "Bu çadırda doğmuş olan her kadının adı Karasaç Ana'dır, onun da adı Karasaç Ana olmalı... Burası kutlu bir yerdir Sengel yurdu için. Özellikle bu ağaç. Biz inanırız ki, yaşam ve ölüm taksimini bu çift gövdeli ağaç yapar. Şifayı ve hastalığı, neşeyi ve kederi bu ağaç dağıtır topraklarımıza. Burayı terk eden Karasaç Analar ölür gider dağlarda. Bu yüzden her Karasaç Ana, durmaya yazgılıdır, beklemeye, yurt tutmaya. Yıllardır buradadır Karasaç Analar, her biri birbirinin yerine geçer, her birinin yüzü de, sesi de aynıdır. Sanki tek bir kadın var gibi gelir bize, sonsuza dek yaşayan."

Ayaklarım tutmaz oldu, sonra bayıldım. Gözlerimi açınca karşımda gördüm kadını. Gözleri yaşlı, kışın donmuş ırmaklar gibi. "Geldin demek Matthias..." dedi. Çadırın içine taşımışlar beni. Sıcak bir su uzattı. "İç, ciğerlerin buz tutmuş olmalı." Doğrulup suyu içtim. "Sen çağırdın değil mi beni, Karasaç Ana. Doğru mu bu, rüya değildi değil mi? Sesini duydum, annenin sesi, senin sesin. Kalemim nerede, defterim..." Gülümsedi. "Bekle." dedi. "Akşamı bekle, Ay doğacak bugün, Ay'ı bekle. O zaman söyleyeceğiz şarkılarımızı.

Ben, annem, onun annesi, onun da annesi. Duyacaksın sesimizi ve yazacaksın." Akşam oldu sonra, ardından gece. Sonra Ay, nasıl da parlak. Aleksandr çadırda uyuyordu. Ateşin etrafındaydık biz. Karasaç Ana, Tuvalar ve ben. Eline topşuurunu aldı, söylemeye başladı Karasaç Ana.

Gören gözlerimiz dünyayı görmez olduğunda
Duyan kulaklarımız Yenisey'i işitmez olduğunda
Kış bir kartal gibi üzerimize *kanat* açtığında
Bu ağacın altında bulacaksın bizi

Bu ses bizimdir, annemizin sesi
Bu dağlar bizimdir, annemizin dağı
Bu ırmak bizimdir, annemizin ırmağı
Bu ağacın altında göreceksin bizi

Herkes yabancıdır, gelir bu topraklara
Heybesini doldurur kutlu şarkılarla
Ölüm öldükçe ve yaşam yaşadıkça
Bu ağacın altında duyacaksın bizi

Şarkı bittiğinde ağlıyordum. Sengel yurdunda, bu dil son kez duyuluyordu. Ben de şahitlik ediyordum. Demek o kadar yolu, bu sesi işitmek için gelmiştim. Her bir ses, gözümün önünde önce parçalanıyor sonra göğe dağılıyordu. Bu uzun kış bitince, Karasaç Ana ve onun dili de çekip gidecekti dağlara. Yeniden, yeniden söyledi Karasaç Ana, ezberleyene kadar biz, bu şarkı bizim şarkımız olana kadar. Yazdığımda kâğıt, sözlerin ağırlığından incelmişti sanki. Gözyaşlarım durmuyordu. Karasaç Anaların kaç asırdır süren şarkısını duymuştum, hem de onların dilinden ve muhafaza edecektim, bir ömür. Şimdi aynaya bakıyorum, o dipsiz kuyuya. Sesini duyuyorum Karasaç Ana'nın, şarkısını söylüyoruz beraber, tüm Karasaç Anaların. Gökyüzü karanlık, Ay çekip gitmiş. "Natalia..." diyorum. "Karasaç Ana'nın şarkısını söyler misin?" Öksürüyorum uzun uzun. Soluğum kesiliyor. Halının üzerine diz çöküyorum, iki büklüm. "Oğlumuzu uyutayım, geliyorum." diyor. Aynaya bakıyorum yeniden. Biliyorum, yarın sabah uyanamayacağım. Karasaç Ana da böyle mi hissediyordu o gece? Son kez söylediğini bilirken şarkısını... Böylesine acı duyarken hem de, nasıl söylemişti öyle güzel, öyle efsunlu...Kapı açıldı. "Sen

misin Natalia?" Ses yok. Soğuk rüzgârlar dolaşıyor odada. Sanki Sibirya'daki kışı da getirmişim yanımda. İçimde esiyor rüzgârlar, Yenisey akıyor başucumda. Çok üşüyorum. Uykum geliyor. Hayır, uyuyamam. Natalia gelecek, bana şarkı söyleyecek daha. *Bir ses. Duydum onu.* "Çok uzaktan geldim Matthias, sen o kış kapımı çaldığında nasıl yorgunsan ben de öyle yorgunum şimdi. Eve dönebilecek gücüm var mı, bilmiyorum. Ama dönersem, çift gövdeli ağacın altında ağıdını yakacağım." Bu bir rüya mı? Hayır, gözlerimi açamam. Ya değilse? Belki de çoktan öldüm. Öldüm mü? Açmaya korkuyorum. Gözlerim kapalı. Son bir kez duymak istiyorum sesini. Karasaç Ana, yeniden söyler misin bize şarkını?

Gören gözlerimiz dünyayı görmez olduğunda
Duyan kulaklarımız Yenisey'i işitmez olduğunda...

Aydınlık Gün

Ahmet Sarı

Andrey Tarkovski'ye ithaftır

Hastalığımın o korkunç günlerini sizlere burada anlatıp canınızı sıkmak istemiyorum. Son altı aydır zaten gazetelerde, televizyonda bundan başka bahis olmadı; insanlar arasında konuşulan, gündelik hayatımızı mecburen belirleyen bilinen şeyler bunlar. Bunları tekrar etmenin kimseye bir faydası yok. Ama sizlere belki de kimsenin tahmin etmeyeceği bir şeyi, bir hakikati anlatmak istiyorum. Bu hakikatin, benim gibi hastalığı on dört gün içinde yenmiş insanlar tarafından bilinip bilinmediğini de merak ediyorum. Ama az çok hastalığı yenmiş kişiler kendi bedenlerindeki dönüşümü, geçirdikleri duygusal evreleri herkesten daha iyi bileceklerdir. Belki de bunun için insanın kendisine dışarıdan bakabilmesi gereklidir. Bu ise çoğu insanın yapamadığı bir şeydir. Neyse söz konusu bu hastalığı nereden kaptığımı bilmiyorum. Bunun ne önemi var. İnsan gözlerinin göremediği apayrı bir dünya var ve bu dünya da yaşantısını bir şekilde sürdürüyor. Çok kısa süre içinde ateş, ishal, öksürük hem de nasıl ciğerleri yırtan bir öksürük; halsizlik, eklem yerlerinde ağrılar, yataktan kalkacak gücü kendimde bulamama hali ile hastalık bende gün yüzüne çıktı. Bedenimde derman kalmadığını, halsizliğin varlığımı kapladığını hissediyordum. Zaten yalnız yaşadığımdan, karantina dönemini acı çekerek geçirmiştim. İnsanlarla temasım olmadığı için hastalığım hakkında kimseye bir şey demedim. Bir koltuktan diğerine zar zor ilerleyebilme zamanlarından, iştahsız dahi olsam mutfakta bulabildiğim ne varsa onları direncimi güçlendirmek için zorla yeme haliyle kendi kendime mücadele ediyordum. Hastalık nasıl sessiz sakin bedenimi ele geçirdiyse, güneşli bir günde de öylece sessiz sakin çekip gitti.

Bu işin bedensel yanı. Bana inanmayacaksınız hastalıktan kurtulmama, özel hastanede yaptırdığım testlerde negatif sonucu almama rağmen sevincimi yaşayamadım. Hayatımda bazı şeylerin kökten değişeceğini hiç ummamıştım.

İşitme duyumun hassasiyet kazandığını gördüm. Eskiden duyma hususunda bu kadar keskin bir kulağa sahip değildim. En uzak yerlerdeki sesler bile kulağıma geliyordu. Uzaklarda iki kişinin kendi aralarında yaptıkları konuşmaları duyuyordum. Sırtüstü uzandığım ve kitap okuduğum zaman resmen dünyanın dönüşünü hissediyordum. Algı kapılarımın bu denli açıklığı beni korkutuyordu. Karanlıkta görüşüm keskinleşmişti. Zaten miyop olduğum düşünülecek olursa bu gözlerin, gündüzü bırakın gece bile görüş keskinliği neye yorulacaktı?

Eskiden evden çıkmak istemiyordum. Film izlemek, kitap okumak, çok eskiden beri biriktirdiğim kasetlerimi dinlemek bende bir hobiyken, kendimi içten gelen ve tarif edemediğim bir duygunun beni kışkırtmasıyla karanlıklara atıyor, dışarıda buluyordum. Artık karanlığı seviyordum. Evime yakın çocuk parkında banklarda oturuyor, yağmur da yağsa, sırılsıklam ıslansam da eve gitmiyordum. Bir gün yine gece yarısı çocuk salıncaklarının paslı demirlerine kendimi baş üstü astım. Öylesine bir istekti bu. Bunu neden yaptığımı size anlatamam. Çünkü bu duygunun bende nasıl oluştuğunu da bilmiyorum. Biraz ters asılır sonra eve giderim dedim. Orada sabaha kadar asılı kalmışım. Haylaz çocukların parka attıkları envaiçeşit çöpü temizlemekle sorumlu temizlik görevlisi beni öyle asılı bulmuş. Sabahın erken vakitlerinde çerçöpü toplarken beni tepe üstü asılır vaziyette görünce epey şaşırmış. Hemen uyandırmak istemiş. Yapmış da. Kendime geldiğimde halimden utanmıştım. Eve kendimi zor attım. İlerleyen günlerde de halim iyice kötüye gitti. Odanın köşelerinde bazen halının üstünde, bir şekilde nemli olan banyonun camlarından içeri sızan karıncaları, hamamböceklerini; evde kaysı kurularından ya da başka meyve poşetlerinden sızan küçük kelebekleri eskiden öldürmez ve onları binlerce gayretle yakalayıp ait oldukları doğaya atar; onları camdan dışarıya atmak için çok çırpınırdım. Sadece bu eylem için tahsis ettiğim bir ince belli çay bardağı alır, iskambil kartlarından da oyunlarda hiç kullanmadığım jokeri böcekleri bardağın içine atmakta yardımcı unsur olarak kullanırdım.

Bedenimle ve ruhumla artık gece yarısına gerindiğimden, karanlıkta ortaya çıkan böceklerin zamanına sarkıntılık ettiğimden onlarla daha sık karşılaşır olduk. Halının üzerinde bir yerlere doğru ivedi giden bir hamamböceğini gördüm. Bardağı ve joker kartını almak aklımın ucundan bile geçmedi. Bu böceğe karşı bir iştah belirmişti bende. Halının üzerinde o parlak karanlık, çoklu bacaklarındaki devinim. Böceği yakaladım ve elime aldım. Hiç düşünmeden ağzıma attım. Damaklarımda çoklu bacakları titriyordu. Dil ve dama-

ğımı bastırıp, böceği emdim. Sıvı genzimde bir mayhoşluk oluşturdu. Pencere kenarlarına baktım. Koltuk aralarına. Evde örümceklerin kurduğu ağlara uçan sinekler, börtü böcekler gelsin, onlar da aç kalmasınlar diye eskiden camları açardım. Yanlışlıkla bir kelebek girmişti işte içeriye. Kırık bir uçuşu andıran kanatlarıyla ışığa başını vurup duruyordu. Belki de serinlikli çimlerde, sonsuz çiçeklerde bal özüyle beslenmesi gerekirken başını ve toz kanatlarını durmadan lambaya çarpıp duruyordu. Hızlı bir hareketle yerimden kalktım. Bir iki hamleyle yakaladım kelebeği, parmak uçlarıma hep kelebeğin toz kanatları bulaştı. Onu örümceğe bırakmadım.

Marcus Aurelius'un Unutulmaz Düşü

Alkan Kılıç

Size öykü ithaf etmekten daha şiirsel bir eylem
düşünemiyorum. Siz zirvedesiniz. Belki de dağın kendisi
olmuşsunuz. Bense dağın eteklerinde kaybolmuşum.
Jorge Luis Borges'e...

Yüzyıllar evvel başkası tarafından görülen bir düşü olduğu gibi siz de gördünüz mü? Ben gördüm. Gördüğüm unutulmaz düşü yüzyıllar evvel gören kişi Marcus Aurelius'tu ve ben onu, gördüğüm düşün öncesinde hiç tanımıyordum. Size tuhaf gelebilir ama adını bile duymamıştım. Marcus Aurelius'un kişisel yaşamına ve eserine dair hiçbir fikrim yoktu. Dupduru bir düş görmeyi kitap okumaya tercih ederim, diyenlere hak veriyorum. Düş görmek, kitap okumak gibi edilgin bir eylem değil. Gerçek yaşamda pısırık ve miskin biri olsanız bile düşü gören siz olduğunuzda arzu ettiğiniz kadar cüretkâr olabiliyorsunuz. İki kapak arasına sıkıştırılıp bir kalıp olarak size sunulan dünyayı değil bizzat şekillendirdiğiniz dünyayı tecrübe ediyorsunuz. Kuklalar, emrinize amade, onları bir o yana bir bu yana oynatan ipler, doğrudan bilincinize bağlı. İpleri istediğiniz zaman gevşetip germe hakkına sahipsiniz. Böylesi bir imkân, tahakkümü altında sürekli ezildiğiniz gerçek dünyaya nispetle birkaç saniye için de olsa cennetin anahtarlarını avucunuza almanız demek. Ettiğim bu cahilane sözlere aldırmayın, düşlerin doğasına ilişkin bilgilerim epey sınırlı. İki haftadır kafam allak bullak. Evin içinde kanadı kırık olduğundan gövdesini rüzgârın insafına bırakıveren saydam, duygusuz, yörüngesiz bir kuş gibi dolaşıyorum. Gördüğüm tuhaf düş, kıvrımlarının arasında kaybolduğum bir düşünce silsilesine yol açtı. Düçar olduğum rahatsız edici ikilemden bir türlü kurtulamıyorum. Düşü görüyorken dizginlerin benim mi yoksa Marcus Aurelius'un mu elinde olduğuna karar verememek deli ediyor beni. Maddenin bilinen bütün hallerinin bulutsu bir yapıya bürünerek birbirine karıştığı, fasılasız olarak birbirini tetiklediği tuhaf bir âlemdi temaşa etmekle kalma-

yıp hücrelerine dek sindiğim âlem. Hiç görmediğim renklerle bezeliydi yer ve gök. Renklerin her birinin çözülmesi gereken bir hakikate işaret ettiği aşikârdı, ne var ki ufkumu açıp beni belirsizlikten kurtaracak semiyotik altyapıdan mahrumdum. Bütün cahiller gibi hiç tanımadan biliyor olmakla iktifa ettim. Kendimi biraz olsun rahatlatmak adına gördüğüm düşe dair kendime bilgiçlik taslamayı ihmal etmedim.

Hasret kaldığım uykuyu ellerinde tutarak hiç bırakmayan karanlık geceyi, ayaklarımla ötelere itekleyip yatağımdan doğrulduğum bir sabah, yüzümü bile yıkamadan kütüphanemin üst rafına uzanırken buldum kendimi. Bir tesadüf, belki de tevafuk eseri elime geçen eski bir kitaba göz gezdirince gördüğüm düş, olduğundan daha gizemli bir hale büründü. Britanyalı düşbilimci Herbert Jeremiah- ki düşbilim tabiri bilim çevrelerince kabul görmediği gibi hurafe ile eşanlamlı kullanılıyor, bu konuda haksız sayılmazlar zira düş, bilim konusu yapılamayacak kadar bilimdışı bir fenomendir- Sırların Eşiği ismini verdiği sansasyonel iddialar barındıran kitabında, başkası tarafından görülen bir düşün, olduğu gibi yeniden görülebileceğini söylüyordu. Yazara göre, uzaydaki kara delikleri andıran gizemli yapılar, soluduğumuz havada da mevcuttu ve düşlerin doğası, atom teorisi veya kuantum mekaniği ile açıklanamayacak denli kesindi. Görülen her düş, uyanmamızla birlikte gözlerimizden etrafa saçılan, parçalanması imkânsız, zerre miskali bir küreydi. Soluduğumuz havadaki gizemli kara delikler tarafından yutulup belli bir süre saklanıyor, uygun şartlar sağlandığında- burada birbiriyle örtüşen frekans aralıklarından bahsettiğini düşünüyorum- başka bir bilinçte yeniden açığa çıkıyordu. Herbert Jeremiah'ın öne sürdüğü sav, gördüğüm düşe ilişkin mantıklı bir izahat sayılabilirdi ama yeterince tatmin olmamıştım. Belki de içinde yer aldığım veya başka bir boyutta bizzat gördüğüm kadim bir düşü yüzyıllar sonra yeniden anımsamıştım. Bunu kim bilebilirdi? Platon, evrene dair eriştiğimiz tüm bilginin, yalnızca bir anımsama olduğunu söylerken ezelden başlayıp ebediyete dek uzanan bitimsiz maceramıza işaret etmiyor muydu? Ortada önceden görülen bir düş vardı ve ben, o düşü görmek istediğim surette bizzat gördüğüm duygusuyla dolup taşıyordum nedense. Bu durumda, düşü görenler birbirine karışıp müphem bir olguya dönüşüyor, zihnimi kemiren bütün ihtimaller havada kalıyordu. Tarihin en meşhur düş koleksiyoncusu şair Homeros, Herbert Jeremiah'ın uçuk teorisini okumuş olsaydı istihza yüklü bir tebessümle karşılık verebilirdi okuduklarına çünkü Homeros'a göre düş görmek, esasında bir yanılsamaydı. Yeryüzündeki hiç kimse kendi düşünü görmüyor, önceden görülen kimi düşlerden zamanı

gelince payını alıyordu. Onu yalancılıkla suçlayan Delfi Tapınağı kâhinlerinden birine sırf bu yüzden şöyle haykırmıştı Homeros: "Haddini aşarak aslında Tanrılarımızı yalancılıkla suçluyorsun! Ben bir ozanım ve yalnızca aracıyım. Tanrıların gördüğü düşleri insanlara yeniden hatırlatıyorum." İtikadı bozuk Homeros, gördüğüm düşün doğasını açıklama hususunda sınıfta kalıyor. Zira Marcus Aurelius, haşa bir Tanrı değil benim gibi alelade bir insan.

Günler sonra zorlu ve beyhude çabalarım yerini Marcus Aurelius'un çok önemsediği kayıtsız dinginliğe bırakmıştı. Görülen bir düşün doğasını bütünüyle kavramak, olmayacak bir düştü. Onu tanımlamaya, tasnif etmeye çalışmak yerine o unutulmaz düşün önemsiz bir parçası olduğunu bilerek yaşamak, hiç olmadığı kadar mutlu edebilirdi insanı. Bazı olgular, gizemini korumalıydı şüphesiz, onları daha bir güzelleştiren, eflatun bir elbise gibi büründükleri o esrar perdesi değil miydi? Elime sır perdesini delik deşik edecek bir kılıç değil dolma kalem almıştım. Yazmaya başlamadan önce gördüğüm düşü uzun uzadıya düşünerek tüm ayrıntıları anımsamaya çalıştım. Sizlere sarih bir layiha sunmak amacında olduğum söylenemez. Bazı boşlukları hayal gücümle doldurmuş olabileceğim gerçeğini peşinen kabul ediyorum. Esasında gördüğüm herhangi bir düşü kâğıda dökme düşüncesi bile ürperti veriyor bana. Böyle bir işe niyetlendiğimde sevdiğim bir yazar arkadaşımın sözleri dikiliveriyor karşıma hemen. Beni bir müddet ikilemde bıraksa da o sözlere kulak tıkayıp bildiğim yolda yürümek istiyorum. "Görülen bir düş, başkalarına anlatılırsa olduğu gibi kalmaz, ister istemez değişime uğrar, kelimelere dökülünce bütün büyüsünü yitiriverir." Natüralist ilkelere sıkı sıkıya bağlı olan arkadaşımın meseleyi gereksiz yere abarttığı bir gerçek. Ona göre, benim gibi düşleriyle beslenen bütün yazarlar, güzelim düşlerin eli kanlı katilidirler. Morarmış cesetlerle dolu el arabalarını sokak sokak gezdirip çıktığı seferden eli boş dönen bir seyyar satıcıya benzer hepsi. Aynı şeyi daha önce de yapmıştım. Sanırım Marcus Aurelius'un unutulmaz düşü, kâğıda döküp öldürdüğüm üçüncü düş olacak. Arkadaşımı tekrar üzmek pahasına başladığım işi bitirmeliyim.

Ilık bir nisan gecesiydi. Gördüğü düşü görmeye başlamadan hemen önce görmüştüm Marcus Aurelius'u. Tuna kıyılarını bütün haşmetiyle aydınlatan altın işlemeli çadırındaydı. Beş yıldır başını kuş tüyü yastıklara koymayıp üzerine saman yığılı ahşap bir sedirde uyumayı itiyat edinmişti. Ağzına tek damla şarap koymamıştı gün boyu. Yatağına efkârla uzandı. Yorgunluğu, bir savaş yorgunluğuna benzemiyordu, yıllardır sürüp giden zihni çabalarının artık son raddesine geldiğini anlatıyordu. Kendini bildi bileli ona kök söktüren

baş ağrıları, ılık geceyi fırsat bilerek kuş olup uçmuştu. Çadırın eflatun tüllerle örtülü penceresinden kopup gelen bahar esintisi, tanıdık geldi Marcus Aurelius'a. Giderek irileşen siyah gözleri, tedirginliğin bin bir tonuyla boyandı. Geçen sene yanına uğradığı sol gözü kör kâhin, Marcus Aurelius'un derin çentiklerle bezeli vakur yüzüne, istikbalin bilinmezlerini üflüyordu sanki. Ömrü boyunca gerçeğin izini sürerek dinmez bir susuzlukla çöl kumlarını içmek zorunda kalan talihsiz adam, esintinin doğasını kavramaya çok yaklaştığı kısacık bir anda derin bir uykunun koynunda buluvermişti kendini.

Marcus Aurelius, unutulmaz düşünü görmeye başladığında vınlayan bir yay sesi duydum. Bembeyaz bir güvercinin kalbine saplanmıştı göremediğim ok. Güvercinin korkuyla atan kalbinden sıçrayıp Marcus Aurelius'un alnına yapışan bir kan lekesiydim artık. Küf kokulu kumlara yüzükoyun uzanmıştı. Gözlerini yavaşça açarken alnında duruyordum. Toza bulanmış kirpiklerini görebiliyordum ama Marcus Aurelius, onu gördüğümden bütünüyle habersizdi. Elinde pürüzsüz bir ayna olsaydı alnındaki kan lekesini fark edebilir miydi, bilmiyorum. Nasıl göründüğüme ve boyutlarıma ilişkin benim de hiçbir fikrim yoktu. Aşina olmadığı bir diyara çok ötelerden fırlatıldığı hissiyle dolup taşıyordu Marcus Aurelius. Kalbi durmaksızın, hızla çarpıyor, kuru boğazına yabansı bir duygu düğümleniyordu. Yavaşça doğrulup ayağa kalktı. Onun bir ova kadar geniş alnına yapışıp kalan görünmez bir leke olduğum için ben de doğrulup yukarıya yükseldim. Başım dönüyordu ama Marcus Aurelius, yaşamının amacını kavramış bir kaplan kadar hızlı ve çevikti. Eğer bir düş görüyorsanız ihtiyarlık bazı hususiyetleri sizden alıp götüremez, burada zamanın tek hâkimi olduğunuz su götürmez bir gerçektir. Kır sakallı Marcus Aurelius, ihtiyarlamaya fırsat bulamadığı bir ömür sürmüştü, belki de bu yüzden çevikti ya da düş gördüğünün bilincine daha erken varmıştı. Uzayıp giden çöle bakıyordu. Kumların üzerinde mezar çukuru gibi duran iri ayak izlerine bir anlam veremedi. Esen tuhaf bir rüzgâr, kumları deniz misali dalgalandırdığı halde kumun üzerindeki meçhul ayak izleri bir türlü kaybolmuyordu. Tam o sırada bir düş gördüğünü kavramıştı Marcus Aurelius. Gerçek bir Romalıya ve gerçek bir insana yaraşır biçimde, içindeki koruyucu ruha sımsıkı tutunması gerekiyordu şimdi. Düş görenin düş gördüğünün bilincinde oluşu, düşü görene bahşedilen en büyük armağandır. Burada birbirine sımsıkı bağlı atomların, çürümeye yazgılı etin, toprağın aç bir sünger misali emdiği pis kokulu kanın, dökülüp toza karışması mutlak olan kemiğin esamesi bile okunmaz. Sınırları ölümüne zorlama iştiyakı, önüne çıkan her şeyi hercümerç edecek bir sel gibi

çağıldamaya başlamıştı Marcus Aurelius'un mavi damarlarında. Ama o, bir düş gördüğünün bilincinde olduğu gibi Marcus Aurelius olduğunun da farkındaydı. Düş görürken bile aklının sınırlarını zorlayamaz, tatmini imkânsız arzuların peşine takılıp şu esrarengiz düşü mahvedemezdi.

Esen rüzgâr, tılsımlı bir nefes gibi değiştirmişti atmosferi. Çölün üzerinde asırlardır bekleyen kasvet, yavaşça dağılıyordu. Ilgım zannetti müşahede ettiği akıl almaz manzarayı Marcus Aurelius. Sanki bir düşün içinde başka bir düş görüyordu. Her yanı mermer sütunlarla bezeli, neredeyse sonsuz gibi görünen bir galeri vardı karşısında. Netameli labirentin kıvrımları, sisler arasında zar zor seçilebiliyordu. Avına odaklanan aç bir şahin gibi açtıkça açtı puslu gözlerini ama yalnızlık duygusundan kurtulamadı. Issız galerinin eşiğinde ne aradığını düşünüp başını öfkeyle yukarı kaldırdı. Sayısız sütunun elbirliği ile göğe sabitlediği tek bir kubbe duruyordu havada. Derken, yaprak üzerinde yürüyen tırtılın çıkardığı sese çok benzeyen, tuhaf bir hışırtı duydu. Mermer sütunun arkasında koyu bir gölge oynaştı. Saçı başı dağınık, hırpani kılıklı bir kız çocuğu çıktı karşısına. Çocuğun yemyeşil gözleri delici bakışlar fırlatıyordu zırhtan ve miğferden yoksun yabancıya. Gür sesiyle bağırdı Marcus Aurelius: "Kimsin sen ey çocuk, ne arıyorsun burada?" Çocuk, uzun müddet sustu. Galerideki derin sükût, İmparator'la çocuk arasına örülen yıkılmaz bir duvardı. Marcus Aurelius, suskunluğu dinlemeye çalıştı. Gerçeği kavramak için kepçe kulaklara ya da iri gözlere değil bir kalbe ihtiyacı olduğunu biliyordu. Yeşil gözlü kız, delici bakışlarıyla süzdüğü Marcus Aurelius'a giderek yaklaşırken nihayet konuşabilmişti: "Ben tüm bilgelerin peşinden koşup bir türlü vasıl olamadığı masumiyetim. Bana masumiyet diyorlar ama benim gerçek adım ölüm. Peki ya sen kimsin, yoksa kalbiyle aklı arasındaki dengeyi bir türlü tutturamayan Marcus Aurelius mu?" Duyduğu yumuşak ama bir o kadar keskin ses karşısında irkilmişti Marcus Aurelius, cevap veremedi. Belindeki kuşağına davranıp hançerini aradı ama avucu bir boşlukta yüzüp duruyor, yeşil gözlü kız ise hırçın bir dalga misali giderek yaklaşıyordu. Hayatı boyunca kuru gürültüye pabuç bırakmayan Marcus Aurelius, kalbinin yerinden çıkacak denli hızlı atmasına hiçbir anlam veremedi. Karşısında bir ordu değil hepi topu bir metre boyunda ufacık bir kız çocuğu vardı ve hayatında ilk kez sendeleyip geriye doğru bir iki adım atıyordu. Yeşil gözlü kız, Marcus Aurelius'un elini tutmak üzereyken koca İmparator bir kabustan uyanmak istercesine gözlerini sımsıkı yumdu. Gözlerini açtığında ılık bir şefkat duygusu yürümüştü göğsüne. Elinden tutup ona galeriyi gezdirmek isteyen kılavuzuna daha fazla

mukavemet gösteremedi. Takma adının masumiyet, gerçek adınınsa ölüm olduğunu söyleyen bu garip çocuğun eline, içindeki koruyucu ruha tutunur gibi tutunuyordu. Emin değildi ama mermer sütunlarla dolu galeri, namlı veya namsız nice filozofun bin bir emekle inşa ettiği bir düşünce sarayı olmalıydı. Yol boyunca parlak sütunlara dokundu Marcus Aurelius ve her dokunuşta soluk kesici duygulara kapıldı. Sandaletli ayaklarını ıslatan berrak sular, engin bir okyanusta yürüdüğü hissini uyandırıyordu Marcus Aurelius'un üzerinde. Yanında yürüdüğü yeşil gözlü kızı can kulağı ile dinlemeye başladı: "Ölüm de hayat kadar doğal bir olgu değil midir Marcus Aurelius? Her birimiz çürümeye yazgılıyız. Ölümün çekiciliğini sana birkaç somut misalle göstermek istiyorum. Fırında pişen şu ekmekleri görüyor musun? - Marcus Aurelius hayretler içindeydi, fırında pişen ekmekleri gerçekten görebiliyordu.- Ekmek, pişerken yer yer çatlama eğilimindedir ama bir yok oluşun işareti gibi görünen bu çatlaklar, nedense hoşumuza gider. Tuhaf biçimde iştahımızı kabartır. Şu gümüş tabaktaki incirlere dikkat et. Olgunlaşınca işte böyle yarılırlar. Tam anlamıyla neşvünema bulan zeytinlere giderek yaklaşan çürüme olgusu, özel bir güzellik vermiyor mu sence de? Eğer dikkatli bakarsan yaşlı bir erkekte ya da yaşlı bir kadında kendine özgü nice güzellik olduğunu görebilirsin. Benim gibi çocukların sevimliliğini algıladığın gibi. Ama bahsettiğim bu güzellikleri yalnızca doğayı gerçekten sevip olduğu gibi kavrayabilenler görebilir. Şu adamı görüyor musun? - Marcus Aurelius, bir kadavranın başında hummalı şekilde çalışan iri yarı bir tabip görüyordu.- Onun adı Hipokrat'tır. Birçok hastalığı iyileştirdikten sonra, kendisi de hastalanıp öldü. Sıtmalı biri gibi sürekli terleyen şu garip adama bak! Onu tanıdın mı? Adı Heraklitos. Dünyanın ateş tarafından nasıl yok edileceği üstüne öylesine uzun münazaralara girişti ki vücudu su topladı en sonunda. Bedenine inek pisliği sıvanmış olarak öldü. Şu sürekli kaşınan ve adı Demokritos olan adamı ise hayatı boyunca korktuğu küçücük pireler öldürdü. –Burada zaman mutat seyretmiyordu, yeşil gözlü kızla dolaştığı saliseler dahilinde upuzun yılları ve yolları kat etmiş gibi yorulmuştu Marcus Aurelius- Şu ahşap fıçının içinde yaşayan bilgeyi tanıyor musun? - Marcus Aurelius, yarı çıplak adamı o halde görünce istemsiz olarak tebessüm etti.- Adı Diyojen'dir. Onun tek dayanağı içindeki koruyucu ruhtur. Ruhu öylesine güçlüdür ki onu zevklerle kirlenmekten, acılardan etkilenmekten ve haksızlığın ona erişmesinden korur. Herhangi bir kötülüğe karşı bütünüyle duyarsız kalmasını sağlar. Tüm savaşların en çetininde bileği bükülmez bir güreşçidir. Hiçbir tutkunun onu yenmesine izin vermez Diyojen. Adalete

derinden bağlı oluşunu, yazgının onun için sakladığını bütün yüreğiyle kabule hazır oluşunu, içindeki koruyucu ruha borçludur. Kendini yalnızca kendi görevini gerçekleştirmeye adamıştır. Evrensel yazgının ona ayırdığından başka bir şey düşünmez. Eylemlerinin kusursuz olmasına çalışır çünkü yazgıdan gelen her şeyin iyi olduğuna inanmıştır. Her insana ayrılan yazgı, ömrü boyunca ona eşlik eder ve onun iyiliği içindir. Akıldan daha aşağı olan bedenin kabuğuna hizmet etmekten vazgeçmelisin Marcus Aurelius. Değerli olan zihin ve koruyucu ruhtur, ötekiyse toprak ve çürümüşlük. Düşüncelerin dupduru bir ırmak gibi olmalı. Onları allayıp pullayarak güzelleştirmeye çalışma. İçindeki koruyucu ruh, olgun, saygın, gerçek bir insana, bir yurttaşa, bir Romalı'ya ve bir Magistratus'a yol göstersin. İçin huzurla dolu olsun, başkalarının sağlayabileceği dinginliğe gereksinimin olmasın asla. Kısaca dimdik durmalısın Marcus Aurelius. Başkaları ayakta tutmamalı seni. Kendi omuzlarının üzerinde yükselebildiğin kadar özgürsün. Unutma ki bütün ussal varlıklar, birbirlerine akrabalık bağı ile bağlıdırlar. Farklı bedenlerde dolaşan tek bir ruha benzer onlar. Bilge Diyojen'in öz kardeşin olmasını istemez misin?"

Marcus Aurelius'un yaşadığı mutluluk, yeryüzündeki hiçbir beşerî hazla mukayese edilemezdi. Mavi damarlarında yalnız Diyojen değil gelmiş geçmiş belki de henüz doğmamış bütün düşünce ustaları, dupduru bir akarsu gibi çağıldıyordu. Tam o sırada mermer sütunların elbirliği ile ayakta tuttuğu gök kubbe, karanlık bir yağmur düşürmeye başladı galeriye. Esrarengiz katreler, değdiği her yeri geniz yakıcı bir kükürt kokusuna boyuyordu. Dokunuşların yerini seslerin, kokuların yerini ise görülmemiş renklerin aldığı bu tuhaf atmosferde tek şeye anlam veremiyordu Marcus Aurelius. Sırılsıklam olması gerekirken nedense kupkuruydu. Yaşadıkları, silinmez yazgısının sarsılmaz bir işareti olmalıydı. Bir düş gördüğünün bilincinde olsa da o rahatsız edici duygudan kurtulamıyordu. Geniş göğsü, ucu bucağı görünmeyen bir patika gibi daralıyordu. İki yıl evvel akıl almaz bir kâbus görüp soluk soluğa uyandığı karanlık geceyi anımsamıştı. Yatağından doğrulup kandili yakmış, durgun bakışlarını kandilin ışığına odaklayarak uzun uzadıya düşünmüştü. İnsanların bir düş görüyorken de ilahî kudret tarafından sınanabileceğini söyleyen Nagarjuna, gerçekten haklı olabilirdi. Uyku ile uyanıklık temelde aynı özdendi Nagarjuna'ya göre. Aralarında hiçbir fark yoktu. Yaşadığımız dünyada olup biten her şey, bir düştü zaten, hiç mesabesindeydi. Aklı başında bir insan, uykularında bile ihtiyatı elden bırakmamalıydı. Görülen düşün içinde yapılacak en ufak bir hata, bir kâbusun koynuna yuvarlayabilirdi insanı. Na-

garjuna'nın nazarında kâbus, cehennemin suretine rahatça bürünebildiği altı karanlık olgudan biriydi. Esasında en iyi davranış, hiç uyumamaktı ama insanın yaradılışı, böyle bir aşırılığa müsaade etmiyordu. Bu durumda yeteri kadar uyumak ve düş görmekten mümkün olduğunca kaçınmak gerekiyordu. Akıldışı bir şayiaya bakılırsa Sarı Irmak kıyılarındaki bir sedir ağacının gövdesine yaslanıp gözlerini kapayan Nagarjuna, yedi ay boyunca hiçbir düş görmeden uyumuştu. Bizzat geliştirdiği özel bir teknik yardımıyla tam bir düş görmek üzereyken bilincini uyarıp bir uykunun içinde uyandırabilmesi ona yaşadığı muhitte haklı bir şöhret kazandırmıştı.

Yaklaşmakta olanın ürpertisi sarmıştı Marcus Aurelius'u. Yeşil gözlü kız, hiç olmadığı kadar mutluydu. Elini tutup çekiştirdiği adama, esasında içinden çıkılmaz bir labirent olan mermer sütunlarla bezeli galerinin tüm açmazlarını saatlerce dolaştırmak istiyordu. Seğirip duran siyah gözlerine asırlık bir nefret yürüdü Marcus Aurelius'un. Olduğu yerde put gibi kaldı. Gudubet suratlı yabancıyı görmesiyle Marcus Aurelius'un elini bırakıp ötelerdeki bir sütunun arkasına koştu yeşil gözlü kız, birazdan kopacak kıyameti korku dolu gözlerle uzaktan seyredecekti. Yüzünü daha önce hiç görmediği can düşmanı Avidius Cassius'u tek bakışta tanımıştı Marcus Aurelius. Yıllar önce ayaklarının dibine fırlatılan ve akıl almaz bir iğrentiyle dolup taştığı için derhal yakılmasını emrettiği kesik baş, Doğulu asilerin elebaşı Avidius Cassius'a aitti. Hayatı boyunca yüzüne bakmayı reddettiği Avidius Cassius, bir ölü olduğu halde şimdi karşısında duruyordu. Bir düş görüyor olsa da asilerin başına Roma'nın kudret elini bir balyoz gibi indirmek boynunun borcuydu. Gerçek bir insana ve gerçek bir Romalı'ya yaraşır biçimde çekincesiz saldırdı hasmına Marcus Aurelius. Boynundan tutup yere yuvarladığı Avidius Cassius'un kerih kokular yayan sararmış dişlerini tek tek söktü. Artık gerçek bir ölü olan asinin damaklarından nemli toprağa kan fışkırıyordu. Yerle gök büyük bir gürültüyle sarsıldı o sırada. Kocaman bir meşe ağacı sökün ediyordu nemli topraktan. Marcus Aurelius, yerinden haşmetle doğrulup sarsılmaz eserini seyre daldı. O meşe ağacı ki Roma'nın ta kendisiydi. Kökü yeraltının en karanlık dehlizlerine dek ulaşır, savaş baltasını andıran upuzun dalları dosta düşmana korku salar, heybetli gövdesi ile erişilmez gök kubbeyi yedi yerden çatlatabilirdi. Ne var ki Marcus Aurelius'un mağrur duruşu fazla uzun sürmedi, çok geçmeden dinmeyecek sandığı korkunç bir ıstırapla yere çömeldi. Mermer sütunlarla bezenen galeri, meşe ağacının sağa, sola ve bitimsiz göğe doğru giderek uzayan dalları yüzünden yerle bir olmak üzereydi. Sonra telaşla yerinden doğrulup tozun ve toprağın içinde yeşil gözlü kızı aramaya başladı Marcus Aurelius. Mermer sütunlar, Marcus Aurelius yerine birbirlerinin üstüne devrilip saniyesinde parçalara ayrılıyor, bir toz

bulutunun arasında kayboluyorlardı. Uzun süre mücadele etti. Neredeyse kendi boyunu aşan kimi sütun parçalarını kaldırıp gözyaşlarıyla yeşil gözlü kızın cesedini bulmaya çalıştı cehennemî enkazın arasında. Onu bulduğunda dehşet taşıran gözyaşları dinmedi, derin hıçkırıkları bir sevinç çığlığına dönüşmüştü. Yeşil gözlü kız, yeryüzünde yüzyıllar sonra görünecek son nebinin tavsiyesine uygun olarak bir zeytin fidanı dikmeye çalışıyordu yaşanan hengâmenin ortasında. Marcus Aurelius'un geldiğini fark ettiği sırada hayat çağıran bir tebessümle arkasına döndü ve hüzünle baktı haşmetli İmparator'a. Marcus Aurelius, duyduğu davudî bir sesle irkildi. Yeşil gözlü kızın konuştuğunu sandı ilkin ama duyduğu ses, zeytin fidanından geliyordu.

Herkese aitim ve kimseye ait değilim. Siz gelmeden önce de buradaydım, siz gittikten sonra da burada olacağım. Vaktiyle tüm ağaçların kendilerine kral olması için yalvardıkları ağacın ta kendisiyim ben. Bu yersiz teklifi kabul etmedim zira yaratılış amacıma tersti bir kral olmak. Benden sonra incire, asmaya ve dişbudak ağacına gittiler aynı teklifi sunmak için ama sürekli elleri boş döndüler bahçelerine. Kara çalı herkesten daha fazla hevesliydi kral olmaya ve bütün ağaçların kralı olarak seçildi günün birinde. Kara çalının hükümranlığını yadsıyıp yerin derinliklerinde asırlar boyu sürecek bir uzlete çekildim. Ilık bir nisan gecesi genç bir adam buldu beni. Buldu ve alıp götürdü hiç bilmediğim bir diyara. Gördüm ki orada kalabalık bir meclis toplanmış. Şehre en değerli armağanı sunan kişi, o şehrin ebedî koruyucusu olacakmış. Yarışı kazanmaya azmeden birçok cömert delikanlı, sırayla sundular armağanlarını şehrin azametli hâkimlerine. Bunların arasında rüzgâr gibi koşan bir at, keskin bir balta ve gümüş işlemeli bir çamçak bile vardı. Beni bulup şehre getiren gence gelmişti sıra, armağanını ululara sunup uzun uzadıya anlatmaya koyuldu marifetlerimi. Bu ağaç ki büyüyüp yüzyıllarca yaşayacaktı. Ağacın meyvesinden lezzetli yemekler hazırlanacaktı alicenap sofralar için. Ağaçtan tılsımlı bir sıvı elde edilmesi epey zahmetli bir iş olsa da imkânsız değildi. Onmaz nice hastaya şifa verecekti o sıvı, en kapanmaz yaraları bir çırpıda iyileştirecekti. Geceleri aydınlık saçacaktı sokaklara ve evlere, gölgesiyle insanları serinletip odunuyla ısıtacaktı. Neticede yarışın galibi ben oldum ve alayişli bir merasimle şehrin meydanına dikildim. Gelin görün ki beni şehre armağan olarak sunan ve şehrin ebedî koruyuculuğunu üstlenen temiz kalpli gencin hasis, hırçın, gözü gönlü doymak bilmeyen, bastıbacak bir kardeşi vardı. Şehre hediye edilen ağacı kesmek için elindeki baltayı gövdeme doğru salladı fakat anlaşılmaz bir biçimde balta ters döndü. Benim yerime hasmımın kafası kesilmişti. Şöhretim dilden dile yayıldı böylelikle. Yeryüzünün asalet timsali ya da barbar olan bütün hâkimleri, hürmette kusur etmediler bana karşı. Beni anlatan ve benim bile inanmakta epey zorlandığım nice efsaneler söylendi yedi iklim dört bucakta.

Yüzyıllar boyu can acıtıcı bir yalnızlığın koynuna itildim. Dallarıma dokunmaya kimse cüret edemiyordu. Kanunlar çıkardılar beni korumak için. Meyvelerimi yalnızca bâkire genç kızlar toplayabilirdi. Bâkire olmayanlar meyvelerime el sürmeyi bırakın yanıma bile yaklaşamazlardı. Bilgeliğin, ölümsüz zaferin ve ezeli bereketin timsaliydim ben. Nice asilzadeye kalkan oldum en azılı düşmanlarına karşı. Kutsal bir aileden gelmiş olmanın en önemli işareti sayıldım. Bir zeytin ağacının dalları altında doğmayan hiçbir krala biat etmiyordu ahali bir zamanlar. Vaktiyle alelade bir şair sayılan Homeros, bazı enfes şiirlerini gölgemin altında söylemiştir. Tabiplerin en meşhuru Hipokrat, yıkanamayanlara hiç olmazsa benim yağımla vücutlarını ovmalarını tavsiye etmiştir. Gimnazyumda güreşen nice cengâver, görünmez, parlak bir zırh gibi kuşandılar yağımı. Sayısız imparatoru ve olimpiyat kahramanını dallarımdan yapılan taçlarla onurlandırdım. Meşaleler tutuşturdum, kandilleri yaktım. Ne var ki insan soyu esrarıma bütünüyle vâkıf olamadı, yüzyıllar geçse de muhtemelen anlamayacaklar beni. Şimdi tüm yeryüzüne seslenme imkânım olsa yine aynı sözler dökülürdü kuru dudaklarımdan. Herkese aitim ve kimseye ait değilim. Siz gelmeden önce de buradaydım, siz gittikten sonra da burada olacağım!

Yeşil gözlü kız, çamurlu elleriyle diktiği fidandan bir zeytin dalı koparıp dişlerinin arasına aldı. Bembeyaz bir güvercine dönüşmüştü kaşla göz arasında. Hiçbir şey söylemeden uçup gitti. Marcus Aurelius, yalnızlığın koyu gölgesi altında soluk soluğaydı. Eğer gördüğü düşün böylesi bir felaketle sonuçlanacağını bilseydi bu ılık nisan gecesinde uyumaz, devrilen bir ağaç gibi Tuna'nın serin sularına atardı gövdesini. Uzun süre yıkıntıların arasında tanıdık bir ses bekledi. Zeytin fidanı susmuştu. Çömeldiği yerde başını kaldırıp gök kubbenin çatlakları arasında beyaz güvercinleri aradı durdu. Gerçek bir insana ve gerçek bir Romalı'ya yaraşır biçimde, içindeki koruyucu ruha tutunarak doğruldu sonra. Sonsuz gibi görünen, yıkık dökük galerinin içlerine doğru yürümeye başladı. Burada zaman, mutat seyretmiyordu. Usulca yürüdüğü saliseler dahilinde kim bilir, kaç yılı ve kaç yolu bir karınca gibi ardında bırakmıştı... Nihayet sisler dağıldı. Gök kubbenin çatlakları arasından tılsımlı bir ışıltı yayıldı yeryüzüne. Hipokrat, Platon, Heraklitos, Elealı Zenon, Diyojen ve daha niceleri, yerle bir olan galeriyi yıkıntıların arasında buldukları işe yarar malzemelerle yeniden inşa etmek için çoktan kolları sıvamışlardı. Hiçbir şey söylemeden onlara katıldı Marcus Aurelius. Bilincinin bağlı olduğu kum saatinin kumları, teker teker yere düşüyordu. Sıcağın altında çalışmaktan bir hayli yorulmuştu. Dinlenmek amacıyla çekildiği kuytu bir köşede kolunu kaldırıp ter içindeki alnına götürdü. Marcus Aurelius'un alnına sıçrayan kan lekesi silinip gitmişti.

İmgeler Sûretler

Calvino kendi kurmaca dünyasında en çok tekrar eden imgenin kent olduğunu söylüyor; Borges'e sorsalardı (belki de sormuşlardır) labirent cevabını verirdi. Biz Atay için bunun "oyun", Tanpınar içinse pekala "zaman" olabileceğini düşünüyoruz. Yeterince ısındıysanız artık sorumuzu soralım: Ya sizin? Sizce neden?

Mustafa Çiftçi:

Benim hikâyemde en çok tekrar eden, en çok görülen taşradır. Herkesin bir taşra tanımı var. Herkes taşranın bir veçhesinden bakıyor. Taşrayı mek3an olarak tarif edenler var. Onlara göre merkezin dışı olan her yer taşradır. Merkezin dışında kalmak taşra için yeterli bir cezadır gibi konuşuyorlar. Merkezin dışında kalmak mağduriyet için yeter sebepmiş gibi konuşuyorlar. Onlara bir merkez adresi sorsanız ve "...merkez neresidir? deseniz hemen sadece İstanbul'u adres gösteriyorlar. Bu duruma itiraz eden de çok. "Merkez parçalanmıştır. Artık tek bir merkez yok. Merkezler var. Anadolu'da kabuğunu yırtmış(ne demekse) yerler var." diyorlar. Yalnız bu yeni merkezlerin gözü hâlâ İstanbul'a bakıyor. Evvelden ağır hastalar için "... gözü toprağa bakıyor." derlerdi. Yeni merkezlerin gözü de İstanbul'a bakıyor. Küçük birer İstanbul olmak sevdasındalar. Bilmiyorlar ki İstanbul ağzında gümüş kaşıkla doğmuş gibidir. Tarih, tabiat, coğrafya hep İstanbul'dan yanadır.

Yeni merkezler İstanbul'un kötü alışkanlıklarını da hemen bellemişler ve kendilerine mal et-

mişler. Yeni merkezler de etrafındakilere biraz yukarıdan bakıyor. "Yerlisi kalmadı bu memleketin hepsi köyden gelmedir, maalesef..." diyorlar. Köylüler ise Cumhuriyetten yedikleri yumrukları daha hazmetmemişken yeni merkezlerin tavrını anlamaya çalışıyorlar. Ve gelecek nesillere nasihat ediyorlar. "Merkezde yaşa, karnını doyur ama oralı olma." Merkeze ait olmayınca iş daha kolay gibi oluyor.

Taşrayı mekân olarak görmeyen. İstanbul'dan, merkezden hiç bahsetmeyen bir kesim de var. Onlar biraz okumuş çocuklar. Onlara göre taşra mekânla ilgili değil hissiyatla ilgili. "Kişi kendine uzak kalınca kendinin taşrasında yaşıyormuş. Kendine yabancı olmakla ilgiliymiş bu durum. Yabancılaştıkça kendi merkezinden uzak kalıyormuşsun." Bunlar okumuş çocukların lafları. Anlaşılması zor. Belki de "okumuş çocuk" olmak zor anlaşılmakla ilgilidir bilemiyorum. Ama okumuş çocukların meseleyi biraz masa başından, kitap arasından gördüğünü düşünüyorum. Bana göre taşranın mekânla ilgisi tartışmasız bir gerçek. Ben de hikâyelerimde bu gerçeğin peşindeyim. Mekân olarak uzakta kalınca aynı zamanı da yaşayamıyorsunuz. Eskiden trenlerin camından gazete atarmış yolcular. Gittikleri yerlere havadislerin geç ulaştığını bilir de yöre halkı gazete okusun diye yaparlarmış bunu. Şimdi öyle değil. Herkesin her şeyden haberi var tamam ama bu haberdar oluş bir yanılsama gibi. Telefon marifetiyle fotoğrafını paylaştığın yeri gerçekten görmüş sayılacak mısın mesela? Ya da canlı bağlantı yaptığın öğrencilere gerçekten ulaşmış sayılır mısın? Demem o ki mekânın merkeze olan uzaklığı hâlâ devam ediyor. Merkez bu duruma alışmış. Meselâ merkez illerin doktorları il dışından gelen hastalara alışıktır. O hastaların işini daha çabuk bitirmek isterler ki hasta er vakitte memleketine dönebilsin.

Taşra hâlâ taşradır. Merkez hâlâ merkezdir. Sanal alemde yapılan turlar yalandır. Bir yalanın peşine düşülür mü? Ben de yalanın peşine düşeceksem bari edebiyat sahasında yazılmış yalanların peşine düşeyim diyorum. "Yalan söyleyerek doğruyu anlatma sanatı" derler edebiyat için. Ben de doğruyu bulmak için edebiyatın kulbuna yapışayım istiyorum. Taşradan aldığım ilhamla yol alayım istiyorum. Taşrayı anlarsam kendi insanımızı anlarım gibime geliyor. Taşrada edebiyat yapmak kan tahlili yapmak gibi. Buradan alınacak bir örneğin vücudun geneliyle ilgili yani memleketimle ilgili sahici fikirler verebileceğini düşünüyorum. Taşrayı anlarsam, ölçek büyüterek Türkiye'yi de anlarım diye düşünüyorum.

Hikâyem için taşra ne manaya geliyor anlatmaya çalıştım. Umarım meramımı anlatabilmişimdir. Merkezde yayımlanan bir dergide taşrayı anlatmak uzak coğrafyadan mektup almak gibi sevinçli olmuştur umarım. Baki selam ederek, mektup gibi bitirelim sözümüzü.

Bin Muhabbet Kuşu Ötüşünde Biten Masal

Kevin Brockmeier

Çeviren: Bülent Ayyıldız

Bir zamanlar herkese şarkı yeteneğinin bahşedildiği bir şehir vardı. Bahçıvanlar çiçeklerini kırparken şarkı söylerdi. Eşler, geceleri uyuyana dek birbirlerine şarkı söylerlerdi. Okul zilinin çalmasını bekleyen çocuklar, koroların en tatlı nakaratını elde etmek için, son çıkan pop şarkıların mısraları üzerinden birbirleriyle yarışırlardı. Yıllardır birbirlerini görmeyen eski dostlar, dünyada ruhlarını bedenlerinden ayıracak hiçbir şeyin olmadığına inandıkları günlerden hatırladıkları melodileri söylemek için cenaze törenlerinde ve emeklilik partilerinde bir araya gelirlerdi. Hayat, binlerce küçük müzik akıntılarıyla sürüp gidiyordu. Kapalı bir ofis kapısının ardından ya da sanat müzesinin neredeyse boş denilebilecek kadar tenha olan küçük arka odasının önünden geçerken, yavaş yavaş yükselen melodiler duymanız alışılmadık bir şey değildi. Bu şehirde insanlar her zaman büyük bir ustalıkla şarkı söylemezlerdi, ancak şarkılarını dinlemeyi güzel kılan duru ve sade bir duyguyla söylerlerdi. Ne kadar üzücü ya da melankolik olursa olsun söyledikleri şarkıları sevdikleri için, seslerinden parlak gümüş bir iplik gibi gizlenemeyen bir mutluluğun notası geçerdi.

Bu şehirde, havayı dolduran büyük şarkı korosuna sesiyle katkıda bulunamayan bir dilsiz yaşardı. Dilsiz tüm hayatını şehirde geçirmişti; okul yönetim kurulu üyelerinden bakkaldaki çırağa kadar herkes onun kim olduğunu bilirdi. Bazı mahallelerde, adliyenin yanında düdük ya da nehir kenarında kâğıttan uçurtma satan bir adam vardır. Bazılarında, her tatilde evini rengarenk ışık ve flamalarla süsleyen bir kadın. Genellikle bu insanlar, çevrede herkesin dikkatini çeken önemsiz figürlerden başka bir şey değildir, fakat ölümleri tanınmış bir liderin ya da ünlü bir sanatçının ölümünden çok daha şaşırtıcı olabilir. Çünkü hiç kimse onlara, yokluklarının ne anlama gelebileceğini düşünecek kadar dikkatle bakmamıştır.

Dilsiz, saçlarının kırlaştığı ve ayakkabılarının artık ayağına tam oturmadığı yaştaydı. Bazı komşuları onun sağır olduğuna inanıyorlardı -bu anlaşılabilir bir yanılgıydı. Sağır değildi, sadece dilsizdi. Zaman zaman ön verandasındaki sandalyesine oturmayı ve öğle sonrası yürüyüşlerine çıkan insanların sohbetlerini dinlemeyi severdi. "Sana söylüyorum dostum, emekli maaşım

başladığı an, benim için tropiklere gitme vakti", "Peter bu akşam yemeğe davet etti, sanırım sonunda evlenme teklifi edecek" ya da "Bu adam dilsiz, Sarah. Seni duyamaz ama bu onunla arkadaş olmana engel değil. Neden bir merhaba demiyorsun?" gibi şeyler söylüyorlardı. Bu konuşmaları dinlemek onu rahatlatırdı. Hiç evlenmemiş ve çocukları olmamıştı, kapalı kapısının ardında sadece sessiz adımları ve muhabbet kuşlarının sonsuz cıvıltı ve çırpınışları vardı.

Dilsiz, ilk kuşlarını henüz gençken, parkta tanıştığı bir kuşçudan almıştı. Bir sabah, kuşların güneş ışığında gagalarıyla tüylerini temizlediklerini ve kafalarını sallayışlarını gördü ve bu ona yetti. Tüylerinin rengi ona sesleniyor gibiydi; kanatlarının mücevherleri andıran yeşilleri ve sarıları, boyunlarının etrafındaki gölgeli mavi, ama en önemlisi gagalarının üstündeki yumuşacık mor. Muhabbet kuşlarını oturma odasına salıncaya kadar onların arkadaşlığına ne kadar ihtiyacı olduğunun farkında değildi. Onları saldığında, sandalyenin arkasından perde çubuğuna, oradan aynanın yanındaki rafa konmalarını izlerken içinde bir şeylerin gevşediğini hissetti.

Muhabbet kuşlarından biri dişi, diğeri erkekti ve böylelikle kısa sürede ilgilenmesi gereken beş muhabbet kuşu olmuştu. Sonraki yıl, iki tane daha aldı ve onların yumurtalarından üç yavrunun daha dünyaya gelişini izledi. Çok sayıda kuşa sahip olması uzun sürmedi, bununla ilgili bir şeyler yapmak zorunda olduğunu biliyordu. Mobilyaları oturma odasından çıkardı, düzinelerce küçük salıncak, tünek, merdiven ve aynayı salonun duvarlarına astı. Girişe ahşap kuş yuvaları koydu. Hatta tavana gömme bir çatı penceresi bile monte etti, böylece kuşlar bulutların gölgelerinin zemindeki hareketini izleyebilirlerdi. Sonunda, bir muhabbet kuşunun hoşuna gidebilecek bir alan yarattığına ikna oldu.

Kuşlarının her birini çok sevdi, yıllar geçtikçe ve sürü genişledikçe kuşları birbirinden ayırt etmek için çeşitli yöntemler öğrendi. Sadece uzaktan bakıldığında, kuşların bedenlerinin, birbirine karışmış parlak renkli kanatlar ve kuyruklardan oluşan hareketli bir ağa dönüştüğünü fark etti. Daha dikkatli baktığınızda, kuşlardan birinin yemek yerken başını kanatlarının altına kıvırmasının özel bir yolu olduğunu görürdünüz. Bir diğeri, gün batımından sonra, camdaki yansımasını gagalayarak pencerenin yanında durmayı severdi. Bir başkasının sırtında, ıslak çimen yapraklarının karların arasından belirmesi gibi görünen bir dizi iz vardı. Her kuş benzersizdi.

Kuşların hayatlarının, evinin duvarları arasında geçmesini izlemekten hoşlanır, onları besleyip ilgilenmekten büyük bir memnuniyet duyardı. Sesi ve atan bir kalbi olan bir şey tarafından ihtiyaç duyulmak iyi hissettiriyordu. Sık sık şehirdeki diğer insanların bu kadar küçük bir yaratığın ne kadar mutluluk getirebileceğini bilip bilmediklerini merak ederdi.

Kuşları ilk ne zaman hediye etmeye başlamıştı? Hiç kimse -en azından dilsiz- hatırlamıyordu. Ama elinde bambu bir kafes ve cebinde bir torba taze yem ile gülümseyerek ve başını sallayarak kendine has selamlama tarzıyla, kutlamalara icabet etmesinin beklendiği bir zaman geldi. Doğum günü partileri, vaftiz törenleri, açılış törenleri ve düğünlerin demirbaşı haline gelmişti. Böyle ortamlarda, tabii ki her zaman şarkılar söylenirdi; bitmek bilmeyen pop parçaları ve bildik listeler... Melodilerin içine sarmalanmış sevgi ve kederi dinlerken, onlara katılabilmeyi her şeyden çok diledi, ama sunabileceği tek şey muhabbet kuşlarıydı.

Verdiği her kuşla birlikte, "Muhabbet kuşları doğal taklitçilerdir. Eğer kuşunuza bir insanmış gibi davranırsanız, muhtemelen nasıl konuşacağını öğrenecektir." cümlesiyle biten bir dizi talimat ekledi. Kuşları kabul eden insanlardan bazıları, evcil hayvan beslemekle pek ilgisi olmayan ancak bunu ona söyleyemeyecek kadar kibar, meşgul ya da yüzeysel düşünen kimselerdi. Bu insanlar, muhabbet kuşlarını yatak odalarının loş bir köşesine yerleştirdiler, hatta bazıları kasabanın kenarındaki ormana götürüp salıverdiler. Diğerleri, kuşları her sabah beslenmesi gereken, sıkıldıklarında kafesten çıkartılacak bir oyun ya da eğlence olarak değerlendiriyordu. Sadece birkaçı onlara Dilsiz kadar değer verdi. Yine de kuşları besleyen çoğu insan, onlara "Günaydın", "Adın ne?" ve "Seni seviyorum," gibi basit ifadeleri öğretebildi. Bazı kuşlar, "Bu zalim, zalim bir dünya" ya da "Şu havalara ne demeli?" gibi daha karmaşık ifadeleri öğrenecek kadar zekiydi. Bir adam, muhabbet kuşuna herhangi biri radyoyu açtığı zaman "Brahms'ı tercih ederim," demeyi başarıyla öğretti. Bir diğeri, odaya her ne zaman kızıl saçlı bir kadın girse çapkınca ıslık çalmayı öğretti.

Hemen hemen duyduğu her sesi taklit edebilen özel bir kuş vardı, ancak sahibi "Bana söylettikleri kelimeleri anlamıyorum," ifadesini tekrar etmesi için eğittiğinde, kuş bir heceyi bile dile getirmeyi reddetti.

Dilsizin verdiği her muhabbet kuşuna karşılık, iki kuş salonunda yeniden peyda oldu. Kuşlardan bazıları hastalık ya da yaşlılıktan öldü ama her zaman onların yerini alacak yeni kuşlar oldu, yani sürü hiç azalma belirtisi göstermedi. Dilsize göre zamanın kuralları büyük kuş kafesinin içinde askıya alınmış, öyle değilse bile en azından yeniden şekillenmiş gibi görünüyordu. İlk kuş çiftini eve getirdiğinde, kuşların ve hatta kendisinin de çocuklardan daha büyük olmadığını şimdi fark ediyordu. Sonra bir şeyler değişti, günlerin ve gecelerin ritmine alışmaya başladı. Önce nine ve dedesi sonra anne ve babası bu dünyadan göçtü. Ömrünün köklü tarihi geride kaldı. Kuşlar hâlâ çocuklardan daha büyük değilmiş gibi geliyordu.

Bazen kapıda durup onların tünekleri arasında mekik dokumalarını izledi ve zihninin onlarla dolaşmasına izin verdi. Çocukluğunu, özellikle de koro provasında sınıfının arka tarafında oturduğu dönemleri düşünmekten

kendini alamadı. Herkesin şarkı söyleyişini dinlemenin, içinde güçlenerek artmaya başlayan ve gitgide yükselerek havaya karışan müziği hissetmenin nasıl bir duygu olduğunu hatırladı, bu his o kadar güçlü hale geldi ki bu kez bu hissi kaybetmeyeceğinden emindi, ama yine de her seferinde yitirdi. Gözlerini kapayıp, sırasının arkasında bir ileri bir geri sallanırdı. Herkes ona ne olduğunu görebilirdi. Gerçek şuydu ki aslında şarkı söyleme yeteneği ona da bahşedilmişti -sadece bunu kullanamadı. Öğretmenlerinden biri çalması için ona tef verdi, bu bir süre ona yardımcı oldu, fakat tefin tıngırtısı onun aradığı şey değildi. Daha sonra, gerçek bir enstrüman -bir flüt, ya da belki bir klarnet- çalmayı düşündü ama böyle bir yeteneği olmadığı anlaşıldı.

Dilsiz, anısı gözden kayboluncaya kadar kuşları seyretti. Sonra, komşularının öğle sonrası yürüyüşlerine çıkmasını beklemek için ön verandaya gitti.

Şu ana dek bir kuş sürüsü ile birlikte yaşamış ve onların tuhaflıklarını öğrenmiş hiç kimse, kuşların zeki olmadığını söyleyemezdi. Muhabbet kuşları, hiç konuşmayan, her sabah yemliklerini dolduran, onları mısır, üzüm ve doğranmış havuçlarla besleyen bu adamı merak ediyordu. Bazen, uzaklara dalıp giden bir bakışla kafes parmaklıklarının ardında durur ve uzun bir borudan üflenen rüzgar gibi bir ses çıkarırdı. Bazen, elleriyle onlara doğru kanat çırpma hareketi yaparak, dilinin ucuyla, dostça cik cik cik sesleri çıkarırdı. Tüm bu hareketler ne anlama geliyordu?

Kuşlar, dilsizi adeta bir yapboz gibi inceledi. Her zaman aktif bir parçası olduklarında dünyayı daha iyi anladıkları için bir süre sonra dilsizi taklit etmeye başladılar. Mutfakta bir tencere düşürdüğünde koridorda yankılanan tıngırtıyı taklit ettiler. Sabah alarm çaldığında, bir çift gümüş çan gibi şakıdılar. Ahşap zemine vuran adımlarının sesini, koltuğa çöktüğünde döşemeden çıkan fıslamayı, hatta uykuya dalarken nefes alışverişinin hırıltısını bile taklit ettiler.

Dilsiz, kuşların çeşitli sesler çıkardığını fark etti ve ara sıra kendine "Bu şimdi parmaklarımı kütlettiğim ses" ya da "Elmayı ortadan ikiye kesmemin sesi" diyordu ancak bunun ne olduğunu kavrayamadı. Kendini hiç diğer insanları dinlediği kadar dikkatli dinlememişti. Kuşların böyle bir kargaşa yaratmalarının nedeninin huzursuz ya da mutsuz olmalarından kaynaklandığını düşündü. Nihayetinde, kanatlarını açacak daha fazla alana sahip olmaları için büyük kuş kafesinin kapısını koridorun sonuna taşımaya karar verdi. Birkaç hafta sonra kapıyı bu kez yemek odasının girişine taşıdı ve birkaç hafta sonra da çalışma odasıyla yatak odası arasındaki alana yerleştirdi. Sonunda, kendisi için bıraktığı tek alan mutfak, banyo ve ön kapının yanındaki -yatağını, lambasını ve en küçük şifonyerini sıkıştırmayı başardığı- oturma odasıydı.

Bir gün, bir ev dolusu kuşun ona yeteceğine asla inanmazdı, ama işte bununla yetinen ihtiyar bir adamdı. Yıllar boyu birçok şeyin özlemini çekme-

sine, bazen herkes gibi açıklayamadığı ezici bir üzüntü hissetmesine, bazen de müthiş huzur ve coşkun mutluluk anları yaşamasına rağmen hayatının boş olduğuna inanmıyordu.

Bir sabah kalbi pes ettiğinde bulaşıkları yıkıyordu. Ağrısı yoktu, sadece kollarında ve bacaklarında garip bir biçimde sersemlemiş hissetmesine neden olan bir dalgalanma vardı. Bu neyin nesi diye merak etti. Ona neler oluyordu? Yere oturdu, bir an elini kaldırdı ve sonra gözlerini kapadı.

Muhtemelen o günün ilerleyen saatlerinde, belediye başkanının evlilik yıldönümü şerefine düzenlenen ziyafette ya da belki ertesi gün öğleden sonra, kasabın oğlu nihayet hukuk fakültesinden mezun olduğunda, insanların kendilerine dilsizin nereye gittiğini sormaya başlaması uzun sürmedi. Onu sosyal etkinliklerde, el yapımı bir bambu kafes ve gevezelik eden küçük bir muhabbet kuşu sürüsüyle kalabalığın içinden geçişini görmeye alışmışlardı. Birkaç kişi onun iyi olup olmadığını merak etti. Başkalarına da durumu anlattılar ve onlar da diğerlerine ve kısa süre sonra hepsi bir araya geldiler ve dilsizin evine doğru yola koyuldular. Kapıyı çaldılar. Cevap gelmeyince, içlerinden biri "Muhtemelen seni duymuyor, küp gibi sağırdı, unuttun mu?" dedi. Bu yüzden, kapının tokmağını yokladılar ve kapıyı açık buldular.

Hiçbiri daha önce evin içine girmemişti. Orada kaç muhabbet kuşunun olacağını, bir yas ya da kutlama esnasında haykıran seslerinin havayı nasıl dolduracağını nereden bilebilirlerdi? Binlerce farklı tonlamada, binlerce farklı yankıda, düzenli adımlarından kahve demliğinin ıslığına ve son nefesinin ağır ağır yayılan notasına kadar dilsizin gündelik hayatının seslerini çıkarıyorlardı. Tüm dünya için bir senfoni gibiydi.

KEVIN BROCKMEIER

Doğma büyüme Little Rock, Arkansaslı olan Brockmeier, Güzel Sanatlar Yüksek Lisansını 1997'de Iowa Üniversitesi (Yazarlar Atölyesi)'nde tamamladı. Hikâyeleri *The NewYorker, McSweeny, Crazyhorse* ve *The Georgia Review* gibi dergilerde yer aldı. *O. Henry, Nelson Algren* ödüllerine ve ABD Ulusal Sanat Vakfı bursuna layık görülmüştür.

Kayıp Hayat Kitabı Hikâyesi

Târık İmâm

Çeviren: Cuma Tanık

Bir gece köylüler, gizli eser ya da altın para aramak için tenha bir sokakta kazı yaparken, yalnız başına, iki avcunun arasında açık bir kitap bulunan sert bir iskeletle karşılaştı.

Köylüler bu tuhaf sahne karşısında dehşete düştü. Şaşkınlıklarını artıran asıl şey, merakla iskeletin elinden zorla aldıkları kitabın, üzerinden bunca zaman geçmesine rağmen sapasağlam durmasıydı. Kitabın sayfaları birbirine sımsıkı yapışık, hiç dokunulmamış gibi temizdi. Okurunu öldüren zaman, kendisini hiç mi hiç eskitmemişti.

Ahali iskeleti yeniden gömmeyi ve bölgeyi terk etmeyi düşündü. Ama içlerinden kitabın sayfalarını merakla çeviren sonra da ilk sayfa hariç, kitabın sayfalarının bomboş olduğunu fark eden biri köylüleri durdurdu. Kitabın ilk sayfasında el yazısıyla şu ifadeler yazılıydı:

"Beni bulup da buradan çıkarmayana lanet yağsın."

Adamlar yeniden durup düşündü: Bu ifadeleri yazan kişi, iskeletin kendisi olmalı. Boş sayfalar onun bu kitabı, başta zannettikleri gibi okuduğunu değil, yazıyor olduğunu gösteriyor.

Aralarındaki tecrübeli birkaç adam, eti erimiş ve kemikleri küllerin altından parlayan bu iskeletin, elim bir kaza geçirmiş olduğunu, bu yüzden bunca senedir burada gömülü olabileceğini tahmin etti. Kazıdıkları sokak, kısa süre önce şehrin çirkin kadınlara bırakılması ve tuzlu denizin tuhaf korsanlar tarafından işgal edilmesinden dolayı ortadan kaybolan "Kohl Dağına" yakın olduğu için köylüler, iskeleti kitabıyla birlikte kumun cennetine gömmelerinin en iyisi olacağını düşündü.

Ne var ki aralarından bilge biri olaya müdahil oldu ve şöyle dedi: *"Bu şahıs âşık ve mutlu ölmüş olmalı. Çünkü sağ parmaklarının uçları kalbine dokunur bir vaziyette. Elindeki kitapsa göğsüne yapışık, nefesine yakın bir pozisyonda, tıpkı bir cenin gibi."* Bilge, sanki havada görünmez birtakım satırları okuyor gibi hikâyeyi sürdürdü; *"Anlaşılan ölümün onu gafil avladığı sırada, sevgilisine*

upuzun bir mektup yazmaktaydı." Bilge, kitabı yeniden inceledi ve kıvrımları arasından solmuş bir gül dalı çıkarmadan evvel lekeli parmaklarıyla sayfalarını çevirdi; o an bir grup eleştirmenin karşısında zafer kazanmış gibi sevindi: *"Şuraya bakın! İşte en güzel anında kurumuş, kalbindeki kanın kanıtı."*

Uzunca tartıştılar. En sonunda iskeleti çıkarıp en yakın duvara dayayıp, sonra da kitabı ilk gördükleri andaki gibi avuçlarının arasına koymaya karar verdiler. Vasiyet açıktı. İskelete karşı tek görevleri, dünyaya yeniden dönmek üzere, onu yeryüzüne çıkarmalarıydı.

Akşamleyin evlerine döndüler. Ertesi sabah, gördükleri kabusların etkisiyle sersemlemiş bir halde gerçek dünyaya uyandılar. Ne var ki gerçek dünya, acımasız lanetlerle şehirlerini cezalandırmaktan geri durmadı. Merakla, önceki gün iskeleti bıraktıkları yere geri döndüler. Oraya vardıklarında iskeletin bacaklarının yeniden ete büründüğünü ve kan pompaladığını gördüklerinde dehşete düştüler. Gün geçtikçe cansız beden, umutsuzca terk ettiği gerçek hayata geri dönüyordu. Öyle görünüyor ki bir rüya, ihanete uğramış bir ceset gibi toprağın altında yatıyordu.

İskelet tek başına bir kumaş parçasıyla çıplaklığını örtebiliyordu. Bir zamanlar olduğu gibi eski haline döndüğünde, tam bir insan olması için geriye kalan tek şey yüzü olacaktı. Bu türden bir mucize, şehrin en hayalperestlerinin hayal gücünün ötesinde olsa da bu duruma alışmaları hiç de uzun sürmedi. Hadise, uzun süredir gerçeğin loş ışığı altında yaşayan şehirde en heyecan verici olay olarak kayıtlara geçti. Günden güne hayata dönen iskelet, düşmanın toprağında durmadan büyüyen bir çiçek gibi, bütün şehrin bir şovu haline gelmişti. Köylülerin sabahları işe gitmeden evvel yaptıkları ilk şey, gece boyunca iskelette meydana gelen değişiklikleri görmek için bulunduğu yeri ziyaret etmek oldu.

Günün birinde iskeletin yüzü geri gelmiş ve kafasında uzun, siyah saçlar bitmişti, üstelik üzerinde nerden ve kimden geldiği bilinmeyen geniş bir gömlek vardı. Köylüler bu manzara karşısında adeta dehşete düştüler. O an köylüler, bunca zamandır zannettikleri gibi iskeletin bir erkeğe değil de güzel bir kadına ait olduğunu fark ettiler. Yüz hatları açıkça kadınların yüzünü andırıyordu. Ama yüz ifadeleri yok olmuş ve yerini, hayata ölümün gözüyle bakan çirkin bir göz almıştı. Hepsi de kadını arzuladı. Kendi aralarında konuşmadıkları halde, kâbuslarının sert yatağı üzerinde kadını parçalara ayırmak istediklerini hepsi de biliyordu. Ama kadın kitabını aldı ve herhangi bir zarara karşı korunaklı olduğunun farkındaymış gibi yazmaya başladı. Her yeni

karaladığı sayfayla birlikte, şehrin kadınlarından biri ansızın bir iskelete dönüşüveriyordu. Erkekler her sabah uyandıklarında, yataklarında eşlerine ait, odalarındaysa kızlarına ait iskeletlerle karşılaşıyordu. Kadını öldürmeyi düşündüler ama bunu yapmaya cesaret edemediler. Kadına karşı arzuları, onu öldürmelerine mâni oluyordu.

Günler sonra köyün bütün kadınları birer iskelete dönüştü, öyle ki artık mezarlıklar dar gelmeye başladı. Hayata yeniden dönen genç kadın, yalnızca erkeklerin olduğu şehirde tek kadın olmuştu. Tüm bu olanlardan sonra kadın ilk defa gülümsedi ve ona göre hayalleri olmayan binlerce erkek için mümkün tek sevgiliydi artık. Ölümden dönen genç kadın, ilansız herkesin karısı, neredeyse kendisiyle aynı özelliklerle doğan yeni neslin annesi olmuştu. Böylece herkes yeniden kardeş olmuştu. Ancak daha sonra kadının yüzü bir gül gibi soldu ve yüzünde büyük bir göz belirdi.

TÂRIK İMÂM

1977'de Mısır'da doğdu. İskenderiye Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Yayımlanmış romanları: *Dişi Kedinin Kanunu*, *Sessizce Öldürmek*, *Gizlice Mektup Yazan Dul Kadın*, *Konstantinos Kavafis'in İkinci Hayatı*, *Babamın Mezarı*. Diğer eserleri: *Havanın Bozmadığı Yeni Kuşlar* (Öykü), Başka Bir Sokak (Öykü), *Beş Deniz Kralı* (Çocuk Hikâyeleri), *Öleceği Şehri Düşünen Yaşlı Adam* (Öykü). Yazar "*Bir Göz*" öyküsüyle 2013'te *İspanya Kelime Müzesi Ödülü*'ne lâyık görüldü.

Fantastik Hayal Gücü

George MacDonald

Çeviren: Güneş Vezir

Hayal edilen dünyada bir an olsun yaşayabilmek için onu var kılan yasalara uyulduğunu görmeliyiz.

İskoç yazar George MacDonald'ın aslen fantastik kısa öykülerinden oluşan seçkisine bir önsöz olarak basılmış makalesi The Light Princess, and Other Fairy Tales, fantastiğin bilinmezle olan karşılaşmasının ve bundan ortaya çıkan hayretin ruhun görünmez dünyasını kavradığını iddia eder. MacDonald'ın bu iddiası kaynağını Romantik düşünceden, özellikle de Coleridge ve E.T.A. Hoffmann ve Novalis gibi Alman yazarların yaratıcı hayal gücünün imgelerinin ilahi yaratıma katıldığı ya da en azından bu yaratımı yansıttığı; böylece, sadece yansıma halinde bile olsa ilahi amaçları ortaya çıkardığı ihtimali üzerindeki düşüncelerinden almıştır. Bu Romantik nosyonlar 18. Yüzyıl'ın, Addison ile başlayıp Hurd, Aikin (Barbauld), Radcliffe ve Scott ile devam eden, yüceye dair söyleminden ve söylemin, fantastik ile olan göz ardı edilmiş ilişkisinden doğmuştur. MacDonald'ın eleştirisi, fantastiği doğrudan bir form olarak nasıl ele aldığı ve savunduğu konusunda yenilikçi bir eleştiridir. Çocuklar için fanteziyi savunurken Dickens'ın, Ruskin'in ve Ches-

terton'un Viktoryen savunmalarının yanında yer alır; ancak çağdaş fantezi üretimine odaklanması, çalışmalarını fantastik edebiyatın ve eleştirisinin geliştirilmesi hususunda daha önemli kılar. Yine Coleridge ile paylaştığı bir kaygı olan Hıristiyanlık esintili fantezi üzerindeki hususi etkisi de, pek çoklarıyla birlikte C. S. Lewis ve J. R. R. Tolkien'in eleştirel kaygıları ve geniş kapsamlı çalışmalarına doğrudan tesir etmiştir.

MacDonald'ın Phantastes: A Faerie Romance (1858) ve Lilith (1895) gibi popüler fantastik romanları ve At the Back of the North Wind (1871), The Princess and the Goblin (1872), The Princess and Curdie (1883) gibi daha da popüler olan fantastik çocuk romanlarının yanı sıra The Golden Key (1867) adlı şaheseri başta olmak üzere muhteşem kısa öyküleri vardır.

İngilizcede, Almancadaki *Märchen* kavramını karşılayacak bir kelimemizin olmayışı, hikâyenin herhangi bir periyle ilgisi olmasa bile, bizi ister istemez *Peri masalı* gibi tabirleri kullanmaya itmektedir. Bununla birlikte *Peri* kelimesinin, en azından Spenser'in kullandığı haliyle, önceki kullanımı, kelimenin mecburi bir ihtiyaç olarak gerekçelendirilmesi veya bahanelendirilmesi gereken yerlerde daha iyi bir örnek olarak ortaya konulabilir.

Bana "Peri masalı nedir?" diye sorulursa eğer, *Undine'i okuyun: Undine bir peri masalı; hem onu hem de bu yazıyı okuduktan sonra peri masalının ne olduğunu anlayacaksınız* diye cevap vermek durumundayım. Buna rağmen peri masalını tanımlamam konusunda ısrar edilirse, soyut bir insan yüzünü betimlerken ya da bir insanı oluşturan şeylerin neler olduğunu açıklarken verdiğime benzer bir yanıt verebilirim. Bir peri masalı sadece bir peri masalıdır, bir yüzün sadece bir yüz olduğu gibi; ve bildiğim bütün peri masallarının içinde *Undine* bence en güzel olanıdır.

Gelgelelim, *insanı* tanımlamaya çalışmayacak birçok insan bile, bir insanın ne olması gerektiğine dair bir şeyler söyleme cüretinde bulunabilir: yine de ben burada, peri masalı için bu çabaya girişmeyeceğim, çünkü bu hususta eski çalışmalarım, çok yeterli bir şekilde olmasa da şimdi daha olgunlaşmış yargımı örnekleyebilir ya da aydınlatabilir. Bunun yerine, adilane bir biçimde, yazarı olmak istediğim ya da okumaya değer bulduğum bazı peri masallarını okumakta yardımcı olabilecek bazı şeyler söyleyeceğim.

Bazı düşünürler, doğada var olanlardan başka formlar kullanma ya da duyu dünyasının yasalarına uygun olmayan bir şeyler icat etme özgürlüğüne sahip olmasalardı, kendilerini epey engellenmiş hissederlerdi; ancak buradan yola çıkarak onların,

yasanın topraklarından kaçmak istedikleri zannedilmemelidir. Yasasız hiçbir şey, var olmasını sağlayan ufacık bir nedeni bile açıklayamaz veya en iyi ihtimalle bir yaşam görünümünden daha fazlasına sahip olamaz.

Doğanın yasaları vardır ve bunların temsillerinde hiç kimse yasalara, kullanımlarının ötesinde müdahalede bulunmamalıdır; ancak istenilirse, başka türden yasalar önerilebilir ve insan isterse kendine özgü yasaları olan küçük bir dünya oluşturabilir; çünkü burada, insan yeni formlar üreterek belki de yaratma eylemine en yakın düştüğü yere gelir. Bu formlar, eski gerçeklerin yeni tecessümleri olduklarında onları, hayal gücünün ürünleri olarak adlandırıyoruz; ancak sadece birer uydurma olduklarında, ne kadar sevimli olurlarsa olsunlar, onlara Fantezinin işleri demek durumundayım; ancak her iki durumda da Yasa gayretle iş başındadır.

Hakiki bir sanat eseri pek çok anlam taşımalıdır; sanat ne kadar gerçekse, o kadar çok anlama gelir.

Kişinin dünyası bir kez kurulduğunda, oyuna dahil olan en yüksek yasa, var olmaya başlayan bu yeni dünya ile uyum içinde olacaktır ve yaratılış sürecinde, dünyanın mucidi, bu yasaları takip etmek zorundadır. Mucit, yasalardan birini aklından çıkarırsa bile hikâyeyi, kendi önermeleri üzerinden inanılamaz kılar. Hayal edilen dünyada bir an olsun yaşayabilmek için onu var kılan yasalara uyulduğunu görmeliyiz. Bunlar yıkıldığında, biz de dünyanın dışına düşeriz. İcrası, bir başkasının hayal gücüne en eğreti halde boyun eğmek için elzem olan bizdeki bu düşlem, yasanın ortadan kalkmasıyla birlikte eylemeyi aniden bırakır. Periler Ülkesinin çocuksu bir bölgesinde Doğu Londra şivesiyle ya da Gaskonca konuşan zarif yaratıklar olduğunu bir düşünün! Bu hikâye, ne kadar hoş başlarsa başlasın, bir noktada, en değersiz edebi tür olan burleskin seviyesine düşmez miydi? Bir insanın kurmacaları aptalca ya da zekice olabilir ama kişi bu kurmacaların yasalarına uymaz ya da bir yasayı başka bir yasayla çeliştirirse, bir yaratıcı olarak kendi kendisiyle çelişirse, o, bir sanatçı değil demektir. Enstrümanlarından doğru bir ansambl oluşturmamış

veya hepsini farklı perdelerde akort etmiş gibi olur. İnsan zihni, yaşayan Yasanın ürünüdür; yasayla düşünür, yasanın ortasında yaşar, büyümesini yasaya borçludur; bu sayede, yasanın izinde kendi başına istediği sonuca gidebilir. Uyumsuz, ahenksiz düşüncelerin akla gelip gitmesi normaldir, ama kişi bunlardan birini kullanmayı seçerse sıkıcı, anlamsız bir eser ortaya çıkaracak ve sonunda da esere ilgisini kaybederek çalışmayı bırakacaktır. Yasa, tek başına, üzerinde güzelliğin yetişeceği topraktır; güzellik ise Gerçeğin örtünebileceği tek giysidir; ve eğer isterseniz, Hayal Gücünü bu giysilerin terzisi, Fanteziyi ise çok çok ilikleri açan bir kalfa olarak adlandırabilirsiniz. Yasaya uyduğu takdirde mucit, kendi yaratıcısı gibi eyler, uymadığında ise taşları gelişigüzel üst üste yığıp kilise yaptım diyen bir ahmaktan başka bir şey değildir.

Ahlaki dünyada ise durum farklıdır: Orada insan, yeni biçimlerde giyinebilir ve bunun için hayal gücünü özgürce kullanabilir, ancak hiçbir düzmece yapmamalıdır. Yasaları hiçbir amaçla tersine çeviremez. Yaşayan ruhların ilişkilerine asla karışmamalıdır. İnsan ruhunun yasaları, bu dünyada ve kişinin kurguladığı herhangi bir başka dünyada geçerli olmalıdır. Etrafındaki şeyleri kendine çekmek yerine öteye iten bir dünya olduğunu varsaymak suç değildir; lakin sürekli kötü şeyler yapan birine iyi diyen veya hep iyilik yapan bir kişiyi kötü olarak yaftalayan bir hikâye yazmak doğrusu sapkınca bir çaba olur: bu hevesin kendisi de kesinlikle yasadan yoksundur. Fiziksel şeyler mevzu bahis olduğunda insan kurmacalar yapabilir, lakin ahlaki şeylerde yasaya uymak zorundadır -ve bu yasaları oluşturduğu dünyaya da taşımak durumundadır.

"Peri masalından önemli bir şeymiş gibi bahsediyorsunuz: şu halde masalın bir anlamı olması da gerekir mi?"

İllaki belli anlamları olacaktır; eğer masalın bir simetrisi ve uyumu varsa canlılığı da vardır ve canlılık gerçektir. Hikâyenin güzelliği gerçekliğinden daha düz, daha yalınkat olabilir, ancak gerçek olmasaydı güzellik de olmazdı ve peri masalları da hiçbir zevk vermezdi. Bununla birlikte, hikâyeyi hisseden herkes, kendi doğasından ve gelişiminden geçerek kendi anlamına erecektir: biri bir anlam, diğeri başka bir anlam çıkaracaktır.

"Peki eğer dediğiniz gibiyse, masalı kendime göre değil de sizin ona kattığınız anlam üzerinden okuduğuma nasıl emin olabilirim?"

Bundan neden emin olmanız gerekiyor ki? Hatta kendi anlamınızı katarak okumanız daha iyi olabilir. Masaldan sadece benim yüklediğim

anlamı çıkarmaya çalışmak yerine kendi okumanızı yapmanız zihninizin daha ileri bir eylemi bile sayılabilir: sizin çıkardığınız anlam benimkine üstün gelebilir.

"Farz edin ki çocuğum peri masalının ne demek olduğunu sordu, ona ne cevap vermeliyim?"

Eğer ne demek olduğunu bilmiyorsanız, bilmediğinizi söylemekten daha kolay ne olabilir? Masalda bir anlam bulabiliyorsanız ancak, bunu aktarabilirsiniz. Hakiki bir sanat eseri pek çok anlam taşımalıdır; sanat ne kadar gerçekse, o kadar çok anlama gelir. Bununla birlikte, benim çizimim, altına BU BİR ATTIR yazılmasını gerektirecek kadar bir sanat eseri olmaktan uzaksa, sizin ya da çocuğunuzun onun ne anlama geldiğini bilmesinin ne önemi olabilir ki? Böylesi bir eser, bir anlamı iletmeyi bırakın, onu ortaya çıkaramaz bile. Eğer ki bu eser bir merak, bir ilgi dahi uyandırmıyorsa içinizde, bir kenara atın gitsin. Belki bir manası vardır ama o mana size göre değil demektir. Ve eğer ki siz, bir atı gördüğünüzde ne olduğunu bilmiyorsanız, altında yazan isim de size pek bir şey anlatmayacaktır. Ne de olsa ressamın işi zooloji öğretmek değildir.

Ama doğrusunu söylemek gerekirse çocuklarınızın anlam konusunda sizi daraltması pek muhtemel de değildir. Onlar bulabilecekleri kadarını bulurlar ve bundan fazlası onlar için çok fazla olur. Kendi adıma, ben çocuklar için değil çocuk hissedenler için yazıyorum; yaşı ister beş olsun, ister elli, ister yetmiş beş.

Peri masalı bir alegori değildir. Bir alegori barındırabilir ama kendisi bir alegori değildir. Herhangi bir tarzda ruha bezginlik vermeyen, özenli bir alegori yaratabilen kişi, işte sanatçı odur. Alegori denilen şey Hegel'in "Köle-Efendi"'si veya Shakespeare'in "Moorditch"i gibi olmalıdır.

Peri masalı, bir kelebek ya da bir arı misali her bakımdan kendi kendine yardım eder, her çiçekten bal alır ama hiçbirine zarar vermez. Bana göre gerçek peri masalı bir sonata benzer. Hepimiz sonatın bir şeyler anlattığını biliriz; ve yerinde bir muğlaklıkla konuşma yetisinin olduğu ve metaforu yeterli serbestlikle seçtiği yerde zihin, bir sonatın yorumlanmasında kendisine az ya da çok tatmin edici bir duygudaşlık bilincinin sonucuyla yaklaşabilir. Lakin iki ya da üç kişi bir sonatın kendilerine ne ifade ettiğini yazmaya uğraştıklarında nihai kavrama ne derece yakınlaşılabilir? Epeyce az -ama bu bile gerekenden fazladır. Bu denemenin sonucunda sonatın, özdeş olmasa da ilintili duygular uyandırdığı ancak muhtemelen ortak bir tasavvur yaratmadığı bulgusuna varacağızdır. Öyleyse sonat başarısız mı olmuştur?

Sonatın belirli, anlamsal olarak açıkça tanınabilir bir şey iletme yükümlülüğü var mıdır ya da sonattan bu beklenebilir mi?

"Ama kelimeler müzik değil ki; onların, en azından, belirli bir anlam taşıması, belirli bir anlama denk düşmesi gerekir!"

Aslında kelimelerin, onları kullanan herhangi biri için kesin bir anlam taşıdığı çok nadirdir! Ayrıca belirli bir anlam iletmeleri için kullanılabilseler bile bu, kelimelerin başka hiçbir şey taşımaması gerektiği anlamına gelmez. Sözcükler, farklı amaçlar için farklı şekillerde kullanılabilen canlı varlıklardır. Bilimsel bir bulguyu anlatabileceği gibi bir annenin kalbine çocuğunun hayalinin gölgesini de düşürebilir. Kelimeler yırtılmış bir haritanın parçaları misali bir araya getirilmesi veya bir çizgi üzerindeki notlar gibi düzenlenmesi gereken şeylerdir. İçlerindeki müzik boşa mı gitsin yani? Anlamın kesinliği noktasında kelimeler, yardımcı birer unsur olmaktan uzaktır. Bu sebeple göz ardı edilmeliler mi peki? Uzunlukları, genişlikleri ve ana hatları vardır ama derinlikle ilgileri yok mudur hiç? Sadece betimler ama asla etkilemezler mi? Kesin olan dışında herhangi bir kullanım iddiaları yok mudur? Bir çocuğun neden ağladığını tarif etmek mümkün olmayabilir. O zaman annenin de bu anlaşılmaz mutsuzluk için bir panzehri olamayacak mıdır? Belirgin bir şekli olmayanın parlak bir rengi olabilir. Bir peri masalı, bir sonat, patlamak üzere olan bir fırtına, sonsuz bir gece sizi yakalar ve peşinden sürükler. Peki hemen onunla boğuşmaya ve üzerinizdeki gücünün nereden geldiğini, sizi nereye götürdüğünü sorgulamaya mı başlarsınız? Her birinin yasası bestecisinin zihnindedir; işte bu yasa, bir insana böyle hissettirirken bir başkasına öbür türlü hissettirir. Birisi için sonat itibarın ve güzelliğin dünyasıyken bir diğeri için sadece yatıştırıcı bir hoşluk olabilir. Müphem bir randevu kimine korku dolu vahşi bir dans gibi görünürken öbürüne göklerin sahiplerinin, tam ortasında Gerçeğin henüz konuşmadan kılavuzluk ettiği görkemli bir yürüyüş izlenimini verebilir. En büyük kuvvetler, kavranamayanın bölgesinde yatar.

Daha da ileri gideceğim. –Vicdanını dürtmenin yanı sıra arkadaşınız için yapabileceğiniz en iyi şey, ona düşünmesi için bir şeyler vermek değil, onun halihazırda içinde olanı uyandırmaktır; ya da şöyle diyelim, onun kendi kendine bir şeyler düşünebilir hale gelmesine yardımcı olmaktır. Doğanın bizim için yaptığı en iyi şey bizi, yüce bir anlamın varlığına dair fikirlerin doğduğu böylesi tefekkür hallerine sokmasıdır. Doğanın, sadece bir tek düşünce uyan-

dıran herhangi bir tarafı var mıdır? Onun, belirli tek bir şeye işaret ettiği hiç olmuş mudur? Herhangi iki insanın aynı yerde aynı zamanda aynı şeyi düşünmesini sağlamış mıdır? Peki o zaman, doğa kati değildir diye onu bir başarısızlık abidesi olarak mı kabul etmeli? Onun canlandırdığı, anlayıştan daha derin bir şey -düşüncelerin altında yatan esas kuvvet değil mi? Bir his uyandırmıyor, böylece de zihni işe koşmuyor mu? Bunu, farklı şekillerde değil de tek bir şekilde yapması daha mı iyi olur? Doğa duygulanım doğuran, fikri çelen bir yapıdadır: sonatın da peri masalının da olması gerektiği gibi.

"Fakat o zaman biri çıkıp eserinizde, sizin kastettiğinizi de kendi kafasına göre bambaşka bir şeyi hayal edebilir!"

Peri masalı bir alegori değildir. Bir alegori barındırabilir ama kendisi bir alegori değildir.

İstediğini değil, gücü yettiği kadarını. Eğer o kişi düzgün bir insan değilse en güzelden bile bir canavar çıkarabilir; o durumda da onun, herhangi bir sanat eserine nasıl yaklaştığına aldırmamız gerekmez! Ama eğer sahih bir insansa düşledikleri de sahih olacaktır. Öyleyse benim ne kastedip kastetmediğimin ne önemi olabilir? Ben koymuş olmasam da onlar oradadır! İlahi eser ile insani eser arasındaki bir fark, Tanrı'nın işinin O'nun söylemek istediğinden başka bir anlama gelmediği ama insanın yarattığı eserin muhakkak söylenmek istenenden daha fazla anlamlar taşıması gerektiğidir. Çünkü Tanrı'nın yaptığı her şeyde katman katman artan bir mana, değer vardır; ayrıca Tanrı aynı düşünceyi, bu düşüncenin daha yüksek ve daha yüksek şekillerinde ifade eder. İnsanınsa, düşüncelerini ifade etmek için Tanrı'nın bu yaratımlarını, somutlaştırılmış tasavvurlarını kendi amaçları doğrultusunda kullanması, değiştirmesi ve uyarlaması gerekir. Bu nedenle, sözlerinin ve betimlerinin bir başkasının zihninde, öngöremediği bu çeşit terkiplere düşmesini önleyemez, birçok düşünce diğer fikirlerle müttefiktir, her betide pek çok bağıntı vardır, her sembolde türlü hakikatler ima edilmiştir. İnsan, kendi yazılarındaki gerçeği yeniden keşfedebilir de; çünkü her zaman kendi-

ninkinin ötesindeki düşüncelerden gelenlerle uğraşmıştır.

"Ama herhalde 'Buradaki düşünceniz neydi' diye soran birine bunu açıklarsınız?"

Tekrar söylüyorum, eğer doğru düzgün bir at çizemiyorsam yaptığım saçma bir çizimin altına BU BİR ATTIR yazmam da. Hayal gücünün ürünleri için herhangi bir ipucu vermek de bunun kadar olmasa bile, saçma olacaktır. Masal, gizlemek için değil göstermek için oradadır. Eğer size hiçbir şey göstermiyorsa bırakın gitsin, içine girmek için uğraşmayın. Benden hikayelerimi açıklamamın istenmesi "Güller! Onları pişir, yoksa yemeyiz!" demeye benziyor. Masallarım birer gül olmayabilir ama onları asla haşlamayacağım.

Köpeğimin havlayabileceğini düşündüğüm sürece kalkıp onun için havlamayacağım. Eğer bir yazarın amacı mantıklı bir ikna ise, sadece anlaşılmak için değil, yanlış anlaşılmaktan kaçınmak için de hiçbir mantık ıstırabından kaçmamalıdır. Hedefinin telkinle harekete geçirmek, hayal etmeye sevk etmek olduğu yerde bırakın yazar okuyucunun ruhuna, hava, bir rüzgâr arpının tellerine nasıl akın ederse öyle akın etsin. Okuyucumun içinde bir müzik varsa eğer onu uyandırmaktan memnuniyet duyarım. Bırakın peri masalım bir yanıp bir sönen ama hep yeniden ışıldayabilecek bir ateş böceği olsun. Onu sevmeyen ellere düşerse ancak yanıp sönemeyen, uçamayan, çirkin, anlamsız bir şeye dönüşecektir.

Sanırım müzik mevzu bahis olduğunda tutulacak en iyi yol, zihni kuvvetlerimizle ona etkimeye uğraşmak değil de hareketsiz olmak ve müziğin, uğruna var olan o parçamız üzerinde çalışmasına izin vermektir. Entelektüel açgözlülükle geçmişteki pek çok şeyi mahvediyoruz. Küçük bir insan ama bir çocuk olmayacak kişi, minik bir adama, yani bir cüceye dönüşmelidir -başka çaresi yoktur. Buna rağmen, teselliye ihtiyacı olmayacaktır, çünkü gerçekte dev bir yaratık olduğundan emindir.

Benim "kırık dökük müziğimin" tek bir nağmesi bile bir çocuğun gözlerini parlatabilir ya da annesinin gözlerini bir anlığına yuvalarından fırlatabilirse emeğim boşa gitmemiş olacaktır.

Kurmacanın Dinmeyen Sancısı: Yabancılaşmış Karakterler

Ali Yağan

Yabancılaşma modern dünyanın yakın akrabasıdır ya da onun ebeveynidir.

İçinde yaşadığımız çağdan durup geçmişe doğru bir bakışla kurmaca karakterlerini irdelediğimizde karşımıza çıkan başat tip kendine, topluma, doğaya karşı yabancılaşmış bireyler olur. Yabancılaşma antik çağ anlatılarından, mitoslardan, dini anlatılardan kaynağını alsa da esas kimliğini yirminci yüzyıl roman karakterlerinde bulur. Yıldız Ecevit de Edebiyatta Yabancılaşma ve Yabancılaştırma adlı denemesinde bu durumu şu şekilde izah eder: "İnsanın yabancılaşması çağcıl edebiyatın ana sorunsalıdır. 20. Yüzyıl edebiyatı çok katmanlı bir yabancılaşmalar evrenini resimler bize; insan-toplum, insan-doğa, insan-tinsellik arasında yaşanan bu kopuşu ya da ruh-madde, akıl-duygu boyutları arasında oluşan aşılmaz "yabancılaşma" uçurumunu metnin ana izleği yapar."[1]

Hakan Sazyek'e göre de: "Yirminci yüzyılın neredeyse tamamını kapsayarak günümüze kadar gelen ve toplumsal yapı, buna bağlı ola-

1 Yıldız Ecevit, Edebiyatta Yabancılaşma ve Yabancılaştırma

rak kurumsal ve kişisel ilişki tarzları değişmedikçe insanların peşini bırakmayacak olan 'yabancılaşma', modern toplumun en önemli meselelerindendir." [2]

Yabancılaşmanın ortaya çıkışı tarih olarak daha erken dönemlere denk düşse de en sıkı bağını modernizmle kurmuştur. "Yaygın özellikleriyle yabancılaşma, modernitenin ve modernizmin bir türevidir."[3]Görüldüğü üzere yabancılaşma modern dünyanın yakın akrabasıdır ya da onun ebeveynidir.

Yabancılaşmış karakterler dünyasıdır modernizm. İnsan kendine ait olan her şeyin ne içinde kalmış ne de dışında yer alabilmiştir; ademoğlu geldiği bu durakta arafı kendisine mekân bellemiştir. Alain-Touraine de *Modernliğin Eleştirisi*'nde adeta Modern dönemde yabancılaşmanın kaynaklarını bize dolaylı yönden şöyle açıklar;

"Eskiden sessizlik içinde yaşıyorduk, şimdi gürültü içinde yaşıyoruz; eskiden yapayalnızdık, şimdi kalabalığın içinde yitmiş bir durumdayız; pek az mesaj alıyorduk, şimdi mesaj bombardımanına tutuluyoruz. Modernlik bizi içinde yaşadığımız yerel kültürün dar sınırlarından çekti aldı ve bir yandan bireysel özgürlük dünyasının, öte yandan da kitle toplumu ve kültürünün içine attı. Uzun zaman eski düzenlere ve bu düzenlerin mirasına karşı savaştık, ama XX. Yüzyılda en dramatik özgürleşme çağrıları yeni rejimlere, bir sürü otoriter düzenin yaratmaya çalıştığı yeni toplum ve yeni insanlara sesleniyor; devrimler de bir takım başka devrimler ve o devrimlerin doğurduğu rejimleri hedef alıyor. Modernliğin ana gücü, yani kapalı ve bölümler halindeki bir dünyanın açılma gücü, mübadeleler çoğaldıkça ve insanların, sermayenin, tüketim mallarının, toplumsal denetim araçları ve silahların yoğunluğu arttıkça tükeniyor."[4]

Modern dünya, yabancılaşmış bireyin mekânını da hazırlar; onun kurduğu/yaşadığı evren adeta bir konserve kutusunu andırır. Yaşadığı zaman eğilip bükülebilir bir gerçekliktir. Yabancılaşmış birey, yaşadığı doğanın modernizm tarafından işgal edildiğinin bile pek farkında değildir, farkında olanlar ise modernizmden yani yabancılaşmadan kaçılamayacağının da maalesef ayırdındadır.

2 Hakan Sazyek, Abdülhak Şinasi Hisar'ın Romanlarında Özel Yabancılaşma, Ankara, Akçağ Yayınları, 2008, s.17

3 Sazyek, Abdülhak Şinasi Hisar'ın Romanlarında Özel Yabancılaşma, s.18

4 AlaineTouraine, Modernliğin Eleştirisi, Hülya Uğur Tanrıöver (çev.), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2016, s.123

George Orwell'in *1984* romanında sürekli izlenen bireylerin yaşadığı bıkkınlık ve kurtulamama hissini içinde bulunduğu çağın koşulları insanlara aşılar ve insan yabancılaşmayı adeta fıtratında var olan bir öge gibi algılayıp bunu kanıksar. Öyle ki artık modernizmden kaçış yoktur ve maalesef eskiye dönüş de olanaksızdır:

Bu pencereden bakıldığında modernizmin bu insanı ufalayan sert tavrından sanat eserinin etkilenmemesi olanaksız görülmektedir. Elbette bir sanat eseri sadece yaşadığı çağ ile ele alınmaz ancak örnek verecek olursak Kafka, Joyce ya da Woolf gibi yazarları yaşadıkları dönemden ayrı bir yere koymak da bir noktada olanaksızdır zira geleneksel romanın tersine eserlerinde zamanı eğip büken ve zamanda belirli bir çizginin dışında ileri geri ve enine boyuna sıçramalar yapan bu romancıların yaşadıkları çağdan bilimsel/politik/sosyolojik açıdan etkilenmediklerini söylemek saf dillik olur. Yıldız Ecevit'in *Türk Romanında Postmedernist Açılımlar* kitabında da vurguladığı gibi: "Bu bağlamda 20. Yüzyılın ilk yıllarında Prag'da Bayan Fanta'nın evindeki kültür/sanat toplantılarına katılan Franz Kafka'nın, bu toplantılarda buluşlarını doğrudan Einstein'ın kendisinden dinleme olanağı bulduğunu biliyoruz. Einstein'la karşılaşmasının, modernizmin bu büyük öncüsünün yaşama ve gerçekliğe bakışını etkilediği su götürmez." [5]

İçinde yaşanılan zamanda gerçekleşen olaylar, bilimdeki gelişmeler, yaşanan büyük devrimler, yıkımlar, savaşlar, teknolojik gelişmeler insanı etkilediği gibi dönemin sanat anlayışında da kendini gösterir. "Sanat yapıtı içinde bulunduğu koşulların bir ürünüdür."[6]

Her çağ kendi koşullarıyla doğar ve yeni koşulları doğurur. Her dönemin gerçeklik algısı farklıdır. Bu fark bir biçimde o dönemin sanat anlayışına tesir eder. Bu doğrudan bir müdahaledir.

Tam da bu noktada geleneksel anlatının ayakta kalması çok zordur. Geleneksel gerçekçi anlatının daha doğru bir ifadeyle Stendhal'ın aynasının yerle bir olduğu bu süreçteyse yabancılaştırma estetiği boy göstermeye, serpilip gelişmeye başlar. Büyük gerçekler (Tanrı, Din, Kutsal Kitaplar) bilim ve akıl tarafından sarsılırken sanatın bundan uzak kalması elbette düşünülemez. Bu süreçte Alain-RobberGrilett'nin şu cümleleri önem kazanır: "bütün bu olanlardan sonra, büyük gerçeklerin sarsılmasına karşın, sanki elle tutulur

5 Yıldız Ecevit, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s.27

6 Ecevit, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, s.17

bir zaman kuramı varmışçasına, neden-sonuç ilişkisine olan sarsılmaz bir inançla [yazmak] artık olanak dışıdır."[7] Birçok modernist yazar bu halden etkilenir eserlerinde bu başat ögeye dikkat ederler. Öyle ki James Joyce, Virginia Woolf ve Franz Kafka gibi öncü isimler ters yüz edilerek anlaşılmaz hale gelen yeni gerçekliği edebiyat alanında biçim, kurgu ve yapı düzlemine taşır.

Edebiyat alanında kendisine antik dönemden itibaren yer bulan yabancılaşma başat figürlerini modern dönemde ortaya koyar. Bu sefer yabancılaşmış olan ne Truva savaşı sonrası İthaka'sını kaybetmiş yeni ve kendine ait olmayan bir dünyada oradan oraya sürüklenen Odysseus ne de cehennemde bir Dante'dir. Bu noktada yabancı "kendini dünyanın, kendi edimlerinin yaratıcısı olarak görmemektedir -tersine edimleri onun efendisi haline dönüşmüştür; onlara boyun eğer, hatta tapınır. Yabancılaşmış kişi kendisiyle ya da ötekilerle temas halinde değildir (...) kendisiyle ve dünyayla üretken bir ilişki kuramaz."[8]

Bu bölümün başlığındaki yabancılaşmış karakterler, önceki bölümde sunduğumuz altyapıdan yetişmektedir. Fakat zamanda biraz daha geriye gidersek romantik dönem eserlerinde de yabancılaşmanın izlerine tanık olmak mümkündür. Romantik dönemde bireyler duygularını açık bir biçimde ortaya koyar ve bu duyguları bulabilmek adına sanayileşmiş, duman altı, insanın uyumaya bile vakit bulamadan çoluğuyla çocuğuyla çalışmak zorunda kaldığı o bulanık şehirlerden doğaya kaçar. Bu kaçış bir yabancılaşmadır başlı başına. "Ününü doğa şiirlerine borçlu olan Wordsworth'ten başka, Coleridge, Shelley, Keats ve Byron da doğa temasını değişik açılardan işlediler. Bu şairler doğaya böylesine önem vermekle, ilkel bir sanayinin izlerinin cüzam gibi ülkelerine yayılmaya başlamasına belki tepki gösteriyorlardı..."[9]

Romantik sanatçı doğaya yönelir zira insan doğada duygularını bulur. Çünkü kent yaşamının onlara esinlediği artık Blake'in Baca Temizleyicisi (ChimneySweepers) şiirinde yakaladığı karamsar ve kanserli temalara sahip şiirlerdir. Şiire de şöyle bir baktığımızda şehirden ayrılıp doğaya karışan çocuklar mutluyken şehirde yaşayan çocuklar adeta bir tabut içerisinde baca temizlemeye devam ederler.

7 Ecevit, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, s.29

8 Sibel Özbudun, George Markus ve Temel Demirer, Yabancılaşma Ve...,Ankara: Ütopya Yayınevi, 2008, s. 35

9 Mina Urgan, İngiliz Edebiyatı Tarihi, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2012, s. 506

BACA TEMİZLEYİCİSİ

(...)

Ve o ağlamayı kesti, ve o gecenin derinliğinde
Tom uyuduğunda, neler gördü düşünde!
Binlerce baca temizleyicisi,Dick,Joe,Ned&Jack,
Onların hepsi kara tabutlara kilitlenmişti

Ve bir Melek geldi ışık saçarak anahtarıyla,
Ve açtı tabutları&azat etti onları;
Sonra çayırda zıpladılar güldüler koştular
Ve ırmakta yıkandılar, ve Güneşte parladılar.

(...)

Ve Tom uyandığında; ve biz karanlıkta kalktık,
Ve çantalarımızı fırçalarımızı alıp çalışmaya koyulduk,
Sabahın ayazı boyunca, Tom mutluydu&şevkliydi,
Herkes işini yaparsa gerek kalmaz ki kötülükten korkmaya.[10]

10 William Blake, Baca Temizleyicisi, T. Asi Balkar (çev.), http://www.siir.gen.tr/siir/w/william_blake/baca_temizleyicisi.htm

Her çağ kendi koşullarıyla doğar ve yeni koşulları doğurur.

İngiliz romantik edebiyatıyla hemen hemen aynı yıllarda nüvesini bulan Alman romantik edebiyatında Genç Werther de "kalıplaşmış değer ölçütleriyle biçimlenmiş burjuva toplumunda, üstü küllenmeye başlayan insan özelliğini, 'duygu'yu dorukta yaşayabildiği için bir 'yabancı' madde gibi algılanır çevresi tarafından."[11]Genç Werther'inAcıları'nı tarif eden Yıldız Ecevit şöyle yazar yabancılaşma için: "İnsanın uygarlaşmasının tarihi, bir bağlamda da onun kendisine ve 'öz'ünde barındırdığı değerlere yabancılaşmasının tarihidir. İnsan bilimde ilerleyip kendi yararı doğrultusunda doğayı değiştirmeye başladığından bu yana, kendi öz doğasından da adım adım uzaklaşmayı, ona 'yabancılaşmayı' sürdürmüştür."[12]

Kendimizi tekrardan romantik dönemden alıp bu tarafa doğru taşırsak öncesinde tek tük rastladığımız yabancılaşmış karakterlere artık her köşe başında rastlarız. Zira anlatılmaktan ziyade kurgulanan roman artık yaşadığı çağın yabancısı olan bireyin romanıdır. "20. Yüzyılın

11 Yıldız Ecevit, Edebiyatta Yabancılaşma ve Yabancılaşma

12 Yıldız Ecevit, Edebiyatta Yabancılaşma ve Yabancılaşma

modernist romancıları birer yabancılaştırma sanatçısıdır. Kafka da Joyce da metinlerini alışılmışın dışında, grotesk/yabancı bir atmosfer içinde kurgularlar..."[13]

Yaşadığı evrene yabancılaşan insan/sanatçı içinde bulunduğu durumu daha estetik bir düzeye getirir. Bunu kurgularken anlatılanı insanın o bildiği evrenden başka bir boyuta taşır ve onu insana yabancılaştırır. İnsanın yabancılaşması olgusu, 20. Yüzyıl estetiğinin ana taşıyıcılarından biridir. Hızla değişen dünyayı insan kolayca anlamlandıramaz ve bir savrulma yaşar. Dünyasına yabancılaşan yazarsa bunu kurmaca bir zemine taşır. Yabancılaşma modern romancının elinde yeni bir kurgu tekniğine dönüşür.

Dünya Edebiyatında "Yabancılaşma"

Bu durumda biraz da Dünya edebiyatında yabancılaşma üzerine yazılmış ya da yabancılaşmış karakterleri konu alan eserleri gözden geçirmek yolumuzu biraz daha aydınlatacaktır. Daha evvel de aktardığımız gibi yirminci yüzyılla birlikte değişen yaşam şartları ve bu şartlardan fazlasıyla nasibini alan bireyin yaşamını konu alan romanlarda yabancılaşma başat öge olmuştur.

"Batı edebiyatında bu konuda kült bir roman olarak Dostoyevski'nin Yer Altından Notlar'ı (1864), Franz Kafka'nın Dönüşüm'ü (1915) ve Dava'sı (1925), HermannHesse'nin Step Kurdu'su (1927), Elias-Canetti'ninKörleşme'si (1935) Jean Paul Sartre'nin Bulantısı (1938) ve Alber Camus'un Yabancı'sı (1942) karşımıza çıkmaktadır. Hem genel hem de özel yabancılaşmayı işleyen bu romanlar, modern yaşamın bireyi/ aydını nasıl bir cendere altına aldığını vurgulamaya çalışırlar."[14]

Yabancılaşma'nın kültleşmiş romanlarına dikkatli bir biçimde baktığımızda listenin ilk sırasını Dostoyevski'nin Yer Altından Notlar adlı eseri alır. Bu romanda"Kitaplarla hayatı çözümlemeye ve bunun sonucunda büyük bir hayal kırıklığına uğrayan aydının bilinçaltında oluşturduklarını yer altı notlarına dönüştürüp okuyucuyla paylaşan kahraman anlatıcı"[15] anlatılır.

Eserlerinde kurguladıkları karakterler yalnızca zihinsel olarak değil fiziksel olarak da bu dünyadan olmayan karakterlere benzeyen ya da insan gibi düşünen ancak fiziksel

13 Ecevit, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, s.37

14 Nilüfer İlhan, "Yabancılaşma Olgusu ve Kürk Mantolu Madonna Romanı", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 20, 2012, s. 44

15 Nilüfer İlhan, "Yabancılaşma Olgusu ve Kürk Mantolu Madonna Romanı", s. 44

olarak başka bir varlık gibi görünen karakterler kurgulayan Kafka ve Beckett için de şöyle der Ecevit;

"Kafka'nın ve Beckett'in insanları 'grotesk' özelliklerle dolaşırlar metnin içinde. 'Korku', 'yalnızlık' ve 'umarsızlık' yeni edebiyatın insanının biçimlendiren ana öğelerdir. Kendisine de çevresine de yabancılaşmış bu insanı, dış görünüşünde de yabancılaştırır Kafka: Modernizmin bu büyük ustası onu bir böceğe çevirir Değişim adlı anlatısında. 20. Yüzyıl insanın geçirdiği tinsel mutasyon, edebiyat düzleminde insanın böceğe dönüşmesiyle somutluk kazanır. Beckett ise tinsel düzlemde yaşanan bu geri gidişi; sakat, felçli, grotesk görünümlü insanlarıyla edebiyat düzlemine taşır. İndirgenmiş insanı anlatır Beckett [...] bu insan, maddeler evreninde çırılçıplak kalmıştır, yalnızdır, kendisine de çevresine de yabancıdır."[16]

Yabancı romanında Albert Camus, yabancılaşma olgusunu her şeye karşı duygularını dondurmuş olan Mersault üzerinden işler. Romanın adı ve içeriği birbiriyle uyumludur. Kız arkadaşının benimle evlenir misin sorusunu bile donuk bir edayla "olabilir" diye yanıtlayan Mersault annesi öldüğündeyse hiç üzülmez. En sonunda çıktıkları bir gezide öldürdüğü Arap yüzünden idamla yargılanırken bile hiç pişmanlık duymayarak ne olacaksa olsun diyen bu dünyadan bıkmış ve dünya üzerinde çok yorulmuş gibi görünen Mersault, belki de yabancılaşmanın bir başka en önemli kült karakteridir.

Türk Edebiyatında "Yabancılaşma"

Dünya edebiyatının yabancılaşma konulu romanlarına Türk edebiyatından da Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar'ı(1971), Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna'sı(1943), Yusuf Atılgan'ın Aylak Adam (1959) ve Anayurt Oteli'ni (1973), Adalet Ağaoğlu'nun Ölmeye Yatmak (1973) ve Bir Düğün Gecesi'ni (1979), Ferit Edgü'nün Hakkari'de Bir Mevsim'ini (1977), Tezer Özlü'nün Çocukluğun Soğuk Geceleri ve Yaşamın Ucuna Yolculuk'unu, Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm'ünü (1983), Orhan Pamuk'un Kara Kitap (1990) ve Kar (2002) eserlerini de eklemek mümkündür.

Türk edebiyatına dönüp baktığımızdaysa modern roman tekniklerini kullanan ilk ciddi roman Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar adlı eseridir. Tıpkı Camus'un Yabancı eserinde olduğu gibi eserin adı ele verir romanın içeriğini.

"Atay dış dünyada 'tutunamamak'la özdeşleştirir 'yabancılaşmayı'. Modern romanın ülkemizdeki

16 Yıldız Ecevit, Edebiyatta Yabancılaşma ve Yabancılaşma

öncüsü Tutunamayanlar'da, roman kişisi Selim, küçük ihtiras oyunlarına, açgözlülüklere, rekabetlere, dedikodulara, birbirine çelme atmalara' 'yabancı'dır, böyle bir dünyada soluk almayı bilmez o; 'bana yaşamasını öğretmediler' der. Tutunamayanlar tümüyle yabancılaşmanın romanıdır."[17]

Bir başka özel eserde ise "Yusuf Atılgan'ın [...] Anayurt Oteli ise neden- sonuç ilişkisinin yok edildiği 'kafkaesk' bir ortamda, 20. Yüzyılın insanının evrensel sorunsalları olan yabancılaşma/yalnızlık ve iletişim kopukluğunu odağa alır.[18]

Sonuç

Modern romanda mimetik anlatı kendine yer bulamaz; o artık geçmişin ölmüş tanrıları arasındadır. Yeni olan neyi anlattığından çok nasıl anlattığının peşindedir; biçim önemini kat kat arttırmış ve artık yazılı anlatıda görselliğin peşinde gezerken aynı zamanda imgelere sırtını dayamıştır. Şöyle ki"20. Yüzyıl edebiyatı, gerçeği doğrudan yansıtmaz; onu farklı bir mercekten geçirerek kırar, ölçütlerini değiştirir, büker çarpıtır. Kimi kez batılının içinde yaşadığı sistemi Çin'e taşır, ona gerçeğini yabancı bir ülkenin koşullarında, Shen Te'nin dünyasında yaşatır..."[19]

Bu durumu ise Hakan Sazyek şu şekilde ifade eder; "Yansıtmacı romanda birey (karakter) nesnel gerçeklikle ve toplumsal yapıyla tutarlı bir uyum sergileyebilirken modernist romanda hayata veya topluma, kamusal değerlere/normlara aykırı düşen, kendisini onlara kapatan ya da onlarla buluşamayan bir yabancıya dönüşür."[20]

Yıldız Ecevit Sazyek'in bu düşüncelerini daha açıklayıcı cümlelerle destekler ona göre;

"Yabancılaştırma estetiği ise, bir önceki yüzyılın dengeli, uyumlu, determinist, 'mantıklı' dünya görüşünün ve estetik anlayışının odağına yerleştirmiş bir bomba etkisi içerir; görünür gerçeği deforme eder, groteskleşir, abartır, sinikleştirir, absürd kılar, parodi düzleminde onunla eğlenir."[21]

Görüldüğü gibi çok uzak geçmişten bugünlere değin gelen "yabancılaşma" gerçek anlamıyla gelişimini yirminci yüzyıl romanında bulur. Bu çağ geleneksel olan her şe-

17 Yıldız Ecevit, Edebiyatta Yabancılaşma ve Yabancılaşma

18 Ecevit, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, s.88

19 Yıldız Ecevit, Edebiyatta Yabancılaşma ve Yabancılaşma

20 Sazyek, Abdülhak Şinasi Hisar'ın romanlarında Özel Yabancılaşma, s.39

21 Ecevit, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, s.

yin alt üst olduğu modern anlatıların çağı olmuştur. Görünen artık göründüğü gibi değildir ve bu görünmeyenin ya da yansımanın hüküm sürdüğü hipergerçeklik çağında geleneksel olan tek hat üstünde geçmişten geleceğe doğru kronolojik bir anlatı olarak kalır. Bu yüzden yabancılaşma çağının karşılığı olan mimetik anlatı değil yabancılaşma/yabancılaştırma estetiğidir. Artık zaman eğilip bükülebilen göreceli bir hal almıştır; zaman bile insana bu denli yabancıdır. Gerçek delik deşik edilmiş, insan kendi doğasına, yaşadığı/kurduğu bu evrenine yabancılaşmıştır. Bu noktada "bilimdeki/teknolojideki akıl almaz gelişmeler, bunun sosyopolitik yan ürünleri, insana 'yabancı' yeni bir dünyanın konturlarını çizmekteydi. Bu yeni dünyada; insanın, doğanın kendiliğinden ve doğal olanın yerini, maddenin yönlendirdiği yeni bir değerler sistemi olmaya başlıyordu."[22]

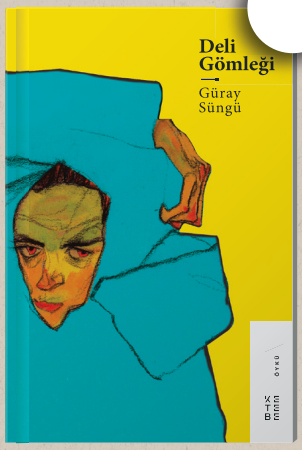
Sanat yapıtı çağından ve insanından ayrılamaz. İnsanın yaşadığı bu yabancılaşmadan elbette kurmaca karakterler de nasibini en şiddetli biçimde aldılar ve alacaklardır.

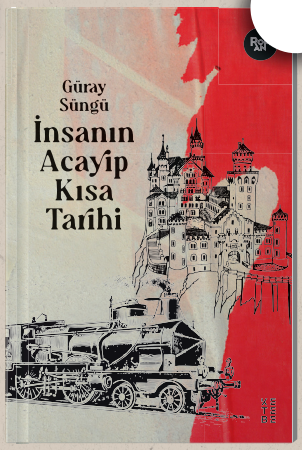
Yaşadığı evrene yabancılaşan insan/ sanatçı içinde bulunduğu durumu daha estetik bir düzeye getirir.

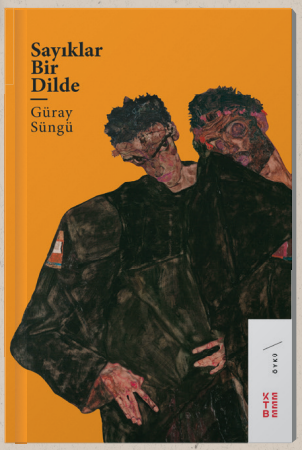
22 Ecevit, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, s.35

YAZI KALIR

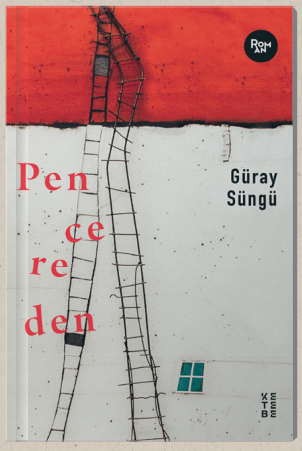
Güray Süngü tüm kitaplarıyla Ketebe'de!

Panoptik Plaza

Erhan Genç

Kapıyı usulca çekiyor. Merdivenleri tek tek iniyor. Her adımında taa derininden bir şeyleri geride bırakıyor. Her basamakta biraz daha eksiliyor. İçeride kalan, bebeği değil de küçük bir kız çocuğu sanki. Gözleri dolu, omuzları düşmüş bir kız çocuğu odanın ortasında kalıyor tek başına. Etrafında oyuncaklar. Bez bebek, renkli bir beşik, plastik fincanlar, tabaklar, çatal kaşıklar... Oyuncakları bırakıp koşmaya başlıyor. Boyundan büyük iki bacak arasında kalan eteğe yumuşak bir dokunuşla çarpıyor koşarken. Tanıdık bacaklar bunlar, tanıdık etek. Kokusu bile. Sıcaklığı, sarılışı..

Binadan dışarı çıkınca adımları hızlanıyor. Üç dakika içinde sokağın başında olmalı. Site marketinin önünde. Dakika sektirmiyor servis. Öyle talimat verilmiş. Kimse geç kalmamalı. Şirketler hiç durmadan çalışan birer makine, servisler ise onlara her gün öğütecekleri malzemeleri taşıyan birer kamyon adeta. Dünya koca bir değirmen diyor içinden.

Markete yaklaşırken motorun sesini duyuyor. Kalbi çıkacak yerinden. Koşmaya başlıyor. Sokağın başında boyundan büyük iki bacak. Bileklerine kadar etek. Önüne baraj kurmuş sanki. Otomatik kapının gıcırtısı geliyor kulağına. Eteğe çarpıp kalıyor sokağın ortasında. Sonra şoförün gaza yüklenme sesi. Marketin önünde kalan egzoz dumanı ciğerlerine doluyor. Her basamakta eksilen şeyin yanına bir de geç kalma korkusu oturuyor. İlk gün böyle olmamalıydı en azından diye düşünüyor. Bu kadar hassasken hem de.

Telefonunu çıkarıp bir uygulamadan taksi çağırıyor. Taksinin sekiz dakika içerisinde geleceği düşüyor bildirim ekranına. Sokağın başında bekliyor. Suçluluk hissediyor içinde. Geri dönmek istiyor. Uygulamaya tekrar girip taksiyi iptal etmek, rahat adımlarla evine dönmek ve bebeğine sarılmak. Eşini arayıp kamera sistemini iptal ettirse, evdeki yabancı kadına teşekkür edip uğurlasa, kapıyı mutlu bir yuvaya kapatmış olsa. Patron denen mefhumu silip atabilse hayatından. Sırtında bir kambur gibi taşıyor diplomasını.

Sarı rengiyle önünde duruyor taksi. Saatine bakıyor. Tam sekiz dakikada gelmiş. Arka koltuğa gömülüyor hemen. Adresi söylüyor. Trafiğin olmadığı yerden gidelim diyor lütfen. İlk günden, daha masasına geçene kadar birkaç asık suratla karşılaşmak istemiyor. Ara sokaklara sapıyor şoför. Kavşaklardan geçiyor. Servisleri solluyor. Emniyet şeridini kullanıyor.

Taksinin camından, akıp giden şehri izliyor. Bir gözü taksimetrede. Eşine mesaj yazıyor: servisi kaçırdım. Oyuncakların içinde bir kız çocuğu beliriyor ön koltukta. Hiç peşini bırakmayan. Saçları iki örgü halinde sırtına sarkıyor. Gözleri dolu dolu. Duvardaki saate bakıyor. Sayıları biliyor fakat saatlerin farkında değil. Çok saat olduğunu biliyor yalnızca. Eteklerin içindeki bacaklar bir o yana bir bu yana gidip geliyor. Boyundan büyük. Bazen o bacakların sahibi önüne bir tabak bırakıyor. Kimisinde meyve kimisinde fındık, ceviz, incir.

Eşinden cevap geliyor: taksiye bin canım. İlk günden geç kalma. Bu arada güvenlik şirketiyle konuştum, sistem aktif olunca ikimize de mesaj gelecek. Masaüstünden, tabletten ve cepten izlenebilecek. Sistemin aktif oluşuna kadar bekleyecek güç bulamıyor kendinde. Çantasından sandviçini çıkarıyor. Araçta kahvaltı yapmamın bir sakıncası var mı diye soruyor. Başını sallıyor şoför. Ufak bir ısırık alıyor ekmekten. Kaşarlı tarafına denk geliyor ısırık. Canı hiçbir şey istemiyor aslında ama yemesi gerek. Hâlâ eski kurallar geçerliyse masa başında sadece kahve serbest. Saatine bakıyor, navigasyona bakıyor, yola bakıyor. Geç kalmayacak. İsteksizce yarısını bitiriyor sandviçin.

Cüzdanının neredeyse yarısını bırakıp iniyor taksiden. Kapıdan geçiyor(Panoptik Plaza, hoş geldiniz) ve turnikeden(çıkırt) ve yüz tanıma sisteminden(dıuıt) ve asansörden(klasik müzik) ve koridorlardan(topuk sesleri). Sistemin yüzünü unutmadığı bir ortamda kimse onu tanımıyor. Altı ayda yabancılaşmış hissediyor kendini. Şirketin eski binasını hatırlıyor. Herkesin birbirine günaydın dediği, temizlikçilerin yüzlerinin güldüğü, iş arkadaşlarının birbirine çay kahve taşıdığı, birlikte kahvaltı yaptıkları o eski binayı. Eski patronun babacan yüzü canlanıyor zihninde. Alimden zalim doğarmış diyor dudakları. Oval, ortası boş ve ruhsuz bir bina burası. Binanın ortasındaki boşlukta camları filmli uzun bir kule kendini gösteriyor. Yeni patronun ve yönetim kurulunun herkesi gören ama kimse tarafından görülmeyen bu kulede olduğunu söylüyorlar. Oval binanın her katında onlarca küçük oda. Her biri birbirinden ince bir kartonpiyerle ayrılmış odalarda birer masa, ekranları neredeyse masa kadar birer bilgisayar, bilgisayar başlarında ise sırtı kuleye dönük insanlar.

Kimi ceketli kimi kazaklı bir sürü sırtın arkasından geçerek buluyor masasını. Yüreği evde. Oturuyor hemen. Bilgisayarı açmanın yoklamaya imza atmak demek olduğunu hissediyor. Masa bıraktığı gibi. Kupası, evrakları, rengârenk kalemleri. Bilgisayarı açılıyor. Masaüstünde Panoptik Plaza'nın Galata Kulesi'ni andıran kocaman logosu. Bilgisayarının açılmasıyla sigorta primi tekrar başlıyor, maaş sayacı kaldığı yerden dönmeye devam ediyor, aile bildirimi tamamlanıyor. Artık çocuk yardımı da alacak. Evinde bir parçasını bıraktığını hatırlatıyor bu bilgi. Hiç tanımadığı bir yabancı ele. Hiç değişmedin anne diyor içinden. Küçükken beni komşuya bırakıyordun, şimdi de ortada bırakıyorsun.

Cep telefonuna gelecek mesajı beklerken ekranın sağ alt köşesinde şirket içi yazışma programından bir mesaj geliyor: *Aramıza yeniden hoş geldin Buse.* Bu mesajın arkasındaki kuleden geldiğini ve gözümüz üzerinde demek olduğunu biliyor. İzlenmekten değil de izlendiğini bilmekten rahatsız oluyor gibi tedirgin bir bakış atıyor etrafına. *Birazdan yapman gereken* işler ekranına düşecek. Bu sıralar şirketin iş yoğunluğundan dolayı süt iznini öğlen molasında *kullanamayacağını üzülerek bildirmek istiyoruz. Bunun yerine mesai bitimine kırk dakika kala çıkabilirsin. Şirketimiz yaptığın fedakârlıkları unutmayacaktır.*

Fiyat teklifleri hazırlıyor. İçinde bir boşluk. Excel dosyalarının birini kapatıp bir diğerini açıyor. Karnında bir ağrı. Maillerini kontrol ediyor. Tedirginlik. Tercüme yapıyor, cevaplar yazıyor. Ne yapıyor acaba? Ne yapıyorum ben diyor. Can parçası yabancı bir eldeyken. Klasörleri düzenliyor, çıktılar alıp dosyalıyor. Süt sağıp bırakmıştı. Telefonla konuşuyor uzun uzun. Kapatmak bilmiyor adamlar, kadınlar. Kahve istiyor. Çantasındaki sandviçten bir ısırık alıyor.

Eşinden mesaj geliyor: sistem aktif olmuş. İzleyebilirsin. Bilgisayardan sisteme giriş yapıyor. Açılan sayfada dört ayrı kamera. Mutfak, çocuk odası, salon ve koridor. Tedirgin bir el hareketiyle çocuk odasını tıklıyor ilkin. Kimse yok. Oyuncaklar yerde. Beşik boş. Yumuşacık yorgan beşiğin kenarına tutunmuş. Mutfağı tıklıyor hemen. Ocakta çaydanlık, masada biberon, lavaboda akşamdan bıraktığı bulaşıklar. Eteğin içinde boyundan büyük iki bacak beliriyor ekranda. Gözyaşları eteğe bulaşan bir kız çocuğu. Endişe kaplıyor tepeden tırnağa bütün vücudunu.

Ekranın sağ alt köşesinde mesaj bildirimi gösteriyor kendini: *Sevgili Buse, çalışma bilgisayarlarını özel işlerimizde kullanmaman gerektiğini hatırlatmak isteriz.(sana tahsis ettiğimiz bilgisayarda başka şeylerle meşgul olma!) Şirketimizin her dakikana ihtiyacı var(senin de buradan alacağın maaşa ihtiyacın var),*

biliyorsun. Tıklarsa, "okundu"ğu anlaşılacağı için bildirim kutusunu değil de salonu tıklıyor korkuyla. Can parçasını babasının koltuğuna oturmuşken görüyor. Derin bir oh çekiyor sonra. Etrafına yastıklardan destek koymuş bakıcı. Rahatlıyor. Ekrana yaklaşıyor. Kokusunu duyacakmış gibi. Televizyon izliyor keyifle. Elinde en sevdiği çıngırak. Salladıkça ses çıkıyor. Duyuyor sesleri. Bakıcı giriyor görüntüye. Elinde kenarlarını özenle çevirdiği mendille. Ağzını silip yanı başına oturuyor. Birlikte izliyorlar çizgi filmi.

Eve taktırdıkları kamera sisteminin arayüzünü, bilgisayar ekranının altına indiriyor. Bildirimi tıkladıktan sonra işine kaldığı yerden devam ediyor. Ensesinde hissediyor kulenin nefesini. Neyse ki içi, şimdi daha rahat. Telefon konuşmaları uzun gelmiyor artık. Teklifleri, dosyaları, e-postaları işini özlediğinin farkına vararak elden geçiriyor. Upuzun bacakların önüne koyduğu tabaktan fındık, ceviz, meyve atıyor ağzına. İki bebeği alıp yan yana oturtuyor halının kenarına. Büyük olanı anne yapıyor, küçük olanı kızı. Anne kız birlikte oyun oynuyorlar. Oyunun içinde yeni bir oyun daha kuruyor. Sonra bir oyun daha, bir oyun daha. Saate bakıyor. Annesinin gelmesine daha çok var. Bir çay söylüyor kendine.

Kamera sistemine gidiyor eli. Kocaman ekranı kaplayan görüntüleri köşesinde tutup biraz küçültüyor. Mutfağa geçmişler. Bakıcı kucağına almış yavrusunu. Bir yandan biberonu çalkalıyor. Çaydanlığın altı mutfağın mermerinde. Tarif ettiği gibi yapmış demek ki devam sütünü, diye rahatlatıyor kendini. Tam eline biberonu verirken ekran kapanıyor. Sağ altta yine bildirim kutusu. Tıklamıyor. Yeni bir sayfa açıp yeniden girmeye çalışıyor kamera ara yüzüne. Şifresini yazıp entera basınca yine kapanıyor ekran. Kalbi küt küt. Yeniden deniyor. Her seferinde ekran kapanıyor, her seferinde ellerinin titreyişi biraz daha artıyor. Mamayı yapmadan biberonu kaynatmasını söylemediği geliyor aklına. Korku kaplıyor içini. Titrek elleriyle ne yapsa giremiyor sisteme. Bir bildirim daha düşüyor ekranın sağ alt köşesine: *Sevgili Buse, şirketimizin bilgisayarları artık sadece iş ve işe ait sitelere girebiliyor.(Sen evindeki kamerayı izleme diye engelledik.) Çok geçmeden kendini işe vereceğini umuyoruz.(Yoksa seni kuleye çağırmak zorunda kalacağız.)*

Başını ellerinin arasına alıyor. Şimdi bilgisayarının fişini çekse, sandalyesini kenara çekip arkasını dönse, kuleye, kuledekilere "alın şirketinizi başınıza çalın" dese. Diyebilse. Kredisi olmayan araçla eşi gelip onu alsa ve kredisi olmayan evlerine götürse. Kapıyı açınca, içeri girince oğlunun gözleri gülse. Sarılsalar. Bakıcıya teşekkür etse, kameraları söküp atsa. Küçük kız çocuğu be-

liriyor uzun bacakların eteğinden sıyrılarak. Bebeklerini gösteriyor ona. Kurduğu oyunları anlatıyor. Tabaktaki fındıklardan bir tane de ona uzatıyor. Saat hızla dönmeye başlıyor. Dakikalar, saatleri kovalıyor. Bildirimler bildirimleri. Mail kutusunda birikiyor işler. Birer birer eritmeye başlıyor yeniden onları. Arkasında, filmli camlar ardında, kaç çift olduğunu belli olmayan gözlerin her hareketini takip ettiğini biliyor. (belki de yoklar) Öğlen molasına kadar sabrediyor, güzel şeyler düşünüyor.

Herkes yemeğe çıkarken o, yarım sandviçiyle balkona çıkıyor. Cep telefonundan kamera sistemine giriyor. Titreyen elleri şifreyi yazıyor. Çocuk odasındalar. Biricik oğlu beşiğinde. Bakıcı beşiğin yanına çektiği sandalyede telefonuna gömülmüş, eliyle beşiği sallıyor. Emziğin ufacık ağzında hareket ettiğini görüyor. Uyumak üzere. Dünyanın en huzur verici görüntüsü olduğuna emin. Gözünü ayırmıyor telefondan. Telefona bakıp bakıp gülüyor bakıcı. Oğlunun uyuduğunu fark etmiyor resmen. Sallamaya devam ediyor beşiği. Ekranı aşağıdan yukarı doğru kaydırmaya devam ediyor başparmağıyla. Üstünü açıyor oğlu bir tekmeyle. Bazen durup iki kere tıklıyor ekranı. Sonra yine kaydırmaya devam. Uyuyan insanın üstüne kar yağarmış diyor içinden. Örtsene. Birden kafasını kaldırıyor bakıcı. Onu duymuş gibi kameraya bakıyor. Telefonun ekranını kilitleyip kenara bırakıyor. Çocuğun uyuduğunu işte o anda fark ediyor. Üstünü örtüyor yavaşça. Telefonunu alıyor ve çıkıyor odadan. Oğlu beşiğinde. Mışıl mışıl. Ekran görüntüsünü alıyor.

Birkaç kişi daha gelmiş balkona, yeni fark ediyor. Mola bitmek üzere. Ellerindeki karton bardaklara sigaralarını söndürüyor ve içeri giriyorlar. Peşlerinden o da giriyor içeri. Masasına geçiyor. Çocuk odasının kamerasını kapatıyor. Mutfağı tıklıyor. Telefonunu klavye ile bilgisayar ekranının arasına sıkıştırıyor. Sırtını dikleştirip telefonun kuleden görünmediğine emin oluyor. Sonra salonun kamerasını tıklıyor. Bakıcı salonda. Kendisi çalışırken bakıcı oturuyor. Önünde uzun bir iş listesi varken bakıcı almış eline kumandayı kanal kanal geziyor. Etrafı toplasa eline mi yapışır diyor içinden. E-postaları tıklıyor birer birer. Listeler çıkarıyor. Malzemeleri tek tek telefonla temin ettikçe her birinin başındaki kutucuğa tik atıyor. Kutularla geçiyor zaman. Küçük bir kız çocuğu makarna kutusundaki oyuncakları döküyor yere. Uzun bacaklar yanından eteğini savurup geçerken çok dağıtma etrafı diyor. Bir de onunla uğraşmayayım. Daha yemek yapacağım zaten. Annen gelir birazdan. Bir gözü saatte küçük kızın. Saatin içindeki kısa çubuğun ilerleyişine seviniyor içinden. Mesainin azaldığına seviniyor.

Bir yandan kule tarafından izlenirken bir yandan da cep telefonundan bakıcıyı izliyor. Uzun zamandır sandalyeye oturmamaktan ağrıyan sırtıyla çalışmaya devam ediyor. Bakıcı hâlâ salonda, hâlâ televizyonun başında. Telefonun elinden düşmemesine sinirleniyor. Kulaklığını takıyor bakıcı. Yüreği hopluyor. Ya uyanırsa. Koltuğa uzandığını görüyor. Kumandayı bırakıp telefonla konuşmaya başladığını sonra. Küçük bir kağıt çıkarıyor. "Çocuk uyuyana kadar telefonu eline almak yok, çocuk uyuyunca kulaklıkla telefon konuşması doğru değil, etraf toplanacak." yazıyor sinirli sinirli. Neyse ki çok sürmüyor telefon konuşması. Salondan çıkıyor. Mutfağı tıklıyor, çocuk odasını(oğlu yan dönmüş uyuyor. Biraz kalıyor burada.) Sonra koridoru. Sonra tekrar salonu. Bakıcıyı takip ederken buluyor kendini. Yatak odamıza girmemesi gerekiyordu diye düşünüyor. Belki de tuvalete gitmiştir diyor kendi kendine. Not kağıdına "yatak odamıza kesinlikle girilmeyecek" diye ekliyor.

İşini yapıyor, kamerayı izliyor, bildirim gelmiyor. Kuleden çalışıyor göründüğüne seviniyor. Motive oluyor işine. Biraz daha eritiyor fiyat tekliflerini, zamanı, mesaiyi. Evrakların arasında kayboluyor. Bir gözü hep kulenin göremediği telefonunda. Şarjını takmıyor dikkat çekmemek için. Bakıcı tekrar görünüyor. Mutfakta bu sefer. Biberonu, yedek emziği ve rengarenk mama kaşıklarını kaynamış suyun içine bırakıyor. Küçük bir kız çocuğu peşinde. Oyuncaklarını unutmuş, annesi düşmüş aklına. Uzun bacaklar bir mutfak tezgahında bir ocağın başında. Eteği savrulup yüzüne değiyor peşindeki kızın. Ağlamaya başlıyor küçük kız. Gözyaşları anne diyen ağzının kenarlarından akıyor. Tuzlu tadını duyumsuyor dilinde gözyaşının. Susadım diyor. Bir bardak sertçe iniyor masaya. İç de sus artık der gibi. Çaydanlıkta kaynattığı suyu tencereye boşaltıyor. Ayağının dibinde su içen kızı görmüyor bir an. Takılıyor kıza. Kaynar su ayağına dökülüyor. Hemen kucağına alıp banyoya koşuyor uzun bacaklarıyla. Etekleri savruluyor peşinden. Soğuk suya tutuyor boğum boğum bacağını. Ağlamaktan sesi katılıyor küçük kızın. Nefesini zor toparlıyor.

Oturmaktan uyuşan bacaklarını üst üste atıyor. Saate bakıyor. Mesainin bitmesine bir saat on dakika var. Son yarım saat, dayan biraz daha diyor kendine. Telefonuna bakıyor. Bebek odasına. Uyanmış ağlıyor oğlu. Bacağını tutuyor ağlarken. Bakıcı koşuyor yanına. Kucağına alıyor. Sırtını okşuyor. Başını bakıcının omzuna koyuyor yavrusu. Odadan çıkıyorlar. Diğer kamerayı tıklıyor. Salonda koltuğa yatırıp altını değiştirdiğini görüyor. Telefon çalıyor. Uzun uzun anlatıyor nasıl bir malzeme istediğini karşı taraftaki. Dinliyor, not

alıyor, tamam diyor. Bir gözü kendi telefonunda. Beni dinliyor musunuz diyor kulağındaki telefondan gelen ses. Dediklerinizi not aldım, hemen gönderiyorum fiyat teklifinizi diyor. Elinde çıngırakla neşesi yerine gelmiş görünüyor oğlunun.

Şarjı bitmek üzere. Uyarı veriyor telefonu. Kabloyu çıkarıp takarsa kulenin dikkat çekeceğinden korkuyor. Bunun daha sonra ki günleri tehlikeye atmak anlamına geldiğini biliyor. Sabredebilirim diyor kendine. Zaten ne kaldı şunun şurasında. Dosyaları toparlıyor. Masaüstünü tekrar düzenliyor. Bilgisayar ekranından bir kez daha şansını deniyor. Yine kapanıyor sistem otomatik olarak. Patronu kendisini izlerken, onun kendi çalışanını izleyemiyor oluşunun hiç adil olmadığını düşünüyor. Kalan dakikaları da bitirip kalkıyor masasından. Tanımadığı bir sürü sırtın önünden geçiyor(topuk sesleri), asansöre biniyor(klasik müzik), turnikeden geçiyor(çıkırt), kapıdan çıkıyor. (Panoptik Plaza, yine bekleriz)

Servis saati olmadığı için yine taksiye binmek zorunda kalıyor. Yolda böyle giderse çalışmanın bir anlamı kalmayacak diye düşünüyor. Taksiye para vermek için koştur koştur gözetim altında durmanın manası yok diyor kendi kendine. Kız çocuğu yine ön koltukta. Bacağına buz sarmış etekli uzun bacaklar. Elindeki bebeğin üstünü çıkarıyor. Burası küvet diyor. Banyo yaptırıyor. Arkaya dönüp bakmayın bebeğime ayıp diyor. Eteğinin kıvrımlarına sarıp kuruluyor. Acele ile giydirmeye başlıyor sonra. Uzun bacaklar yine mi ıslattın üstünü diyor. Ne kadar yaramazsın sen. Bak daha yeni uf oldu bacağın. Biraz uslu dursana. Annenin eli kulağındadır. Nereden kabul ettim bu işi diye söyleniyor eteklerini savurup giderken. Nereden döndüm şu işe diyor arka koltukta etrafı izlerken. Nereden çıktı bu çocuk. Neden çektik onca krediyi. Neden yoksun anne... Bir şey mi dediniz diyor şoför dikiz aynasından. Yok diyor, kendi kendime konuşurum ben öyle arada. Aynadaki kamera dikkatini çekiyor. Eteğini bacaklarının altına topluyor, oturuşuna çeki düzen veriyor.

Cüzdanının diğer yarısını bırakıp iniyor taksiden. Markete uğrayıp bir şeyler alıyor. Sabah her adımda eksildiğini hissettiği sokağı tamamlanarak geçiyor. Apartman merdiveninin her basamağından kendinden birer parça toplaya toplaya çıkıyor daire kapısına. Zile basıyor. Küçük bir kız çocuğu koşuyor kapıya. Kim o de diye sesleniyor içeriden uzun bacaklar. Kim o demeden açıyor kapıyı. Oğlu onu görünce birden atılıyor üzerine doğru. Kucaklaşıyorlar. Boynuna sarılıyor sıkıca. İlk gün için teşekkür ediyor bakıcıya. Elini cebine atıyor. Not aldığı ufak kağıdı iş yerinde unuttuğunu fark ediyor.

Bizler Yalnızca Şahitleriz

Ersin Yılmaz

"Yaşamak küçültücü bir tecrübedir"
Şule Gürbüz-Coşkuyla Ölmek

İbrahim, kasabada yapılacak tören için hazırlanan podyuma çıkmış, kendi ayaklarını öperek yürüyor. Birkaç adım atıyor, eğilip ayak parmaklarına birer öpücük konduruyor, sonra doğruluyor ve etrafta telaşla tören hazırlığı yapan insanlara dönüp bir kahkaha patlatıyor. Kasabanın sahibi geçinen, gökten inme güç sahipleri ellerini ovuşturuyorlar. Her şey harika olmalı, harika olmalı! Sahnede tepinip duran İbrahim'i görünce keyifleri kaçıyor tabii. Ellerinin altında kim varsa omuzlarına bastırarak "Hemen!" diyorlar, "Hemen, hemen, hemen. Böyle şeyler görmek istemiyorum." İbrahim, kendisine doğru hızla gelen sahte kolluk güçlerini görünce tükürüp kaçıyor.

Ben ikinci kattaki evimin balkonundan olan şeyleri seyrediyorum. Geniş alanın etrafına dikilen direkleri, aralarına asılan rengârenk lambaları, kocaman kazanlarda yemek pişirmeye çalışan kadınların yüzlerindeki bıkkınlığı seyrediyorum. Dirseklerimi dayadığım paslı balkon demirleri, çoktan kuruyup ölmüş çiçeklerimin cenazeleri de bana eşlik ediyorlar. Başka kimse yok. İbrahim'in koşarak kapımın önüne geldiğini görünce kapıyı açmak için aşağı iniyorum. Otomatik çalışmıyor. Yıllardır bozuk. İbrahim beni görünce boynuma sarılıyor. Bir yangından tanıyoruz birbirimizi. Beraber mahsur kaldığımız, benim huzursuz, onun çıldırmış olarak kurtulduğu mütevazı felaketimiz. İşte şu tantananın sürüp gittiği geniş alanda, ahşap bir evin çatı katında, geberip gitmeyi bekliyorduk ikimiz de. Olmadı. Gelip kurtardılar. İntihar ediyor değildik fakat boyun eğmiştik. Hâlihazırda yaşamak için pek sebebimiz yoktu zaten. Şimdi var mı, bilmiyorum. Ne kendimden, ne İbrahim'den emin değilim. İkimiz de farklı yollarla bir şeyleri bağırmaya çalışıyoruz.

Ellerini boynumdan çekerken, İbrahim'in kollarındaki yanık izleri, o pütürlü derisi değiyor parmaklarıma. Geçmeyen bir sancı. Beraber yukarı çı-

kıyoruz. Ona oturmasını söylesem de nafile, zaten tek göz olan evimin içinde ileri geri volta atıp duruyor. Mırıldandığı şeyleri anlamak mümkün değil. "Benim dilim kutsal," deyip duruyor. Kasabalı onu tanıyor ve sevmiyor. Bu durum, benim pek umurumda değil. Bir süredir hiçbir şey fark etmiyor. Olsa da olur, olmasa da. Ne gerekiyorsa onu yapıyorum. Mutfağa gitmişken temiz bir bez bulup ıslatıyorum ve İbrahim'in yüzünü gözünü siliyorum. Bana iyi geliyor. Ağzında geveledeği şeyleri bırakıp "Gördün mü?" diyor, "Neyi" diyorum, önünde eğilmiş boynunu silmeye çalışırken, "Herkes aşağıda..." Birden heyecanlanıyor ve çırpınmaya başlıyor. Yere düşüyorum. Yutkunup devam ediyor, "Cenaze bekliyorlar." Doğruluyorum, bezin temiz bir yerini denk getirmeye çalışırken "Bundan sana ne?" diyorum ve başından tutup kulaklarının arkasını silmeye çalışıyorum. "Merhaba," diyor kederli bir sesle. "Merhaba," diyorum.

İkindi ezanı okunuyor. İçimde duymayı umduğum bir göç hengâmesi, beni rahatsız edecek bir gümbürtü bekliyorum fakat yok. Oturduğum yerde dinliyorum. Tören için giderek büyüyen tantana, kısa süreliğine anlamsızlaşıyor. İnsanlar bunu istese de istemese de bu böyle. İbrahim balkonda yere çömelmiş ölü çiçeklerle konuşuyor. Kollarını dizlerine koymuş ve yüzünde müthiş bir merakla onlara soruyor: "Aşağıda bir cenaze bekliyorlar, siz kimin öldüğünü biliyor musunuz?" İbrahim'e "Ezan okunuyor," diye sesleniyorum ama duymuyor. Ucuz bir ölümü olmasından korkmuyor. Yangından beri böyle, O'nda giderek büyüyen bir kayıtsızlık, ben de dehşetli bir endişe, kendi ruhumuz tarafından yavaş yavaş terk ediliyoruz. İşte olası her olumsuzluk için önlemler alınıyor, polis arabaları ve ambulanslar da geliyor. Gürültü heyecanla çoğalıyor. Ben de balkona çıkıp bir sigara yakıyorum. İbrahim'i omzundan dürtüp meydanı gösteriyorum. "Yine yanacak," diyorum kayıtsızca. İbrahim korkuyla bakıyor.

Çenemin vidaları gevşiyor ve tekrar ediyorum, "Yine yanacak." Kalın gövdeli, simsiyah araçlar süslenmiş alana yaklaşıyor. Yüksek topuklarıyla, sıkılmış gırtlaklarıyla karşılama komitesi araçlara yaklaşıyorlar. Elleri önlerinde, kalınlaşmış boyunları eğik, yüzlerinde fedakâr bir gülümseme... Makam sahipleri ciddiyetle iniyorlar. Çevreye bakışlarında her daim bir teftiş, kıvam arayışı; podyuma doğru yürüyorlar. Yeryüzü düzgün serilmiş mi, dağlar yerli yerinde mi, ay ışığı atmosferden yeterince süzülüyor mu? Mikrofonun önünde sırtlarını dikleştirip ayaklarını çeliyorlar. Akşam, kendisini yavaş yavaş ilan ediyor. Gökyüzündeki kızıl yıldırımlar, beni ve İbrahim'i balkonumuzda yalnız bırakmıyor. Dilime bir bal çalınıyor, göğsüm ferahlıyor ve hâlâ ölü çiçekleri ihya etmeye çalışan İbrahim'e dönüp "Haydi", diyorum, "gidelim!"

Merdivenlerden yavaşça iniyoruz. Yağmurluğumun ceplerinde yağlı paçavralar, İbrahim'in elinde bir şişe ispirto sakince alana yürüyoruz. İnsanların coşkuyla tezahürat yaptığı konuşmadan birkaç kelime çalınıyor kulağıma "Yine," diyor ulu zâtlardan biri, "Onlar," diyor, "Zaten," diyor ve bu üç kelimenin ahenksiz üçgeninde yalnızca ahmakların inanacağı kepaze cümleler kuruyor. İbrahim bana bakıp "Cenaze gelmiş," diyor. Polis arabalarının arasından, uzun boylu koruma memurlarının arasından, güler yüzlü fakat ahlaksız, neşeli fakat çoktan çürümüş plastik insanların yanından yavaş yavaş yürüyoruz. Podyumun arkasına geçiyoruz. Ceplerimdeki paçavraları ahşap podyumun arkasına yığıyorum. İbrahim'in elinden ispirtoyu alıp üzerine boca ediyorum. Cebimden bir sigara çıkarıp yakınca İbrahim "Benim yaralarım kutsal," diyor beni uyarır gibi. Sigaramı paçavraların üzerine atıyorum. Parlayan ateş, mikrofondaki çığlık, polisin havaya ateş açışı, biz iki kaçık yürüyerek yolumuza devam ediyoruz. İşte ruhumuz şimdi bize yaklaşmaya başlıyor. İkimizi de kollarımızdan tutup yere yatırıyorlar. Kimse bir önlem olarak itfaiye çağırmayı akıl etmediğinden korkak makam sahipleri koşar adım etten duvarların arkasına saklanıyorlar. Bir yangının daha kahrını seve seve çekeriz tabii ve çekiyoruz. Ensemden bastıran dirsek, İbrahim'in korkudan dönen gözleri ve bağırışı, "Kaçın Cenazeler! Kaçın!"

Kaçışan insanlar, geç gelen itfaiye, yine yangınla şenlenen bir kahır anısı kasabamızda. Evimin balkonu kızıl alevlere selam eder gibi dimdik duruyor. "Biz bir yangını bekliyorduk" diyorum sorgu odasında. "Kimse için çalışmıyoruz, tetikçi değiliz, Allah'ın yanmaya teşne kullarıyız," diyorum alaycı bir ses tonuyla. Tokadı yiyorum tabii. Kollarımdaki yaraları gösteriyorum, İbrahim de aynı anda kendi yaralarını gösteriyordur, diye düşünüyorum. Hâlbuki biliyorlar, bizi onlar kurtarmışlardı. "Kimseyle bir derdimiz yok," diyorum, "Kendi ayaklarını öpen insanlar onlar." Dizime bir tekme yiyorum tabii ve aynı anda İbrahim'in de dizine bir tekme yediğini düşünüyorum. "Bize siz müsaade ettiniz," diyorum, "Bizim söylencemiz kutsaldır." Bizi hastaneye sevk ediyorlar. Nezarette bir gün kaldıktan sonra ambulansla hastaneye giderken evimi taşladıklarını görüyorum. Balkondaki saksıları düşürüyorlar, camları kırıyorlar, ağızlarında zift karası sloganlar, yaşam artıkları, boşluk posterleri...

Doktorun karşısındayım. "Yangın bir noktadır" diyorum, "Bir cümlenin sonudur." Aşağılar bakışlar, birkaç kelime not, pencereden yalancı bir bakış, sanki görebiliyormuş gibi... "İbrahim kim?" diyor. Vakarla başımı kaldırıp "İbrahim bir yangının ta kendisidir," diyorum, "Kapının önünde sırası-

nı bekliyor." Yakasını düzeltmekler, gözlerini devirmekler, bir şeyler... "Aklım başımda," diyorum, "Başka sorunuz var mı?" Masasından bana doğru hışımla eğilip "Siz kendinizi ne zannediyorsunuz?" diyor. Bir doktorun, kinle dolmuş gözlerine bakıyorum. "Ben bir yangın artığıyım," diyorum, "Siz neyi bilmek istiyorsunuz? Ben tüm latifelerimi kaybettim. Acı kaybımın mesullerine bir gözdağı, eski moda bir törendi o yangın," ve bağırmaya başlıyorum, "İşte onlar, o kendilerine tapınan güç manyaklarına bir acizlik dersi verdim!" Haddimi aşıyorum tabii. Güzellikleri yalnızca abartarak elde edebileceğini zanneden bir zavallının klişesi... Nükteyi yakalayacak zekâsı olmayan, sesini yalnızca bağırarak duyuracağını zanneden kalın kafalı bir eksikli olarak oturuyorum orada. "Amma da böbürleniyorsunuz!" diyor doktor sakince geriye yaslanırken, "Hâlbuki siz yalnızca bataklığa atılan bir taşsınız. Teşekkürler. Çıkabilirsiniz."

Bileklerime geçirilen metal kelepçeler, iki yanımda uzun boylu iki polis memuru, terlemiş alnımla topallayarak yürüyorum hastane koridorlarında. İbrahim de arkamda, tek başına beni takip ediyor. Beni bir gülme tutuyor. İbrahim arkamda. Bağırıyorum, "İbrahim arkamda!" attığım kahkahalar beni yürütmüyor. Ensemden tutup ite kaka götürüyorlar. İbrahim polislere tükürüyor ve bağırıyor: "Bizler yalnızca şahitleriz!" Polislere tükürüyor ve bağırıyorum: "Bizler yalnızca şahitleriz!".

Yarın Arzusu

İlker Doğan

Geceyi sırtıma giydim yattım. Üstüme geçmişi çektim uyudum. Uykuyu kabul etmediğim zamanlarda, uyku da beni kabul etmez. Böyleyken hasbelkader uyumuşsam, göz kapaklarıma iki tuğla asıldığı için uyumuşumdur. O uyku da şöyle böyle bir teşehhüt miktarı kadardır.

Bu görece iyi otel odasında, herhalde bir saat kadar süren uykumu başıma yastık yapıp tavanı izliyorum. Demeyin öyle, güzeldir güzeldir. Karanlık bir odada karanlık bir tavan güzel bir imkandır. Camı açıp yıldızları seyretmek de iyidir ama bu, başkasının (Allah'ın) tasarımı üzerine kendi tasarımını inşa etmek demektir. Seven sever ama beni, bomboş, karanlık bir tavan daha çok cezbeder. Bu tavanda, Allah'ın bize verdiği tasarlama payını (ki buna cüz'i irade diyorlar) canlandırabiliyorum. Benim gibi, tasarlamadıkça yaşlanan biri için bu bulunmaz nimet.

Bugün epey yorulmuş olmalıyım. Koşuşturmacalardan mıdır yoksa dünyayı sırtımda taşıdığımı hissettiğimden midir bilmem. Eşyalarımı toplamak yordu sanırım. Yatağa iyice yumuldum. Yastıktan yayılan lavanta kokusuna teslim oldum, içime çektim de çektim. Bembeyaz, yumuşacık yorgana sarıldım, yarına sarılır gibi.

Kendi hayatımı izleyen bir kameraman olmayı istediğimi düşündüm. O zaman kendimi daha iyi tanır, kendime daha çok saygı duyardım muhtemelen. En göze çarpan tarafım, herhalde durmadan geceye koşuşlarım olurdu. Sahiden, bazen günlerimi geceye doğru koşarak, ona asıl vaktinden daha çabuk ulaşmaya çalışarak geçiririm. Kötü geçen günlerimin sonunda, geceye ne kadar erken ulaşırsam güzel bir güne uyanma ihtimalimin o kadar arttığını düşünürüm. Geceyi seviyorum. Geceyi bir atölye, bir sığınak olarak görüyorum. En güzel sabahlar geceleri inşa ediliyor. Yarını doyasıya arzulayabiliyorum bu vakitte. Geçmişi bir ölü gibi görüyorum, onunla ancak üstünü örtüp uyuyorsun. Ama gelecek, yani yarın başka.

Kendimi bu otele atabilmem akşamın son saatlerini buldu. Resepsiyona az daha "boş bir tavanı olsun yeter," deyiverecektim. Tavan karanlık ve düzgün olduktan sonra benim evimdeki olmasa da olur. Tavan tavandır. Bu tavanda, elindeki boyalarla istediğin renkleri istediğin kadar kullanabilirsin. Eskiden silgiyi çok kullanırdım. Tavanda istemsizce beliren rahatsız edici görüntüleri silmeye çalışırdım ama psikiyatristim beni bundan men etti. O zamandan beri onları silmeye çalışmak yerine, etraflarına daha güzel şeyler çizerek daha az görünür olmalarını sağlıyorum. Bu daha iyi.

Yine alıyorum fırçamı elime, sıcak, sımsıcak renklere batırdığım fırçayı sıçratıyorum. Yarın oluşmaya başlıyor. Deniz kenarında oluyorum.. yahut palmiyelerle süslü bir caddede. İnsanlar denize akıyorlar. Sıcak bir gün. Kimsenin kafasında bir mesele yok gibi. Yahut varsa da onları denize boşaltacak olmalarının rahatlığı. Ben de bir sakinliğin tesirinde, öncesiz ve sonrasız gibi yürüyorum. Yol mu beni yavaşlatıyor, ayaklarım mı daha hızlı gitmiyor anlamıyorum. Tek bildiğim, somurtmayan, kaş çatmayan insanlar görmeyi özlemiş olmam. Burada kara çarşafla da yürüsem, sadece külot da giysem kimsenin umrunda olmaz sanırım. Türkiye'deyken böyle yürüyemem. Arnavutluk fakir ama akıllıların ülkesi galiba...

Tavan artık beyaz; sabah olmuş, eşyalarımı topluyorum. Yatağı da kendi yatağımmış gibi dümdüz yapıyorum. Duşumu alırken, içimdeki akışkanlığı hissediyorum. Sabri bana yurt dışı tavsiyesi vermekle isabet etmiş. Epeydir içimde bu tatlılığı, bir şeyler yapma arzusunu duymuyordum. Helal keratay. Esaslı bir dostmuş demek ki.

Sabiha Gökçen'e bir taksiyle ulaşıyorum. Taksiyi pek kullanmam ama bu sefer söğüşlenmek pek de rahatsız etmiyor beni. *Hayırlı işler taksici*. Orta boy valizimi, nazikçe sürüyorum yerde. Hava güneşli, ama havalimanı soğuk. Olsun. Bana zararı yok.

X-Ray'den sonra kemerimi takarken insanları gözlüyorum. Bir an hepsiyle bir uçakta Arnavutluk'a gittiğimi düşünüyorum. Komik olurdu gerçekten. Arnavutluk da şaşırıp, yarımızı geri gönderiyormuş. Zaten küçücük ülke, yer yok diyormuş.

Valizimi teslim ediyorum, 4 kg geliyor. Vedalaşamadan bantta yürüyüp gidiyor valiz. Güle güle diyorum ona ellerimle, uçakta görüşürüz. Görevli bir şeyler diyor, efendim diyorum, el bagajınız beyefendi, diyor. Veriyorum, kağıt yapıştırıyor. Artık hür müyüm? İyi yolculuklar diyor. Gülümsüyor. Marketten alınmış gibi bir gülümseyişle.

Bekleme salonuna güneş vuruyor. Tamam, herkes Arnavutluk'a gitmiyor, anladık. Ama şu kadın, yok şuradaki beyaz elbiseli, onda bir Arnavut görüntüsü var sanki. Yanındaki de öyle. Hatta yanındakinin kaşları daha keskin, o kesin Arnavut. Şuradaki şişman kadın sürekli Arnavutluk-Türkiye arasında gidip geliyormuş gibi görünüyor. Sanki kilometrelerce yukarıda, yüksek basınç altında düşme tehlikesiyle uçmayacak, minibüs bekliyormuş gibi bir hali var.

Çantamdan bir Uykusuz çıkarıyorum. Eski sayı ama idare edeceğiz. Bakayım, üç haftalıkmış. Olsun. Dergiyi gazete gibi açıp sandalyeye kururken, Piriştine uçağı anons ediliyor. Karşımdaki kadınlar birer birer gidiyor. Bak en azından milliyeti doğru tahmin etmişim diyorum. Bu arada yanlış yerde oturduğumu anlıyorum ama boşver gitsin. Yanlış uçakta değilim ya.

Uykusuz'u künyesine kadar okuduktan sonra çantamda bir kitap arıyorum. İyi bir yolluk yapmışım. Bir Alper Canıgüz romanı çok iyi gider şimdi. Dakikalar sonra, kendimi evimdeymiş gibi yayılmış olarak buluyorum. Birinci bölüm: Alper Kamu'ya giriş, ikinci bölüm: Alper Kamu'nun çevresinin tahlili, üçüncü, dördüncü, beşinci bölüm... Kendi kendime attığım kahkahaları kimseye açıklamak zorunda değilim. Bunu, insanlar muhtemelen bana bakıp "niye gülüyor bu adam" dedikleri için söylüyorum.

İnsanların yargılaması önemli değil ama uçağı kaçırmam kötü oluyor doğrusu. Bir roman uğruna... Aman, giderse gitsin. Valizimdekiler de yükte ağır, pahada hafif şeylerdi zaten. Bir gömlek, iki don bulamayacak mıyım. Giderse gitsin.

Satış bürolarından yeni bir bilet arıyorum. 500 lira ateşlemem gerekiyor ama ne yapalım. İki saat sonrasına bir koltuk buluyorum. Az sonra bagajımı soruyor görevli, sadece el bagajım var diyorum, garipsiyor, o garipseyince ben de garipsiyorum. Bagajsız yurtdışı seyahati, minibüse biner gibi.

Bu sefer doğru salonu bulup oturuyorum. Telefona, bir saat sonrası için alarm kuruyorum ve kitaba yumuluyorum. Yarım saat geçmiyor ki, karşıma birkaç kadın geliyor. Etine dolgun kadınlar. Arnavut değillerse ben de bir şey bilmiyorum. Onların ilerisinde bir kadın var, tek oturuyor. Dikkatimi çekiyor. Kahverengi bir pantolon ve sarı bir sweat giymiş. Saçları topuz. Biraz utangaç, ama kişilik sahibi olduğunu belli eden bir bakışı var. Bir kadında en etkilendiğim şeyler. Hiç yapacağım şey değil ama bu sefer gözlerim birkaç saniye takılıyor kadına. Kadın gözlerimi cürm-i meşhud halinde yakalayınca kitabı bırakıp ayakta dolanmaya başlıyorum.

Uçakta yanıma oturuyor kadın. Bileti burayaymış. Arka koltuklar boşken buraya oturmasından cesaretleniyorum. Yok... Kadınlara pek ihtiyacım olmaz ama.. bilemedim. Şimdi bu kadından hoşlanmadığımı söyleyemem. Hoşlanmak tamam ama bir lavanta kokusundan hoşlanmak gibi önemsiz bir şey mi? Yoksa içime demir mi attı? İkinci şıkkı geçelim, 20 yaşında değilim artık, arada sırada birinden hoşlanmanın normal olduğunu falan düşünüyorum (düşünmeye çalışıyorum mu diyeyim), illa bir yere varacak değil ya, hoşlanırsın biter. Deveyi yardan uçuran... Kitabımı okumaya niyetleniyorum. Yarın arzusu iyi güzel ama bir kadınla mı? Bunu düşünmedim. Bir kadın bu yarını süslese fena olmaz ama bir süs bitkisi almıyorum ya.

Fikirlerimi destekleyecek veya çürütecek bir şeyler yakalayabilmek için göz ucuyla kadına bakıyorum. Bacakları görünüyor sadece. Şu an onlara baktığımı görüyor olsa gerek. Başımı önüme çeviriyorum. İlk yardım kartını incelemeye başlıyorum. İlk yardım kartlarını çok önemserim, mutlaka okurum. Tabii! Zaten demin de onun için bakmıştım. Onun da var mı diye.

Telefonun ön kamerasından, çaktırmadan saçımı kontrol ediyorum. Bugün turuncu tişört ve krem pantolon giymişim, iyi kombinmiş, nasıl giyindiğimi hep kendimi başkasının gözünden değerlendirirken fark ederim. Ve o "başka"ları genellikle... Hep yaşım ilerlediği için artık bir kadına tutulmayacağımı düşünürdüm. Yok, tutulmak falan yok zaten de... Neyse ben arka koltuğa geçeyim.

Aşağıda, korkutucu dağların yanında bir havalimanı var. Oraya ineceğiz. Tiran'a hoş geldim. Dağlar heyecanlandırıyor. Camdan atlayasım geliyor. Koşarak o dağdan o dağa zıplayasım. Hostesler anons ediyor. Kadın hafif mahçup durmaya devam ediyor; gerçi sadece ensesini görüyorum, belki de benim uydurmamdır. Onun da aklında ben var mıyım acaba? Bilmem.

Havalimanının etrafındaki küçük küçük mahalleler, sofra örtüsünün üstündeki tabak çanak gibi dizilmiş. Birazdan kaldırılacaklar sanki. Bu sofraya konulan birer çatal veya kürdan olacağız. Tabak çanak git gide büyüyüp apartmanlaşıyor. Zemin düzleşiyor, düzleşiyor, düzleşiyor, sapsarı, sımsıcak bir gün, sonunda tekerlekler yere değiyor, Arnavutluk'un sırtına biniyoruz. Pilotu alkışlamıyor kimse, burada böyle bir âdet yok sanırım.

Pasaport kontrolünde kadın iki-üç sıra arkamda duruyor. Kontrolden hiç sorunsuz geçiyorum. Bagajları beklemeye başlıyorum. Bagajım varmış gibi. Neden böyle şeyler yapıyorum? Kendimi tamamen içgüdülerime bıraktığım için. Kadın gelmiyor buraya. Bagajı yoksa demek ki. Ön kapıdan öylece

çıkıp gidiyor. İçgüdülerim durumdan rahatsız olunca, aklım başıma geliyor. Kadını takip edecek halim yok. Giderse gitsin. Bu hikaye böyle bitecekmiş, biterse bitsin.

Dışarıdaki taksiciler, olta atan balıkçılar gibi duruyor. *Eh binelim madem, iyi Türkçe konuşuyorsun.*

Beni otelime götürüyor bu sarı araba. Geniş, palmiyeli caddelerden geçiyoruz. Trafik rahat. Antalya'da değiliz, İzmir'de de. İnsanlar mutlu sayılmazlar ama asık suratlı da değiller. Bura insanı, akşam içmeye kahveleri mevcutsa iyi hissedermiş. İyiler iyi.

Otele kaydımı yaptırıp atıyorum kendimi dışarı. Öylesine, bomboş, amaçsız, denizde yüzer gibi, havada uçar gibi geziyorum şehirde. Beni tanıyan hiç ama hiç kimse yok. Kimseye açıklama yapmak zorunda değilim. Yargılanmayacak olmak ayaklarıma güç veriyor. Bütün şehri koşarak gezmek istiyorum. Her yerini, her apartmanını görmek istiyorum. Bütün ağaçlarına dokunmak istiyorum. Ana cadde boyu koşarak denize atlamak istiyorum. Tiran'ı anlatacak kelime bulmak için ceplerimi yokluyorum, üç kelime çıkıyor: sıcak, sıcak ve sıcak. Bir üç kelime daha çıkarabilirim, bakıyorum, rahat, rahat ve rahat. İşte aradığım şey. Ensemden tutup beni esir alacak bir sıcak. Bana dünü-yarını unutturacak bir sıcak. Damarımdan girip hızlıca kanıma karışacak bir sıcak.

Bugün geceye koşmak istemiyorum. Bugün tavan seyretmek de yok. Bugün sadece bugün var.

Cazgır Rıza

Metin Çalı

Çayırlarda okuduğu manzumelerle etrafa nam salan Cazgır Rıza, bir sabah bismillah çekip başına geleceklerden habersizce uyandı ve yatakta gece artığı uykusunun dibini sıyıran karısına "Hayırlı sabahlar hanım," dedi ama karısından ses gelmedi. Kadının hâlâ uyuduğunu, bu yüzden cevap vermediğini tahmin etti. Yine de ters giden bir şeylerin farkına vardı Rıza. Bir daha seslenmeyi düşünürken durumu biraz anlamaya başladı. Problemin kendisinde olduğunu hissetti, bir eksiklik vardı sanki... Şimdiye kadar sahip olduğu bir şeyin yitirilmesi gibiydi yaşadığı. Mükemmel şekilde çalışan bir düzeneğin arızalanması... Aniden kaybolan bir şey...

Rıza'nın başından aşağı bir titreme dalgalanarak vücudunu yaladı ve ayak ucundan hızlıca çıktı. Güçsüzleşti birden. Bir süre öylece kaldı yatağın içinde. Kalkmak istedi ama bunu başaracağından ümidi yoktu. Yine de deneyecekti. Gücünü toplamak istedi ve ellerinden güç alarak kalktı. Karısına baktı. Tekrar "hanım," demek istedi. Yok. Sesi çıkmadı Rıza'nın. Ardından bir kez daha, bir kez daha, bir kez daha... İmkânı yoktu mücadelesinin. Kaybolan sesi sessiz bir çığlık gibi saplanmıştı içine.

Sesinin bir türlü çıkmadığını kabul etmek zorunda kalan Rıza, karısını sarsarak yatağından kaldırdığında, kadın gözlerini fal taşı gibi açarak kocasının el kol hareketleriyle anlatmaya çalıştığı şeyi çözmek için uğraştı bir süre. Kocasının sesini ne kadar uğraşsa da duyamayan kadın güç bela oğlunu arayıp durumu anlattı. Rıza'nın oğlu Ali apar topar eve gelerek babasının durumuna baktı. Oyalanmadan soluğu hastanede aldılar.

Rıza bir takım muayene ve tetkikten geçtikten sonra ertesi gün çıkacak olan sonuçları beklemesi için doktor tarafından evine gönderilmek istendi ama kabul etmedi. İtiraz etti. Hiç alışık olmadığı el kol hareketleriyle hastanede kalmak istediğini, sesine tekrar kavuştuktan sonra çıkmak istediğini anlatmak istedi. Yüzü bir çok şekle girdi çıktı. Güç bela doktor ikna edildi ve Rıza'nın hastaneye yatış işlemleri yapıldı.

Rıza odasında yalnızdı ve yarını bekliyordu, bir yandan da kafasında dolaşan tilkilerin kuyruklarını birbirine bağlamak için uğraşıyordu. Yaşadığı garip olayı düşünüyordu. Yıllardır sahip olduğu, onu hiç bırakmayan, insanlarla iletişim kurmasını, meşhur Cazgır Rıza olmasını sağlayan sesi birden yok olmuştu. Karısına seslendiğinde ve cevap alamadığında anlamıştı kara bir bulutun üstünde dolaşmaya başladığını. O an düştüğü derin boşluktan bir türlü çıkamıyordu şimdi.

Oğlunun ve karısının hastanede kalmak istemesine razı olmadı. Sesini kaybetmeyi bir türlü kabul edemiyordu. Hastane odasının penceresinden dışarıya bakarken pehlivanların peşrevlerini, kısa bir süre önce er meydanında okuduğu manzumeleri hatırladı.

Allah Allah illallah / Diyelim maşallah / İki yiğit çıktı meydane / İkisi de birbirinden merdane.

Sabah olunca, içinde bir umut yavaş yavaş büyümeye başladı. Birazdan doktor gelecek ve sesinin tekrar eski haline döneceğini söyleyecekti. Geceyi babasının kapısının önünde geçiren oğluna sonuçlara bakmasını işaretlerle anlattı. Hastane tanıdık eş dost ve akrabalarla dolmaya başlamıştı. Başka bir ilde yaşayan kızı da babasının yanına gelmişti. Acısını paylaşmak istercesine sarıldı kızına.

Sonuçları gören doktor durumu açıklamak için Rıza'nın odasına geldiğinde aile bireyleri ve Rıza heyecanla durumun akıbetini bekliyordu artık.

Doktor, Rıza'nın ses tellerinde oluşan problem sonucunda riskli bir ameliyat olması gerektiğini söyledi. Ameliyat olumlu geçerse Rıza tekrar eski sesine kavuşabilecekti. Aksi durumda ise bir daha kimseyle konuşamayacaktı. Sesini kaybedecekti. Başka bir ihtimal daha vardı, bu şekilde yaşamak... Ameliyat olmadan doktorun uygulayacağı tedaviyle hayatına devam ederse bir takım ilaçların etkisiyle kısık bir sese sahip olacaktı.

Cazgır zor bir kararın eşiğindeydi.

Rıza, ilk kez sekiz yaşındayken eski pehlivanlardan Çerkezoğlu Kara Ali ismiyle bilinen dedesi sayesinde yağlı güreşle tanışmıştı. Çerkezoğlu Kara Ali güreşi bıraktıktan sonra oğlunda bulamadığı pehlivanlık hevesini torunu Rıza'da gördü. Onu güreşlere götürüyor, sık sık yeteneğini anlamak için idmanlar yaptırıyordu. Rıza güreşi seviyor, bundan zevk alıyor, iyi bir pehlivan olmanın hayallerini kuruyordu ama sıska vücudu ve yeteneği buna izin vermiyordu.

Çerkezoğlu Kara Ali birkaç yıl Rıza'nın üzerine titredi, bildiği her şeyi ona öğretmeye çalıştı. Denemediği yol, yaptırmadığı idman kalmadı. Rıza çok

istese de güreşemiyor, yaşıtlarıyla mücadeleye giriştiğinde rakipleri onun burnunu çabucak çayıra sürtüveriyordu. Çerkezoğlu sinirleniyordu. Torununun rakiplerini kündeyle aşırmasını, oyuna geldiyse köpek kuyruğu ile onlardan kurtulmasını, tırpanı vurunca da karşısındakini yere çalmasını istiyordu ama olmuyordu. Rıza bu işi beceremiyordu, onun yüzünü daha çok yere eğdirmek istemedi ve ondan ümidini kesti.

Kendisinden pehlivan olmayacağını anlayan Rıza'nın içindeki güreş heyecanı bitmiyordu. Dedesinin peşinden ayrılmıyor, onunla beraber güreşleri izlemeye gidiyordu. Er meydanında kendini mutlu hissediyordu. Pehlivanların rakiplerini kaldırıp yere vurmasını, izleyenlerin tezahüratlarını, çayırın yağ kokusunu seviyordu. En çok da sonraki hayatında Cazgır Rıza ismiyle nam salmasında en önemli faktör olan cazgırların söyledikleri manzume ve salavatnameleri.

Rıza'nın babası esnaftı, Çerkezoğlu Kara Ali'nin tüm ısrarlarına rağmen güreşe ilgi göstermemişti. Küçükken çırak olarak girdiği bir ticarethanede işi öğrendi ve askerden sonra kendi dükkanını açtı. Çeşitli gıda ve ihtiyaçların satıldığı bir yerdi burası. Rıza'nın da güreş sevdasından vazgeçip yanında yetişmesini istiyordu. Okuldan sonra dükkana gelsin, etrafı silip süpürsün, şeker pirinç tartıp poşetlesin, müşterinin ihtiyaçlarını evlerine taşısın istiyordu. Rıza ise bir yolunu bulup dedesinin yanında alıyordu soluğu.

Dedesiyle birlikte nerede güreş varsa gitti Rıza. Pehlivanların isimlerini ezberledi. Dedesinden Koca Yusuf'un, Adalı Halil'in, Hergeleci İbrahim'in, Filiz Nurullah'ın, Kel Aliço'nun ve Kurtdereli Mehmet'in hikayelerini dinledi. Bir gün geldi ki, Kırkpınar güreşlerinde meşhur bir cazgırın okuduğu manzume içine işledi. O günden sonra cazgırlığa olan sevdası hiç bitmedi. Manzumeleri aklına kazıdı. Evde, dükkanda, okulda, mahallede, her yerde manzume ve salavatname okumaya başladı.

Çerkezoğlu Kara Ali torununun yiğit bir pehlivan olamayacağını çoktan anlamıştı ama güreşe olan tutkusunun da farkındaydı. Rıza'nın özellikle çayırda söylenen manzumelere ve salavatnamelere olan merakını görünce onu tanıdığı bir cazgırın yanına çırak verdi.

Rıza ustasının sözünden çıkmadı, askerlik çağına gelinceye kadar günden güne kendini geliştirdi. Ustası ilk önce bazı güreşlerde birkaç manzume okumasına izin verdi. Sonra da diğerlerine göre daha küçük çaplı bir güreşte ilk kez cazgır olarak çayıra çıktı.

Daha sonrası...Rıza cazgırlıkta aldı başını yürüdü. Sesini iyi kullanması,

eski manzumelerin hemen hemen hepsini ezbere okuması, pehlivanların özelliklerini iyi bildiği için onlara uygun metinler yazması, camiayla olan olumlu ilişkileri onun büyümesinde önemli rol oynadı. Büyük güreşlerde hep o vardı artık. Kurtdere, Çardak, Elmalı, Kırkpınar...Bir yandan cazgırlık yaparken bir yandan da babasının dükkanına bakıyordu artık Rıza. Babası yaşlanınca ona dükkanı emanet etmek istemiş, oğlu da bunu kabul edince çok sevinmişti. Dedesi vefat edince çok üzülen Rıza, oğluna babasının ismini değil de, ona güreş sevdasını aşılayan dedesinin ismini koydu.

Cazgırlıktaki namı sayesinde ilçede nüfuzu iyice arttı. Herkesten itibar görüyordu. Kaymakam ve belediye başkanını dükkana davet eder, ocakta kahve pişirir, onlarla arkadaşıymış gibi sohbet ederdi. Gücü damarlarında dolaşan kan gibi hisseden Rıza ilçenin en büyük ticarethanesinin sahibiydi artık. Satmadığı şey yoktu. Müşterilere canı nasıl istiyorsa öyle davranırdı. Bozuk para vermeyene jeton satmaz, yeşil zeytin isteyene siyahını tartar, dün üçe sattığını bugün beşe satar, ihtiyacım yok diyene zorla mal verirdi. Rıza yıllarca böyle yaşadı.

Şimdi ise meşhur Cazgır Rıza zorlu bir imtihanın içindeydi.

Doktora düşünmek için biraz zaman istediğini, daha sonra da ameliyat için kararını açıklayacağını belirten bir not yazdı. Doktor kabul etti ve evine gönderdi Rıza'yı.

Ailesi ameliyatın riskli olduğunu söyleyerek tedaviyle bundan sonraki hayatını sürdürmesini istiyordu Rıza'nın. Onlar için basitti bunu söylemek ama Cazgır'ın kafası karışıktı. Düşünecekti. Bu sefer eve kapattı kendisini. Sesi çıkmadığı için sinirleniyor, karısıyla bile doğru düzgün iletişim kuramıyordu.

Sık sık düşünüyordu.

Doktor ameliyat riskli, bir daha eski sesine kavuşamayabilirsin diyordu. Bunu hatırlayınca yüreğinin sıkışması daha da artıyordu. Cazgırlık hayatı bitecekti, sesi olmayan bir cazgır olur mu hiç? Sesi olmayan bir insan...Ameliyat olmasam diye kurdu aklından, acaba nasıl olur? Karakovan balı, pekmez, süt derdine şifa olabilir miydi acaba? Ya olmazsa... Ya eski sesine kavuşamazsa... Hayır, kısık, ıslık gibi bir sesle cazgırlık yapamazdı. Cazgırlığı bırak, dünün Rızası hastalıklı bir insan gibi dolaşıyor ortalıkta. Olmazdı.

Ya ameliyat başarılı geçerse, eski sesi bir kuş gibi uçarak diline konuverirse. Tabi. Başka çaresi yoktu. Eski Rızayı istiyordu. Er meydanında o gür sesiyle manzumeler okuyan Rızayı. Sesi olmadan bir hiç olurdu. Biterdi.

Sürekli değişen düşünceleri onu düştüğü balçıkta dibe doğru sürüklüyordu sanki. Tam olumlu bir düşünce tüm benliğini sarıyorken birden sesini tamamen kaybedeceği aklına düşüyor, balçık yine onu içine doğru çekiyordu.

Rıza'nın sesini kaybettiğini duyanlar evine ziyarete geliyordu. Zaten kafası iyice karışıktı, bir de sesi çıkmıyordu, durumunu işaretlerle anlatmak ona acı veriyordu.

Bu arada bir şey oldu. Zamanında dedesi nasıl onu meşhur bir cazgırın yanına çırak verdiyse, onun da şimdi yetiştirdiği bir çırak vardı. İşte o çırak geçmiş olsun ziyaretine bir haberle çıkageldi. İlk önce ustasının durumu için üzüntü duyduğunu söyledi, sonra da yakında yapılacak bir güreşe Rıza'nın çağrıldığını söyledi. Davete ne cevap vereceklerini sordu ama Rıza sadece kızarıp bozardı. Beklemesini, bir cevap vermemesini anlatmaya çalışarak kovdu çırağını.

İyice köşeye sıkıştığını hissetti Rıza. Bundan sonraki hayatına nasıl devam edecekti? Yemiyor, içmiyor bunu düşünüyordu. Şimdi bir de güreşe davet edilmişti. Bu aksilik olmasaydı, kıyafetlerini giyer, traşını olur, bıyıklarına bademyağı sürer, okuyacağı manzumelerle pehlivanları yüreklendirir, seyirciyi coştururdu. Ah o davul zurnanın pehlivanların mücadelelerine ayak uydurması yok muydu, ah o final güreşi yapan pehlivanlara yazdığı manzumeleri okurken duyduğu heyecan...

Daha fazla dayanamadı, doktora kararını açıkladı.

Olacak olan oldu.

Günler geçti.

Balıkesir Kurtdereli Mehmet Pehlivan Güreşlerinde çayırın tam ortasında bir cazgır eline mikrofonu aldı.

Herkes dikkat kesildi.

Bir izleyici güreşi göremediği için önündekinin omuzlarına iki eliyle bastırdı.

Başka biri güreşi canlı yayınlayan televizyon kanalının sesini biraz daha açtı.

Bütün izleyiciler sustu.

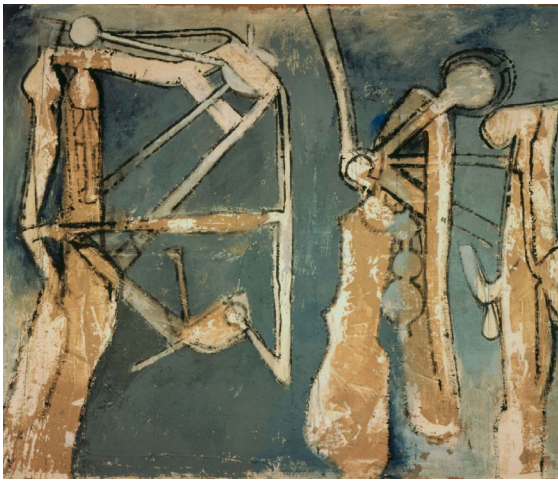
Cazgır manzumeyi okumaya başladı.

Pehlivan pehlivan...

Kırkıncı Oda

Güven Adıgüzel

Arokanlar, Şili ve Allah'ın Sesi

20 Kasım 1934 tarihli bir gazetenin dış haberler sayfasında *Şili'de Allah'ın sesini duyan Maki'ler* başlıklı bir haber çarptı gözüne adamın. Haber şöyleydi; İşte şimdi, Bahrimuhit kıyılarında, Şili'nin Arokanya vilâyetindeyiz. Buranın yerlileri eski kabilelerden kalma ve kırmızı derililerdir. Birçok tünellerden daha geçerek ve And dağlarını aşarak Şili'nin merkezi olan Santiago'ya geliyoruz. Burası tamamen asri bir şehirdir. Fakat ben asri şehirlerden bıkmıştım. Maksadım Arokanyalıların bulundukları yerleri dolaşmak, onların sihirbazlarıyla görüşmekti. Etraftan malumat almak için Santiago eşrafından birileriyle temasa geçtim. Çoğu yüzüme tuhaf tuhaf baktı, bir kısmı da sözü başka vadilere döktü. Nihayet birisi dedi ki: *Doğrusunu söyleyeyim mi, biz Arokanyalılarla pek uğraşmayız. Biz asri bir memleketiz, dilencilerle meşgul olmağa hiç vaktimiz yok.* Artık ümidi kesmiştim. Kimse merakımı tatmin edecek bir malumat vermiyordu. Âdeta bana *fena fena* da bakmağa başlamışlardı. Bereket versin genç bir Şilili yardım etti ve istediğim malumatı verdi. Fakat bütün ümitlerim boşa çıkmıştı. İlk rastladığım Arokanyalılar çiftlik uşaklarıydı. Bir kısmı da amelelik ediyordu. Her şeye rağmen, madem ki buralara kadar gelmiştim, aramaya devam etme kararı verdim. Hiçbir yabancıyla temas etmeden özünü muhafaza etmiş Arokanya kabilelerinin bulundukları Tamuco'ya, hattâ daha ilerlerine de gittim. Orada, Arokanyalılar tamamen müstakil yaşıyordu. Vakıa Şili parlâmentosunda Arokanyalılardan birkaç mebus var ise de, bu kabilelere asıl hükmedenler Kasik

denilen reislerdi. Haçiyandaroslar da, yani *çiftliklerde çalışmak istemeyenler* buralarda toplanmışlardı. Erkekler ziraatla meşgul oluyorlar, kadınlar Maütas ve Şopinos denilen ve Kürt halılarına benzeyen renkli dokumalar dokuyorlardı. İşte son Makilere, yani sihirbazlara buralarda rastlayabilirdim. Arakonyalıların Makileri hem kadın, hem erkek olabilir. Ama Maki olabilmek için ilk şart Allah'ın sesini duyabilmektir.

Memento Mori

Fani olduğunu unutma ve ölümü her zaman hatırla. Mıh gibi aklında tut bunu ve kalbinden asla çıkarma. Memento mori. Ölecek olmanın, öleceğini bilmenin o büyük ferahlatıcı etkisiyle yaşamanın ta kendisi. Romalı generallerin, kazandıkları büyük zaferler sonrasında yapacakları şehir yürüyüşlerinde hemen bir adım gerilerinde onlara ölümü hatırlatacak bir sese ihtiyaç duymalarıyla ilgili bir şey. Hatırla ve unutma, bu görkemin sahibi değilsin. Fani oldukça çoğalır ve azalırsın kendinden umdukça. Romalı generalleri hemen bir adım arkalarında bekleyen o ses, dünyanın yankılandıkça büyüyen uğultusuna karşı yalnızca bir fısıltıdan ibaretti aslında. İnsanın o fısıltıya ihtiyacı var. Bütün uğultuların arasından sıyrılarak gelen o buz gibi fısıltıya. Memento mori.

Reddetmenin Kısa Tarihi

İyi bir okuyucu olmanın net bir formülü var mı? Galiba yok. Olmamalı ya da. Bu uzun bir yolculuğun durakları hakkında konuşmakla eş değer bir şey. Duraklar yanıltır, şahsidir ve menzilin hakkını yansıtır. Yolun çoğu zaman, yolcunun ise her seferinde değiştiği garip bir maceranın içindeyiz üstelik. Listeler, yolu kısaltarak çok kötü metinlerle karşılaşmadan hedefe suhuletle ulaşmanızı sağlayacaktır belki de, evet bunu yapabilir. Keşif duygusu köreltilerek, hedefe yöneltilmiş bu okun sahibi siz misiniz yine de? Iskalamak, istikameti tahkim etmenin en kısa yoludur aslında. Listeler zorlu yolları genişleteceği gibi, eşit olmayacak şekilde zorla sınırlandırabilir de. O listeler de birinin/bir şeyin ufku sonuçta. Evet sınanmış bir ufuk.

Kelimelerde örülmüş bir dünyanın mukimleri gayet iyi bilir ki, arka sokaklarda dolaşmanın oldukça kendine özgü -fena halde dayanılmaz- bir güzelliği vardır. Bu sebeple okur olmaya talip olmanın bir anahtarı varsa, o da şu olabilir ki; klasiklerinden başlayarak, en az bilinen hazinelere ulaşıncaya kadar yürümek, bulduğunuz yeni hazineye asla ikna olmamak, daha iyisinin varlığına hemen inanmak, yani ana caddenin tadına vardıktan sonra, bütün tali yollara göz kırparak nihayet sonunda kaldırımlara çıkıp, yol'a revan olmak. Yazarlık da sonuçta *iyi bir okur* olmaktan öte bir şeyi/bir yeri tarif etmez. Aslolan senin yoluna yarenlik eden, ömrünü harcayarak kurduğun o kütüphaneyi var eden gerekçelerdir, gözlerin acıya acıya sürdürdüğün bir yolculuğun özeti yani. Reddetmenin kısa tarihi iyi bir okur olmakla başlar. İyi bir okur? Satırbaşı.

Ölümün Şarkısı

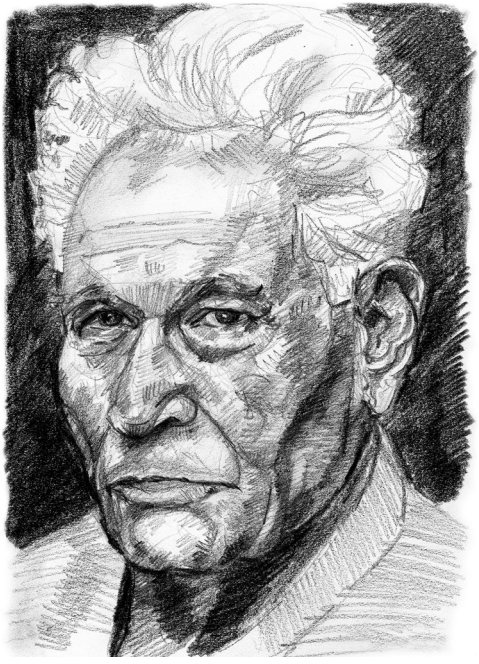

"Çin Hindi'nde beni çok etkileyen bir gezi yaptım. Çin Hindi yarımadasını boydan boya geçerek Saygon'a giden otobüslerle yolculuk yapıyordum. Otobüsler sık sık arıza yaptığı için, ikide bir duraklıyorduk. Bir gece yine otobüsle gidiyorduk. Benden başka 4- 5 kişi daha vardı ki, dillerinden tek kelime anlamadığım için bana tehlikeli görünüyorlardı. Birden, ormanın tam orta yerinde durduk. Bütün yolcular aralarında bakıştılar, sonra otobüsten ayrıldılar. İçimden: eğer dışarı çıkarsam, bunlar beni gırtlaklarlar, dedim. Aramızda anlaşamazdık, çünkü onlar ne İngilizce, ne de Fransızca biliyorlardı; bense onların dillerinden tek kelime anlamıyordum. Bu yüzden, gözün gözü görmediği zifiri bir karanlıkta, sık ormanların ortasında, otobüste bir başıma oturmakta- iken, ansızın birtakım ışıklar gördüm ve dümbelek sesleri duydum. O sırada, İngilizce bilen biri, peşinde bir sürü insanla birlikte yaklaştı. Otobüsün arıza yaptığını ve tek yabancı yolcu olduğum ve canım sıkılabileceği için, öbür yolcuların komşu köyden, bana bir şeyler çalsınlar diye çalgıcı istediklerini anlattı. Beni öldürecekler diye korkmuştum, oysa bana hayatın en güzel şeylerini: müziği ve dansı getiriyorlardı." (Pablo Neruda)

Bir Şey Hakkında Üç Şey: Derrida

Jacques Derrida'yı daha iyi anlayabilmek için, -bir film, bir kitap, bir şarkı, bir resim, eser ya da kişi fark etmez- bize hangi "üç şey"i önerebilirsiniz?

Peyami Safa Gülay:

1. Postmodern:

Derrida hakkında üç şey yazmak, oldukça meşhur fakat anlaşılması da bir o kadar zor birçok şey içinden üç şeyi seçmek anlamına da geliyor: eklenti, différance, fark, pharmakon, saçılma/sirayet... Hal böyle olunca, bana en isabetli gelen tercihi yapacağım: Derrida'nın özgün kavramlarından üçünü kısaca tanımlama hatasına girişmek isabetsiz, dahası Derrida'nın rahatsız olacağı bir şey olurdu. Bana isabetli gelense, Derrida söz konusu olduğunda sıklıkla yanlış alımlanan üç meselenin yüzeyindeki tortuları acemice kazımaya çalışmak. Bunların ilki, postmodernizm tartışması: Derrida, postmodern bir düşünür değildir. Bu çıkarıma isterseniz Derrida

metinlerinden ulaşabileceğiniz gibi, isterseniz doğrudan onun sıklıkla tekrarladığı açık ifadelerine de başvurabilirsiniz. Marx'ın Mahdumları'ndan basit bir örnek, mealen: "...çalışmalarımdan postmodernizmin [...] bir örneği, basit bir çeşidi, bir özel durumu gibi söz etmekte bu kadar aceleci olunması karşısında dehşete kapıldım. Bunlar en bilgisiz kamuoyunun (ve de çoklukla büyük basın kuruluşlarının), başta "yapısöküm" olmak üzere, anlamadığı ya da hoşlanmadığı ne varsa aşağı yukarı her şeyi içine tıkıştırdığı genelgeçer kavramlar."

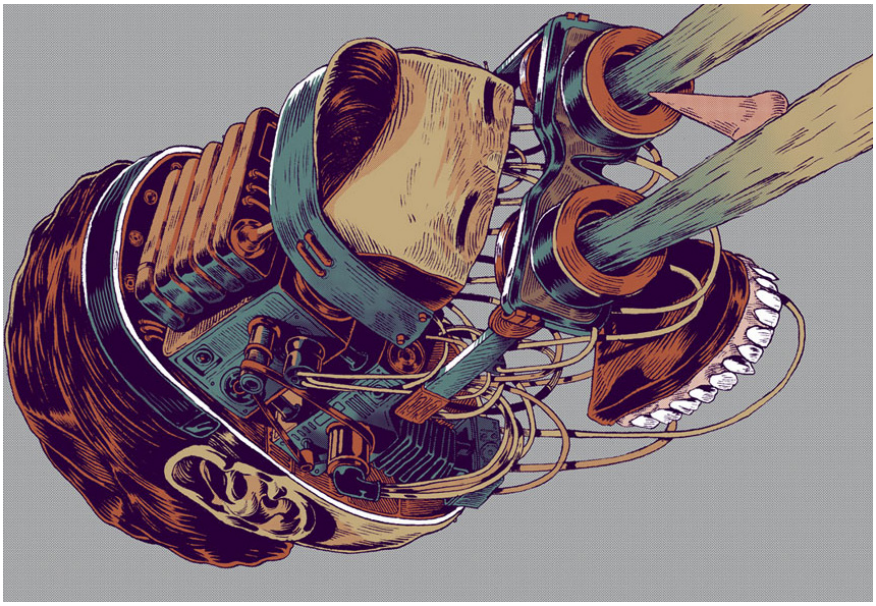
2. Karar verilemezlik:

Derridacı "karar verilemez olan" statüsünü anlamanın yolu, Derrida'nın klasik anlamıyla bir postmodern olmadığının anlaşılmasından geçer. Derrida'nın ifadeleriyle "genelgeçer kavramlar"dan hareket eden akıl yürütmenin çıkarımı, kabaca şöyle: "Derrida her şeyi metin olarak görür ve lafı, metinlere istenen anlamların yüklenebileceğine getirir. Böylelikle, biri diğerine tercih edilebilecek bir karşılaşma söz konusu değilse, bir karardan da bahsedilemez." Ne var ki Derrida, neredeyse tam tersi bir şeyi kasteder: Bu, metinlerin herhangi bir anlam taşımadıklarını değil, çok fazla anlam taşıdıklarını iddia eden bir tezdir. Öyleyse okurun, herhangi bir metin karşısında kendisini karar verilemez bir durumla yüzleşmek durumunda hissetmesinin sebebi karar verilecek bir şey olmaması değil, neye karar verileceğiyle ilgili yasaya nihai erişimin olmamasıyla ilgilidir. Durumu daha sürprizli bir hale getirelim: Karar verilemez olan, kararı ortadan kaldıran değil, onu mümkün kılan koşul olarak tebarüz edecektir Derrida'da. Bir kez daha, Marx ve Mahdumları'ndan: "Karar verilemez olan benim için asla kararın tersi olmadı, kararın bir bilginin hesap makinesinden çıkması gibi tümdengelmediği yerde kararın koşulu oldu hep."

3. Yapısöküm:

Türkçe litaretürde belki en çok bilinen eserinde, Gramatoloji'de Derrida, yapısökümü "gerçekleştirilen" bir şey olarak değil, "zaten gerçekleşmekte olan" bir şey olarak tasvir eder. Öyleyse bir metne, mesela bir şiir ya da bir romana yapısökümün "uygulanmasından" bahsedilemez. Yapısöküm, Derrida'yı postmodern zannetme hatasında olduğu gibi, metni bir kadavra olarak görerek ona istediğimizi yapabileceğimiz anlamına gelmez. Bilakis, metnin kendi dinamiklerinde, kendi stres noktalarında biz oraya varmadan çok önce zaten faaliyette olan yapısöküm hareketlerini takip etme gayretidir söz konusu olan. Eğer yapısöküm hareketlerini metnin kendi dinamikleri ve stres noktaları mümkün kılıyorsa, bu, Derridacı metin okumanın kuralsız ya da serbest bir okuma olmadığı anlamını da taşıyacaktır. Derrida Platon'un Eczanesi'nde açıkça, şöyle diyecektir: "Kural yoksa, oyun da yok." Metnin oyununa dahil olmak, ondaki yapısöküm hareketlerini takip edebilmek, onun kurallarına riayet etmekle mümkün olabilir. Belki de yapısökümü bir serbestiyet olarak değil, bilakis, bir riayet olarak anlamaya başlamak, Derrida metnine sağlıklı bir girişi ifade edecek.

Yanlış Okumalar

.postatölye

Bilge Karasu

Sanat, Yazı ve Hocalık Üçgeninde Geçen Bir Hayat: Bilge Karasu

Uygar Atasoy

Musevi asıllı bir ailenin çocuğu olarak 1930 yılında Beyoğlu'nda dünyaya gelen İsrail Bilge Karasu'nun çocukluğu Beyoğlu'ndaki evlerinde annesi, anneannesi, teyzesi ve kızlarıyla geçer. Yaşadığı semti *Lağımlaranası ya da Beyoğlu* kitabında şu satırlarla anlatır:

> "Oysa bizim evden –Beyoğlu' nun üst sınırında, düzlükte duran, gene ensizce görünen, süsü daha az tutulmuş, hiç güzel bulmadığım, yalnız, yeni olduğunu işitip durduğum bizim evden arkaya bakıldığında gerçekten kırlar, yeşillik kümeleri, sonra da Boğaziçi'nin güney kesimi, karşılar görülürdü."[1]

Fazla konuşmaktan çekinen, etrafını gözlemlemekten hoşlanan, saatlerce pencerenin önünde oturan içine kapanık bir çocuk olan Karasu'nun çocukluk hatırlarında iyi bir gözlemci olması, insanları analiz etmesi ve ayrıntılara önem vermesi gibi özelliklere sahip olduğu bilinmektedir. Annesi sayesinde çocuk yaştan

1 Bilge Karasu, *Lağımlaranası ya da Beyoğlu*, Metis Yay., İstanbul, 2014, s. 37.

itibaren iyi bir eğitim gören Karasu, küçük yaşlar almaya başladığı piyano ve musiki eğitimini *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı* adlı eserinin "Dutlar" bölümünde okurları ile paylaşır. Musiki eğitimi onun hayatına pek çok şeyi katmıştır. Musikiyle meslek olarak uğraşmayan yazarın bu serüvenini Mustafa Arslantunalı'ya şöyle anlatır:

> "Resim çok başka bir şey, ressam olabilir miydim, olur muydum, olmayı düşünür müydüm? Sanmıyorum. Ama musiki ile uğraşmayı çok düşündüm, düşünmekten öte, çalıştım. Onunla uğraşmayacağıma on yedi yaşında karar verdim. Uğraşmayacağım dediğim, onunla uğraşmayı sürdürmeyeceğime on yedi yaşında karar verdim, meslek olarak uğraşmaktan söz ediyorum. Onun dışında hala dinlerim, fırsat bulsam, bir piyanom olsa günde kaç saat çalışacağımı doğrusu çok merak ediyorum. Herhalde günün pek çok saatini ona ayırırdım. Ama musikiyle uğraşmamaya karar verdiğim gün yazı yazmaya karar verdiydim."[2]

Annesi, teyzesi, anneannesi ve teyzesinin kızlarıyla geçen çocukluğundan bahseden Karasu'nun ailenin erkeklerini anlattığını eserlerinde görmek pek mümkün değildir. Bunun sebebi, aynı zamanda metinlerinde sıkça karşılaştığımız "ölüm" temasını da açıklar nitelikte olan ölümle çocuk yaşta tanışmış olmasıdır. Sırasıyla dedesini, dayısını, anneannesini, teyzesini, annesini ve babasını kaybeder. Bu kayıplar içinde en çok etkilendiği babasının kaybıdır.

Çocukluğunda da güçlü bir gözlem yeteneği olan Karasu, henüz okula başlamadan okuma ve yazma öğrenir. İlk, orta ve lise öğrenimini Şişli terakki Mektebi'nde tamamlar. Daha sonra İstanbul Üniversitesi'nde "biraz felsefeyle uğraşmış olduğum söylenebilir. Felsefe, okuduğum bir şeydir, ama çok az yazdığım bir şeydir."[3] diye bahsedeceği Felsefe Bölümü'nü bitirerek, ölümüne kadar yaşayacağı Ankara'ya taşınır. Ankara'da Turizm Bakanlığı'nda ve Ankara Radyosu'nda da çalışmış olan Karasu, radyo için de oyunlar kaleme almıştır.

Üniversite yıllarında Nezihe Meriç ile tanışır. Meriç'in Edebiyat Fakültesi'ndeki çevresi tarafından "Bizim Bilge" olarak kabul edilen Karasu, sevimli, sıcakkanlı kişiliğiyle, güler yüzü ve en önemlisi kafasındaki kütüphanesi ile herkesi etkilemeyi başarır. Uzun yıllar sürecek dostluklar kurar. Haluk Aker, Talat Sait Halman, Nezihe Meriç, Tomris Uyar,

2 Füsun Akatlı; Müge Gürsoy Sökmen (haz.), *Bilge Karasu Aramızda*, Metis Yay., İstanbul, 1997, s. 15.

3 A.g.e., s. 15.

Selim İleri bu dostlardan bazılarıdır. En çok hoşlandığı şey saatlerce masanın başına oturup okumak ya da yazmaktır. Karasu, insan ilişkilerinde de son derece saygılıdır, kalabalık ortamlarda herkesle sohbet etmekten ziyade ikili sohbetlere girerek daha etkili ilişkiler kurmaktan hoşlanır.

1950'li yıllarda farklı üslubu, deneysel çalışmaları ve biçime önem veren eserleriyle edebiyat dünyasına giren Karasu'nun ilk öyküsü 1952'de *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde yayımlanır. Daha sonrasında *Dost*, *Türk Dili*, *Gösteri*, *Forum*, *Tan*, *Gergedan*, *Çağdaş Şehir*, *Argos*, *Kedi* gibi dergilerde de resim, sanat, eleştiri, öykü, söyleşi, şiir, masal gibi birçok türde yazıları yayımlanmıştır.

Hayatı; sanat, yazı ve hocalık üçgeninde geçen Karasu'nun başka şehirlere yaptığı seyahatlerden birisi olan 1964 yılındaki Muş gezisi yazarın hayatını etkiler. Muş'ta bulunduğu sürede kendine çok şey katar, sivri yönleri törpülenir, olgunluğuna olgunluk, bilgeliğine bilgelik eklenir. Karasu'nun yaşamında önemli yer tutan bir diğer olay ise Talât Sait Halman ile tanışmasıdır. Halman kendisine Avrupa'ya ya da ABD'ye yerleşmesini ısrarla söyler. Ara sıra Bulvar Palas'ın restoranında buluşurlar ve yemek yerler. Genellikle sohbet konuları dünya edebiyatı olur. Halman'ın tavsiyeleri üzerine 63-64 yılları arasında Rockefeller Bursu ile Avrupa'nın çeşitli ülkelerine seyahat etmiş olan Karasu, Türkiye'ye döndükten sonra 1974 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır.

Ankara'da yaşadığı süre boyunca maddi sıkıntılar ve hastalıklarla uğraşmasına rağmen birçok kitap ve yazı yayınlayan, kitapları farklı dillere çevrilen, radyo oyunları ve masallar kaleme alan ve okumalarına kesintisiz bir şekilde devam eden Karasu'nun hayatında İstanbul ve semti Beyoğlu'nun önemli bir etkisi vardır. Bu mekânların önemi Karasu'nun yazarlığının oluşumuna ve yazılarına yön vermesiyle açıklanabilir. Eserlerinde kullandığı imgelerin çoğu, çocukluğunda yaşadığı mekânların etkisiyle şekillenmiştir. Birçok eserinde İstanbul'u mekân olarak seçen yazar, burada yaşayan etnik kökeni farklı insanları da öykülerinde sıkça kullanmıştır. Bu durum da İstanbul'un yazar üzerindeki etkisinin bir başka göstergesidir.

Bilge Karasu için yazmak ve yazdıkları üzerinde dilin en güzel ifade şeklini bulmak sanatının temel meselesi konumunda olmuştur. Dokuz dili iyi derecede bilmesine rağmen Türkçe yazmakta ısrar etmiş, içinde yetiştiği kültürün bir parçası kabul ettiği dilin işlendikçe gelişeceğine olan inancı onun dil konusundaki hassasiyetini beslemiştir.

Türk edebiyatının en usta kalemlerinden biri olarak kabul edilen Bilge Karasu, yazmış olduğu metinlerin pek çoğunda geleneksel hikâyeciliğin sınırlarını aşarak, kendine özgü bir üslupla birçok eser kaleme almıştır. Farklı dillere olan vukûfiyeti Batı edebiyatındaki pek çok eseri orijinal dillerinden okumasını ve anlamasını sağlamıştır. Bu durum sayesinde metinlerini oluştururken Batı edebiyatındaki unsurlardan yararlanmış, bunların farklı çalışmalara taşınmasına zemin hazırlamıştır.

Bilge Karasu'yu edebiyatımızda farklı bir yere koyan bir diğer unsur da Türk edebiyatında deneysel çalışmalar yapan bir yazar olarak değerlendirilebiliyor olmasıdır. Karasu hikâyelerinde, klasik hikâye kalıplarının sınırlarını aşarak hatta modern hikâyenin alışılmış bütün kurallarını yıkarak yeni bir tarz oluşturmuştur. Bu nokta çalışmalarında işlediği imge ve anlatımların çok çeşitli olmasını sağlamıştır.

Öykülerinde tercih ettiği, kendini kolay ele vermeyen, derinlikli ve çok katmanlı biçem, Karasu'nun, felsefi arka plana sahip, dilin imkânlarını genişleten metinler üretmesine sebep olmuştur. Yalnızlık, boşluk, tedirginlik, ölüm etrafında gezinen imgesel anlatılar, soyut bir kurmaca dünya yaratmıştır. Yazdıklarında hep dil ve felsefe eksenli bir yazınsal tutum ile okuru karşı karşıya bırakmıştır.

Zaman zaman sağlık sorunları ile uğraşan Karasu'nun 1994 yılındaki Amerika-Avrupa gezisi dönüşünde sağlık problemleri iyice artar. Yapılan kontroller sonrasında pankreas kanseri teşhisi konulan Karasu, 1994 yazında ameliyat olur. Ağustos ayında tedavisine başlanır ama hastalığı ilerlediği için tedavi sonuç vermez. 14 Temmuz 1995 tarihinde, yapmak istediklerini tamamlayamadan aramızdan ayrılan Karasu, Ankara'da Karşıyaka Mezarlığı'na defnedilir. Gitmek isteyip de gidemediği Sazandere, mezar taşında "Sazandere'de Bilge Karasu" şeklinde yer alır.

Kaynakça:

Bilge Karasu, *Lağımlaranası ya da Beyoğlu*, Metis Yay., İstanbul, 2014, s. 37.

Füsun Akatlı; Müge Gürsoy Sökmen (haz.), *Bilge Karasu Aramızda*, İstanbul: Metis Yay., 1997.

Tuğba Dağıstan Çetintaş, "Bilge Karasu Hayatı ve Eserleri", Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.

Bir Ucundan Bir Ucuna Yürümek mi, Godot'yu Beklemek mi?

Ayşenur Önler

Adam aynı anda birkaç zamanı birden yaşadığını hisseder. Aynalarda çoğalan bir silsile gibidir zaman.

Halk arasında sonuçsuz bir şeyi beklemenin *Godot'yu beklemek* kullanımıyla hayat bulduğunu biliyoruz. Samuel Beckett, *Godot'yu Beklerken* adlı absürt tiyatrosuyla bilinenden çok daha fazlasını anlatıyor. "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam" masalında, Bilge Karasu'nun vaat ettiği *gitmek istenilen yere ulaşamama* sancısıyla, Beckett'in Godot'sunun beklenmesi paralellik gösteriyor. Gelin, birini beklemek ile bir yere gitmeye çalışmanın farklı atmosfer birliğini mukayese edelim.

Karasu'nun masal karakteri olan Adam, denize olan ilgisinin azalacağından korktuğu için denizsiz bir kentte oturmaya karar verir. Denizi özlemeyi denizden daha çok sevdiğinden onu hatırlatacak şeyleri evinin baş köşesine koyar. "Denizsiz kalmamak için gittiği her kıyıdan çakıllar, kavkılar taşırdı evine."[1] Deniz onun hem muhayyilesinde var olan hem de gözünün önünden ayırama-

1 Bilge Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", *Göçmüş Kediler Bahçesi*, s. 33.

dığı; kavuşmayı çok beklediği ama acele etmediği bir sevgilidir.

Yaşadığı şehirdeki kavaklar yapraklanmaya başladı mı "...denizin dalgalanışını, teknelerin salınışını anımsatırdı bunlar."[2] "Kavaklar yapraklandıktan epey sonra da bir kuş gelip ötmeğe başlardı geceyarısını geçe."[3] İshakkuşu derler adına. Her yıl içindeki özlemi katmerleştirir bu ses. Kendisine hızlıca bir rota çizer, denizin tuzuna dalmak için dakika sayardı. Masal bu ya, bu sene her zamanki heyecan onu bulmaz, sadece hep ertelediği yere gitmesi gerektiğini anımsar: Sazandere'ye.

"Biri mi gitmişti de övmüştü orayı, haritanın birinde mi görüp merak etmişti, yoksa bir resim mi ilişmişti gözüne bir yerlerde, bilemiyordu. Tek bildiği, denize gitmeğe her kalkışında, Sazandere'yi düşünerek yollara düştüğü, sonra da ya üşendiği ya başka yerlere giden arkadaşlarına uyduğu, ya da yolun bozuluverdiği, arabaların işlemeyiverdiği bir sıraya rastladığı için, oraya bir türlü gidememiş olduğuydu."[4]

Beckett'in karakterleri ise daha düz bir zeminde fakat bozuk bir tempoda ilerler. İki adam -nedenolduğubilinmeksizin- Godot adında birini bekler. Godot bir işveren midir, yoksa borç isteyecekleri zengin biri midir? Bilinmez. Beklemenin en derin ve acı verici tecrübesini hissettirir. Zaman kavramı belirsizdir. Kaç gündür beklediklerini karakterler de bilmez. Hatta ertesi gün bekleme noktasına geldiklerinde, önceki gün de gelmiş olduklarını unuturlar. Bu döngü sanki sonsuza kadar devam eder. Her gün tepeye gidip belirsizliğin derinliklerinde yüzerek bir amaç sahibi olmak adına hava kararana kadar beklerler.

Karakterler ise; duygusal ve pes etmeye çok meyilli olan Estragon, kurallara son derece bağlı ve olaylara hep mantık çerçevesinden yaklaşan Vladimir'dir. Godot'yu bekleyen ikilinin, zaman zaman kafaları karışır, niçin orada olduklarını unuturlar. Bir ağacın altında beklemeye koyulurlar. Ağaç doğru ağaç mı ya da beklemeleri gereken doğru yerdeler midir, mütemadiyen ikilemdelerdir. Özellikle de Beckett'in duygu adamı Estragon, bu ikilemi çok şiddetli yaşar. Vladimir ise beklemeye devam edebilmeleri için net cümleler kurarak onu sakinleştirmeye çalışır.

"Estragon: Hadi gidelim.

Vladimir: Gidemeyiz.

Estragon: Niçin?

Vladimir: Godot'yu bekliyoruz."[5]

Karasu'nun Adam'ına gelecek olursak; Sazandere'deki denize gitmek üzere otobüs garajına girer,

2 a.g.e., s. 34.
3 a.g.e., s. 34.
4 a.g.e., s. 33.
5 Samuel Beckett, *Godot'yu Beklerken,* s. 206.

o andan itibaren hayal gibi katmanlı bir anlatım ortaya çıkar. Anlatımın birinci katmanında kalabalık içinde sağa sola yalpalayan bir adam, diğer katmanında onu kameraya çekiyormuşçasına tasvir eden bir anlatıcı vardır. Adam yürürken otobüs garajını pazara benzetir ve kendisi de Atay'ın beyaz mantolu adamı gibi pazarın bir ucundan bir ucuna yürümektedir. Bu girift anlatının hepsi Adamın zihninde gerçekleşir.

Tıpkı Beckett'in anlatısı gibi zaman mefhumu belirsizdir bu masalda. Adam aynı anda birkaç zamanı birden yaşadığını hisseder. Aynalarda çoğalan bir silsile gibidir zaman. Kendi içinde binbir parçaya bölünebilen. Adam için bu durum gittikçe kompleks bir döngüde ilerler. "Üç dört zamanı birbirine kattığının bilincine vardıkça usu büsbütün karışıyordu."[6]

Vladimir ve Estragon'un gelmeyecek bir şeyi beklemesi ile Adamın hiç ulaşamayacağını bildiği Sazandere için yola düşmesi, zıtlıkların birliğidir.

Sonrasında kâbus başlar. Meğer Sazandere otobüsü olarak bindiği araba, başka yere gitmektedir. İnip değnekçiye asıl arabayı sorar. "Adam çılgın gibi koştu sağa sola, değnekçiyi buldu. Kendisinden başka herkes Sazandere arabalarının nereden kalktığını biliyor olsa gerekti. Ortada Sazandere otobüsünü arayan kimsecikler yoktu kendisinden başka."[7] Değnekçi de otobüsü kaçırdığını, yarın tekrar gelmesi gerektiğini söyler. Ertesi gün yine kaçırır arabayı. Sonraki gün de ondan sonraki gün de... Tam on beş gece üst üste otogara gider ancak değnekçi her seferinde, Sazandere otobüsünü 'biraz önce' kaçırdığını söyler. Denemekten hiç vazgeçmez. Sonunda beklenen gerçekleşir. "Denizi unutmanın, otobüsü kaçırmanın tedirginliğini atıp bir oyunu kurallarınca oynamanın keyfini her akşam biraz daha çok duyarak gidiyordu garaja. Araba artık kaçamazdı. Nitekim öyle oldu. On altıncı gece Sazandere otobüsünü bir hayvanı köşeye kıstırır gibi kıstırdı."[8]

Adam otobüse kavuşur kavuşmasına ama değnekçi Adamın yanına gelerek sonunda ona acır ve gerçeği açıklar. Kovaladığı araba,

6 Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", s. 39.
7 a.g.e., s. 40.
8 a.g.e., s. 41.

son durağı olan Sazandere'ye her zaman gitmez. "... sapa yer olduğu için, gerekmedikçe oraya gitmek istemez sürücüler. Fazla para isterler, yolcuyla çekişirler, onu yarı yolda indirmeğe kalkarlar. Oralılar zaten hep bir araya gelir, bir otobüse binerler, yola çıktıktan sonra sürücü artık nazlanamaz; ama senin gibi tek yolcuya kimsecikler 'gideriz' demez, öyle bilesin bunu."[9]

Ertesi gün yine otogara gelen Adamın eski sevincinin yerini bir teslimiyet alır. Yine de biner otobüse. Yola çıkarlar. Değnekçinin dediği gibi de olur. Otobüsün muavini kendisini uyandırınca sessiz sedasız iner otobüsten. Karanlığın içinde, hiçliğin ortasına inmiş gibidir. Ne denizin sesi gelir ne de kokusu. Rastgele yürümeye başlar. Işıl ışıl yanan bir pencere görür ve oraya doğru ilerler. Üzerine sinmiş olan sükûnetini koruyarak kapıyı çalar, çalmasıyla açılması bir olur. "Çok yaşlı bir adam duruyordu karşısında. Gülümsüyordu. Kendisini çok iyi tanıyormuş gibi. 'Buyurun,' dedi titrek sesiyle, 'buyurun, biz de merak etmeğe başlamıştık. Buyurun şöyle ocağın başına...'"[10] Adam sessizce içeri girer. Yaşlı adam da, "... ne zamandır bekliyoruz sizi, ha bu yıl gelecek aramıza, ha önümüzdeki yıl diyerek..."[11] sitemini dile getirir. Adamsa söylenenlere kayıtsız kalarak ocağın karşısındaki boş yere oturur, etrafına bakınır.

Sonsuza kadar beklemektense yanlış da olsa bir yere ulaşma hali Adamda bir sakinlik uyandırır. Nitekim arabadan indiği yer Sazandere midir, değilse neredir? Uyuyup uyandığında farklı bir gerçekliğin içine mi girmiştir, yoksa ölmüş müdür? Bu gibi sorularla karakterin bilinci yavaş yavaş parçalanır.

Beckett'in finalinde ise aynı bilinç parçalanmasını iki karakterde görürüz. Her gün bir çocuk gelerek bu iki adama 'Efendisi Godot'nun bugün gelemeyeceğini' haber verir. Günler geçtikçe bu çocuk Godot'nun gelmeyişinin simgesi olmuştur. Bekleme sürecinden artık mutlu olmazlar. Beckett'ın karakterleri, beklemenin sonuçsuzluğundan kaçamayacaklarını anlarlar.

"ESTRAGON: Ben böyle devam edemeyeceğim.

VLADIMIR: Demek böyle düşünüyorsun.

ESTRAGON: Ayrılalım mı? Bizim için daha iyi olabilir.

VLADIMIR: Yarın kendimizi asacağız. (Bir an.) Tabi Godot gelmezse.

ESTRAGON: Peki ya gelirse?

9 a.g.e., s. 41.
10 a.g.e., s. 43.
11 a.g.e., s. 44.

VLADIMIR: Kurtuluruz."[12]

Godot'nun kim olduğunun bir türlü belirtilmemesi de onun sonsuza kadar yoruma açık bir karakter olmasına sebep olmuştur. Hep beklenilen ama bir türlü gelemeyen... Adam, şoförün onu Sazandere'ye götürmeyeceğini bile bile otobüse biner. Vladimir ve Estragon da aynı şekilde Godot'nun gelmeyeceğini bile bile ertesi gün yine aynı tepeye giderler. Vladimir ve Estragon'un gelmeyecek bir şeyi beklemesi ile Adamın hiç ulaşamayacağını bildiği Sazandere için yola düşmesi, zıtlıkların birliğidir.

Karasu'nun karakterindeki bilinç parçalanması ve finalinin büyük bir belirsizlik üzere son bulması Beckett'in tekniğiyle benzeşir. Karasu'nun "Adam"ı, nereye ulaştığını bilmez, Godot ise hiç gelmez.

12 Beckett, *Godot'yu Beklerken*, s. 235.

Kaynakça:

B. Karasu, Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", *Göçmüş Kediler Bahçesi*, İstanbul: Türkiye, Metis Yay., 2020.

S. Beckett, *Godot'yu Beklerken*, Kabalcı Yay., 2012.

Kendi Kendine

Betül Sezgin

"Ne kadar değişirse,
o kadar çok aynı kalır."
Jean-Baptise Alphonse Karr

Aşağıdaki alıntı bu metnin temellerini oluşturduğu için verildi.

"Yolunun ucundaki ölümü düşünmüştü *pazar yerinde yürüyen adam*, ya da, onun öyle düşündüğünü, *filim çeken adam* bilmişti. Niye pazar yerinin yaşadığı üç günün değil de, bu ölü günün filmini çekiyorum makinemle? diye düşünüyordu galiba *sokağın oradaki*, *merdivenin başındaki*. Ama gene de yalnız o değildi bunları usundan geçiren, *pazar*

yerinde yürüyen kendi de öyle geçirivermişti bunları içinden. Başını kaldırmış, *film çeken* kendine bakıyormuş gibi, ama sonunda ona bakacağını sanarak, kavaklara bir göz atmıştı. O kuş bu kavaklara da gelir öterdi herhalde geceleri. Sonra *film çeken* kendine bakmadan, gözlerini önünde giden ayaklarına dikmiş, yürümüştü gene. Yürüyor, *kendi filmini çekiyor*du yukarıdan."[1]

Alıntıda bir kişinin çok kişi görünümünde var olması söz konusu. Bir insan bin parçaya bölünebilir mi? Bölünürse nasıl bölünebilir? Niteliksel ya da niceliksel bir bölünme mi yoksa sadece görünüşteki ve görendeki farklılıklar mı söz konusudur? Varoluşsal bir takım sorular ya da sorunların olması da muhtemel, tabii. Varoluşsal en güzel yaklaşım olur, sanki. Birinin varoluşu için temel kabul edilebilecek kesin ve apaçık deneyim ne olabilir? Biri olarak özne hayal kırıklıkları, başarısızlık, umut, sevinç, kaybetme, bulma gibi durumların içerisinde var oluyor. Bu gibi durumlar yaşanırken süreklilik kendini devam ettiriyor. "Tüm kısa yolları ve kaçışları reddeden zihnin acımasız açıklığı ve berraklığı, yaşamın "cazibesiz" ve korumasız bir şekilde yaşanmak zorunda olduğunun sürekli farkındalığı."[2]

Süreklilik yazıda yer bulmuşken Bilge Karasu'nun "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam" öyküsündeki kahramanı akla geliyor. Kahraman sürekli arayış içinde, Sazandere'ye giden aracı arıyor, bir yandan da kendisini. Aslında kendisini aradığının farkında değil kahraman, kendisini ararken kendisini izlediğinin de. Deniz kenarı, garaj, pazar yeri arasında koştururken durduğu her bir noktaya başka birinin gözüyle bakıyor gibi izlenim yakalanıyor. Bu bakış neyi ifade ediyor ve neye sebep

1 Bilge Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", *Göçmüş Kediler Bahçesi*, s. 37.
İtalik vurgular bize ait.

İnsanın mutlak yapısı olarak kabul edilen özgürlük, insanın yaşadığı en olumsuz koşullar tarafından bile yok edilemiyor.

2 Herbert Marcuse, "Sartre'ın Varoluşçuluğu", çev.: Soner Soysal, *Varoluşçuluk, Fenomenoloji, Ontoloji*, s. 206.

oluyor? "Üç dört ayrı zamanı birbirine kattığının bilincine vardıkça usu büsbütün karışıyordu."[3] Kahraman işte bu duygu durumu içinde. Kafası karmakarışıkken belirtilen konumlardan hangisinde kim olarak bulunduğunu kestiremiyor, ama karışık bir durum içinde olduğunu biliyor. Deniz kenarı, garaj, pazar yerindeki biri, ama kişilerden hangisi? Onu da bilemiyor, sanki. Tek bildiği çoğaldığı. "Aynalarda çoğalır gibi çoğalıyorum; yorgunluğa, öfkeye, üst üste yığılan tersliklere vermeli bunu, diye söyleniyor, avutmağa çalışıyordu kendini."[4]

Okuyucu öyküde bir'in çok olması ile karşı karşıya. Var olan bir şeyin çok şey oluşu ne demek olabilir? Sartre'a göre insanın varoluşunun kendisi, insanın kendi özünü yaratırken, insanın sürekli özdeş kalan yapısı tarafından belirleniyor. Böylece insanın varoluşunun çeşitli şekilleri, insanın kendi yapısının örnekleri olma görevini üstleniyor. "... insan, doğası gereği, kendi-yaratımından başka bir şey değildir. İnsanın Varlığı onun etkileriyle (eylem), ya da, daha doğrusu, onun (özgür) eylemleriyle özdeştir."[5] Bu alıntıya göre insanın varlığı özgür iradesi ile uyguladığı eylemlerle paralel. "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam" kendini ötelerden; pazar yerinin dışından, sokağın orada, pazar yerinde, makinesini gözüyle kendini izlerken, aslında küçük alanların yer aldığı büyük mekân içinde dünyayı seyreden adamın filmini çekiyor. Zaman ve mekân içindeki duruşu ve hareketliliği dinamik bir şekilde kendini gösteriyor. "... yürüyen kendini Pazar yerinin dışında, sokağın oradan, kat kat merceklerin keskin inceliğiyle gene kendini izlerken, ..."[6] kahraman kendi yaratmadığı ama içine atıldığı bir dünya içinde. Bu kimi zaman insanı kendisinden yabancılaştıran, özgürlüğünden uzaklaştıran bir şey olabiliyor.

Özgürlük demişken.

"Herkes kendi kaderinin
efendisidir."

Varoluşçuluğun felsefi temelinin insan özgürlüğü üzerine ontolojik-fenomenolojik bir deneme olduğu söyleniyor. İnsanın mutlak yapısı olarak kabul edilen özgürlük, insanın yaşadığı en olumsuz koşullar tarafından bile yok edilemiyor. "İnsan, celladın ellerindeyken bile özgürdür."[7] İnsan özgürlüğü *res cogitans*ta,

3 Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", s. 37.
4 Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", s. 37.
5 Marcuse, "Sartre'ın Varoluşçuluğu", s. 212.
6 Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", s. 35.
7 Marcuse, "Sartre'ın Varoluşçuluğu",

yani "Kendi-için-varlık"ta değil, *res extensa*da, yani şey olarak bedende görünüyor. Kendi-için-varlık, kendi varoluşunu sürekli olarak yaratan özgür özne anlamına geliyor. "Yukarılarda, uzaklarda duran öbür adam, yani gene kendi, makinesini toplayıp gidiyordu. Issız pazar yerinden geçen adamın filmi çekilmiş, bitmişti."[8] İşte Karasu'nun kahramanı da sürekli olarak kendisini farklı şekillerde yaratıyor, görünür kılıyor.

Sartre'a göre Kendi-için-varlık basit bir anlama sahip değil. Kendi kendini gerçekleştiren, gerçekten bir eylem ve etkinlik sürecinde var olan bir varlık. Var olmak özgür olmak iken, varlığı belirsiz olmak hiç olmak anlamına geliyor. Sartre'a göre özgürlük insanın içindeki hiç olma durumudur ki bu hiçlik insanın gerçekliğini, kendisini yaratmasını zorunlu kılıyor. Böylece insanın varoluşu kendi kökensel seçimine bağlı oluyor. Özgürlük, varoluşun bu öznel yanını temsil ediyor. Karasu'nun kahramanı, "Garajda yürüyen, pazardakilerin hem içinde hem dışındaydı, onları görüyordu sanki karşısında."[9] çoklu durumunu yaşarken, varoluşun varlık yoksunluğunu farklı bir şekilde yaşıyor. "Varoluş, birçokluğun kendisini bir durumun sonsuzluğu içine yerleştirdiği uygun/özel yoğunluktur. Var olmak, ölçülebilir bir kertede sonsuza katılmaktır."[10] Kahraman önemli olanın gerçeklik olduğunu anlarken, hayalleri, beklentileri, umutları olumsuz taraflarıyla birlikte tanımaya başlıyor. Yolda olan kahraman yolun güzergâhını bulamıyor ama yolun sonundaki Sazandere'ye ulaşma ihtimaline dair beslediği umudundan da vazgeçmiyor.

Kahramanın varoluşu sonsuz özgürlükse, kendi varlığını dönüştürebiliyor. Aldığı, yüklendiği varlık biçimleriyle kendisini özdeşleştirme-

s. 208.

8 Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", s. 38.

Var olmak bir üst-varoluşun meydana getirdiği devinim içinde var olmayı temsil ediyor. Ya da bilinç tarafından meydana getirilme hali.

9 Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", s. 37.

10 Alain Badiou, "Varoluş ve Ölüm", çev: Aydın Gelmez, *Varoluşçuluk, Fenomenoloji, Ontoloji*, s. 244.

den, geçici nesnel durumların etkisi altında kalmadan, kendisini bunların ötesinde tutarak özgürce dönüşebiliyor. "... varlık olmayan ve hiçbir varlığın olmayacağı şeyin yegane uygun adı, elbette, hiçlikti"[11] olarak görünüyor. Varoluş, varlığa ait olmadığında hiçlik oluyor. Çoklu bir özellik olmayan varlık, çoklu bir özellik olan varoluştan ayrı şeyleri ifade ediyor. "... zira bir şey, matematiğin de sürekli gösterdiği gibi, var olmaksızın da olabilir."[12] Varlık hakkında verilen bir ayrıntı onu var eden ve kendisi var olmayan bir şey için hiç hüviyetinde. Kendi bilinci olan hiç olma durumu, yaşamın ölüm olarak var olması gibi. "... pazar yerinin bir ucundan bir ucundan bir ucuna: yürüdüğünün bilincinde olduğu ölçüde de, ..."[13] Var olmak bir üst-varoluşun meydana getirdiği devinim içinde var olmayı temsil ediyor. Ya da bilinç tarafından meydana getirilme hali. Meydana getirilmiş olmak aynı zamanda hiç olmak anlamına taşınıyor. Çünkü meydana getiren, kendi üst-varoluşunu meydana getirdiği şeyin ölmesiyle gösteriyor. Meydana getiren gücün oluşturduğu var olan, her an her şeye karşı hazırlıklı olmalı. "Yolcuydu, başına her türlü şey gelebilirdi, hazırdı buna, ama bütün yolcular gibi, gene de, her şeyin yolunda gitmesini, her şeyin ayağına gelmesini, için için beklemişti; gizli, kaçak, saklangan bir duyguydu bu."[14] Kahramanın bireysel deneyimlerini aktaran bu satırlar, onun varoluşunu anlamlandırmak için hayata anlamlı, tutku ve samimiyet içinde duygusal bir atmosferde yaklaştığını gösteriyor. Kahraman hesapta olmayan bir duyguyla karşı karşıya kalıyor ve içinde yaşadığı olanaklı ve olanaksız durumları doğru değerlendirmeye çalışarak bir amaca doğru hareket etmeye çalışıyor.

İnsanın yaşadığı ve deneyimlediği olumlu ve olumsuz tecrübeler neticesinde elde ettiği sonuçlar, kendisinden kaynaklanıyor ve onunla birlikte hayat yolculuğuna devam ediyor. Bu iki zıt kutup, olumlu ve olumsuz, insan olarak öznenin varlığını oluşturuyor. İnsan kendini basitçe bir şey olarak var olma durumundan ayırarak var oluyor. Dolayısıyla varoluş, amaçsız ve anlamsız bir şekilde meydana gelmiyor. Karasu'nun kahramanını hatırlayalım. Amacı Sazandere'ye giden otobüsü kaçırmamak için elinden geleni yapmak, kaçırınca vazgeçmeyip tekrar otobüsü bulma ümidinin peşinde olmak. Özetle vazgeçmemek. "Ertesi gece

11 Badiou, "Varoluş ve Ölüm", s. 238.
12 Badiou, "Varoluş ve Ölüm", s. 243.
13 Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", s. 34.
14 Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", s. 41.

otobüsü bir daha kaçırdı. Daha ertesi, daha ertesi gece de. Ancak, kovalamacada ustalaşıyordu, otobüsün artık kaçamayacağı, ister istemez kendisine yakalanacağı belli oluyordu."[15] Kahraman bu çabasıyla eksik olan kendisini tamamlamaya çalışıyor. Kendisi ile örtüşerek bütün olma amacından vazgeçmiyor. Kendi-için-varlık olarak Kendinde-varlık olmaya doğru yürürken, varlığının dengeli ve kalıcı olması için mücadele ediyor.

15 Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", s. 39.

Kaynakça:

Bilge Karasu, "Geceden Geceye Arabayı Kaçıran Adam", *Göçmüş Kediler Bahçesi*, Metis Yay., 10. Bas., 2012, 229 s.

Güçlü Ateşoğlu (derl.), *Varoluşçuluk, Fenomenoloji, Ontoloji*, Ayrıntı Yay., 2020, 271 s.

On Birinci Ağıt Nietzsche, Karasu ve Rilke

Gülşen Funda

Ve nihayet, sis. Yolcu bilir, sis demek doruğa yaklaşmak demektir. Yaklaşmanın, ulaşmanın değeri azalır gözünde.

"Kaderdir bu rüzgârın
estirdiği, bırak gelsin
Gelsin ne varsa tutkulardan
ve körü körüne
Ne varsa uğruna yanıp
tutuştuğumuz -gelsin
Ey kader dediğimiz,
bu rüzgârla gelmelisin"
Rainer Maria Rilke

"Tout, au monde, existe pour
aboutir à un livre"[1]
Stéphane Mallarmé

İnsan, başlangıcın gerisinde, yürümenin gerisinde, bir adım atmanın gerisindeyken. İnsanın yüreği bir etten daha fazlası olmak isterken. Zaman şarkısını, kader yazgısını söylerken. Bir vakit gelir, insan bir anda fark eder, içinde nicedir bir yol büyüdüğünü –yâhut büyüttüğünü. Dahası, çoktan sayısız yollar, yolaklar açılmıştır önünde. Kökler gibi, dallar gibi, toprak gibi, taş gibi parçalanmış ve parçalanmıştır. Yol büyümüştür,

1 "Her şey sonunda bir kitaba varmak içindir."

insanın kalbinde. Görkemli bir ağaç gibi kollarıyla sarmış gibidir göğü. Yol büyümüştür, hem de hiç farkına varmamıştır insan. Kara gecelerde dilsizken, aydınlık unutuşlarda rüyasız, parlak ayazlarda üşümüş ve sisler içinde büyümüşken. Yine de.

Ve insanın kalbinden taşmıştır yol.

"İplik gibi uzanan yollar,"[2] der Bilge Karasu, "Bir Başka Tepe"de. Yola çıkan, yola çıkınca yolu sorgulayan, kendini sorgulayan, hikâyesini sorgulayan, hikâyesinin sahihliğini sorgulayan, yolda karşılaştığını sorgulayan, yolda karşılaşmadığını sorgulayan bir "yolcu"dur anlatılan. Bilge Karasu, "Buraya gelmesi kolay olmadı,"[3] der, böyle hikâyeyi başlatır. Yarısından. Söylemez yola çıkma anını. Ama Zerdüşt böyle değildir. Söyler, "Ayrılıyorum senden, vakit geldi, iki tan ağartısı arasında yeni bir hakikat doğdu içime."[4] Zerdüşt, gitmesi gerektiğini bilir, hakikat sözcüğünden alır gücünü. Belki de biraz yorgundur, yaralıdır. Peki, neden kaçmıştır Zerdüşt? Yalnızlığa. Dostuna öğütler verir, belki o da bu yüzden kaçmıştır insandan uzağa. Şöyle der Zerdüşt, dostuna. "Büyük adamların gürültüsünden serseme döndüğünü ve küçüklerin iğneleriyle sokulduğunu görüyorum senin. Orman ve kaya seninle birlikte saygıyla susmayı bilirler. O sevdiğin geniş dallı ağaca benze yine: sessizce dinleyerek asılı durur o, denizin üstünde. Bir taş değilsin sen, ama çok fazla damlayla şimdiden oyuldu için. Kırılıp paramparça olacaksın bir de sayısız damla yüzünden."[5]

"Bir Başka Tepe"deki yolcu ise, yolda anlatmaya başlar hikâyesini. Pek çok insan görmüştür yolda. Yola dair konuşur her biri, dili olan herkesin vardır ya bir diyeceği. "Derler de derlerdi, olmadık şeyler anlatırlardı hep. Kimi ürkütmek ister, kimi vazgeçmesinden bir şeyler umar gibiydi bu usa sığmaz, gülünç, ağlanç

2 Bilge Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*, s. 198.
3 A.g.e., s. 193.

Bu sefer dönüş; kendi dünyamıza, kendi evimize, kendi kalbimize, kendi dilimize, kendi yalnızlığımızadır.

4 Friedrich Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, s. 17.
5 A.g.e., s. 47.

sözleri ederken."[6] Yolcu, dudağında alaycı bir gülüşle dinler onları ama sözleri yol boyunca yankılanır zihninde. Zerdüşt ise, bilir yolu, yolcuyu ve yolun getirdiği sesleri. Ayrı tutar kendini onlardan, söylediklerinden, acı dillerinden. "Ne ki, henüz uzağım onlara, ve benim anlamım hitap etmiyor onların duyularına. İnsanların gözünde henüz ortada bir yerdeyim, bir çılgınla bir ceset arasında."[7] Ancak, "Bir Başka Tepe"deki yolcu, tüm bu sözleri işitse de, yol içinde çoktan kurulduğu ve kalbinden de taştığı için yürümeye devam eder. Garip hayvanlar çıkar karşısına, kimi yırtıcı, kimi ezip çiğneyici, kimi sürüngen, kimi sarılgan. Bu yaratıklar ona dokunmasa bile gecenin yaşı, karanlıkta ağan ağusu taştan beter eder onu. Sorular da sormaya başlar. Nihayetinde yol, yürüyenler için sorulara gebe değil midir? Sordukça, bir sonraki adımından endişe ettikçe, tökezleyebilir insan, ama o, yine de sorar: "Diyelim ki kalktın, yürüdün. Bir gece daha, iki üç gece daha geçirebilir miydin böyle, bir yerlere varamadan?"[8] Geçmişte kalmıştır yola çıkma anı, şimdi bu çağdadır ama geleceği merak eder. Bir yere varamama korkusu duyar. Tüm yola, yol sandığına, adımlarına, adım sandıklarına dair bir gelgit içindedir. Her adımda bir soru filizlenir ayağının altından. Bir sonraki adımda bir başka soru, bir başka filiz, bir başka. Zerdüşt ise bir soruyla eşlik eder bu yolculuğa. Ama yine de, daha emindir öteki yolcudan. Cevabını bildiği soruyu yineler. "Mümkün müdür bir ırmağın sonunda denize giden yolu bulmaması?"[9]

Yolcu, atlar görür sonra başıboş dolaşan. Ses çıkaran kurbağaları, tavşan kovalayan yaban kedileri. Yazgısında yol olan herkes bilir, tüm bu varlıkların dünyasındaki karşılığını. Başlangıçta sırtındaki torba ağır gelmiştir yolcuya ama yol, yürüdükçe, torbasındakileri de almıştır ondan. Zerdüşt için böyle değildir. O yolun, yaşamın, yürümenin bir yük olduğuna inanır. Rilke de bir benzerini söyler. "Çok daha ağırdır yaşamak, her şeyin ağırlığından."[10] Konuşur yolcu, "Buraya gelmem kolay olmadı, ama biliyorum, bundan sonrası çok daha güç olacak."[11] der. Yolu ipliğe benzetir, iplik gibi uzanır yollar. Çocukken oynadığı ipler gelir aklına, bir anlamda belleğinde de bir yolculuğa başlar. Zaten yolcu da yadsımaz

6 Bilge Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*, s. 193.
7 Friedrich Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, s. 14.
8 Bilge Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*, s. 194.
9 Friedrich Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, s. 78.
10 Rainer Maria Rilke, *Bütün Şiirlerinden Seçmeler*, s. 56.
11 Bilge Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*, s. 197.

bunu. “Bu yolu bir şeyle doldurmamam gerekmeyecek mi zaten? Bugüne dek öğrendiklerimi, bugüne dek yaşadıklarımı, yolda göreceğim her şeyle bir arada düşünmek, karşı karşıya getirip tartmaktan başka ne işim var doruğa çıkarken?”[12] Yolcu; yürürken, yol büyürken ve hikâye devam ederken, çok önemli bir gerçeğe sahiptir. Aradığı tepeyi bulmanın, o tepeye çıkmanın peşindedir ama bu işi, her adımda yükselme olarak görmez. Ona göre yapılacak olan tırmanmadır. “Her adım bir öncekinden ille de ileride olamaz ki...”[13] Yürüyorum der, yürüdüğünün bilincindedir aynı zamanda, ama yürümeyi sürdürdüğünü söyler, yürüdüğünü söylemek yerine. Sürdürmek, sürdürmeyi sürdürmek. Bir adım, bir adım daha ve bir adım. Yolu unutanın yürümeyi de unutacağının farkındadır. “Dönmeli,” der, “ama çıkrık olarak değil, tekerlek olarak. Duruk bir eksene bağlı kalmamalı. Yoksa yüreğin büyük savaşı neye yarar?”[14] İşte, büyük bir soru. Yol, belli ki insanın yüreğiyle savaşında bir meydan, bir savaş meydanı. Tozlardan ve topraklardan, kızıl ve sarı çöllerden, sislerden ve dumanlardan, engebelerden ve düzlüklerden. İnsan, kalbinin karşısındadır artık. Yol kurulduğunda, insan yola adım attığında. Zerdüşt de bilir bu karşılaşmayı, bu savaşı. “Karşına çıkabilecek en kötü düşman her zaman sen kendin olacaksın.”[15] der. Karşılaşma yahut bir savaş, geçmişi ve geleceğiyle insanın ve onun kalbinin arasında. Rilke, sorar soruların en güzelini. “Kim korkmamıştır otururken kendi kalbinin perdelerinin önünde?”[16] Yol da, insanı kendisiyle baş başa bırakır. Etten fazlasıysa yürek, tüm bunları sorgulatır. İşte, yol yarılanmıştır şimdi. Zerdüşt, bilir kalbin değerini. “İnsan sıkı tutmalı yüreğini, çünkü gitmesine izin verirse, çok geçmeden aklı da gider başından.”[17] der. Yüreğine sahip çıkanın, yoluna da sahip çıkacağına inanır. Yolcu, daha derin düşünmeye başlar bu sefer. “Yüreğin bozulması, kişiyi kendiyle karşı karşıya getiriyor olsa gerek, kişi yenmeğe değil, aşmaya bakar o engeli, yaşamak için.”[18] Burada, insanın kalbinden taşan yol, yine kalbiyle göz göze getirir insanı. Gösterişsiz, namuslu, görkemi gizli bir yürek, kendi deyişiyle durduğu yerde dönecek olduktan sonra, neye yarar? Ve cevaplar, “Bir tümce, o kavgayı,

12 A.g.e., s. 199.
13 A.g.e., s. 199.
14 A.g.e., s. 201.
15 Friedrich Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, s. 58.
16 Rainer Maria Rilke, *Bütün Şiirlerinden Seçmeler*, s. 17.
17 A.g.e., s. 85.
18 Bilge Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*, s. 202.

o savaşı anlatamaz hiçbir zaman."[19] İşte Bilge Karasu, tam da buradan yarar hikâyeyi, tam da göğsünden, etten fazlası olmasını dilediği kalbinden. "Gülünç bir şey ama, yüreğin, şu yumruk boyundaki et parçasının değerini Aztekler mi bildi yalnız, yalnız onlar mı bildi yüreğin değerini, yeryüzünü şenlendirmiş insanlar arasında?"[20] der. Bilindiği gibi, Aztekler, Ay Tapınağı'nda kurbanlarının kalbini çıkarır. Bir anlamda kalbini yitiren yaşamı yitirir. Ancak, bu hikâyede, simgesel olarak başka bir şey işaret eder. Kalp, yolu yürümeyi mümkün kılar çünkü. Kalbin alınmasıyla, yol da yiter, yani yaşam. Kalbin, gücü, metaneti, dirimi ve ateşi; yol için çok kıymetlidir. İnsan, kendi kalbiyle bir kavgaya girdiğinde, ya da kalbini bir şekilde kaybettiğinde adımları boşlukta yuvarlanır, gövdesi bir sise ulanır. Yol da yürünmez olur. Yollar insanın içinde düğümlenir. Zaten iplik gibidir yollar, kalbi sarıp sarmalar. Nefessiz bırakır. Yüreğini yitirince insan, etten daha fazlası olan yüreğini, yol da yiter. Kalbi çıkarılan kurbanları gibi Azteklerin.

Yol yine sorularla örülür. Yaşam bu sefer mevzubahistir. "Herkes elinden geldiği ölçüde yaşar. Nedir zaten yaşamak dediğin?"[21] Yürek sorar bu soruları. Yaşarken, yürürken, nefes alırken. Durana kadar sorar, sormalıdır. Etten fazlası olan yürek, insanın varoluşuna değer katmak için sorgudadır daima. Nedir yaşam dediğin? Nedir ölüm dediğin? Nedir var olmak dediğin? Nedir yok olmak dediğin? Yolcu, cevaplar. "Bir iplik parçası, bir çivi, bir mantar, bir kâğıt, bir paçavra, biraz toz, birkaç hiç. Bir araya gelir bunlar, adı bir yaşam olur."[22] Yaşama dair büyük bir cevap değildir bu. Biraz toz, birkaç hiç. Yolcu, sendelemeye başlayabilir zira, yaşama dair bir anlam bulamazsa. Rilke, burada bir cevap verir, yolcuya, yolda olana. "Gidişi varoluştur, hep alıp götürür kendini."[23] Gitmenin, bir varoluş olduğunu, bir varoluş doğurduğunu söyler. Zerdüşt, eleştirir kendini ama. "Ne kadar utanıyorum, yukarı çıkarkenki halimden ve sendeleyişimden! Nasıl da alay ediyorum, nefes nefese kalışımla. Nasıl da nefret ediyorum uçanlardan. Ne kadar yorgun oluyorum yükseklerde!"[24] Kalbiyle göz gözedir, kendisiyle, attığı ve atacağı adımlarla. Ve acır kendine, acziyetini bilir, derinden hisseder bu soluğu. Neticede, yol boyunca sürer sorular, yol boyunca büyür yollar,

19 A.g.e., s. 202.
20 A.g.e., s. 201.
21 A.g.e,. s. 205.
22 A.g.e., s. 205.
23 Rainer Maria Rilke, *Bütün Şiirlerinden Seçmeler*, s. 21.
24 Friedrich Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, s. 37.

yol boyunca küçülür adımlar. Yol boyunca bir insan, yürümeyi kabul etmiş bir insan, yürümeyi kendine iş bilmiş bir insan, yürüyerek varacağını bilmiş bir insan daima sormalıdır bu soruları. Kendini tanrılara eş tutamayacağını da bilmelidir. Bazı yollar hiç bitmez çünkü, bazı yollar daima büyümeye gebedir. Ve ilerlediği halde gerilere düşebileceğini de bilmelidir insan. Daima yukarı ulaşma arzusunda değil de, yolu bitirmenin, tırmanmanın, yolculuğu sürdürmenin derdinde olmalıdır. Yine de sorular devam eder, acı sorular. Sendeletir Zerdüşt'ü de. "Yukarı vardığımda, hep yalnız buluyorum kendimi. Hiç kimse konuşmuyor benimle, yalnızlığın ayazı titretiyor beni. Ne arıyorum ki yükseklerde?"[25]

25 A.g.e., s. 36.

"Ey yalnızlık! Ey yurdum yalnızlık! O kadar uzun süre yabanıl yaşadım ki yaban ellerde, sana dönerken gözyaşı dökmemek elde değil."

Ve nihayet, sis. Yolcu bilir, sis demek doruğa yaklaşmak demektir. Yaklaşmanın, ulaşmanın değeri azalır gözünde. Yapacağı işin ululuğu doldururken içini, şimdi onu ayakta tutan, yürüten, ilerleten doruğa varma düşüncesi bile değildir. Zerdüşt ise, yalnızlığını düşünür daima. Konuşur kendisiyle. "Gidiyorsun yoluna, kimse gizlice gelmeyecek ardından! Kendi ayağınla sildin arkandaki yolu."[26] Bilincindedir yalnızlığının ve yalnızlığı ile var olabileceğinin. Ve yolcu nihayet doruktadır. Sisler dağılır yavaş yavaş. Yolcu, yüzünü batmakta olan güneşe çevirir. Etkilenir, büyülenir. Karar verir. Ne yapıp edip anlatmak ister bunları, aşağı inip. Aklından bile geçirmemiştir çünkü burayı, burada gördüklerini. Dediğine göre, kimse erişmemiştir bu bilgiye, bu görgüye. Ama sonra, bir tepe daha görür, bir başka tepe. Tepenin üzerinde bir böcek, bir hayvancık durur gibidir. Dikkatli bakınca onun bir insan olduğunu fark eder. O zaman, doruktaki adam anlar, buraya çıkanların neden inmediğini. Birden anlar, aniden. O adamı, o tepede otururken görünce. Nihayetinde, "Dağlarda en kısa yol, doruktan doruğadır."[27] Bir başka doruk, ayna olmuştur ona. Kendini görmüştür başka bir tepede. Bir baş-

26 A.g.e., s. 150.

27 Friedrich Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, s. 34.

kası, bir başkası. Afallar. Ama Zerdüşt bilir. Sorar dahası. "Âh, kim yenilmemiştir ki kendi zaferine?"[28] Oturur, başını dizlerinin arasına alır ve karanlığı bekler yolcu. Bilge Karasu, onun neden tepeden inmediğini söylemez. Ama bir cevap bulmak üzere, yola düşersek Zerdüşt bir cevap verir bize. "Kendi dünyasını kazanır, dünyayı kaybeden."[29]Yeni bir dünya kazanılmıştır ama yalnızlıklardan yapılmıştır bu dünya. Vazgeçilen bir dünya durur ötede, aşağıda; kazanılan bir dünya vardır yukarıda, yolcunun önünde. Karşı tepedeki adama merhamet eder yolcu. Kendi hikâyesi gibi bitmiştir onun da hikâyesi. Büyük bir yalnızlık içinde. Değil mi ki, "En derin uçurumdur merhamet. İnsan ne denli derinine bakarsa yaşamın, o denli derinden görür acıyı."[30] Başını eğer yolcu. Dağ dağ önüne açılan, ova ova önüne serilen dünyaya bakmak istemez. Karanlığı bekler, geceyi. "Gecedir: şimdi daha yüksek sesle konuşur tüm kaynayan pınarları."[31] yâhut "Karanlıktır gece, karanlıktır Zerdüşt'ün yolları."[32] yâhut "O zaman neden evet neden, ey acımasız gece, hissetmeyi bilen, isteyen biri, kendini açan biri, sonunda neden benzemesin sana?"[33]

Yolcu gibi, Zerdüşt de, yolun bir yerinde, farkına varır. Yolunun, yolculuğunun ve asıl yurdunun. Onun hikâyesi, bir anlamda benzer Bir Başka Tepe hikâyesine. "Ey yalnızlık! Ey yurdum yalnızlık! O kadar uzun süre yabanıl yaşadım ki yaban ellerde, sana dönerken gözyaşı dökmemek elde değil."[34] der. Bu sefer dönüş; kendi dünyamıza, kendi evimize, kendi kalbimize, kendi dilimize, kendi yalnızlığımızadır.

Kaynakça:

Bilge Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*, İstanbul: Metis Yayınları, 2015.

Friendrich Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2018.

Rainer Maria Rilke, *Bütün Şiirlerinden Seçmeler*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.

28 A.g.e., s. 128.
29 A.g.e., s. 21.
30 A.g.e., s. 154.
31 A.g.e., s. 102.
32 A.g.e., s. 14.
33 Rainer Maria Rilke, *Bütün Şiirlerinden Seçmeler*, s. 6.
34 A.g.e., s. 182.

Karasu'nun "Su"yu ve Kirpi İkilemi

Mustafa Aplay

Fakat deniz onu oyuna getirmiştir. Aldatılmaktadır fakat şehveti o kadar büyüktür ki yoluna devam eder.

Bu yazıda kirpilerden önce sudan bahsedeceğiz, denizden, yağmurdan. Uzak bir ülkedeki hiç görülmeyen denizden, içinde yüzülen ve kana dönüşüveren sudan, hiç bitmeyen yağmurdan... Bunlardan söz ederken konu ilginç bir şekilde kirpiye de gelecek. Kirpi önce korkacak bizden, tortop olacak. Yaradılışı böyle çünkü onun. Güvenemez herkese, hemencecik tedirgin oluverir. Ama sonra yanlış okumamıza onu da ikna edince, bu yaptığımızın hiç de zararlı bir şey olmadığını ona inandırınca... Bir dostluk kuracağız onunla ve bize bir şeyler söyleyecek Bilge Karasu'nun kirpisi. Bu bahsettiğim şeyler arasında bir ilişki olduğunu düşündürtecek okura. Zaten aslında bütün iş de bundan ibaret değil mi? Ama yine de bu olaylarla hiçbir ilişkisi yokmuş gibi görünen Schopenhauer'un da hakkını verelim. Onun teorisini tüm bu anlattıklarımızın arkasına yaslayınca su gibi berraklaşacak her şey. Su gibi ama Bilge Karasu'nun "su" yu gibi değil tabii. Çünkü o suya farklı bakar. Esrarengiz bir bakıştır o. Nur-

dan Gürbilek şöyle der Karasu'daki su imgesi için.

"Karasu'da suyun ölüm ile ilişkisi çok daha dolaysız bir biçimde, özlem payına yer bırakmayacak kadar sert, kanlı bir biçimde kurulmuştur. Gerçekten kara bir sudur Karasu'nun suyu; arzu kadar korku da uyandıran, besleyici olduğu kadar yutucu, kuşatıcı olduğu kadar boğucu da olabilen bir su."[1]

Oysa "Karasu'nun suyu" yutuculuğunu hiç de belli etmez önce. Deniz uzaktan seyredilirken ya da henüz yeni yeni koynuna kabul ederken insanı, serinletici ve arzu uyandırıcıdır. Başka bir deyişle, onunla hikayeniz hiç başlamamışsa ya da henüz yeni başlıyorsa cilveli, davetkâr bir tavır takınır. Şehvetle çağırır kendine. Yanına ilk sokuluşunuzda size bir tamlık hissi verir.

"Suyun içinde olmak, suyun içinde kollarının, bacaklarının, gövdelerinin yarı özgürlüğünü bir tamlığın mutluluğu diye yaşamak, suyun esnekliğinde devinmek, tuzun kanlarına karıştığını duyar gibi olmak için..."[2]

Deniz, "Bizim Denizimiz" adlı öyküde böyle arzu dolu anlatılırken "Korkusuz Kirpiye Övgü"de ise uzak bir ihtimaldir. Umuttur, bir merak ve istek uyandırır. O halde nerede bu denizin yutuculuğu diye sorabilirsiniz. Hani nerede o korku dolu deniz imgesi? Karasu, dönüştürerek tasarlar bu imgeyi. "Bizim Denizimiz"de örneğin, birkaç cümle içinde atmosfer değişiverir ve suyun görüntüsünün bu dönüşümü hepimize hayret verir. Denizin dişil cazibesine kapılan karakterler biraz sonra da kanla özdeş olarak düşünür suyu. Önce gülerler bu özdeşliğe. Bu benzetişte tuzlar, su, ortam güçlük çıkarmaz onlara ama renk, akışkanlık ve ısı onları durdurlatır. Bu benzerliği eğlenceli bulurlar ve daha fazlasını hayal ederler. Fakat öykünün sonunda görürüz ki kan-su özdeşliği eğlenceli bir fikirden daha fazlasıdır. Arzuyla anlatılan deniz canlarını yakmış ve kanla su birbirine karışmıştır.

"Dehlizde Giden Adam" öyküsünde de aynı durumla karşılaşırız. Her şey çok arzu uyandırıcı başlar. Karakter denize hayrandır. Yaşamak onun için yazsa denize gitmek, kışsa deniz aylarını beklemektir. Denize âşıktır adeta. Bir gün yine suyun içindeyken karşısına çıkan kaya yığınının ardına geçmek ister. Denizin içinden ayaklarını kanatmak, türlü zorluklarla karşılaşmak pahasına yürür. Fakat deniz onu oyuna getirmiştir. Aldatılmaktadır fakat şehveti o kadar büyüktür ki yoluna devam eder. Yolu bir dehlize çıkar ve o andan iti-

1 Nurdan Gürbilek, *Kör Ayna, Kayıp Şark*, Metis Yay., s. 109.

2 Bilge Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*, Metis Yay., s. 126.

baren hep karanlıkta kalır. Deniz kış aylarında bile onun için cazibeli bir hayalken bir gün onu dehlizine çekmiş ve yutmuştur. Su; yutucu, boğucu bir korku imgesine dönüşmüştür. Öyle ki öykünün sonunda anlatılan masalda, denizden çıkmış ve havaya alışmış bir balık bile deniz tarafından yutulur. Balık denizde boğulur gider.

Suyun yutuculuğunu farklı bir yolla gösterdiği bir diğer öykü de "Yağmurlu Kentin Güneşçisi"dir. Su bu kez deniz biçiminde çıkmaz karşımıza. Gökten yağmur şeklinde düşer ve bütün bir şehri sarar, çevreler. Kendisi dışında bir ihtimali zihinlerden siler atar. Bir kişi hariç herkesi sürekliliğine ikna eder. Bir ihtimal olarak var olsa, ara ara uğrayıp gitse ne güzel olur oysa. O zaman yeşil olur her yer. Bacaların dumanı kaplamaz yeşillikleri. Güneş görünür. Ama öyle olmaz. Su, gökten akmaya devam eder öyküde. Yağar, durmaksızın yağar, hiç kesilmez ve şehri yutar adeta. Güneşe dair umut besleyen tek bir adam kalıncaya dek yutmaya devam eder. Bir başka ülkenin nadiren misafiri olan, serinletici ve sevindirici yağmur damlaları öyküdeki kentin yerle göğünü ayırt edilmez hale getirir, kollarıyla üzerini örttüğü şehrin yerinden kıpırdamasına, şüpheye düşmesine izin vermez.

Peki Karasu'nun öykülerinde karşımıza çıkan "su", hem arzu hem korku uyandırıyorsa bunun kirpilerle ilgisi ne? Bir yanlış okumanın içinde olduğumuza hiçbir şüphe kalmadığına göre biraz da Karasu'nun kirpisini konuşturalım. Onun maharetiyle kuralım ilişkiyi.

"Daha sonra çok dolaştım ama insanlardan kaçtım doğrusu. Onların hepsi kirpileri öldürmüyor, burası anlaşıldı. Kirpi sevmeyeni de var aralarında. Diyeceğim, kirpi düşmanı değiller hepsi. Ama hangisi öyle, hangisi değil, nasıl kestirilir?"[3]

Müteredditkirpi yanına sokulan kediye, köpeğe, insana, hiçbir şeye güvenemez. En çok da insan tuhaf gelir ona. Cırnaklı değildir, ağır kanlıdır, görünen bir dikeni yoktur. Daha gizemlidir doğrusu ve bu yüzden ondan

Öyle ya, kirpi üşür ve yaklaşmak ister yanındaki arkadaşlarına. Ama yaklaşınca da dikenler baş gösterir ve kirpiler acı çekmeye başlar.

3 Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*, s. 69.

da korkar. Tortop olur hemen, yaradılışı böyledir. Fakat bunları yaparken kafasında başka bir şey de vardır kirpinin. Yaklaşan her şeye karşı büyük bir güvensizlikle hemencecik tortop olmanın geri kafalılık olduğu düşüncesine inanmaya başlar yavaş yavaş. Bütün dünyayı düşman bellememeliyiz der, sonra bir köpeğe yaklaşır ve dostluğun cazibesine kapılır gider.

Su üzerinden örneklediğimiz ve kirpinin ağzından dökülen kelimelerle iyice somutlaşan kavrama ulaştık işte. Schopenhauer kirpi ikilemi demiş buna. Öyle ya, kirpi üşür ve yaklaşmak ister yanındaki arkadaşlarına. Ama yaklaşınca da dikenler baş gösterir ve kirpiler acı çekmeye başlar. Sonra tekrar uzaklaşırlar ve döngü devam eder. İnsanlarda da böyledir. Yalnızlık sürekli hale geldiğinde acı verici bir şeye dönüşür. Ama insanlara yaklaştıkça hem kendimizi hem de çevremizdekileri yaralamaya başlarız. Bir süre sonra kaçarız onlardan yine. Yalnız kalmak isteriz. Ta ki yalnızlık tekrar bir acıya dönüşene dek. Kirpinin yakalamak zorunda olduğu denge halini, kime güvenip güvenmeyeceği konusunda karar verebilecek olgunluk durumunu insan da yakalamak zorundadır.

Peki su? Suyun yaşadığı da bir kirpi ikilemi değil midir? Bu noktada insanın su karşısında yaşadığı şeyden değil, bizzat suyun yaşadığı ikilemden söz ettiğimizi belirtelim. Karasu'nun öykülerinde arzu ve korku uyandıran şey "su" dur çünkü. Davetkar bir şehvetle kendine çağırır, sonra da saldırgan bir şehvetle açar ağzını. Önce arzu uyandırır, koynuna çağırır çevresindekileri. Yalnızlığından kurtulmak ister belki. Ama sonra dehlizine çeker, yutar, boğar ona yaklaşanları. Karasu'nun su imgesidir bu. Yeşilliklerini, iribaş karasını, tavus aynasını, deniz anasını, erik kütürü yeşillerini, hülasa denizin o güleç tarafını tansıyamadan kanlı, can yakıcı bir şeye dönüşüveren kirpivari bir imge.

Kaynakça:

Nurdan Gürbilek, *Kör Ayna, Kayıp Şark*, Metis Yayınları, 2004.

Bilge Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*, Metis Yayınları, 1991.

Canavarını Cebinde Taşımak

Onurhan Ersoy

Başlık bir cep telefonu ve teknoloji eleştirisi gibi dursa da, mesele bundan çok daha eski. İnsanoğlu, canavarını yakınında tutmasıyla meşhur bir yaratık. Elbette öncelikle canavar tanımımızı yapmamız gerekiyor. Richard Kearney, *Yabancılar, Tanrılar ve Canavarlar* başlıklı kitabının giriş bölümünde "Bu kitaptaki yol gösterici hipotezlerimden biri, bizi irkilten bilinçdışı korkuları genellikle başkalarına yansıttığımız olacak. Huzurumuzu bozan bir başkalıktan aslında bizzat mesul olduğumuzu kabullenmek yerine, suçu üstümüzden atmak için her yolu deneriz. Başlıca yollardan biri, başkalarını 'yabancı' diye yaftalayıp günah

keçisi ilan ederek hayatımızı kolaylaştırma çabasıdır. Böylelikle kurbanlık yabancıyı bir canavara veya fetiş-tanrıya dönüştürürüz. Ancak her iki durumda da, karşımızdaki yabancıyı, içimizdeki tekil ötekiliğe karşılık gelen tekil bir öteki olarak tanımayı reddederiz. Öteki-olarak-beni tanımak istemeyiz" der. Kearney, canavarların ve tanrıların aynı kökten geldiğini ileri sürer. İkisinin de temelinde korku vardır. Bu korku, korkuyu duyana, yani insana aittir. Yani en başında insan, canavarının yaratıcısı konumunda beliriyor. Canavarın var olma sebebi, insanın ona karşı beslediği korku. Korku, yani canavar, artık bir yabancıdır. Ötekileşmiştir ve bireyle bir öteki olarak yüzleşir. Kearney, Hegel'in görüşlerini de işin içine katar: "*Tinin Görüngübilimi*'nde Hegel, sorunu bir efendi-köle diyalektiği bağlamında tarihselleştirir. Benin ancak Öteki (das Andere) ile mücadele ettiği ve neticede Öteki tarafından tanındığı ölçüde kendini egemen bir özne olarak ifade edebileceğini öne sürer" der. Yani insanın varlığını, öteki -bu bağlamda canavar- ile olan diyalektik ilişkiye bağlar. Canavarın varlığı insanının varlığına bağlı olduğu kadar, insanın varlığı da canavarının varlığına bağlıdır.

Tam da bu noktada, Bilge Karasu'nun "Bir Ortaçağ Abdalı" öyküsüne gelebiliriz. Ana karakter, "abasına sarınmış, yıprana yıprana asal soyutluğunu yitirip başının biçimini alan başlığının altında gözleri görünmez olmuş, yalın ayakları koca koca morarmış" bir orta çağ abdalıdır. Yolculuk yapar, başka bir çağdan insanların konakladığı hana gider. Gittiği han ve orada konaklayanlar için kendisi "öteki" konumundadır. Kuşağının içinde bir canavar taşımaktadır. Kendi ötekisi. "Yarı boğa, yarı firavun faresi, tüyü pembeye çalar renkli, dişleriyle kemirgen, pençeleriyle etobur hayvan" olan bu canavar, abdala zarar vermektedir. Derisini kazır, dişlerini etine geçirir. Canavarı huysuzlaştıran ve abdala zarar vermesini sağlayan şey, tıpkı abdal gibi onun da günlerdir aç olmasıdır. Beslenmediği takdirde sahibine zarar veren bir canavardır bu. Sahibi demek de doğru değil çünkü aralarında bir sahiplik ilişkisi yok, doğrusu, canavar abdalın bir parçası halindedir. Abdala bakıldığında canavarı görmek mümkün değildir, canavar dişleri ve pençeleriyle kendini abdala eklemlemiştir. "Hayvanın karnını doyurmak gerek, yoksa vursa, dövse, ensesinden tutup atsa, hiçbir şey değişmeyecek; yıllardır deneyip artık vazgeçtiği şeyler bunlar."

Hana vardıklarında hava kardığı için içeri giremezler, kapıda kalırlar. İçeride, kendisini uyku tutmamış adamlardan biri abdalı görür

ve onu içeri almanın bir yolunu bulur. Nöbetçilerden gizlenerek, duvarda bir gedik arar. Aranan gedik var olur, duvarda açılan bir adam boyluk gedikten abdal avluya süzülür. Adam, karnı aç olan abdala yiyecek verir ve abdal ekmeği alıp canavarına uzatır. Ancak canavar doyduktan sonra ondan arta kalan lokmayı yemeye başlar. Adam, abdalın resmini çizer havaya. Daha sonra abdalı yere yatırıp, göğsüne imzasını atmaya çalışır. Adam imzasını atarken abdal öksürmeye, ardından kusmaya başlar. Kustuğu şey yalnız yediği ekmek değildir. Kanlı, kara pıhtılı bir kusmadır bu. Adam kaçıp yatağına gider. Bir süre sonra bacağına sivri şeyler batar. Canavar artık ona geçmiştir. Hayvanla dövüşmeye, onu boğazlamaya çalışır. Han ağası ve diğer konaklayanlar zar zor koparırlar canavarı adamın kalçasından. Sonra da canavarı bir ipe bağlayıp handan kovarlar. Öteki, kendini var ettiği bedenden koptuktan sonra yeniden öteki olur ve bulunduğu yerden kovulur. Beş gün sonra arkadaşlarıyla civardaki bir şehirde buluşmaya karar veren adam, beş gün sonra handan çıktığında canavar bir kez daha üstüne atılır. Bu kez kanlı bir saldırı değildir bu, usulca cebine girer adamın. Adam da ekstra bir tepki vermez ve bir uyum içinde yaparlar yolculuklarını. Canavarla o an savaşmasa da, ondan kurtulmaya karar verir.

> "İlk cırnağı etinde duyduğu zaman elini cebine atıp hayvanı çıkaracak, o gece bağırdığı zaman uyanıp söylenen, uykularından tedirgin edildikleri için kendisiyle alay etmekten başka bir şey düşünmeyen, handan dışarı çıkmak istemeyişini sinir bozukluğuna vererek kendisiyle eğlenmekle yetinen arkadaşlarının gözü önünde hayvanı boğacaktı."

Bu paragrafta görüyoruz ki, artık canavarın bütünleştiği adam da bir öteki konumunda arkadaşları için. Canavarın kendisine ilk geldiği gece arkadaşları tarafından alay edilmiş, onlar tarafından dışlanmış. Ve bu dışlanmanın ardından tekrar gelen canavar, bedenine çok daha kolay ve uysal bir şekilde uyum sağlamış. "Bekliyordu. Hayvan hiçbir şey yap-

Canavarın varlığı insanının varlığına bağlı olduğu kadar, insanın varlığı da canavarının varlığına bağlıdır.

mıyordu. Ama elini gizlice, kimselere sezdirmeden, cebinin üzerinde ne zaman gezdirse, hayvanın sıcaklığını, solunuşunu duyabiliyordu adam."

Beklemekten sıkılınca, canavardan kurtulmak için bir zarar görmeyi beklemesine gerek olmadığına ve onu oracıkta öldürmeye karar verir. Canavarı yemek masasına koyar, canavar hiç zorluk çıkarmaz. Arkadaşları adamı durdurur ve hayvanı öldürmemesini söylerler. Gece olduğunda, artık adamdan ayrılmış olan canavar adamın yatağına gelir ve karnını deşmek suretiyle adamı öldürür.

Kearney, kitabında "var olmayan var olana bulaşıp onu kirletene dek, şeytani olan bu türlü sınırları bulanıklaştırmaya devam edecektir" der. Bu cümle, Bilge Karasu'nun bu öyküsünün özeti niteliğinde okunabilir bir anlamda. Hayvanın, yani canavarın yaptığı şey tam olarak budur, bulaşmak ve sınırları bulanıklaştırmak. Abdalla arasındaki sınırlar belli değildir, onun bir parçasıdır. Sonrasında bulaştığı adamla da bir olmaya çalışır, bu, adamın ne ölçüde öteki olduğuyla ilgilidir. Ne zaman ki adam onu beslemeye değil onunla savaşmaya karar verir, o zaman canavar saldırıya geçer. Çünkü canavarla savaşmak, onunla arasındaki bulanık sınırı netleştirmek ve bulanıklığı yok etmek demektir. Oysa canavarla savaşamaz, onu ancak kendisinin bir parçası olarak besleyebilir. Canavarlar kurtulmak için değil, cebinde taşımak için vardır.

Kaynakça:

Bilge Karasu, "Bir Ortaçağ Abdalı", *Göçmüş Kediler Bahçesi*, Metis Yay., 2020.

Richard Kearney, *Yabancılar, Tanrılar ve Canavarlar*, çev.: Barış Özkul, Metis Yay., 2018.

denizim ben batık aşklarla dolu

yelda sözdemir

"cihân-ârâ cihân içindedür arayı bilmezler.
ol mâhiler ki deryâ içredür, deryâyı bilmezler."[1]

Ömrünü deniz üstünde geçiren usta balıkçı, eski dostuyla uzun bir seyahate çıkmış gibidir. Önce balığı arar, sonra onu bulur ve kaybeder.

Gerek Türk Edebiyatında gerekse Dünya Edebiyatında içinde "deniz" barındıran sayısız/sonsuz eserler yazılmıştır. Zihnimizi bir yoklayalım; sadece bizim bile aklımıza gelen nicesi vardır. "*Denizlerden/ sen bu ince hava/saçlarınla eğlensin. Bilsen/melâl-i hasret ü gurbetle ufk-ı şama bakan/bu gözlerinle/bu hüznünle sen ne dilbersin!*"[2] diye seslenen Ahmet Haşim, şiirlerinde sık sık "deniz"i kullanır. Tevfik Fikret, "*Yok/ bulandırmasın* âlûde-*i zulmet bu nazar/rûhî mâ'sumunu, ey mâi deniz*[3]*"* şeklinde seslenir. "*Atamam kendimi denize/ dünya güzel*"[4] der, Orhan Veli. İlhan Berk bir şiirine, "*Benim yüzüm bir bayram telâşıdır/Küller ve biraz da deniz artıklarıyla*[5]*"* diyerek başlar.

---

1 Ali Nihad Tarlan, *Hayâlî Bey Divânı*, İstanbul Üniversitesi Yay., 1945, s. 125.

2 Ahmet Hâşim, *Bütün Şiirleri, O Belde*, Can Yay., 1985, s. 150.

3 Hasan Akay, *Tevfik Fikret, Mâi Deniz*, Şûle Yay., 2015, s. 150.

4 Orhan Veli, *Bütün Şiirleri, Ayrılış*, Yapı Kredi Yay., Ekim 2018, s. 123.

5 İlhan Berk, *Aşklar İçinde Bir Kentin Herhangi Bir Kentin*.

Marquez'den, İhsan Oktay Anar'dan Tanpınar'a, Vasconcelos'tan, Jules Verne'den Cevat Şakir Kabaağaçlı'ya birçok edebiyatçı deniz üzerine metinler kaleme almışlardır. Bütün insanlığın gözleri denizin üstündedir. Dünyada ortak bir paydada buluşulan nadir şeylerden biri denizdir diyebiliriz belki. Adı hem ölümlerle hem doğumlarla anılır. Ekmek kapısı olanlar için daha çetindir deniz, yamandır. Ona biraz dışardan bakanlar için romantik bir unsurdur yahut ilhamdır. Ne olursa olsun, hangi yaştan hangi ırktan hangi meslekten hangi ülkeden olduğu farketmeksizin; insanı, diğerlerinden farklı kılan bütün özellikleri bir kenara koyduğumuzu varsayalım: Deniz kendisine bakana bir şeyler söylemeden bırakmaz. Kıyısına vuran çocuk cesetlerini söyler, dibinde yatan medeniyetleri, batan gemileri, insan muhayyilesine sığmayacak derecede çeşitli canlıları, efsaneleri, masalları, batık aşkları, mezar olduğu gençleri, yurdu elinden alınan ve kendine sığınacak yeni bir yurt arayan mültecileri söyler, üstünde ve altında yaşayan nicelerini. İşte biz edebiyat sayesinde de denizin seslendiği bazı kimselerin onu nasıl duyduğunu öğreniriz. Bizden başkasına nasıl seslenmiş, neler demiş, çağrıştırmış görürüz.

Türk edebiyatının usta ismi Bilge Karasu'nun eserlerinde de sık görülen kavramlardan bir tanesidir. *"Karasu'nun eserlerinde, bilinçli olarak 'deniz' imgesine yüklenilmeye çalışılan manâ 'sığınak-kaçış' olmuştur. Bu ölümün soğuk kollarına bir kaçış* olabilir yahut kahramanların kendine *eğilmesinin gerçekleştirilmesi yönünde bir arayış çabasıdır."*[6] Hemen hemen ortaya koyduğu bütün edebî türlerde okuru deniz imgesi ile buluşturur. Genel itibariyle bir arkaplan olarak denizi kullansa da zaman zaman onun karakterlerinden birine dönüştüğünü de görmek mümkündür. Onun metinlerinin ana ekseni olan diğer unsurlar ise şüphesiz tabiat ve hayvanlardır. Nurdan Gürbilek bu konuya şu şekilde yaklaşır: *"Bilge Karasu'nun metinlerinin belirgin bir özelliği var: Birçok edebiyat metninde bir arka plan, bir dekor olan, öyle olmadığında bile bir metafor olmaktan öteye geçemeyen hayvanlar onun metinlerinde çoğu zaman anlatının merkezindedirler. Aslında bu yalnızca hayvanlar için değil, deniz, ağaçlar, bitkiler, taşlar için de geçerlidir."*[7] *Göçmüş Kediler Bahçesi*'nin içinde bulunan "Avından El Alan" öyküsünde/masalında yine bir deniz hikâyesi okuruz. Bu metin üzerine yapılmış hâlihazırda birçok çalışma bulunmaktadır. Bir defa öykünün kuruluş biçimi, alışılagelmişin dışında kullanılan bazı kelime ve kavramlar, iç içe geçmiş metaforik anla-

6 Kübra Gedik, "Bilge Karasu Eserlerinde "Deniz" Teması", https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/536350.

7 Nurdan Gürbilek, "Ne kedisiz ne korkusuz", *Virgül*, Sayı: 9, Haziran 1998.

tım gibi sebeplerden ötürü, pek çok kişinin çalışma alanına hitap etmiş ve hâliyle de çalışmalarının konusu olmuştur. Kısaca; bir balıkçı avlanmak üzere balığa çıkar ve tuttuğu avın boğazına saplanan zokayı çıkartırken balık onu kolundan yutar. Bundan sonrasında da balıkçı ile orfinozun arasında oluşan derin bağı okumaya başlarız. Burada "orfinoz" ile kastedilen balık aslında *"yazarın başı ve ağzı büyük bir balık türü* olan orfoz ile boyu 5–6 metre, *ağırlığı 900 kilograma ulaşabilen göçmen balık orkinosu birleştirmesiyle oluşturduğu kurgusal bir balık türüdür."*[8] Orfinoz'un balıkçıyı, yani avın avcıyı, yani nesnenin özneyi, belki de çırağın ustayı yutma meselesi üzerinden çeşitli şekillerde okumalar yapmak mümkündür. Karasu, daha öyküye başlarken şöyle bir cümle kurar: *"Sevmenin simgesel olarak da, gerçek olarak da yemekten başka bir anlama gelmediği..."*[9] Balıkçı ve orfinoz ilişkisi metnin ilerleyen safhalarında adı konulamayan bir sevgiye dönüşür -ya da biz adına sevgi diyelim-. Hayatını ona adamayı düşünür. Karasu simgesel olarak da gerçek olarak da sevginin nasıl yalnızca "yemek" anlamına geldiğini bu şekilde aktarmıştır denilebilir. Girift bir metin olması dolayısıyla çok fazla alt metinleri buraya taşımayacağım ama biz balıkçıyı okurken bir yandan arkada dönüp duran bir pars/bey, yılan/çocuk, at/karaca hikâyeleri vardır. Hepsinde de ortak nokta bir şekilde sevgidir. Tamamlanma hâlidir. Balıkçı kendisini yutan orfinozdan kurtulmaya çalışır ilk etapta. Daha sonra bir bütüne dönüşürler. "*Balık mı tutsak, balıkçı mı? Bir gizli savaşta ikisi de birbirine tutsak düşmüş denebilir."*[10] Yarı insan yarı balık görüntüsü çizerler artık. Birbirlerinden ayrı değil, tektirler. Deniz üstünde geçen bu serüvende, alışılmışın dışında, klasik balık-balıkçı hikâyesinden farklı bir tabloya şahitlik etsek de akla başka bir balık-balıkçı hikâyesini getirir. Buradan kalkıp dünyanın diğer ucundaki bir denize açılalım şim-

8 Ümmühan Gökmen, "Bilge Karasu'nun "Avından El Alan" Öyküsüne Anlatı Unsurları Açısından Bir Bakış"

9 Bilge Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*, "Avından El Alan", Metis Yay., Nisan 2012, s. 15

10 Karasu, "Avından El Alan", s. 20.

Sevgi nerede ve nasıl olursa olsun, dönüştürür. Bizler, okurlar, bu değişimlerin ve dönüşümlerin izlerini süreriz metinlerde.

di... "Ben her şeyden, herkesten çok onu yakalamak istiyorum. Dünyada herkesten, her şeyden çok. Şimdi ikimiz birleştik, öğleden beri birlikteyiz. Hem de tek başımıza." [11] Bu cümleler, 1951 yılında yayımlanan, Ernest Hemingway'in *İhtiyar Adam ve Deniz* isimli romanında geçiyor. İhtiyar bir balıkçının kör talihi sebebiyle aç kalması, fakirleşmesi üzerine bu talihi yıkmak ve yeniden eski zamanlarına dönmek üzere denize açılmasıyla başlıyor hikâye. 84 gün boyunca türlü felaketler yaşayıp hayatta kalmayı başaran Santiago, 85. günde bir kılıçbalığı yakalayarak eve dönmek üzere dümeni çeviriyor. Fakat eve döndüğünde yine elinde bir hiç. Yol boyunca, kılıçbalığının kanının kokusunu duyan köpekbalıklarından canını kurtarmaya çalışırken nihayetinde her şeyden, herkesten çok yakalamak istediği balığını onlara yem ediyor. Bütün roman boyunca bir kayık üzerinde sağa sola sallanarak Santiago'yu izliyormuşuz gibi gelir. Bilge Karasu'nun metaforik anlatımının aksine klasik bir metodla yazılmıştır roman. Fakat, "Avından El Alan"ı ilk okuduğumda hissettiğim duygu ve düşünceler beni Hemingway'in bu eserine sürükledi. İkisinin de buluştuğu birçok ortak nokta vardır.

İkisi de denizde geçer, ikisi de bir balıkçı ve balık tablosu üzerine kurulmuştur, ikisi de bir dönüşüm serüvenidir... Bunlar gibi ortak payda da buluşturacağımız unsurlar sayıca fazladır. Bilge Karasu'nun "Avından El Alan"ında balıkçı ve orfinoz arasındaki ilişki nesnenin, özneyi yutmasıyla tek bir bütüne ulaşırken; Hemingway'in balıkçısı ve kılıç balığı arasında başka bir sevgi vardır. Birinde balıkçı zokayı çıkartmaya çalışırken yem olur, diğerinde zokayı yutturur fakat balığı elinde tutamaz. Romanda, İhtiyar'ın denizle ve balıkla kurduğu ilişki oldukça insanîdir. Ömrünü deniz üstünde geçiren usta balıkçı, eski dostuyla uzun bir seyahate çıkmış gibidir. Önce balığı arar, sonra onu bulur ve kaybeder. *"Beni öldürüyorsun balık, diye düşündü yaşlı adam. Ama hakkındır. Hayatımda senden daha büyük, daha güzel, daha sakin, daha asil bir şey görmedim kardeşim. Gel beni öldür. Kimin kimi öldürdüğü umurumda değil."*[12] Burada "kimin, kimi öldürdüğü umurumda değil" cümlesinden hareketle aslında ihtiyar balıkçı ve kılıçbalığı arasında da bir tamamlanma hâline gidiş olduğu çıkarımı yapılabilir. "Avından El Alan"da da ölüme birlikte giden av-avcı vardır, biri diğeri için önce kolundan sonra vücudunun yarısından en son da hayatından vazgeçer. İhtiyar Adam ve Deniz'de ise kılıçbalığının bir usta edasıyla ihtiyarı eğittiğini görürüz. Balıkçı onun hareketlerine göre rotasını çizmektedir. Sık sık balıkla konuşur. Metinde "değişim"in bariz görüldüğü unsurlardan birisi de bu diyaloglardır. Balıkçı önce yalnızca kendi sesini duyarken, sonraları balığı dinlemeye-ha-

11 Ernest Hemingway, *Yaşlı Adam ve Deniz*, Bilgi Yay., Ağustos 2017, s. 49.

12 Hemingway, *Yaşlı Adam ve Deniz*, s. 67.

reketlerinden yola çıkarak-başlar. Bu değişim, "Avından El Alan"ın balıkçısı ve orfinozu arasında da görülmektedir. Balıkçı ilk etapta yalnızca balığın ağzındaki zokayı çıkartmak üzerine kafa yorarken, zamanla onunla yaşamayı öğrenir ve nihayetinde de uğruna hayatını feda eder.

Hemingway'in de, Bilge Karasu'nun da, adını andığımız anmadığımız bütün edebiyatçıların da söylediği şudur zannediyorum: Sevgi nerede ve nasıl olursa olsun, dönüştürür. Bizler, okurlar, bu değişimlerin ve dönüşümlerin izlerini süreriz metinlerde. Burada da iki eser üzerinden bir okuma yapmaya çalıştık. *"Ermiş deniz fenerlerinden aydınlık dumanlar gelir/Eski bir şarkıda gemileriyle kaybolanlar gelir"*[13]

Kaynakça:

Ahmet Hâşim, *Bütün Şiirleri, O Belde*, Can Yay., 1985.

Ali Nihad Tarlan, *Hayâlî Bey Divânı*, İstanbul Üniversitesi Yay., 1945.

Attila İlhan, *Deniz Kasidesi*.

Bilge Karasu, "Avından El Alan", *Göçmüş Kediler Bahçesi*, Metis Yay., Nisan 2012

Ernest Hemingway, *Yaşlı Adam ve Deniz*, Bilgi Yay., Ağustos 2017.

Hasan Akay, *Tevfik Fikret, Mâi Deniz,* Şûle Yay., 2015.

İlhan Berk, *Aşklar İçinde Bir Kentin Herhangi Bir Kentin*.

Kübra Gedik, Bilge Karasu Eserlerinde "Deniz" Teması, *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 8, 2018. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/536350.

Nurdan Gürbilek, "Ne kedisiz ne korkusuz", *Virgül*, Sayı: 9, Haziran 1998.

Orhan Veli, *Bütün Şiirleri, Ayrılış*, Yapı Kredi Yay., Ekim 2018.

Ümmühan Gökmen, "Bilge Karasu'nun "Avından El Alan" Öyküsüne Anlatı Unsurları Açısından Bir Bakış", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Ağustos 2016.

13 Attila İlhan, *Deniz Kasidesi*.

Post Kitap

Çevirmen Diyor ki

Bu sıralar üzerinde çalıştığınız, yeni bitirdiğiniz, yeni başladığınız metin ve yazarlardan bahseder misiniz? Her çeviri yeni bir deneyimdir, her yeni günün olduğu gibi. Bizimle paylaşmak istediğiniz herhangi yeni bir bilgi var mı?

Cuma Tanık:

Çiçeği burnunda bir Arap Edebiyatı çevirmeni olarak kendi çeviri serüvenime geçmeden önce, çevirinin kuramsal boyutuna bir göz atmanın yerinde olacağı düşüncesindeyim. Her şeyden önce çeviri, başlı başına kültürel bir gelenektir. Bu yüzden İtalyanlar, Antoine Berman (1942-1991)'ın aktardığına göre, *"Traduzione, tradizione (Çeviri, gelenektir)"* demişlerdir. Berman bu söylemi doğrular nitelikte şunları ifade eder: *"Geçmiş ile şimdiyi, yakın ile uzağı birleştiren çeviri, kendisi de gelenekler bütünü olarak yaşanan kültürü eker."* Geçmişten bugüne çevirinin ne olduğuna ve çevirmenin kim olduğuna dair tartışmalar sürmüştür ve sürmeye devam etmektedir. Şüphesiz her çeviri eleştirmeni kendi tecrübe ve deneyimleri kapsamında çeviriye ve çevirmene dair bir tanım yapmıştır. Örneğin Edmond Cary (1912-1966) şöyle bir tanım yapar; *"Çeviri, farklı dillerde gerçekleştirilmiş iki metin arasında eşdeğerlikler kurmaya çalışan bir işlemdir. Bu*

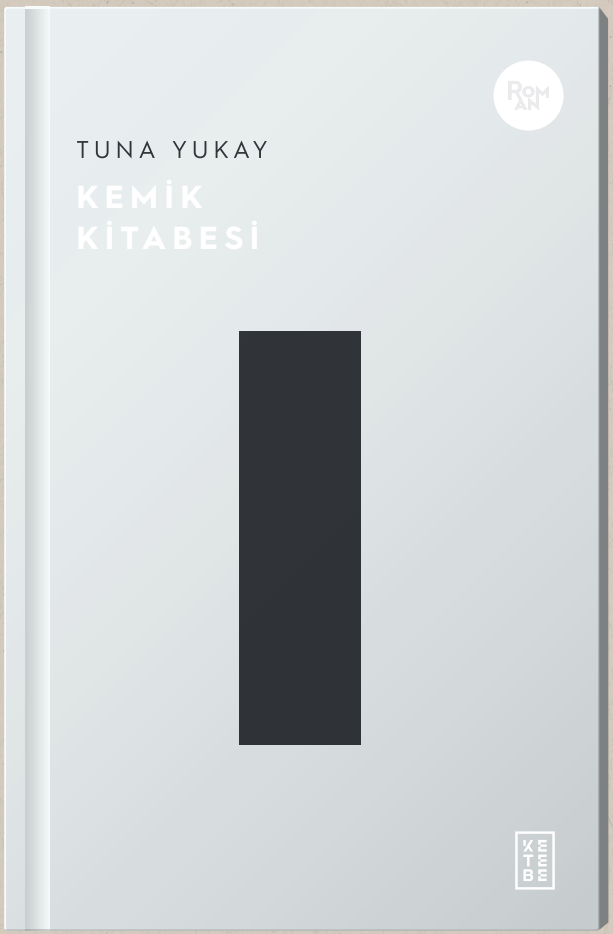
eşdeğerlikler her zaman için ve kaçınılmaz olarak, her iki metnin doğasına, nereye yönelik olduğuna, her iki halkın kültürü arasındaki bağlantılara, manevi, zihinsel, duygusal ortamlarına bağlıdır, kalkış ve varış yeri ile dönemine özgü bütün olumsallıklara bağlıdır." Bunun dışında birçok tanım daha aktarılabilir ancak kanımca bu tanım, oldukça kapsamlı ve tatmin edici. Ya çevirmen kimdir? Onu da Hugo Friedrich (1904-1978)'ten mülhem şöyle diyelim: *"Çevirmen, dillerin doğasından gelen farklılıkları dikkate alandır."* Çeviri, bir kültürün gelişmesinde önemli bir rol üstlenir. Sözgelimi eğer yabancı dillerden Türkçeye felsefe metinleri çevrilmemiş olsaydı bugün belki bir Türkçe felsefeden söz edemiyor olacaktık. Kuşkusuz bu diğer yazın türleri için de geçerli. Hasılı, yazın çevirileri farklı kültürlerin karşılıklı güçlenmesi demektir.

Çevirinin kuramsal boyutuna çok takılmadan kendi çeviri serüvenime geçmek istiyorum. İlk çeviri çalışmalarım, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı bölümündeki lisans yıllarıma uzanmakta. Ankara gibi bir şehirde edebiyat okumak, kaçınılmaz olarak sizi edebiyat dünyasının içine sürükler. Böyle bir yerde kitap ve dergilerdeki çevirileri görüp tanımam beni de elbette çeviriler yapmaya sürükledi. Zamanla çeviri artık bir tutku haline gelmişti bende. İlk çeviri denemelerimdeki hatalara, zorluklara rağmen bir gün elbet ben de güzel çeviriler ortaya koyacağım diyerek asla pes etmedim. Zaten her işte bu böyle değil mi? Sevdiğiniz, vazgeçmediğiniz zaman başarılı olursunuz ancak. İlk çeviri denemelerim öykülerden oluşuyordu. Ama yayımlanan ilk çevirim bir şiirdi. O zamanlar Endülüs'e özel bir ilgim olduğundan, Endülüs'ü anlatan, oranın medeniyetine göndermelerde bulunan bir şiir çevirmek elbette güzel olacaktı. Filistinli yazar Musa Hawamdeh'den çevirdiğim "Flamenco" adlı şiir tam da böyle bir metindi. Bu şiirim 2014'te Mahalle Mektebi dergisinde yayımlanmıştı. Şunu ifade etmem gerekir ki, çeviri serüvenimin daha da ileriye taşınmasında edebiyat dergilerinin katkısı çok. Bir yazar nasıl ki ilk ürünlerini edebiyat dergilerinde yayımlıyorsa, çevirmen için de aslında böyledir. Dergiler ilk adımlar için vazgeçilmez. Bir öykü, bir şiir çevirisiyle başlarsınız sonra bir bakarsınız yaptığınız çeviriler birer kitaba dönüşüvermiş. Yayımlanan ilk şiirim bana büyük bir cesaret kazandırmıştı. Bu yüzden çeviriler yapmaya devam edip, okurla buluşturmak üzere dergilere gönderiyordum. Bu gelenek bugün hâlâ devam ediyor. Mahalle Mektebi, Hece Öykü, Post Öykü... bugüne kadar birçok dergide öykü ve şiir türlerinde onlarca çevirim yayımlandı ve yayımlanmaya devam ediyor.

Halihazırda akademisyenlik yaptığım için akademik çalışmalarımda da yine çeviri ağırlıklı çalışmaya gayret ettim. Modern Arap edebiyatında küçürek öyküye odaklandığım ve 2018'de tamamladığım yüksek lisans tezimden "Modern Arap Edebiyatından Çok Kısa Öyküler" başlığı altında bir kitap ortaya çıktı. Kitap, daha sonra yaptığım eklemelerle birlikte, farklı Arap ülkelerinden farklı yazarlara ait yüz otuz küsur çok kısa öyküyü ihtiva etmekte. Kitabın çift dilli (Arapça-Türkçe) olarak basılması ve hem edebiyat severlere hem de Arapça ve Türkçe dillerini öğrenenlere hitap etmesi kitabın ilgiyle karşılanmasında önemli bir faktör oldu. Ayrıca kolektif bir çalışma olarak hazırladığımız ve 45'i Arap, 21'i Türk edebiyatından toplam 66 adet şiiri kapsayan "Mısralarda Arapça | Arap ve Türk Edebiyatından Şiirler (Arapça-Türkçe)" adlı çalışmamız Mart 2020'de Muarrib Yayınları tarafından basıldı. Çalışma, Arap ve Türk edebiyatından tanınan şairleri kapsaması ve yine çift dilli olarak yayımlanmasından dolayı ilgiyle karşılandı.

Bugünlerde doktora çalışmamla bağlantılı olarak "Modern Arap Edebiyatından Seçme Mektuplar" başlığı altında bir eser ortaya koyma çabasındayım. Mektup edebiyatı, özellikle bizim alanımızda bugüne kadar ihmal edilmiş bir tür. Halbuki çok iyi tanıdığımız yazar ve şairlere ait, onların yaşamına ve yaşadıkları topluma tıpkı bir anahtar deliğinden bakmamızı sağlayacak çok güzel mektup örnekleri var elimizde. Bu mektupları bir gün Türk okuruyla buluşturmak benim için epey zevkli olacaktır. Bunun dışında vakit buldukça Iraklı yazar Muhammed Hayyavi'nin İngilizce, Fransızca, Farsça ve Hollandacaya çevrilmiş *Şahbender Sarayı* adlı romanını çeviriyorum. Hayyavi, bugün Hollanda'da yaşayan siyasi bir göçmen. Uluslararası arenada tanınmasına rağmen ülkemizde henüz tanınmış değil. Hayyavi gibi tanınmayı bekleyen ve Türkçeye kazandırılması gereken birçok yazar var. Bu yüzden kendime bir misyon yükledim: Uzak ve yakın geçmişten birazcık sıyrılıp günümüz Arap yazarlarını Türk okuruyla buluşturmak. Geçmişi aktarırken bugünü de unutmamak lazım anlayacağınız. Umarım bunda başarılı olurum.

Büyük destanlara ve hikâye anlatıcılarına selam duruşu!

Nuh'un gemisi, içinde insanlık tarihini değiştirecek bir sır saklıyor olabilir mi? Geçmiş büyük uygarlıklara ait, kaybolduğu söylenen gizli ilimlerin esrarengiz bir defterde yazılı olma ihtimali nedir? 2000'li yıllar İstanbul'unda bir hipnoz seansı, günümüzden zamanın yaratıldığı âna kadar sürecek çağlararası bir yolculuğa dönüşebilir mi? Tuna Yukay, *Kemik Kitabesi* romanında bir ihtimaller ve hikâyeler denizinde yüzüyor. Üstelik bu çalkantılı ve karanlık denizde bırakın yolunu kaybetmeyi, usta denizcilere has bir rahatlıkla ilerliyor.

Murat k. **Murat**

“Hikâyelerle bir zamanlar bir ateşin başına ya da bir üstadın huzuruna toplanan insanların kurduğu türden bir ilişki kuramıyoruz.”

SÖYLEŞİ: Mahmut Sami Yıldız

Sayın Murat k. Murat ilk kitabınız “Bir Zamanlar Dünyada” hayırlı olsun. Kitap hakkında sormak istediklerime geçmeden önce Murat Murat isimli bir yazarın öykü alanında olmasa da basılmış bir kitabı olduğu dikkatimi çekti. Bir akrabalık, tanışıklık var mı acaba o yazarla?

Merhaba Sami, güzel dileklerin için teşekkür ederim. Bahsettiğin arkadaşı tanımıyorum, isim benzerliği sanırım. Belki de müstear isimdir, bilemiyorum. İlk kitabını benden önce yayımlamış olması benim adıma ufak bir talihsizlik olmuş. Şaka bir yana, evet o kitabın yazarı da benim. Bir kaç yıl önce genç okurlar için astronomiye giriş niteliğinde bir bilim kitabı yazmak nasip oldu. Ancak öykülerimi kendime saklamak istediğim bir nedenle böyle yayımlamak istedim. Müstear kullanmayı seviyorum, ismime yaptığım bu küçük eklemeyi de ufak bir müstear denemesi olarak değerlendirebilirsin.

Bilimi odak aldığın bir kitap yazmış olduğun için böyle bir giriş yapmak istedim sohbete. Ayrıca çok da güzel bir kitaptı *Gezegen*

***Rehberi*. Daha öncesinde de teorik fizik, astronomi, uzay-zaman kuramları ya da basit düzeyde kuantum mekaniği muhabbetlerimiz olmuştu zaten. Bu bilim merakının öykülerine de sirayet etmiş olduğu görülüyor. Bilimin kesinlik arayışının estetiği öldürmesi de bir ihtimalken sen bu tuzağa düşmemişsin. Bunu nasıl kotardığını anlatabilir misin?**

Sanırım tam da bu noktada yanlış anlaşılmalara mahal vermemek adına esasen fizikçi olmadığımı söylemem gerek. Hatta özel bir ilgim olmakla birlikte fizik bilimini hayatımın merkezine koymuş da değilim. Öte yandan neredeyse bir kaç yıl boyunca ciddi bir disiplinle fizik okumaları yaptığım bir dönem oldu. Madem buradan sordun ben de buradan devam edeyim. Fizik alanında belli bir bilgi birikimine ulaşmak insanın makro ölçekten mikro boyutlara, kainata ve varoluşumuza bakışını, kavrayışını şekillendiriyor ister istemez. Evrenin muazzam büyüklüğünü, uzay-zamanın doğasını, yıldızların yaşam döngülerini ya da atom altı parçacıkların kaotik dünyasını öğrendikçe hem bir tür coşkuya kapıldım hem de her şeyin merkezinde olmadığımızı, kainatta bir zerre kadar yer kaplamadığımızı anladım. Bunun güçlü savrulmalara sebep olabileceğinin farkındayım elbette. Çok şükür benim için bu etkilenme "hayretimin artması" şeklinde gelişti. Hoş, işin içine kuantum mekaniği girince bilimin o katı, pozitivist yönü kısmen zayıflıyor, bildiğimiz gerçekliğin sınırları silikleşmeye başlıyor. Sınırlardaki bu silikleşme, o sınırların dışına doğru yolculuklar yapabilmeme, yeryüzündeki maceramızın gördüklerimizden ibaret olmadığına inandığımız zamanlara, masallara, mitlere hasılı kadim anlatıya kulak verebilmeme kapı araladı belki de. Buradan öykülerime bir şeylerin sızması gayet olağan. Çağımızın bizi sıkıştırdığı köşede, spekülatif kurgunun hikâyenin işlevinin gerçekleşmesi adına en etkili enstrümanlardan biri olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla "bilimkurgu" olarak tanımlanabilecek öykülerimin olmasında, "bilim merakımın öykülerime sirayet etmesi" kadar bu güçlü enstrümanı kullanmak istememin de etkisi var.

Bilimkurguyu da kendi kişisel tarihinle harmanlıyor oluşun dikkat çekici. Mesela fizik araştırmalarını CERN ya da Harvard'da değil de Bozok Üniversitesi'nde yapan bir karakteri anlatıyorsun öykünde. Bilimkurguda yerel bir kanal açmak gayretinde olduğunu söyleyebilir miyiz?

Meseleye yerelleşme perspektifinden bakmak hatalı olmasa da yetersiz sanki. Az önce söylediğim gibi

bilimkurgunun ve fantastik unsurların çok etkili enstrümanlar olduğuna inanıyorum. Modernizmin insanı kendi doğasına aykırı; rasyonel, pozitivist hatta pragmatik bir varlık alanına hapsetmesinin ruhsal bir travmaya yol açtığı düşüncesindeyim. Bu yaralanma hikâyelerle kurduğumuz ilişkiye, onları anlama biçimimize de zarar verdi. Zira hem bireysel hem kolektif bilincimiz/bilinçdışımız aslında hikâyelerin etrafında şekilleniyor. Dolayısıyla hikâye ile kurduğumuz ilişkinin zayıflamasının; yarayı derinleştirdiğini, sağaltıcı unsurları silikleştirdiğini ve kısır döngüyü iyice içinden çıkılamaz bir hale getirdiğini söyleyebiliriz. Gerçekliğin katı, soğuk ve acımasız yanını her gün iliklerimize kadar hissetsek de içimizde bir ses dünyanın tecrübe ettiğimizden daha fazlasını sakladığını fısıldıyor bize. Bu huzursuz fısıltıya rağmen sınırların ötesinden haberler getiren hikâyelere dudak bükmekten alıkoyamıyoruz kendimizi. Çünkü zihnimiz rasyonalizmle zehirlenmiş bir kere. Hikâyelerle bir zamanlar bir ateşin başına ya da bir üstadın huzuruna toplanan insanların kurduğu türden bir ilişki kuramıyoruz. Akılcı bir açıklama işitmek, makul bir sebep sonuç ilişkisi görmek, bir örüntü aramak zorunda hissediyoruz. İşte tam da bu noktada anlatının bildiğimiz gerçeklikle bağının koparılıp farklı bir gerçeklik düzlemine taşınmasıyla fantastik, birtakım bilimsel açıklamalarla aklı ikna edişiyle bilimkurgu sayesinde içimizdeki o çatık kaşlı, huzursuz muhafızı yatıştırabiliyoruz. Ne ki, edebiyat kamumuzda spekülatif kurgu unsurları içeren metinlere karşı hissedilir bir soğukluk var. Ancak bu konuda kimseyi, en azından okuru suçlayamam. Zira bu zamana kadar karşılaştığımız yerli örneklerin çoğunun sentetik bir his uyandırdığı konusunda onlarla hemfikirim. Bilimkurgu ya da fantastik, maalesef kendi sesini bulan metinler yerine türün kurucu eserlerinin kopyaları ile daha sık karşılaşıyoruz. Yerel bir kanal açma girişimleri de bilhassa mevzu bilimkurgu olduğunda öykü kişilerinin karikatürize edildiği, olay örgüsünün absürdleştiği çalışmaları

Çağımızın bizi sıkıştırdığı köşede, spekülatif kurgunun hikâyenin işlevinin gerçekleşmesi adına en etkili enstrümanlardan biri olduğunu düşünüyorum.

doğurmuş genellikle. Kendimi bu toplamdan ayrı tuttuğum düşünülmesin. Zaman zaman ben de benzer refleksleri gösteriyorum elbette. Kimi öykülerimde gündelik hayatta karşılaşabileceğimiz olayları (Öykü ile ilgili böyle bir tanım vardı sanki. Yanılıyor muyum?) anlatmıyor olsam da gündelik hayatta karşılaştığımız insanların bu tür olaylar karşısında vereceği tepkileri anlatmaya çalışıyorum. Öyküyü bu düzlemlere çekmenin bazı yeni imkanlara kapı aralayacağını umuyorum. Eğer bu yerel bir kanal açma girişi sayılırsa evet, böyle bir girişimden bahsedebiliriz. Ancak bir öncü olduğumu falan söyleyemeyiz tabi ki. Zira görece sayıları az olsa da sözünü ettiğim türden bolca iyi eser de yayımlanmış durumda.

Sentetiklik ve türün öncü metinleri dediğin için zombi apokalipsini konu alan öykülerin hakkında bir soru sormak istiyorum. Bir Anadolu köyünde geçen zombi apokalipsinin yansımalarını anlatıyorsun öykünde örneğin. Yerel mi? Evet. Ama seçilen sözcük zombi mi? O da evet. O hâlde sen de bu öncü metinlerin yerel bir kopyasını yapmış olmuyor musun? Nasıl açıklarsın bu durumu?

İnşallah olmaz da, oldu diyelim. Bir akşam iş çıkışı bir zombiyle karşılaşsan ne yaparsın? Diyelim ki yakınlarını uyarmak istedin, gördüğün şeyi nasıl tanımlarsın? Bunun gördüğün şeyi kendi gerçekliğinde nereye yerleştirdiğinle bir alakası olması lazım. Öykü kişileri için de bu durum geçerli. Mezarından çıkıp gelen bir ölüyle burun buruna geldiğinde "zombi" değil de "hortlak" diyecek kaç kişi kaldı bilemiyorum. Ben bu ayrımı gözetmeye çalıştım. Zira internet, sosyal medya, izlediğimiz filmler, diziler yokmuş gibi davranmak ne kadar mümkün? Elindeki tablette akşama kadar zombi öldürme oyunu onayan bir çocuğun gördüğü şeye "hortlak" demesi ne kadar mümkünse o kadar. Benim bahsettiğim sentetiklik, adına ne derse desin bir zombiyle karşılaşan yurdum insanının vereceği tepkinin sahiciliğiyle, zombilerle Georgia kırsalında karşılan adamdan ayrışmasıyla alakalı. Yoksa bahsettiğin öncü metinlerden hepimiz öyle ya da böyle etkilendik. Fakat hiç birimiz onlarla, içinden çıktıkları kültürün bir ferdinin kurduğu türden ilişkiler kurmadık. Öyle olsaydı biraz da doğal bir yanı olabilirdi ancak "kendilik" unsurları gözetilmeyince yapay aromayla tatlandırılmış bir şey yemiş gibi oluyoruz.

İş çıkışı zombiyle karşılaşmak dedin de aklıma geldi. Bana söylediğin bir cümle vardı: "Olur da bir zombi apokalipsine denk gelirsek ve zombi olursam öldürmeyin beni, belki ilaç milaç bulunur."

Zombi meselesiyle niye bu kadar ilgilendik ki biz? Seni bu konuya çeken nedir mesela?

Tüketim toplumunun köleleştirdiği, suni ihtiyaçlar ve yönlendirilmiş güdülerle düşünme yetisi elinden alınmış çağımız insanının resmedilişi falan diye söze girebilirdim belki ama hiç hevesim yok. Zaten benim için meselenin özü de bu değil. Zombilere ilgim filmler, diziler ya da oyunlar vesilesiyle bu kadar sık karşımıza çıkmalarından çok öncesine dayanıyor. Sanırım zombilerden ziyade sebep oldukları post-apokaliptik dünya ilgimi çekiyor. Böyle zorlayıcı koşulların insana yani hayatta kalanlara dair daha gerçek, sert ve çarpıcı bir şeyleri ortaya çıkarmasıyla alakası olabilir. İnsanın kimi sınırlara bu derece yaklaştığı hikâyeleri başka türlü anlatmak da mümkün. Fakat anlatının öykü kişilerinin içsel uzamlarına doğru serildiği; -o hepimizin tanıdığı- yaralı, entelektüel ve kendi kendini yabancılaştırmış, tüm meselesi kendisiyle ilgili olan adamın zihninde gezindiğimiz öykülerden ziyade tahkiyeye yaslanmış, gerilimin hikâyenin gerçekliğindeki kurgu elemanlarıyla arttığı metinleri daha çekici buluyorum. Birini diğerinden üstün gördüğüm için değil. Okur ya da yazar olarak bu hikâyelerle daha güçlü bir ilişki kurabildiğim, içinde zombiler bile olsa daha sahici bulduğum için.

Aslında her öykün bilimkurgu türünde de değil. Hatta kitap iki bölümden oluşuyor diyebiliriz? Son dört öyküyü bilimkurgu türüne dahil edebiliriz ama ilk beş; fantastik, büyülü gerçekçi ve hatta gerçekçi öyküler. Ben bu çeşitlilik hâlini çok seviyorum, okuru zinde tutan bir yanı var bana kalırsa. Kimileriyse kitabın bütünlüklü bir yapıda olması gerektiğini savunuyor. Senin görüşlerin nelerdir bu konuda?

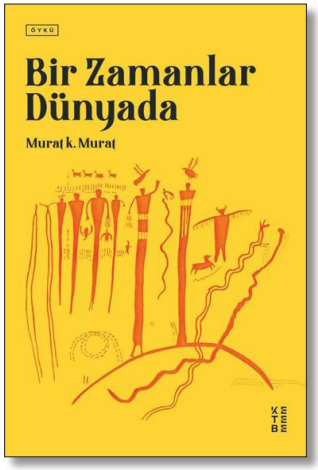
Aslında bunu belirttiğin iyi oldu. Ne yalan söyleyeyim, astronomi ile girdik, zombi ile devam ettik. Sohbet belli bir alana hapsolmuş gibi hissedecektim az daha. Öncelikle bütünlüğü hangi değişkenlerle ilişkilendirdiğimizin kitaba nasıl bakacağımızı doğrudan etkileyeceğini belirtmem gerek. Sözünü ettiğin türden bir çeşitlilik olduğu inkar edilemez hatta tıpkı senin gibi ben de (okur olarak) bunu bir zenginlik olarak görüyorum. Diğer yandan öykülerin tamamında bir üslup bütünlüğü olduğu kanaatindeyim. Üsluptan kastım salt söz dizimi tercihleri değil elbette. Daha ziyade meseleleri duyma, görme, anlama, gösterme biçimi. Esas olanın hikâye olduğuna inanıyorum. (Burada, hatta söyleşinin tamamında hikâye derken edebi bir form olarak öyküden bahsetmediğimi biliyorsun.) Farkında olsak da olmasak da

bir özne olarak kendi içimizde daha derinlerde bir yere çekildiğimiz andan itibaren dünyanın geri kalanını bu içsel uzama doldurduğumuz hikâyelerle, dışsal unsurlarla tanımlıyoruz. Kendimizi bile. Çünkü böyle yaratılmışız. Hikâyelerle düşünüyor, hikâyelerle var oluyoruz. Dolayısıyla kitabın, -öykünün imkânları dahilinde- tahkiye açısından belli bir bütünlüğe sahip olduğunu düşünüyorum. Umuyorum en azından. Hoş, hemen her yazar için bu türden bir üslup bütünlüğünden bahsetmek de mümkün. Fakat senin altını çizdiğin çeşitliliğin, okurun metinle kurduğu ilişkiyi daha dinamik hale getiren bir yanı olduğu da kesin. Ne var ki, başka türlü düşünenleri de haksız bulmuyorum. Tıpkı benim tercihimin faydasının yanında bir tereddüt ve kopuş doğurma riski olabileceği gibi tematik bir bütünlük için de okuru belli bir duygu durumu ve bakış açısında tutabilmesinin yanında anlatının sesinin muhatabını uyuşturacak şekilde aynılaşması tehlikesi var.

Eyvallah abi, güzel sohbet oldu. Aslında devam etsek epey daha sürer bu muhabbet fakat dergi hacmi malum. Post Öykü geleneği hâline gelmiş o soruyla tamamlayalım söyleşiyi. Okurlarımıza kıyıda köşede kalmış bir kitap, bir dizi-film ve bir bilgisayar oyunu önerebilir misin?

Teşekkür ederim Sami, ben de çok keyif aldım. Dürüst olmak gerekirse birilerine bir şeyler önermek konusu beni hep tedirgin etmiştir. Belki abartıyorum ama bu tür önerilerin büyük bir iddia taşıdığını düşünüyorum zaman zaman. İşte o bildiğimiz okuma listeleri vs. Faydasız değiller elbette ama benim için fazla iddialı. İlle adet yerini bulacaksa son aylarda okuyup Rus Tazısı'nı önermiş olayım. Borges'i sevdiyseniz Paviç'i çok seversiniz. Tekrar teşekkürler, selamlar.

Çapraz Okumalar
Bir Zamanlar Dünyada

BİR ZAMANALR DÜNYADA
MURAT k. MURAT - **KETEBE YAYINLARI**

Mustafa Aplay: Merhaba Yelda, yeni formatımızda ele alacağımız ilk kitap Murat k. Murat'ın *Bir Zamanlar Dünyada* adlı ilk öykü kitabı. İlginç bir kitap. Zombiler var, bilim adamları var, âşıklar var, mazlumlar var. Nedir sence bu kitabın derdi?

Yelda Sözdemir: Merhaba Mustafa. Sevdim ben bu formatı, fena olmadı sanki. İlk kitabın da Murat k. Murat'a ait olması manidar. (gülücük) Evet, "ilginç" kavramı kitabı tek kelime ile tanımlama noktasında yeterli görünüyor. Bilhassa bizim hayatımızda çok yeri olmayan -dilerim hiç olmaz- zombilerin bu kitabın ana eksenlerinden biri olması okur için de enteresan bir deneyim. Çünkü zombiler Türk. Yabancısına alışığızdır da hiç Türk zombi tanıdığı olmayanlar için Murat k. Murat'ın *Bir Zamanlar Dünyada*'sını tavsiye edebiliriz zannediyorum. Kitabın ilk üç öyküsünde geçen atmosfer ise tam tersine bizlere çok tanıdık geliyor. Köy meydanında bir ulak etrafında toplanmışız da bu hikâyeleri dinliyoruz sanki. Bana kalırsa derdi bu işte kitabın. Zombileri, bilim adamlarını, âşıkları, mazlumları alıp aynı "hikâyenin" içine taşımak. Kitabı iki kısma ayırırsak; ilk bölümdeki üç öykü hakkında biraz konuşalım derim ben. Ne dersin?

Mustafa: Evet derim. İlk bölümde kadim anlatılardan beslenen öyküler var. Sadece yaptığı atıflar ya da kullandığı metaforlar sebebiyle değil, kullanılan dil de bir kadim anlatının içinde hissettiriyor bizi. Öyle bir atmosfer var.

Yelda: Dediğin gibi beslendiği bir kadim anlatı, bir kültürel damar olduğu aşikâr. "Muhafız" öyküsünde örneğin hem kullandığı dil itibariyle hem de muhteva açısından eski* bir hikâyeyi okuyoruz, işitiyoruz. Öykü bittiğinde

bahsi geçen emaneti almışım gibi hissettim ben. Fakat şuraya da değineyim; örneğin "Beklemekle Varılan" isimli öykü diğerlerine nazaran okuru yoruyor sanki.

Mustafa: Evet, ben de yoruldum o öyküde. Anlatının atmosferi ağır ağır kurulmak istenmiş sanki. Ritim biraz düşük, ikinci bölümdeki öykülerde atmosferin değişmesi (zombilerin alana giriş yapması) ile birlikte ritim de artıyor gibi.

Yelda: Tabii Mustafa ikinci bölüm sadece zombilerden oluşuyormuş gibi anlatıyorsun ama... Bir istilaya maruz kaldığımız düşünülmesin. "Döner" adlı oldukça duygusal bir öykü var mesela. Bir itirafla geleyim; ben galiba bunu seviyorum. Duygusallığı değil fakat bu gerçekliği. Gerçi o da öyküden öyküye değişir ama, aman neyse canım.

Mustafa: "Döner"i ben de sevdim. Duyguyu iyi veriyor ve kurgusu da başarılı. Zaman sıçramaları falan güzeldi bence. Ve kitapta bölümlere ayrılmayan tek öykü. Biraz bağlamın dışına çıkacağım ve muhtemelen aşırı yorum olacak ama... "*" işareti ritmi düşürüyor bence bazen. İlk üç öyküdeki yorumum belki biraz da bununla ilgili.

Yelda: Mustafa saçmalama rica edeceğim... Bak üç nokta kullanarak söyledim. "*"lar bizimdir. Üç noktalar da bizimdir. Ve zombiler de tabii. Zombi demişken "Bir Çift İnci" öyküsünde olayın tam olarak Yozgat'ın bir köyünde geçtiğini düşünürken -ben öyle düşündüm, yazar merkezli okuma- aniden Muhlis Emmi'nin oğlu Kenan'ın zombi olduğunu öğreniyoruz. Böyle bir şeyi okuduğunda insan şaşırır, belki güler. Ama bana bir hüzün çöktü nedense. Yerel motiflerle bezeli bir üslupla yazılmış zombi öyküsü okuduğum için kendimi şanslı addediyorum. Zombi de olsa bizim be!

Mustafa: Evet, yerli ve milli zombi bir bakıma. Ve en önemlisi de bu zombi ya da zaman yolculuğu hikâyeleri ithal bir hikâyenin üzerine yapılmış bir yama değil. Öyküler sahici bir kurmaca evreninde geçiyor. Bahsettiğin yerellikte de, Yozgatlı bilim adamının yaptıklarında da, Stephen Hawking'in "Türkler çıldırmış olmalı" deyişinde de hiçbir yapaylık yok. Yav bir dede var mesela, adam çocukluğunu anlatırken Menderes'in asılmasından, ekmeğin karneyle dağıtılmasından falan söz eden biri. Bu karakteri zombi istilasının ortasında bırakmak ve bunu sahici bir öykü atmosferi kurarak yapmak bence büyük iş.

Yelda: Sevdiğim kısımlardan biri de bu oldu. Türkiye gerçeklerini, adetlerini ve hatta dönemlerini güzel yansıtmış. Zombilerle üstelik. Öykülerde

mizahi bir taraf da yok değil. Yazar sık sık araya giriyor. "Bu satırları okuyan şahıs, zombiysen Allah belanı versin. Yediniz bitirdiniz lan bizi!" diye bir cümle geçiyor örneğin. Hikâyelerin neleri konu edinmesi bugünlerde sık tartışılıyor bildiğin üzere. İyiyi, güzeli, hakikati vermesi gerektiğini söyleyenler var. Bu tarz enteresan bir mesele üzerinden kurulmuş öyküler dertsizdir, diyebilir miyiz sence? Ben zombilerin de derdiyle dertleniyorum çünkü.

Mustafa: Valla Yelda, lafı evirip çevirip istediğin yere getirdin yine ha. 4 sene edebiyat boşa okunmuyor demek ki. Ben de çok farklı düşünmüyorum bu konuda. Hikâyecilik, çağa tanık olmakla ilgili. Ve birçok şey gibi zombiler de hikâyenin bir parçası artık. Bunları insanın hiç değişmeyen hikâyesine eklemleyerek anlattığımızda neden bir sorun olsun ki? *Bir Zamanlar Dünyada* bunun iyi bir örneği işte. Kadim anlatı atmosferine sahip öykülerde de zaman yolculuğu öykülerinde de insan sahici bir şekilde merkeze oturtulmuş.

Yelda: "Zamanın Sürekliliği Hakkında Birtakım Sorular ve Cevapları" isimli öyküyü diğerlerinden bir tık önde tutabilirim sanırım. Kadir Bayat ve annesinin hikâyesi okuru kendisine çekiyor adeta. Hawkingli öyküler dedik madem bir soruyla daha geleyim. Mustafa, zamanda bir solucan deliği açıldı diyelim. "Siz De Mi Partiden Sıkıldınız"daki Yusuf ve ekibiyle nereye giderdin?

Mustafa: Öykülerin bölümlere ayrılması ile ilgili yaptığım yorumu ciddiye almadığın için ben de bu soruyu görmezden geliyorum Yelda. Üzgünüm. Benim en sevdiğim öyküler zombili olanlar galiba. "Bir Çift İnci" özellikle. Son bölümdeki öyküleri daha güçlü buldum dediğim gibi. Yalnız bu ilk öykülerde belli bölümlerde yorulduk dedik ya, onun biraz içini dolduralım istersen. Dil ile de alakalı galiba biraz, değil mi?

Yelda: Haha, ciddiye aldım ya hu, almadım mı? Dil konusuna gelirsek, evet sanırım. Ele aldığı konu itibariyle girift bir metin çıkıyor ortaya. Buna dili de eklersek...

Mustafa: Bazen dilin hikâyeye hizmet etmeyecek yollara saptığını gördüm ben. Yani kitabın genelinde böyle bir sorun olduğunu söylemek haksızlık olur ama ilk bölümde bazı noktalarda bu var bence. Kişisel bir tercih de olabilir ama ben onu sevmiyorum, alıntılanmaya ya da altı çizilmeye müsait pasajlar oluyor genelde fakat odağı dağıtabiliyor.

Yelda: Ortak bir noktada buluştuk Mustafa. İlk bölümde bahsettiğin noktalar benim de dikkatimi çekti. Biraz retoriğe kaçan cümleler yok değil. Aslında bakarsak bir yerde kurguyu da yavaşlatan bir şey bu. Arada birinin girip büyük, çok büyük bir söz söyleyip çıktığı hissiyatına kapılıyorum okurken.

Bunun yanında şunu da ekleyeyim, ilk iki hikâyeyi okuduğumda şöyle bir tablo belirdi kafamda: Eski zamanlardan bir adamın mum ışığında, kıldan bir çadırın içinde bağdaş kurmuş hâlde otururarak yazdığı hikâyeleri okuyoruz. Deriden defter, bıçakla yontulmuş kalem...

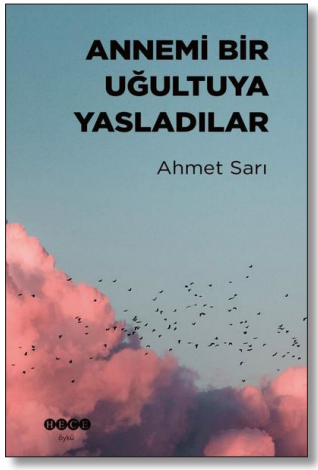
Mustafa: Sen de biraz retoriğe kaçtın sanki Yelda. Evet o atmosfer güzel. Hikâyeler de güzel. Günümüzde artık bazı öykülerde hikâyeyi ara ki bulasın, bu kitapta tahkiye merkezde. Dolayısıyla bir anlatıcının varlığını ve senin söz ettiğin atmosferi hissetmemiz de doğal sanırım.

Yelda: Herkesin retoriği kendine... (üç nokta) Keyif alarak okuduğum kitabı böyle bir formatta, seninle birlikte ele aldığım için ayrıca mutluyum. Güzel bir başlangıç yapmış olduk bana kalırsa. Murat k. Murat'ın *Bir Zamanlar Dünyada*'sı ve zombileriyle artık aramızda ayrı bir bağ oluştu diyebiliriz sanki. Farklı dünyalara açılan kapılarıyla, yerel motifleriyle, zamanı eğip bükmeleriyle Türk öyküsünde farklı bir kapı açan bu kitabı herkese tavsiye ediyor ve teşekkür ederek sözü sana bırakıyorum.

Mustafa: Ben teşekkür ederim. Güzel bir kitapla başladık. Devamının gelmesini umarak bitirelim.

Kalplerdeki Eski Zaman Soluğu

Ali Yağan

ANNEMİ BİR UĞULTUYA YASLADILAR
AHMET SARI - **HECE YAYINLARI**

İki Günü Eşit Olan Ziyandadır

Yaratıcılığı üstlenmiş bir kişinin herhangi bir şekilde ulaşacağı yer yine kendisidir. Dönüşüm sürekli kendisine doğru olur. Bir öznenin bütün uğraşları, bütün dönüşümleri kendi yalnızlığına sığmak içindir. Yavaşça açılan tahta kapıdan eve giren şahıs bir müddet sonra aynı kapıdan çıksa da artık oraya giren kişi değildir. Çünkü ev içinde varsa birileri onlardan nasiplenmiş; onlardan bir şeyler duymuş, onlara bir şeyler söylemiştir; birileri yoksa bile eşyaya temas etmiş, evin kokusu üzerine sinmiş, evin atmosferinde soluk alıp vermiş, mekânla hemhâl olmuştur. Bana göre yazma esnasında, kâğıdın ya da bilgisayar ekranının üzerine çiziktirilen yazıyla aynı anda özne de yazı tarafından gerçekleştirilecek ve onun tesiri altına girecektir. Yazı ve özne farklı bir atmosferin içinde değildir. Bu atmosfere daha sonra okur da eklenir. Bir metinde yazarın değil dilin konuştuğunu kabul edersek ne demek istediğim anlaşılabilir. Hadis-i şerifte de dendiği gibi "iki günü eşit olan ziyandadır." Bu hadise biz kurmaca metinler ve onu kuran özne tarafından bakarsak özne, kurmaca metnin başlangıç zamanındaki haliyle kalmamalı; metin ilerledikçe öznede bir dönüşüm ya da dönüşüm arzusu görülmeli.

Dönüşüm insanın kendi varlığını aşma tutkusu olsa da insan yine kendisine varıyor işte. Ahmet Sarı'nın *Annemi Bir Uğultuya Yasladılar* kitabındaki öykülere baktığımızda kendini aşma tutkusunu hemen ilk öyküde yakalıyoruz. "Kalbin Tenhasından Allah'ın Tenhasına" adlı öyküde Hafız Nihat içinden bir türlü atamadığı kadın tutkusundan kurtulmak istiyor. Bunu da halvetgahta kırk gün kalıp dünyevi hazlardan kendisini çekerek yapacağını düşünüyor.

Dışardan bakıldığında küçük yaşta Kuran öğrenmiş çok düzgün bir insan olan Hafız, içinde bulunduğu durumu kendisine yakıştıramıyor. Güzel kadın gördüğünde ona bakmaktan bir türlü alıkoyamıyor kendini.

Dünyevi olandan korunmak, onun altında ezilmemek için insana bir oda ya da bir mağara şart sanırım. Eyüp Peygamber Allah'ın ona verdiği dert karşısında şöyle der ve mağarasına çekilir; "Bu dert bana dokundu, sen merhametlilerin en merhametlisisin." Hafız Nihat da içindeki kadın arzusundan yine Allah'a sığınarak kurtulmak ister. Eyüp peygamber bir mağara seçer, Hafız ise bir halvetgah... Eyüp peygamberle arasındaki fark zamandır; belki de bu yüzden iyileşemez zira öyküde Hafız'ın yaşadığı zamana dair söylenen sözler bu dönemin ne zor bir zaman olduğunu vurgular. Halvete girmek iyileşmekten, dönüşmekten ziyade bir kaçış olur; yedi uyurlar gibi o da kendini kapatıp Allah'a yalvarır. Kaçış temasını başka öykülerinde de görmek mümkün Sarı'nın. "Ziyaret" öyküsünde kocası feci bir trafik kazasında ölen Zeynep, "Munzur Dağı Silelenmiş Garinen" öyküsünde içinde bir dua oyuğu ile Manisa'ya sığınan Ahmet... "Bir Gün Belki Bir Günden Daha Az" öyküsünde abdest alırken kafasını Dicle nehrine sokan anlatıcı "yedi uyurlar için mağara, benim için bir akarsu, bir nehir. Dünya sırlarla doludur." derken hem kaçma isteğini hem de sığınağını açıkça söyler. Kaçış ya da daha iyi bir dünyada daha iyi bir varlık olarak yaşama isteği yabancılaşmış modern bireyin en büyük isteğidir. Modern hayatın zorluklarından kaçan bir başka birey de sigortacı Samsa'dır. "Kalp kötü şeylerle nasıl lekelenirse, ruh da dünyaya daldıkça, dünyayı arzuladıkça, dünyaya bulandıkça onda dünyaya dair lekelenmeler olduğu düşüncesindeydi." Bu düşünce her ne kadar Hafız Nihat'a ait olsa da bunu Samsa'ya da uyarlamak mümkün. Kanaatimce Samsa, Yedi Uyurlar, Eyüp Peygamber ve Ahmet Sarı karakterleri arasında bir akrabalık var.

Zamanının Yabancısı

Geçmişin insanına dair duyduğu özlem birçok Ahmet Sarı karakterinin dilindedir. Esasında bunları da yukarıda belirttiğim, kaçış, dönüşüm temasının içine sokabiliriz. Çünkü bu öykülerde de kişi yaşadığı çağın içinde kendisini hapsolmuş bulur. Oysa geçmiş öyle midir; insanlar daha saf, dünya daha küçük, sınırlar belirgindir. Yaşanılan alan daha küçük ve yavaştır. Ahmet Sarı'nın karakterleri bu yavaşlığı da her zaman özler. "Sürmene" öyküsünde bıçakçı şöyle der anlatıcıya: "yavaşla... Bana vakit ver. İyi bir bıçak için acele etme."

"Musa'nın Göğe Uzun Uzun Bakmasıdır" öyküsünde muvakkit Musa şöyle der; "İnsanımıza biraz yavaşlık lazım. Koşturmacadan başkasını değil, kendini bile göremiyor." Modern yaşam insanı bir karmaşanın içine atar ve bu karmaşadan insan ancak yavaşlayarak kurtulabilir. Alain Touraine'nin bu dönem için tespitleri oldukça yerinde ve Muvakkit Musa'nın iç dünyasıyla paralellik göstermektedir. Öyle ki bunları Musa'ya söyletsek ağzında eğreti durmaz.

"Eskiden sessizlik içinde yaşıyorduk, şimdi gürültü içinde yaşıyoruz; eskiden yapayalnızdık, şimdi kalabalığın içinde yitmiş bir durumdayız; pek az mesaj alıyorduk, şimdi mesaj bombardımanına tutuluyoruz. Modernlik bizi içinde yaşadığımız yerel kültürün dar sınırlarından çekti aldı ve bir yandan bireysel özgürlük dünyasının, öte yandan da kitle toplumu ve kültürünün içine attı. Uzun zaman eski düzenlere ve bu düzenlerin mirasına karşı savaştık, ama XX. Yüzyılda en dramatik özgürleşme çağrıları yeni rejimlere, bir sürü otoriter düzenin yaratmaya çalıştığı yeni toplum ve yeni insanlara sesleniyor; devrimler de bir takım başka devrimler ve o devrimlerin doğurduğu rejimleri hedef alıyor. Modernliğin ana gücü, yani kapalı ve bölümler halindeki bir dünyanın açılma gücü, mübadeleler çoğaldıkça ve insanların, sermayenin, tüketim mallarının, toplumsal denetim araçları ve silahların yoğunluğu arttıkça tükeniyor."

Ahmet Sarı öykülerini Touraine'nin bu tespitleriyle yan yana koyarken Sarı'nın öykülerde bize sunduğu reçeteyi de bir kenara not etmekte fayda var. Aslında yalnızca Sarı'nın öykülerini değil modern çağın içinde üretilen bütün eserleri bu bakışla ele alabiliriz çünkü bu çağın karakterleri genel olarak kendisine yabancı, ne olduğunu anlayamadan, hayhuy içinde yaşayan insanlardır. Bundan rahatsız olan karakterler yavaşlamak ister. Bir metin çağının uzağında karakterler yaratamaz. O çağa doğmuş metinler o çağın sancısını bünyelerinde okura hissettirir. Edebiyat alanında kendisine antik dönemden itibaren yer bulan yabancılaşma başat figürlerini modern dönemde ortaya koyar. Bu sefer yabancılaşmış olan ne Truva savaşı sonrası İthaka'sını kaybetmiş yeni ve kendine ait olmayan bir dünyada oradan oraya sürüklenen Odysseus ne de cehennemde bir Dante'dir. Bu noktada yabancı kendini dünyanın, kendi edimlerinin yaratıcısı olarak görmemektedir tersine edimleri onun efendisi haline dönüşmüştür; onlara boyun eğer, hatta tapınır.

"Dünyalık ne varsa bırakın kalsın burda." İşte Sarı'nın reçetesindeki ilk cümle budur. "Yakarış İki: Hacer"de geçer bu cümle ve ayrıca öykülerinin özü bu cümledir. Ahmet Sarı, hız çağının esiri bizlere bir şey sunuyor. İnsan içindeki dünya nimetleri arzusunu bir kenara bırakmalı; farkında olmadan içine

doğduğumuz ve bizi avlayan bu çağda huzuru ancak böyle bulabiliriz. Hacca gitmek dahi bir hırsa dönüşürse ondan bile vazgeçilmeli; "Annem ve Babam Hacc'a Gitmeyi Çok İstiyor" öyküsünde anne ve babanın hac paralarını ihtiyaç sahiplerine dağıtması ve kısmetse yine olur yaklaşımı bunun iyi bir bir örneği. "İnsan içinde nefsini taşıdığı müddetçe, keskin bıçağını, en ivedi zamanda doğrayacağı birini aramakta." Bu cümle Sarı'nın bize teklifinin bir başka örneği. Nefsini sil at; işte o zaman huzur senindir. Bunun tersi bir durumu ise "Av" öyküsünde ortaya koyuyor. Bir ailenin erkekleri sürekli ava giderler ve av başarısı aile içinde bir hiyerarşi oluşturur, abisi av konusunda kendinden daha yetenekli olan anlatıcı, öykünün sonuna doğru abisini kıskançlıktan vurmayı düşünür. Kıskançlık, abiyi yok etme arzusunu doğurur. *(Bknz. Zeki Demirkubuz - Kıskanmak, Kafka – Dönüşüm, Habil – Kabil kıssası.)* İnsanın kötü olduğunu sık sık okuyoruz onun öykülerinde "Yakarış: Yedi Hatice"de şöyle bitiriyor; "İnsan Hatice, aslında kötüdür ve kendi kendine çelme takan." İnsan nefsine galip gelmedikçe kötüdür.

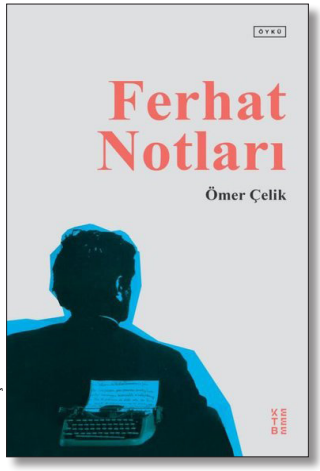
Kalplerdeki Eski Zaman Soluğu

"Kapı Önü Aralığı" öyküsünde Ahmet Sarı poetikasının cümlelere dökülmüş halini bulabiliriz: "Ben yine de belki kalbinde o eski zamanların soluğundan kalmış olanlara başımdan geçmiş bir olay anlatacağım." Bu konuda ısrarcı olduğunu "ben yine de" kısmından anlıyoruz. O eski zaman insanlarının naifliğinin anlatıcısıdır. Öykülerinde bu çağın insanının korkularla, geçmiş zaman insanını ise saflığıyla öne çıkarıyor. Bu dönemin anlatıldığı öykülerde korku, belirsizlik, nevroza girmiş zihinler, bulanıklık, bulantı hissi var. Eskinin eli değmiş kelimeleri her zaman daha çok huzur vaat ediyor. Belki ilginç bir şey olacak bu yazdığım ama Ahmet Sarı'nın öykülerini okurken rahmetli annemin uyumadan evvel bana içirdiği bir bardak sütün ılık özlemini duymadım dersem yalan olur.

Sonsöz niyetine belki yazarın niye yazıyorsunuz sorusuna yanıt olabilecek birkaç cümlesini aktarmak istiyorum: "Görünmeyen bir şeyin tek arzusu göze görünmektir. O yüzden doğada kayıp olan örneğin alev, bir şekilde kendini göstermek ister. Gündüz saklı yıldızlar gecenin sökün etmesiyle tüm çıplaklıklarıyla göze görünürler." İyi metinler içinde yetiştiği kültürün binlerce kaynağından çıkıp gelen bir bütündür. Bu yüzden okumak sonsuza giden bir kapıdır. Ahmet Sarı da öykülerinde sizi dar avlulardan alarak geniş bahçelere çıkmaya çağırıyor.

Duyduk Duymadık!

Yelda Sözdemir

FERHAT NOTLARI
ÖMER ÇELİK - **KETEBE YAYINLARI**

Ekim 2020 itibariyle raflarda yerini alan *Ferhat Notları*, Ömer Çelik'in ikinci kitabı. Toplamda 15 öyküden oluşan kitap, bünyesinde kararsızlıklar barındırıyor diyerek söze başlamış olalım. Öykülerin genelinde ortak bazı imgelerle karşılaşıyoruz. İmgenin yanında ortak bir muhtevaya da hizmet eden metinler yok değil. Yazar olma sancısı çeken karakter, yazamama hâli, yazdıktan sonra yayımlatma kaygısı, dergicilik ve uğrunda çekilen çileler bir kümeyi temsil ederken; okul, öğretmen, öğrenciler, sınıf, akademi, tezler ve onların danışmanları ise diğer kümeyi temsil ediyor. Elbette bunlarla sınırlı değil fakat bu şekilde bir tasnif yapabiliriz zannediyorum. Bir de bunların yanında tanıdık bildik isimler sık geçiyor ve öykülerin karakter tablosuna ekleniyor: Borges, Zweig, Sait Faik, Arthur Conan Doyle gibi.

"Gâvur İcadı" öyküsünde bulduğu bir sandık üzerinden anılarını hatırına getiren ve geçmişi irdeleyen bir karakteri okuyoruz. Bu öyküde de diğer öykülerde de okuru yorduğunu düşündüğüm bir hususla karşılaşıyoruz; o da fazla tasvir. Uzun uzadıya betimlemeler, okura düşünecek bir şey bırakmayacak kadar açıklama yapmak, hikâye ne kadar sağlam olursa olsun anlatının zedelenmesine sebep oluyor diyebiliriz. Bugün de hâlâ çok tartışılan "hikâyenin nasıl olması" gerektiği ile ilgili bir şeyi kastetmiyorum aslında. Kurallara fazlaca uymak, klasik formun gerekliliklerini yerine getirmiş bir ürün ortaya çıkartıyor. Hikâyenin artık bir tür olarak ele alınmaya başlandığı dönemlerde yazılmış metinleri düşünelim. Metinde bahsi geçen her nesne, olay ve durumla ilgili bize şerh düşen yazar/anlatıcı aslında bugüne çok fazla seslenmiyor zannımca.

Kitaba adını veren "Ferhat Notları", Heinrich Böll'den alınmış bir epigrafla başlıyor. Üniversitede bir akademisyenin odasında geçen bu öyküde Cenap Şahabettin'in *Elhan-ı Şita*'sı anılınca şiiri bir kez daha açıp okuduğumu söylemeden geçemeyeceğim. Nevi şahsına münhasır bir hoca ve öğrencisi üzerinden kurulmuş metinde akademiye dair çok küçük anekdotla da karşılaşıyoruz. Yine "Edip Melih Bey" isimli öyküde de danışmanıyla birlikte tezi için bir şahsiyetin peşine düşen akademisyen adayının hikâyesini okuyoruz. Bu öykülerde yazarın şüphesiz yerinde tespitlerde bulunduğunu söyleyebiliriz. Herkesin bildiği ama yalnızca zaman zaman dile getirdiği o "akademik jargon" kendini bariz şekilde gösteriyor. Kitabın açık ara önde tuttuğum öykülerinden biri oldu diyebilirim. Hayatın tam ortasından alınıp bu kitabın içine konulmuş derecede gerçekçi bir tablo aslında. Bunu da yazar kıvrak ve biraz da mizahi bir dille işlediğini görüyoruz.

Bazı öykülerde 16 yaşında liseli ve öfkeli gençlerle karşılaşıyoruz. "Şam(piyon)" bunlardan bir tanesi. Okulda yapılacak olan bir futbol müsabakası üzerine kurulmuş hikâyede zaman zaman yerinde sahneler görsek de sirayet eden santimantal hava metne nüfuzu engelliyor. Retorik bazı kullanımlar, 16 yaşında bir erkek çocuğunun kurması mümkün gözükmeyen cümleler, kurgunun içindeki gerçekliğe de dayanarak, ara sıra görünüp kaybolan aforizmalar yine metinden uzaklaşmamızı sağlayan unsurlar olarak sayılabilir. Biraz yukarda "öfkeli" tabirini kullandım. Bu ve benzeri birkaç öyküde karakterler muhakkak bir yerlerde kavgaya tutuşuyor. "Hırsız Var" öyküsünde de bankamatik başında baygın bulunan bir adamı o hale getireni adeta Sherlock karakterine bürünerek arayan mahalleliyi okuyoruz. Kavga, tıpkı hayatta olduğu gibi, metinlerde ritmi arttıran bir unsur. Gençlerin, çocukların, mahallelinin birdenbire kendilerini kavganın ortasında bulduğu kısımları zevkle okudum diyebilirim.

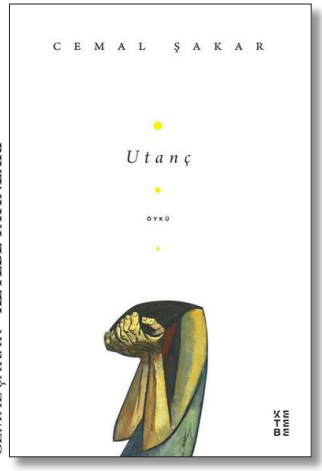
Gelelim ikinci kısma. Yazar ve edebî bazı kaygılar. "Meclisten Dışarı", "Karakteristik Özellik", "Gerçek Yazar" gibi öykülerin ana eksenini edebiyat, yazın dünyası ve bu dünyanın bir şövalyesi olarak yazar oluşturuyor. Tıpkı akademik arkaplanın gözler önüne serilmesi gibi edebiyat camiasının da ifşasıyla karşılaşıyoruz. Hususi olarak "ifşa" kelimesini kullandım çünkü aslında yazardan editöre, genel yayın yönetmeninden imtiyaz sahibine, grafikerinden matbaasına kadar herkesin bildiği, düşündüğü, paylaşmaktan çekindiği düşünceleri bu öykülerde art arda okuyoruz. Kibir örneğin. Edebiyatçı kibri ayan beyan ortada olan fakat ortaya koyduğu sanat münasebetiyle sümen altı

edilen hususlardan bir tanesi. Yahut elinizde bir dosyayla yayınevinin kapısına dayandığınızda karşılaşacağınız muamele biraz da olsa tahmin edilebilir. Dergi çıkartan hevesli gençlerin yaşadıkları ekonomik sıkıntı, bir yandan bütün dünya insanlığına seslendiklerini zannederek yazdıkları yazıları kitlelere ulaştırma telaşları, seslerini duyurmanın yollarını aramak için kafa kafaya vermeleri gibi nüanslar incelikle yerleştirilmiş metne denilebilir. Santimantalizm, retorik, fazlaca tasvir yine bu öykülerde de görülmekte-fakat bunlardan ziyâde değinilen "yazamama sancısı" öyküleri bir nebze aşağı çekmekte. Öyle ki ilham arayan, yazamamayı yazan yazar portresi, az evvel de söylediğim üzere bugünün hikâye anlayışına pek de hizmet etmemekte. Kitabın can alıcı öykülerinden olduğunu düşündüğüm "Son Dokunuş" ile sonlandırmak istedim yazımı. Bir usta-çırak ilişkisi ele alınmış gibi görülse de bakıldığında kuvvetli bir teknikle kurulmuş, ufak mistik unsurlarla bezenmiş, biraz da masal havası olan bu öykünün hem dil ve üslup hem de muhteva açısından diğerlerinin arasından sıyrıldığı aşikar.

Ferhat Notları ile Ömer Çelik, akademinin, edebiyat ortamlarının, liseli genç delikanlıların, mahallelilerin gerçeklerine dokunmuş ve onları hikâyesine taşıyarak okurun zihninde bu dünyalara yer açılmasına vesile olmuş diyebiliriz.

Dünya ile Göz Göze En Az On İki Kere

Gülşen Funda

UTANÇ
CEMAL ŞAKAR - **KETEBE YAYINLARI**

Adlar, insan kadar eskidir. Varlığıdır insanın, ak ya da kara kaderidir, çizilmiş yazgısıdır, Allah'a duasıdır. Adıyla yeniden göz göze gelelim: *Utanç*. Kitaptaki hikâyeler, en az kitabın adı kadar güçlü. Bu adın çağrıştırdıkları, bu adın hikâyesi, bu adın dünyadaki geçmişi ve geleceği ile beraber düşünülürse elbette. Cemal Şakar, başta, kitabın adıyla düşündürüyor bizi. *Utanç*. Dahası, düşündürmek değil tek derdi, ömrü boyunca yaptığı gibi; ötedekini, görülmeyeni, anlatılmayanı, bilinmeyeni, bilmezden gelineni, hor görüleni, ezileni, dışlananı, incitileni, yeryüzünün dışına itileni, tüm topraklardan sürüleni anlatmak... Onun gözleri görüyor çünkü, kara gecedeki kara karıncayı. Görüyor çünkü dünyası kararınca eti de çürüyenleri, görüyor çünkü kapkara ruhların apaydınlık gözlerini, görüyor çünkü serpilip büyüyemeden bir gölgeyi giyinenleri. Çiçek çiçek açılan yaraları, parçalanan çocukluğu ve çocukları, bir rüyaya düşer gibi ölen adamları, önce yaralanan, sonra *hâzâ yara* olan kadınları.

Türk öykücüğünde, her hikâyesiyle; kökleri, toprağı daha sıkı saran, dalları göğün bilinmez katlarına uzanan, bir yandan gittikçe uzayan kışa direnen, diğer yandan gövdesindeki kurtlarla mücadele eden, yapraklarını yine kendi toprağına döken bir ağaç Cemal Şakar. Şairin dediği gibi, herkesten daha çok, bir daha söyleyelim, herkesten daha çok, dünya ile göz göze bir insan. Çağının en önemli tanıklarından, dahası kalbinin, dahası insanın ve insanın kara bahtının, dahası yanı başında olan savaşın, dahası rüyalarını kaybeden işçilerinin, dahası senet nedir bilmeyen köylülerinin, dahası az sonra parçalanacağını göremeyen çocukların, dahası dil engeline takılan imamların,

dahası sularla ve sularda ölen mültecilerin, dahası tam açacakken kuruyan çiçeklerin, dahası giderek uzaklaşan göklerin, dahası gökdelenlerin gölgesinde kalan evlerin, dahası daima işleyen ellerin, dahası.

"Şirin'in Gözleri" başlı başına bir insanlık hikâyesidir. Önce zaman yaratılır, sonra kapıdan geçilir. Doğar insan. Vahayfa, ve dünya! Vahafya, ve dünya, serilir insanın önüne. Parçalanmış, insanları ve şehirleri parçalanmış, yağma edilmiş, talan edilmiş bir dünya. Ağaçlar güzelliğini yitirip kuru bir oduna dönmüş. Gökler demir, yerler bakır olmuş. Şirin'in boğazına oturur *hayatta kalmanın utancı*. Hayatta kalmanın suçluluğunu bertaraf edebilmek ister, ama taşıdığı *utancın* altında, ne mümkün... Mümkün değildir, hayatta kalmanın suçluluğunu bertaraf edebilmek. "Bir tek cesetler gerçekti," der, "açılmış koca koca gözleriyle, bunların neden başına geldiğini anlayamamış; insanın insana bunu nasıl yapabileceğini bilememiş gözler, büyümüş bilememekten, anlayamamaktan büyümüş..."[1]

Şehri, ve biz şehirlileri çok iyi tanır Cemal Şakar. Dediğine göre, biz; "... güneşe göre değil saate göre yaşayanlar, beton kokusundan başka bir şey bilmeyenler, yol deyince metroları, otobüsleri anlayanlar, kendi uğultusunu durmadan çoğaltanlar, çoğalan sesler arasında sağırlaşanlar, kalpleriyle değil gözleriyle bakanlar, kalpleriyle değil beyinleriyle düşünenler, gönülleriyle değil dilleriyle konuşanlar, vicdanlarıyla değil cebindeki bozukluklarla insanlara uzananlar, göz göze gelmektense kendi içine gömülenler, görmemek, duymamak, bilmemek için başını masadan kaldırmayanlar..."[2]

"Matematik Defteri" öyküsünde; hikâyesiyle, duygusuyla, diliyle, biçimiyle gölgelere mecbur, karanlıklarda yaratılmış bir dünya kurar Cemal Şakar. Kara hikâyeler, apaydınlık gözlerindir her zaman. Rutubetli tavanlar, dökülmüş sıvalar, çökmüş kanepeler, solmuş perdeler, çürümüş insanlar. Zamanın şarkısı, zamanın başladığı andan itibaren giderek acılaşır. Çocuklar, kalplerinde aydınlık bir güneş taşıyan çocuklar, gölgelerde kalınca, gölgelerde büyüyünce, gölgeler tarafından ışıkları soğurulunca, cam gibi parçalanınca, gölgeler konuşunca sadece ve çocuklar sadece susunca, çocuklar bilmeyince, az sonra nasıl parçalanacağını bilmeyince. Soba yakılır, oda ısınır, ama çocukların kalplerindeki o ışık parlamaz, yuvaları onu korumazsa, yitip gider çocuk, ve çocukluk. Hepimizin en güzel taşrası, hepimizin en güzel çağları, hepimizin, hepimiz. "Dudağımdaki Tuz"da, bir gün, göğe açılan pencereler önünde bir

1 a.g.e., s.99.
2 a.g.e., s.103.

kadın, bir gün ışıklı bir dünyada bir kadın, bir gün bir kuyu olur her şey, olduğunda, o derin kuyuda çıyanlar, yılanlar, karafatmalar, tarantulalar... "Oysa yerden göğe açılan bir pencereden, önce toprağa, sonra göğe, sonra enginliğe karışmak istiyordum..."[3] Bir yolunu bulur, her dokunuşla gittikçe çürüyen gövdesini sürükleyerek şehre kaçar. Tekrar eder, tekrar ve tekrar: "Ne kimse ne hiç kimse inandı."[4] Hikâye, hepimiz bildiği gibi. *Kendini doğuramadığı için bir türlü ölemeyenlerin hikâyesi*. "Matematik Defteri" ve "Dudağımdaki Tuz" öyküleri, "hikâyesi" ve "diliyle" oldukça güçlüdür. Hatta, bu öyküler, kitabın kalbidir; bu dünyanın kalbindeki en "mahrem" acılardır. Ki, acı da, insanlık kadar eskidir, çağlar aşmıştır, nice topraklar geçmiştir. İnmemiştir insanın sırtından, kalbinden, ellerinden, gözlerinden. Âdem'den bugüne insanlık bir acının tarihidir, inlese de nefes alır insan, kahrolsa da nefes alır, bittim dese de nefes alır. Ve nihayet, bazı insanlar *hâzâ yaradır.*

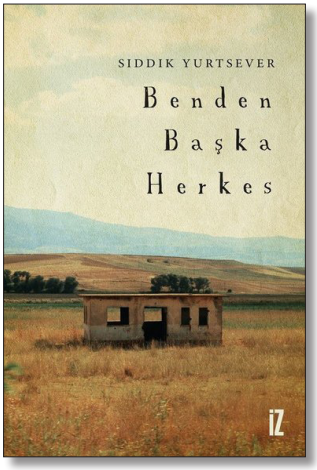
Bir kez daha. *Utanç*. Ama ne için -yahut kim?- Var olduğu andan itibaren zamanı genişleten, zamanın genişlemesiyle her saniye insana azap veren bu duygu, insanın hiç yabancısı olmadığı, görünce tanıdığı, ama ondan kaçmak için bir ömür çabaladığı bir *hâl* değil midir? Öyle görünüyor ki, Cemal Şakar, tüm insanlığın, kendisinden bile sakladığı, bakmadığında yok olduğunu düşündüğü *utancı*, biliyor, görüyor, dahası gösteriyor. Ve onların yerine, bu yükü, yaşam yükünü, yaşıyor olma yükünü, taşıyor. Büyük bir minnet... Tüm yazdıkları, hikâyeleri için. Göz göze geldiği insanlar ve bütün insanlık için.

Ve bir kez daha: *Utanç.*

3 a.g.e., s.54.
4 a.g.e., s.55

“Hep Eksik” ve “Hep Hiç”

Betül Sezgin

BENDEN BAŞKA HERKES
SIDDIK YURTSEVER - **İZ YAYINCILIK**

“Hep Eksik” ve “Hep Hiç” Sıddık Yurtsever’in *Benden Başka Herkes* adlı öykü kitabının iki bölümünün başlıkları. Kitapta 17 öykü var. Peki öykülerde neler var? Yazar eksik kalan hayatlardan kesitler sunuyor. Samimiyeti kendisinden büyük insanların, gönlü kırılmışların, hasta olup da şifasını arayanların, derdini yüreğinde taşıyanların, ölenlerin ve etrafımızda dönüp duran her şeyin anlatısını sunuyor yazar. Bunları yaparken de “arabesk edebiyat” aracı olarak kullanılıyor.

Köyden kente geçişle görünür olan arabesk, iç dinamiklerde meydana gelen değişikliklerin farklı yapılar oluşturmasına neden oluyor. Özellikle müzikle toplum içine sızan arabesk, edebiyatta duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde araç olarak kullanılıyor. Zamanla insanlar tarafından bir yaşam biçimi haline getirilen arabesk, kimi zaman insanların dış görünüşüne de yansıyor. “İspanyol paça bir pantolon, lacivert gömlek. Sakal uzatmış bir de.”[1], kimi zaman da aşkı ifade etme aracı oluyor: “Tutamadım Melahat. O tahta arabayla geçerken göremedim bile seni bir daha. ... Geldi Ferdi Tayfur: “Ben de bu dağların nesine geldim, meleşir kuzular sesine geldim, bir garip ölmüş de yasına geldim, geldim Melahat.”[2] Yazarın satırlarından görüldüğü üzere kitabın içinde hem sembolik hem de müzik üzerinden arabesk izler görmek mümkün.

Arabesk, toplumsal değişmelerle birlikte aile ve akraba ilişkilerindeki değişiklikleri, dostluk ve insanların kendine özgü değerlerinin sistemini ifade ederken de kullanılan bir araç. Modern döneme geçişte arada kalan insanların

1 Sıddık Yurtsever, “Siyah Kazak”, s. 23.
2 Yurtsever, “Sen Bağırsak Deyince”, s. 19.

kimi zaman umudunu kaybedip, yalnızlaşmayı seçmesi söz konusu. Bu arabesk noktalar kitap içinde görülebiliyor. "... biz son ses açmıştık Müslüm'ü. "Nereden Sevdim O Zalimi." ... "Emmioğlu az önce Müslüm diyorduk şimdi camiye gidiyoruz çarpılmayak."[3] Bu alıntıyla yazar bir yandan müzik motifi ile karakterinin konumunu belirtirken bir yandan da geleneksel ve dinin ritmik yapısını öne çıkarıyor. Böylece yeni değerlerin oluşturduğu karmaşa arasında kalan kahramanın ve ilişkide olduğu toplumun kültürel tablosunu sunuyor. Kimi zaman da arabesk insanların ekonomik ve siyasi durumlarını ifade ederken yardımcı olabiliyor. "Hakkı Bulut dinleyip biraz efkârlanacak. "Bir daha oynamayacağım valla, ekmek Mushaf çarpsın lan."[4] Bu alıntının yapıldığı öyküde kumar oynayarak kaybeden bir kahraman var. Saplandığı bataklığın onu nasıl dibe çektiği ifade edilirken, ekonomik durumu da sezdiriliyor.

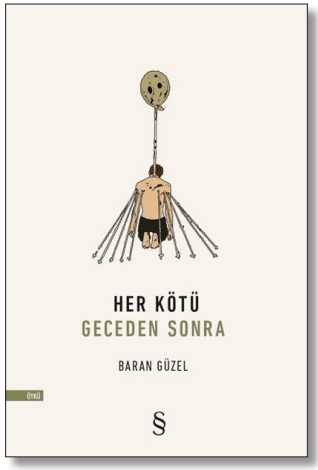
Arabeskin toplumun daha alt kesimlerinde üretildiği ve dolaşıma çıktığı söyleniyor; toplumun daha üst kesimi tarafından ise reddi söz konusu. Ayrıca kamusal ve resmi alanlarda yakın tarihe kadar görmezden geliniyor. Bu süreçte yoksulların duygu ve düşünce dünyasının ifade aracı olurken, kadercilik anlayışını taşıyarak kimi zaman insanların kadere isyan ettikleri noktada görünüyor, toplumda ezilen kısmın renginin temsilcisi oluyor. "*Bu gavurlar bizi muhasır medeniyetler seviyesine yükseltecek emmoğlu* derdi her maçtan sonra."[5] Eserden yapılan bu alıntı hem toplumun alt-üst kısmını hem de toplumda batılılaşan ve batılışamayan kesimin varlığını hatırlatıyor. Soyut görüntüleri ve hayallerle kurulu bir toplumsal düzenin varlığı okuyucuya kahramanın dilinde sunuluyor. Arabesk anlatılarda özellikle acı, hüzün, keder ve ayrılık temaları en çok işlenen konular. "Daha geçen kış karısıyla kavga etti diye Orhan Gencebay'dan "Batsın Bu Dünya"yı tüm köye seher vakti dinletmemiş miydi?"[6] Kitaptan verilen bu alıntı belirtilen temaların temsilcisi olurken, arabeskin kültürel kodlarla olan ilişkisini de gösteriyor.

Yazar özetle, *Benden Başka Herkes*'te insanın iç dünyasını, etrafında yaşanan olaylara yaklaşımını, hayata karşı duruşunu, dünyaya bakış tarzını, insan ilişkilerine kadar birçok noktaya teması göstermeye çalışıyor. İfade aracı olarak popüler enstrümanlar kullanmak yerine tamamen toplumun yerli kodlarına yer veriyor, "nostaljik" öğelere ve arabesk müziğin sanatçılarından ve edebiyatından yaptığı alıntılarla öykülerini oluşturuyor.

3 Yurtsever, "Nihayetsiz Tövbe Teknikleri", s. 77.
4 Yurtsever, "Büyük Bir Şevkle Başladığım Öykünün Hikâyesidir", s. 27.
5 Yurtsever, "Nihayetsiz Tövbe Teknikleri", s. 78.
6 Yurtsever, "Düş, Hayal, Hakikat", s. 39.

Bir Kuşağın Her Kötü Gecesi

Onurhan Ersoy

HER KÖTÜ GECEDEN SONRA
BARAN GÜZEL - **EVEREST YAYINLARI**

Her Kötü Geceden Sonra, Baran Güzel'in ilk öykü kitabı. *Everest Yayınları*'ndan basıldı. Çıktıktan kısa bir süre sonra ses getirmeyi, edebiyat dünyasında kendine yer bulmayı başardı. Bunun sebebi, tüm edebi maharetinin yanı sıra, Baran Güzel'in genç bir yazar olması. Gençlikten kasıt yalnızca yaş değil. Kitabı okurken, kuşağımdan bir öykücüyü okuyor olmanın farkındalığıyla derin bir oh çektim. Çünkü yazar günümüz Türkiye'sini ve dünyasını şimdide olduğu şekliyle görebiliyor. Bu, yalnızca anlatılan hikâyelerin konularıyla değil, yazarın üslubuyla da ilgili bir görüş. Bugün yaşayan yazarlar, şimdiyi anlattıkları hikâyelerde cep telefonu, twitter gibi araçlardan faydalanıyorlar elbette. Fakat bunu yaparken, bunların olmadığı bir dünyanın aşinası oldukları için, bu anlatıları bir kıyasla geliyor çoğu zaman. Karakterin instagram'da fotoğraf paylaşmasının beş cümlelik bir tasvirle anlatıldığını görebiliyoruz örneğin. Halbuki bugün sosyal medyada gezinmek ve paylaşım yapmak bir mesai değil, hayatın standart akışı içinde bir hareket. Bu yüzden uzun tasvirlere gerek duymaz, çünkü bundan çok daha hızlıdır. *Her Kötü Geceden Sonra*'daki öykülerde işte bu hızı görebiliyoruz. Anlatılan hikâyelerde durumlar ve araçlar dışarıdan ve uzaktan bir vizyonla ele alınmıyor, bizzat içinde yaşandığı gibi aktarılıyor.

Çağın ruhunu yansıtmasından kasıt yalnızca sosyal medyayı ve araçlarını yerli yerinde kullanması değil. Z kuşağı diye adlandırılan yeni genç kuşağın da bir parçası olarak, bu kuşağın iyi bir analizini yapıyor Baran Güzel. Buradan hareketle Baran Güzel'in iyi bir gözlemci olduğu kolayca söyleyebiliriz. Kadıköy, Eminönü, Beşiktaş, İstiklal Caddesi gibi mekânlar tüm canlılıklarıyla

kendilerine yer bulabiliyorlar öykülerde. Mekânları canlı tutan mimari betimlemeler değil, içlerindeki karakterlerin hızlı fakat gerçekçi yansıtılmaları. Bu anlatım, çoğu zaman diyaloglarla gerçekleşiyor. Diyaloglar yazarın ağzından tekdüze bir bütünlükte çıkmıyor. Karakterler, nasıl konuşması gerekiyorsa öyle konuşuyorlar ve bu sayede bizlere tanıdık gelerek gerçekliklerini hissettiriyorlar. Karakterlerin gerçekçi olması, ele alınan meselelerin de havada kalmamasını sağlıyor. Toplumun apolitikleşmesi, karakterler politik olurken dahi su yüzüne çıkan bir mesele. Öykülerin politik altyapıları bu durumu başarıyla irdeliyor. Ayrıca tüm bu "gerçekçilik" meselesi, kuru ve durgun bir görüntüyle karşı karşıya olduğumuz zannını yaratmasın. Yer yer büyülü gerçekçi, fantastik unsurlarla da beslenen anlatılar, taşıdıkları tüm gerçekliğin yanında son derece akıcı ve keyifli bir okuma sunuyor.

Bozkır'ın Sesi

Murat Öztürk

MAVİ BOZKIR
HAYATİ SÖNMEZ - **İLETİŞİM YAYINLARI**

Hayati Sönmez'in ilk kitabı *Mavi Bozkır* geçtiğimiz ay raflarda yerini alarak okuyucunun beğenisine sunuldu. İletişim Yayınları'ndan çıkan eserdeki on dört öykü, İç Anadolu bozkırlarında geçen anlatıları barındırdığı için tematik bir hüviyete sahip. Öyküler bizi sarı rengin ve hüznün hâkim olduğu sessiz ve ıssız bozkır köylerinde bir yolculuğa davet ediyor. 'Bozkır' teması son yıllarda edebiyatta ve sanatta popüler olmaya başladı. Eskiye nazaran daha çok görünür olan bozkır artık filmlerde, dizilerde ve edebiyatta kendine yer buluyor.

Mavi Bozkır'da yer alan öykülerin geneline karamsar ve iç karartıcı bir hava hâkim. Öykülerde bolca erkek hegemonyası, cahil kalmış köylüler, kan davası, kavuşamayan âşıklar, insanların birbirini çekememesi ve bolca dedikodu var. Öyküler genelde üçüncü şahıs tarafından anlatılıyor ve anlatıcıların çoğu çocuk. Bu durum kitaptaki olayların sade ve tarafsız bir dille anlatılmasına katkı sağlıyor. Takdim kısmında yazarın kitabını *'İçimde Hep Aynı Kalmış Çocukluğuma'* cümlesiyle sunması ve anlatıcıların yaşlarının küçüklüğü bu anlamda örtüşüyor. Yazar kitapta bir karaktere şu cümleyi kurduruyor: *"İnsan İki Tür Hastadır Muhtar, biri bedeninden biri de bedenin içinde sakladığı ruhundan."* Eserde bu cümlenin türevindeki olgu ve olayları yaşayan karakterlerle karşılaşmak mümkün. Öyküler taşrada sıkışmış, kendi dünyalarına kapanmış insanlar üzerinden yürüyor. Fakat öykülerdeki olayların inandırıcılığı ve doğallığı yapay şekilde inşa edilmiş. Bu durum yazarın bazı şeylerden rahatsız olduğu ve bunları okuyucuya aktarma gereksiniminden kaynaklanıyor. Ama yapaylık okuyucunun bazı duyguları yakalamasına engel oluyor, denebilir. Konu bozkır olunca, okuyucu daha gerçek

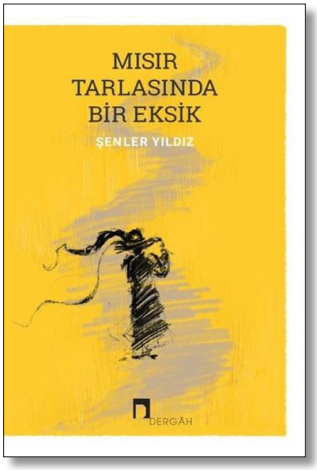
hikâyelerle olaylara kendini bağlamak istiyor. Karakterler gerçeklikle yapaylık arasında duran arafta bir yerde.

Öykülerde anlatıcı hep olaylara dışarıdan baktığı için olsa gerek, karakterlerin arka planıyla ilgili fazla bir şey öğrenemiyoruz, bu da öykülerle bağ kurmayı zorlaştıran bir nokta olarak kendini gösteriyor. Öykülerin anlatımında ise yöre ağzı tercih edilmemiş, bu durum okumayı kolaylaştırdığı için olumlu bir nokta. Ama yer yer daha önce duyulmayan yerel, yöresel kelimelerle karşılaşılabiliyor. Öykülerde en çok dikkat çeken husus ise Anadolu'nun birçok yerinde duymaya alışık olduğumuz ilginç lakapların (Kırtık Musa gibi) hemen her öyküde kullanılmış olması. Bahsedilen lakaplardan anlaşılacağı üzere, olaylar genelde köylerde ve çevresinde geçiyor. Arka planda silik bir şehir teması kulağımıza çalınıyor fakat; şehir hem bilinmeyen hem de bilinmediği için saygı duyulan ama aynı zamanda bütün kötülüklerin kaynağı bir yer olarak lanse ediliyor.

Kitap genel manada okunması zevkli ve derdi olan ve bu derdi bize yansıtmayı amaç edinen bir eser. Anlatımın sadeliği, tasvirlerin zenginliği, olayların kurgusu eseri güçlü yapan noktalar. Tematik kimliği olması dolayısıyla beklentimizi artırıp yer yer hayal kırıklığı yaratsa da genel manada amacına ulaşıyor ve okuma zevki anlamında keyifli dakikalar yaşatıyor. *Mavi Bozkır* gündelik hayatın koşuşturmacası arasında bozkırın seslerine de kulak vermek isteyen okuyucuların seveceği ve kitaplığında yer vereceği bir eser.

Şiirle Kaplanmış Şiirle Yontulmuş Hikayeler

Uygar Atasoy

MISIR TARLASINDA BİR EKSİK
ŞENLER YILDIZ - **DERGÂH YAYINLARI**

"Ansızın durmak bilmeyen bir kampana,
duyan ben olmalıyım belki başkaları da.
Ben ve ben, güne bakmayan ayçiçekleri,
harasına dönememiş topal atlar, tırmanmaya
çalışıyoruz hem de firara. Bir eksik var, diyor
usta, bir aksak belki mısır tarlasında."

Mısır Tarlasında Bir Eksik (Dergâh Yayınları), çeşitli edebiyat dergilerinde yayınlanan öyküleri ile tanıdığımız Şenler Yıldız'ın ilk kitabı. Kısa öykülerden oluşan kitabın en dikkat çekici yanı; birbirleriyle ilişkisi görmezden gelinmeyen iki türün, şiir ve öykünün ustaca bir araya getirildiğinde, ne denli keyifli bir okumaya sürükleyeceğini gözler önüne seriyor olması.

Genellikle "an"ın tasvirine yönelen yazar bunun sayesinde öykülerinin derinleşmesini sağlıyor. Doğal, rahat ve içten söyleyiş, günlük dilden yararlanma, kısa ve eksiltili anlatım, göstergelerin seçimi ve bağdaştırılması gibi unsurlardan da yararlanarak oluşturduğu şiirsel dil ile okuru sürükleyici bir okuma serüveninin tam ortasına atıyor. Anlatımındaki cesur ve güçlü yanlar ise bu işi ne kadar iyi yapabileceğinin sinyallerini daha ilk öyküden veriyor.

Öykülerde göze çarpan bir diğer önemli unsur ise anlatıların hacimsel olarak küçük olmalarına rağmen derin anlamlara sahip olmaları. Yazarın anlatmak istediğini lafı çok uzatmadan, okurunun zihnine kalıcı bir şekilde yerleştirmiş, az sözle çok şeyin anlatıldığı öyküler ortaya çıkarmış.

Öykülerin hemen hemen hepsinde işlediği insan olma hallerimiz ile bizi bize anlatıyor ve işlediği karakterleri aracılığıyla kendimizle yüzleşmemizi sağlıyor. Kimi zaman çocukluğumuza, kimi zaman ise gençliğimize gittiği-

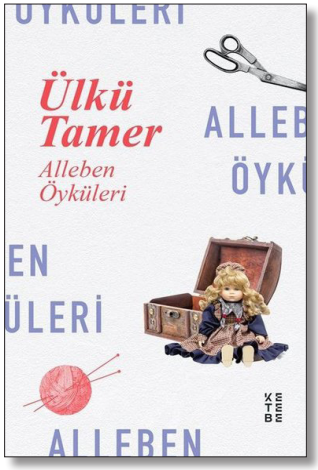
miz öykülerde unutulmaya yüz tutmuş anılarımızı tekrar hatırlatıyor. Hayatın her anına dokunan öykülerde kullandığı büyülü kelimeler aracılığıyla okurda, daha önce yaşadığı anların ve daha önce hissettiği duyguların benzerlerini hissettiriyor. Aslında bir nevi zamanda yolculuğa çıkarıyor bizi öyküler.

Yazar öykülerinde oluşturduğu dünyalar ile okuru farklı coğrafyaların kucağına bırakıyor. Kişiler ve mekânlar zengin bir tasvir kabiliyeti ile okurun gözünde gerçekçi bir hal alıyor. Karakterlerinin iç dünyalarını sayıklamalar şeklinde aktarmayı seçen Yıldız, kahramanlarının düşünce dünyasını imgeler, simgeler ve mecazi anlatımın unsurları ile başarılı bir şekilde işlemiş. Yalnız, toplumda arka planda kalmış, geçmişe özlem duyan ve anıları önemseyen karakterlerini konuştururken yaşamın gerçekliğinden kopamıyor.

Öyküyle şiirin ilişkisini başarılı bir şekilde işlemeyi ve öyküleri bu çerçevede inşa etmeyi başaran Şenler Yıldız, okurun zihninde kalacak öykülerden oluşan kitabında insanı kendisi ile yüzleştiriyor. Şiiri öykünün tam kalbine işleyen yazar, anlatılarında sıradanlığı bir kenara bırakıyor. Hayatın bilindik sahnelerini kendine has üslubu ile farklı ve büyülü bir şekilde karşımıza çıkaran öyküleri ile selamlıyor okurunu.

İlaç Gibi Öyküler

Mustafa Aplay

ALLEBEN ÖYKÜLERİ
ÜLKÜ TAMER - **KETEBE YAYINLARI**

Ülkü Tamer *Alleben Öyküleri*'nde bir keşfe çıkıyor. Belleğini, çocukluğunu, insanı keşfediyor.

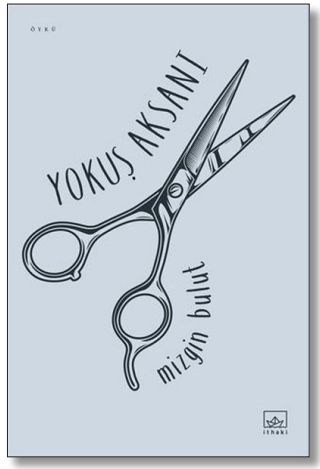
Her birinde farklı bir karakterin merkeze alındığı 4 öyküden oluşuyor kitap. Okura bir kurmaca evreninde olduğunu hissettirmiyor. Çünkü çok insani bir tarafı var. Duyguyu okura geçirmek konusunda tek bir an dahi başarısız olmuyor. Bir kültüre, bir şehre, bir yaşama dair anlatı arka planda akarken biz sevgiyi, hüznü, şaşkınlığı tadıyoruz. Duygunun ve hayatın saf halini görüyoruz öykülerde. Bu saflık, sıcaklık çoğunlukla bir çocuğun bakış açısıyla metne aktarılıyor. "Çocukluk, nihayetinde insanın anayurdu değil mi?" Hayatta olduğu gibi öykülerde de çıkıp geliyor bir yerden. "Cenaze namazını bilmiyorum ama Allah beni anlar." diye düşünüyor. "Ben sana Robert Taylor'u vereyim, sen bana John Garfield'ı ver Hüseyin Amca." diye pazarlık ediyor. Elinde mektup, alıcısına ulaştıramadan uyuyakalıyor.

Okur, bellekten süzülen hikâyenin -yaşam da denebilir- duru bir anlatımla nasıl öykü formuna dönüştürülebileceğine tanık oluyor. Bellekte nasıl kalırsa bir hikâye, öyküde de öyle anlatılmış. Sıcaklığı, saflığı biraz da buradan geliyor. Bu içeriğe uygun şekilde kurulan yalın dilin, sahici diyalogların büyüsüne kapılıp gidiyoruz. Çete İsmail'den "Demek insanın yüreğinde bir şeyler birikiyor." cümlesini işittiğimizde ise yaşam karşımızda bütün saflığıyla duruyor. İşte *dünyanın en güzel resmi.*

İç ısıtan, dokunaklı, bir çırpıda okunan ve tadını damakta bırakan bir kitap *Alleben Öyküleri*. Yaşamın ve hikâyenin anayurduna her dönmek istediğimizde tekrar okumak isteyeceğimiz öyküler. "Şu gayri insanileşmiş ülkemizde ilaç gibi geldi bana Ülkü Tamer›in hikâyeleri." diyen Fethi Naci ne güzel söylemiş zamanında. Okuruna şifa olsun.

Işıltısız Geçiş

Ayşenur Önler

YOKUŞ AKSANI
MİZGİN BULUT - **İTHAKİ YAYINLARI**

Yokuş Aksanı, birey, toplum ve aile kavramlarını ele alıyor. Doğru ya da yanlış bir genelgeçer sonuca varmak yerine, okuyucuyu o anın içinde tutmayı amaçlıyor. Bunu da kendi sesinden ziyade karakterlerinin kendiliklerini ortaya çıkararak yapıyor. Bir yaranın kabuk döküşünü, eskiyle yüzleşmeyi ince ince işliyor.

Hususen, "Öyle Olmaması Gereken Bir Süreyya" en beğendiğim öykü oldu diyebilirim. Öyküde; *"Yeni olanda beni ürküten şey, korunması gerekliliğiyle ilgili sanırım."* diye düşünen bir öykü kahramanı karşımıza çıkıyor. Eve alınacak her yeni şey onu tedirgin ediyor. Ancak gün gelir, korkulu rüyası gerçekleşir. Eve yeni bir şey alınır; bir vazo. Kâbus başlar. Devrilmemesi, kırılmaması için günlerce gözlerini ondan alamaz. Her daim diken üstündedir. Aralıksız temaşa seremonisi git gide yorucu olunca, bir arkadaşına danışır. Vazonun kırılmaması için arkadaşının verdiği cevap, okurda vurucu bir etki bırakır. İşte bu vurucu etki maalesef diğer öykülerde kendini gösteremiyor.

Bir öyküyü, daha doğrusu kurgusal metinleri günlük konuşma metninden ayıran en önemli unsur iyi oluşturulmuş kurgusu olsa gerek. Mesela toplumsal bir meseleyi ele alan bir öyküyü okumaya başladığımızda okur olarak bazı beklentilerimiz oluşur. Akışa kendimizi bırakıp anlatıda parlak kurgusal manevralar arayıp keyif almak isteriz. Ya da tam tersi bizi rahatsız eden bir şeylerin peşine düşeriz. Gözlerimiz ister istemez dimağlara kazınması için güçlü bir son arar. Kurgusal açıdan bir yere varamayan okuyucu boşluğa bırakan öyküler maalesef bu etkiyi veremiyor.

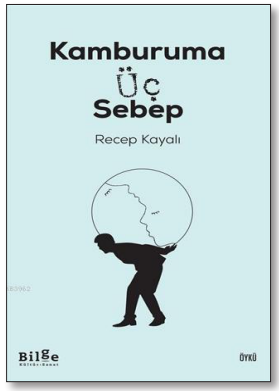
Öte yandan anlatmak istediğini doğrudan ifade eden ve bilhassa karakterlerin sesini ön plana çıkartmayı amaçlayan Mizgin Bulut'un bu ilk kitabı, eksik ve fazlasıyla dikkate değer bir eser olmuş.

ARAFTA UÇAN KELEBEKLER
ECEM TUBA HIZARCI - **PRUVA YAYINLARI**

Pruva Yayınları'ndan çıkan *Arafta Uçan Kelebekler* Ecem Tuba Hızarcı'nın ilk kitabı. Kitabın kapağını açmamızla birlikte çok çeşitli ülkeden karakterle karşılaşmamız yazarın farklı kültürlere olan aşinalığını hissettiriyor. İlk bölüm "Zehirli Çiçekler" başlığıyla okurunu selamlıyor ve başlığının da hakkını veriyor. Çünkü tedirginlik sayfaların arasından okurun içine bir zehir gibi akıyor. Hatta tedirginlik öyle ortak bir his ki tüm öykülerde kendini hissettiriyor. Hem sonu merak ederek hem de içinizi kemiren bir huzursuzlukla sayfaları çeviriyorsunuz. Birkaç öyküde yine dikkat çeken bir başka husus ise "küçümseme". Hor görenin aldandığını, bir de güzel aldatılarak sonlarına giden çukura adım attıklarını büyülü bir şekilde kaleme almış yazar. İkinci bölümün başlığı ise "Kırgın Kelebekler". Geç fark edilenlere, pişmanlıklara, ölenin ardında kalan olmanın yakıcılığına kulak kabartıyoruz bu bölümde. Anlatıcı "Bir çizgi yetermiş dünyayı sarsmaya." diyor "Çizgiye Bağlı Bir Nabız" öyküsünde. Sarsılan dünyalara, kırgınlık dolu gözlere şahitlik ediyoruz aslında öykülerde. Yer yer verilen fazla ayrıntılar göze çarpsa da *Arafta Uçan Kelebekler*'le yazarın uzun soluklu bir yolculuğa başladığı anlaşılıyor.

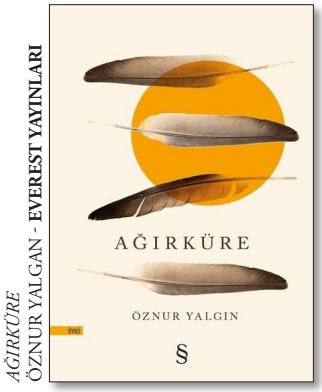
(Nursena Koç)

KAMBURUMA ÜÇ SEBEP
RECEP KAYALI - **BİLGE KÜLTÜR SANAT**

Recep Kayalı'nın öykü kitabı *Kamburuma Üç Sebep,* Bilge Kültür Sanat Yayıncılık'tan çıktı. Öykülerdeki hâkim duygu, bir serçe narinliğinde merhamet ile kederli bir öfke arasında sallanan bir salıncak gibi. İçlerinde hüzün taşıyan, çoğunlukla yürek burkan hikâyeler anlatıyor yazar. Bu, yalnızca duygusal iç dökmelerle karşılaştığımız anlamına gelmiyor. Aynı zamanda iyi düşünülmüş başarılı kurgular da söz konusu. Yer yer gülümseten mizahi bir tonu olsa da, her öykünün hâkim bir duygusu olduğunu söyleyebiliriz. Bu duygu kimi öyküde öfke, kimi öyküde korku, kiminde merhamet olarak görünse de son kertede her öykü okuru kanatmaya yönelik bir hamle yapıyor. Kastını gerçekleştiren, anlatmak istediğini net ifade edebilen iyi öykülerden oluşan bir kitap *Kamburuma Üç Sebep.*

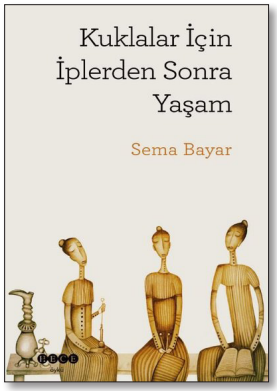
(Onurhan Ersoy)

Öznur Yalgın'ın ilk kitabı *Ağırküre* Everest yayınları etiketiyle raflardaki yerini aldı. Kitabı özel yapan ise tüm öykülerin merkezine insanı ve onun karmaşık duygularını yerleştirmiş olması. Anlatılarda duygu yoğunluğu o kadar fazla ki, öyküleri okurken yazarın sesinden dinliyor gibi hissediyorsunuz. Kitaptaki tüm konular güncel ve ayakları yere basan gündelik olayları anlatıyor, bu yüzden yapay bir kurguya yer verilmediği farkediliyor. Öyküler kompakt bir şekilde ilerlerken anlatılarda bazı parçalar okuyucunun zihnine ve hayal gücüne bırakılıyor. Bu sayede okur anlatıma dâhil ediliyor. Öykü sonlarında her şey açıkça söylenmiyor. Yazar derinlikli anlatımıyla okuyucuyu farklı bir sona sürüklüyor ve öykü bittiğinde çok katmanlı bir yapıyı okuduğunuzu anlıyorsunuz. İnsan ile ilgili tüm detaylar öyle insanca işlenmiş ki, kelimelerin arasında kâh kendinizi, kâh bir tanıdığınızı bulmanız mümkün. Kitap ilerledikçe okur aslında anlatılanın basit bir kurgudan ziyade kendi hikâyesi olduğunu özümsüyor ve anlatıyla farklı bir bağ kurabiliyor. Tıpkı hayatta olduğu gibi, tüm öyküler hüzün ve karamsarlık içerse bile, hepsinin sonunda bir umut unsuru göze çarpıyor. Hüznün ve umudun bir arada harmanlanması da eseri duygusal yönden güçlü kılıyor. Kitapta bilinçli bir şekilde sade ama etkili bir dil tercihi var, konu insan olması dolayısıyla anlatılarda diyalogları yoğun bir şekilde görmek mümkün. Yazar anlatımda yeni teknikler denemek yerine konun özüne odaklanarak anlatımı sade ama vurucu bir hale getirmeyi başarıyor. Çok farklı mekânlarda, çok farklı zamanlarda, çok farklı insan öyküleri okuyacağınız bu eser, şüphesiz hem konu anlamında hem de edebi anlamda ilk kitap acemiliğinden uzak duruyor.

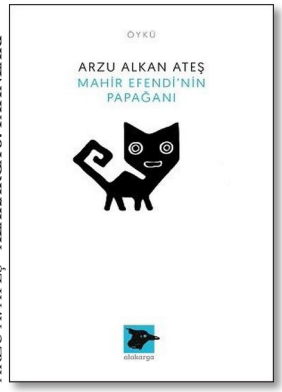
(Murat Öztürk)

KUKLALAR İÇİN İPLERDEN SONRA YAŞAM
SEMA BAYAR - **HECE YAYINLARI**

Modern öyküye dair özelliklerin hemen hemen hepsini gördüğümüz öyküleri ile dikkat çeken Sema Bayar'ın, geleneksel anlatının imkanlarından yararlanarak kaleme aldığı öykülerden oluşan *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam* kitabının merkezinde insan var. İnsana ait dertleri ve yaraları kendine özgü bir anlatım ile aktarıyor Bayar. Yaşamın tam da ortasından karakterleri ile dikkat çekiyor öyküler. Hayatın içinden ama fark etmediğimiz kişilikler, insani yönleri ön plana çıkartılacak şekilde hayat bulmuş yazarın kaleminde. Kaderine hapsolmuş kadınlar, geçmişiyle kıran kırana mücadeleye girişen erkekler, ölümün gölgesinde biriktirilen kırgınlıklar, iyileşmeyen çocukluk yaraları... Dile getirilmesi hiç de kolay olmayan duygular bir bir dökülüyor ortaya. Yazarın kullandığı cesur anlatım dili en önemli etken. Sorgulayan, isyan eden, yüzleşen ve haykıran karakterlerin yaşam telaşını anlattığı kurmaca dünyasını akıcı ve şiirsel bir dille inşa ediyor. Hayalle gerçeğin iç içe geçtiği öykülerde yer yer gerçeküstü, gotik bir havaya bürünen atmosfer ile okuru metne daha da bağlamayı başarıyor yazar. İmgesel anlatımın da yer aldığı öykülerde ölülerin, durmuş saatlerin, patikaların, fotoğrafhanelerin, istasyonların ve elbette kuklaların imgesel bir hüviyetle canlanıp hayata karışması hiç de alışık olmadığımız türden. Bireyselleşme sancıları çeken kahramanlarını varoluşsal sorgulamalar eşliğinde kurguya yerleştiren yazar, hayatımızdaki birçok karşıtlığı da işleyerek insanın cevaplamakta ve adlandırmakta zorlandığı konuları usta işi bir anlatım ile kaleme almayı başarıyor. Tanıtım yazısında da dendiği gibi: "bunları toz kaldırmadan, ortalığı velveleye vermeden, camı çerçeveyi indirmeden, usulca, tam bir öykücü ihtimamıyla" gerçekleştiriyor.

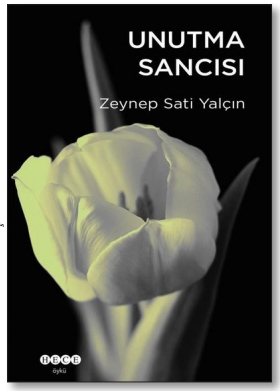
(Uygar Atasoy)

MAHİR EFENDİ'NİN PAPAĞANI
ARZU A. ATEŞ - **ALAKARGA S. YAYINLARI**

Arzu Alkan Ateş'in çıkan son öykü kitabı *Mahir Efendi'nin Papağanı,* gündelik hayatın kıyısında köşesinde kalan karakterlerin isimsiz bir başkarakter üzerinde bıraktığı izlenimleri anlatıyor. Birbiriyle bağlantılı 26 hikâyede karakterlerin iç dünyasında yaşadıklarının dış dünyaya taşması ile meydana gelen olaylara yer veriliyor ve bunlar okuyucuyu metnin içerisine çekiyor. Anlatıda yazarın gözlem gücü ve hayal dünyasının derinlikleri, okuyucunun zihnine fırça darbeleri ile dokunmakta ve görsel bir dünya oluşturmakta. Öyküde şiirsel esintilere rastlanılsa da hiçbir zaman gerçeklikten tam anlamıyla bir kopma yaşandığı görülmüyor. Kasabada meydana gelen olaylar, yarım kalan hisler, kurulan sıkı dostluklar: ''*Kuş Ev", ''Yusuf Masalı", ''Üç Hayalbaz"* ve diğer öykülerin temel temaları. Kitapta yer yer baş karakterin dostunun gönderdiği mektuplara da yer verilmiş. Kızgınların Kemal, Rüçhan Öğretmen ve Lal gibi silik karakterlerin soluk yaşamlarının başkaları üzerinde bıraktıkları izler, ana hikâyenin akışına yön veriyor. Hayatın acelesine kapılmayan ve hep dinginlikle olaylara yaklaşan başkarakterin büyüyüşüne, gelişimine sayfalar ilerledikçe tanık oluyoruz. Kasabanın kendine özgü atmosferi, kasaba insanının o topraklardaki idealini ortaya koyuyor. Yaşam mücadelesi, gelenekler ve insanların hep bir arada bulunuşu, yalnızlıktan kaçınılması bu idealleri okuyucuya göstermekte. Kitapta, kasaba hayatının durgunluğunun karakterlerin seslerini yükseltmeleriyle yok olmaya yüz tuttuğundan ve bir hareketliliğin başladığından söz edebiliriz. ''*Aramak, daima...Bir başına!*", diyerek kitabı sonlandıran öykücünün hikâye arayışına devam ettiği seziliyor.

(Nilüfer Bülbül)

UNUTMA SANCISI
ZEYNEP SATİ YALÇIN - **HECE YAYINLARI**

Hece Yayınları'ndan çıkan *Unutma Sancısı,* insan ilişkilerine aralanan kapının insanların yüzüne tek tek çarpılmasını anlatıyor. Yazar Zeynep Sati Yalçın, imgelerden de yararlanarak kimi zaman insanın kendi içine dönüşünü anlatıyor. Öykülerinin çoğunluğunda insanların birbirinden kaçışından fakat eninde sonunda birbirine doğru koşmalarından, kucaklaşmalarından bahsediyor. Öykülerdeki şiirsel anlatım zaman zaman gerçekliğe ket vurup, okuyucuyu birden hayal dünyasına çekerken, okuyucuya karakterle arkadaş olma, onun hissettiklerini paylaşma ve o anda yaşama fırsatına erdiriyor. Daha sonra karakter birden hayatın gerçekleriyle karşılaşıyor ve hayal dünyasından ani bir düşüşle yere çakılıyor. Bu düşüşün verdiği ağrının sancıya dönüşüşüne tanık oluyoruz. "Ardımdaki Ses"te insan olmanın verdiği ağırlığı yazar şöyle ifade etmiş: "*Şimdi öyle dardayım ki insan olmanın çaresizliğini sırtımda yük gibi taşıyorum*." İnsan olmak ve insanlarla bir arada olmak hikâyelerde başarılı bir şekilde kurgulanmış. Öykülerdeki karakterler genellikle dikbaşlı ve tuttuğunu bırakmayan, daima mücadele içinde olan insanlar. Bazen pes etmiş, hayat mücadelesini kaybetmiş ve bunu kabullenmiş karakterlere de rastlıyoruz. Yazar, "Göğe Bakan Sevgili" ve "İçimin Şehri" gibi öykülerinde insanın toplumdaki yeri ve kimliği hakkında önemli konulara değiniyor. Kitaptaki mekânların genellikle şehir olduğunu, insanların sıkıntılarını yaşadıkları yerlerin tasvirlerinden ve hayat tarzlarından anlıyoruz. Şehir yaşamının insan üzerindeki etkisine, şehir insanının eğilimlerinin neler olduğuna kitapta yer yer rastlıyoruz.

(Nilüfer Bülbül)

Fihrist

32-37nci sayılar

Öykü

Akgün, Ertuğrul Emin: Adem'den Sonra 34/82, Zamanı Durduran Adam 36/44, Görünmez Adam 37/11
Aplay, Mustafa: Neden Bıçkın Bir Delikanlı Olamadım? 33/23
Arel, Arda: Yeryüzünün En Zengin Kadını 33/7, Ateşe Bakarlar 35/9
Arslan, Şeyda: Hatırlamanın Bariz Bir Yolu 35/75
Atakur, Muhammed: Kahrolsun Pazartesi ya da Tüm Başlangıçlar 34/38
Boyraz, Hasan Hakan: Kelle Koltuk Şakir 32/113
Buğdaycı, Eren: Hiç Değil Hem de 35/94
Can, Merve: Sirayet 32/102, Arka Kapak 36/85
Cihangir, Osman: Gece İnsanları 37/20
Coşkun, Handan: Bu Apartman Annesinden Buberkana Hatıradır 32/108
Çelik, Ömer: Gerçek Yazar 33/83
Demir, Sedat: Jalmensia 32/96
Doğan, İlker: Köpekli Köyün Rezilyantı 35/90
Erdağı, Okan: Behrâm-nâme 34/26
Eren, Ali Can: Yorgun Bir Akşam 35/86
Ergin, Elif Sena: Eymen Kimdi? 35/15
Ergin, Emre: Son Sabahımız Burada 32/25, Kem-Alat 35/81
Ersoy, Onurhan: Aşkın Radyo Aktivitesi 33/11, Öteki Öte 37/27
Ertuğrul, Aykut: Adem'den Önce 34/67
Esen, Hafsa: Ebegümeci 34/21
Gemici, Mukadder: Canavarlar ve İnsancıklar 35/4
Genç, Elif: Yazgı 34/4
Gurbanov, Ümid: Açlık 34/16, Kara Delik 35/33
Karavezir, İshak: Sonsuza Varmadan Bir Önce 36/79
Kaya, Akif Hasan: Serçe Risalesi 37/4
Kaynak, Aydın Furkan: Lambadaki Cin 34/33
Koçak Kurt, Merve: Hiçbir Şey Yapmadı! 36/96
Kılıç, Alkan: Görünmez Ufuklara Doğru 34/9, Bir Galat-ı Meşhur 36/20
Kutlubay, M. Fatih: Kan Bağı 33/92, Zeytin Çölü Kuş Bakışı 35/18, Kuyruk Doğdu Tuz Nehir, Kuyruk Doğdu Bal Kuyusu 37/60
Meraki, Sebahat: Çorbacı Hikmet 32/98, Kadavra 33/98
Murat, Murat k.: Bir Çift İnci 32/11
Önderoğlu, Neslihan: Başka Şeylere Dönüşen Şeyler 33/75
Özdemir, Tugay: Rüyalar Arası 35/26, 36/28
Sarı, Ahmet: İyi Olan Bir Şey İçin Teselli 36/72

Saruhan, Emeti: Klişe Hikaye 36/10, Okeyle Açan Kazanır 37/12
Sezgin, Betül: Çölün Ortasında Hayat 32/18, İki Kere Yabancı 33/18
Soydaş, Neslihan: Rüzgarı Sallayan Ağaç 33/103
Süngü, Güray: Malta Eriği 37/80
Şakar Cemal: Bu Sabah 33/4, Memurun Dirilimi 36/6
Yağan, Ali: Uzak 36/35
Yıldırım, Abdullah, Yoklar 36/100
Yıldız, Eray: Babil Arafı 36/92
Yıldız, Mahmut Sami: Sonsuz Ağaç 32/4
Yıldız, Süleyman Arif: Özgür Bıraktım Gökte Uçan Turnayı 37/76
Yılmaz, Gökhan: Ağla Allah Ağla 37/70

Çeviri Öykü

Abdelnabi, Muhammed: Bizim Hikayemiz (Çeviren: Cuma Tanık) 32/44
Hâkpûr, Nikû: Küçük Balığımın Yüz Adet Kırmızı Kuyruğu (Çeviren: Nihat Değirmenci) 33/28
Hearn, Lafcadio: Akinosuke'nin Rüyası (Çeviren: Kadir Daniş) 32/35
Hiyavi, Hafız, Emir'in Babası (Çeviren: Nazlı Nur Acar/ Esma Nur Ayşe Çelik) 35/40
Yadali, Yakup, Semireler (Çeviren: Nihat Değirmenci) 36/48

Söyleşi

Ali Yağan ile Söyleşi 34/126
Boris Indrikov ile Söyleşi 33/72
Elif Hümeyra Aydın ile Söyleşi 32/127
Ertuğrul Emin Akgün ile Söyleşi 33/117
Ethem Onur Bilgiç ile Söyleşi 32/93
Gamze Güller ile Söyleşi 35/144
Gülşen Funda ile Söyleşi 37/133
Kadir Daniş ile Söyleşi 33/32
Kürşat Çelik ile Söyleşi 37/126
Mahmut Sami Yıldız ile Söyleşi 37/142
Nazım Hikmet Polat ile Söyleşi 35/102
Oleg Buevski ile Söyleşi 35/72

Dosya

Kurmacanın Sınırları (Dosya Editörü: Cemal Şakar)
Erdoğan, Ali Necip: Kurgudan Kaçan Yazar 32/63
Gürdamur, Emin: Başkaldıran Kurmaca 32/72
Harmancı, Abdullah: Kurmacanın Önünde Bir Engel Daha: Kanonun Küstah Bakışı 32/69
Koca, Engin: Dil Oyunları ve Kurmacanın Biçimsel Sınırları 32/58
Morrison, Toni: Hatırlama ve Unutma Arasında Kurmaca (Çeviren: Selma Aksoy Türköz) 32/ 86
Somuncu, Selim: Sansür ve Kurmaca 32/80
Şakar, Cemal: Biçimin Sınırlarında Sanat 32/52

Yanlış Okumalar

Aplay, Mustafa: Metaforun İşlevi ve Hiçoğlu'nun Serüvenleri 34/104, Yarık ve Kabuk 35/123, Düşlediğimiz Kendilikle "Aramızdaki Şey" 36/130, Sadakatin Tepe Noktaları: Aşk ve İman 37/108

Atasoy, Uygar: Bir Toplumsal Eleştiri Hikayesi: "Nakarat" 35/128, Postmodern Bir Masal Anlatıcısının Portresi: Yücel Balku 37/85

Ersoy, Onurhan: Hiçoğlu'nun Karnavalı 34/114, Kötülüğün Ayyuka Çıkışları 37/103

Funda,Gülşen: Aletheia ile Lethe Arasında Bir Yazgı: Hiçoğlu'nun Serüvenleri 34/96, Ömer Seyfettin'i Yeniden Okumak: Bir Dilbilimi Meselesi 35/110, Evi Yitirmek, Yolda Olmak ve Sona Ermek 36/114, Yücel Balku'nun Öykülerinde Yılan ve Hikâyesi 37/108

Önler, Ayşenur: Bilinçdışının Vicdan İmgesi: Ömer Seyfettin 35/133

Sezgin, Betül: Tanışsak mı? 34/108, Unutulabilir Ama Hatırlanabilir 35/116, Her Şey Yalnızlığı Seçince mi Geçiyor? 36/123, Mekân-da-ki-ler 37/113

Sözdemir, Yelda: Ezeli Kavga: Şehir ve Kent 37/90

Hikâyesi

Akgün, Ertuğrul Emin: Hepimizden Çok Korkuyorum 35/68
Bektaş, Selim: Trendeki Yabancı 32/90
Çolak, Seyit: Kapan 33/69
Kayıkçı, Büşra: Tuna 36/69
Temizcan, Yusuf: Okur Dergisi 37/56

Post Kitap

32. sayı

Doğum Lekesi, Elif Hümeyra Aydın (Mahmut Sami Yıldız)
Çocukça Bir Direniş, Hale Sert (Betül Sezgin)
Hiçbir Yerin Ortasında, Ezgi Polat (Mustafa Aplay)
Kolıma Öyküleri, Varlam Şalamov (Ali Yağan)
Kumkertişin Kalbi, Adige Batur (Nursena Koç)
Fantastik Şeyler, Naime Erkovan (Gülşen Funda)
Güneşi Kötü Evler, Ömer Arslan (Yelda Sözdemir)
Her Şeyi Bilenim, Mustafa Mestûr (Betül Yavuz)
Benyusuf, Sezgin Kaymaz (Onurhan Ersoy)
Son Güzel Günlerimiz, Ercan y Yılmaz (Ertuğrul Emin Akgün)

33. sayı

Allah'ın Adamları, Sadık Yalsızuçanlar (Mustafa Aplay)
Diğer Şeyler, Ali Necip Erdoğan (Ali Oktay Özbayrak)
Geçmiştir Belki, Yunus Meşe (Yelda Sözdemir)
Loretta, Güzide Ertürk (Ali Yağan)
Mahalledeki Hayalet, İrem Ertuğrul (Betül Sezgin)
Sayıklar Bir Dilde, Güray Süngü (Gülşen Funda)
Anlatacak Bir Şey Yok, Ahmet Karacan (Betül Sezgin)
Devamsız, Şengül Can (Yelda Sözdemir)
Ellerim Neden Siyah, Numan Altuğ Öksüz (Nursena Koç)
Gözümde Yaş Görseler, Regaip Albayrak (Uygar Atasoy)
Maruzatım Var, Nurhan Suerdem (Murat k. Murat)
Şapkamın İçindeki Kıraathane, Faruk Turinay (Gülşen Funda)

34. sayı

Dinozorların Son Günü, Ali Yağan (Murat k. Murat)
Eksile Eksile, Mustafa Başpınar (Ali Yağan)
Aramızda Bir Bahçe Yakınlığı, Çiyil Kurtuluş (Yelda Sözdemir)
Fincan Fincanla, Necati Mert (Mustafa Aplay)
Hayal Otel, B. Nihan Eren (Betül Sezgin)
Hâyalî'nin Tesadüfleri, Bora Abdo (Mahmut Sami Yıldız)
Büyükler İçin Oyuncaklar, Zeynep Emirdağ (Uygar Atasoy)
Erkeklere Her Şey Anlatılmaz, Buket Arbatlı (Mustafa Aplay)
Geçti Dost Kervanı, Mehmet Şeker (Nursena Koç)
Hatırlı Yara, Mukadder Gemici (Yelda Sözdemir)
Karınca İncitmez Artur Balyan'ın Tuhaf İntikam Planı, Alper Bilgili (Onurhan Ersoy)
Kendine Dolanan Sarmaşık, Emine Altınkaynak (Betül Sezgin)
Sabitâlem Mahallesi, Eyüp Aygün Tayşir (Onurhan Ersoy)

35. sayı

Durmuş Saatler Dükkânı, Gamze Güller (Mustafa Aplay)
Kırklar Cemi, Hüseyin Su (Ali Yağan)
Gömleği Yalnız, Mustafa Şahin (Betül Sezgin)
Zamanla Konuşmalar, Kolektif (Yelda Sözdemir)
Yalnızım İnsanla Geçmiyor, Can Binali (Ayşenur Önler)
Seyircisiz, Safiye Gölbaşı (Uygar Atasoy)
Bu Kardan Adam Olmaz, Hasibe Özdemir (Nursena Koç)
Aldatma Ustası, Mehmet Kahraman (Betül Sezgin)

36.sayı

Ay Han'ım, Misli Baydoğan (Yelda Sözdemir)
Mesafenin Şiddeti, Yalçın Tosun (Mustafa Aplay)
Nevada, Clare Vaye Watkins (Ali Yağan)
İstanbul'un Son Yılanı Nasıl Öldü, Murat Nedim (Ayşenur Önler)
Kesekli Tarla, Figen Şakacı (Onurhan Ersoy)
Şâhmerân Hikâyesi, Hazırlayan: Mehmet Dursun Erdem (Betül Sezgin)

37. sayı

Kara Hikaye, Kürşat Çelik (Gülşen Funda)
Felgu, Gülşen Funda (Kürşat Çelik)
Yankı Ustası, Mahmut Sami Yıldız (Onurhan Ersoy)
Her Kabilenin Bir Endişesi, Emirhan Burak Aydın (Mustafa Aplay)
Fresko Apartmanı, Başak Baysallı (Ali Yağan)
Korkunç Beyaz, İbrahim Halil Çelik (Ayşenur Önler)
Ölüler, Diriler ve Deliler, Kolektif (Murat Öztürk)
Telli Dastar, Ünzile Akkan (Yelda Sözdemir)

Değiniler

32. sayı

Toplu Öyküler, Jean Stafford
Kullar Cidarı, Derya Atsan
Normal Nefes Almaya Devam Edin, Hakan Bıçakcı
Zongo'nun Değirmeni, Recep Seyhan
Yedi Şefkatli Kış, İlknur Demirci

33. sayı
Bir Kısa Camel, Selim Baki
Bozkır Hikayeleri, Emrah Ece
Çağanozlar İndiğinde, Deniz Karanfil
Deliliğin Evrensel Tarihi, İsmail Isparta
Hayvan Geçidi, Hümeyra Yarar
Kararsız Zaman, Zamansız Ölüm, Ahmet Kırkavak
Sen Yabancı Değilsin, Feryal Tilmaç
Sus Yeri, Abdullah Yıldırım
34. sayı
Afrika'nın Yapayalnız Lalesi, Engin Elman
Dünyanın Kemikleri, Selman Nuriler
Oflu Hayriye'nin Köpeği, Saliha Şahin
Bitmesi Gerektiği Gibi, Emre Nazım Mert
Üflenmemiş Rüzgarlar, Melisa Yılmaz
Android Park'a Hoş Geldiniz, Polat Onat
35. sayı
Kam Ana Udaga'nın Yolu, Hilal Koçyiğit
Günleri Büyütürken, Behçet Ulaş Alıcıoğlu
Uçurumda Bir Gömü, Mustafa Uçurum
Suyun Şarkısı, Esmahan Devran İnci
36. sayı
Kasabam Ayrılık, Mustafa Kemal Başol
Kumru Size Emanet, Handan Tan
Mahallenin Delisi, Evren Bahçekapılı
Sokaktaki Atlı Kızak, Fatih Söyler
37. sayı
Akıp Giden Günlerimiz, Özcan Yılmaz
Bitmemiş Bir Cümlenin Noktasını Taşımak, Serhat Köroğlu
İlmek Hatası, Yasemin Yıldız
Sesin Sahibi, Evren Uçar

Çevirmen Diyor ki
Gurbanov, Ümid: Çevirmen Diyor ki 35/141
Gürses, Sabri: Çevirmen Diyor ki: 33/113
Ölmez, Ahmet: Çevirmen Diyor ki 36/140
Önoğlu, Nuray: Çevirmen Diyor ki 37/122
Uzunhasanoğlu, İrem: Çevirmen Diyor ki 32/125
Yalçın, Merve: Çevirmen Diyor ki 34/124

Makale/İnceleme/Deneme/Eleştiri

Adıgüzel, Güven: Kırkıncı Oda 32/48, Kırkıncı Oda 33/109, Kırkıncı Oda 34/ 119, Kırkıncı Oda 35/137, Kırkıncı Oda 36/135
Chesteron, G. K.: Peri Masalları (Çeviren: Güneş Vezir) 37/38
Daniş, Kadir: kurmaca ne işe yarar? 37/50
De Unamuno, Miguel: Don Kişot ve Sancho'nun Hayatı (Çeviren: Selma Aksoy Türköz) 34/45

Ertuğrul, Aykut: Hikaye Anlatıcısının Hükmü ya da Tuhaf Şeylere Dair 32/40
Funda, Gülşen: Sonu Olmayan ve Dilsiz Doğan Bir Kitap: Kum Kitabı 33/46
Güzel, Murat: Kurgu'nun İki Asli Yarışçısı: Şiir ile Öykü 35/63
Örgen, Ertan: Fantastikte Albastı 33/40
Keeble, Brian: Sanat ve Kabiliyet Üzerine (Çeviren: Selma Aksoy Türköz) 36/57
Sarı, Ahmet: Metnin Özgül Sınırları 33/55
Sezgin, Betül: İki Dünya Arasında 33/49
Şakar, Cemal: Kurmacanın Dile Getirdiği 35/47, İmgenin Aşırılaşmasının İki Tarzı 37/42
Yıldız, Handan Acar: Anlam'ın "Hazır Olda Durmayışı" Üzerinden Kısa Bir Değini 33/37
Yıldız, Mahmut Sami: Colombre'nin Ağzındaki Felsefe Taşı 35/58

İmgeler Sûretler

Abdo, Bora: İmgeler Sûretler 34/42
Acar Yıldız, Handan: İmgeler Sûretler 37/36
Eren, B.Nihan: İmgeler Sûretler 36/46
Ertürk, Güzide: İmgeler Sûretler 33/26
Gemici, Mukadder: İmgeler Sûretler 35/36
Kaptanoğlu, Fatmanur: İmgeler Sûretler 32/32

Bir Şey Hakkında Üç Şey

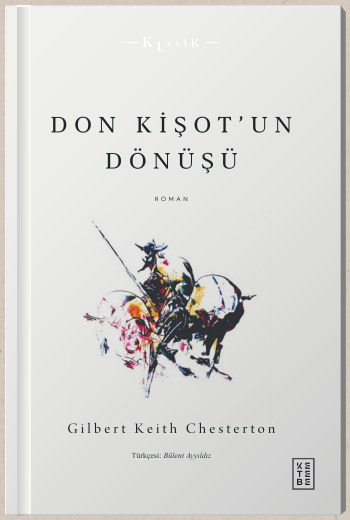
Adıgüzel, Güven: Bir Şey Hakkında Üç Şey: Sicilya 32/121
Arel, Arda: Bir Şey Hakkında Üç Şey: Kara Kule 36/109
Ayyıldız, Bülent: Bir Şey Hakkında Üç Şey: Edgar Allan Poe 37/82
Demir, Sedat: Bir Şey Hakkında Üç Şey: Umberto Eco 33/107
Selçuk, Emin: Bir Şey Hakkında Üç Şey: Evliya Çelebi 34/92
Haliloğlu, Nagihan: Bir Şey Hakkında Üç Şey: William Shakespeare 35/100

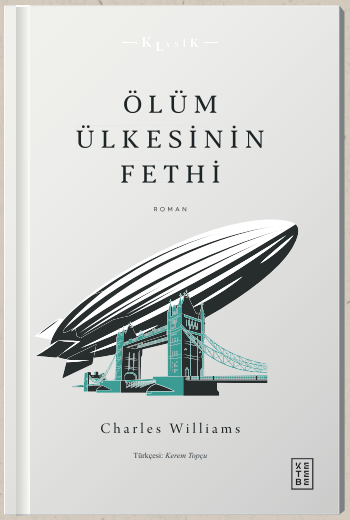
Şiir

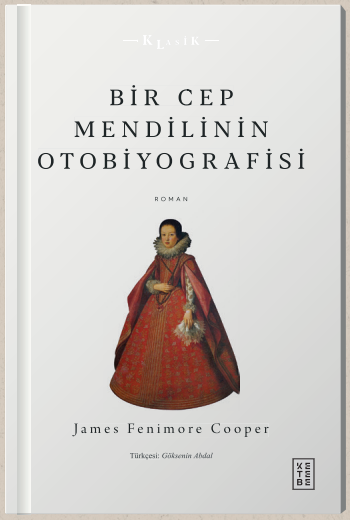
Çalışkan, Furkan: Kutsal Jeneratörler 36/4

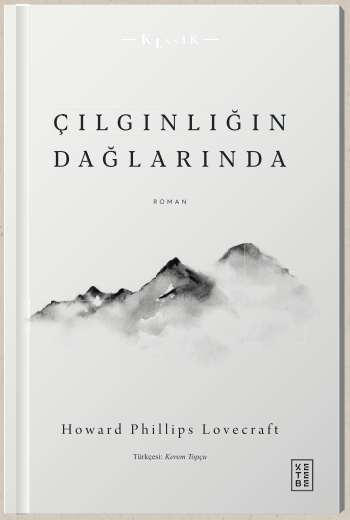
Y A Z I K A L I R

Ketebe Klasik, okurunu selamlıyor!

Allah diğerlerinin gülüşlerinden, yapıp etmelerinden ve onmalarından bize kelimeler bağışlar. **Karasaç Ana, gözlerini öteye dikti, ötelerin de ötesine.** HASTALIĞIMIN O KORKUNÇ GÜNLERİNİ SİZLERE BURADA ANLATIP CANINIZI SIKMAK İSTEMİYORUM. Yüzyıllar evvel başkası tarafından görülen bir düşü olduğu gibi siz de gördünüz mü? **Bir zamanlar herkese şarkı yeteneğinin bahşedildiği bir şehir vardı.** Bir gece köylüler, gizli eser ya da altın para aramak için tenha bir sokakta kazı yaparken, yalnız başına, iki avcunun arasında açık bir kitap bulunan sert bir iskeletle karşılaştı. **Kapıyı usulca çekiyor. İbrahim, kasabada yapılacak tören için hazırlanan podyuma çıkmış, kendi ayaklarını öperek yürüyor. GECEYİ SIRTIMA GİYDİM YATTIM.** Çayırlarda okuduğu manzumelerle etrafa nam salan Cazgır Rıza, bir sabah bismillah çekip başına geleceklerden habersizce uyandı ve yatakta gece artığı uykusunun dibini sıyıran karısına "Hayırlı sabahlar hanım," dedi ama karısından ses gelmedi.

ISSN 2148-8932
9 772148 893004

FİYATI 17₺
KKTC FİYATI 22₺
AVRUPA FİYATI 10€